MARGARET
ATWOOD

Oriksė ir Griežlys

Alma littera

Paklaikusi planeta prie katastrofos slenksčio: teroro aktai, epidemijos, genų inžinerijos eksperimentai, kol vieną dieną savaip išprotėjęs mokslininkas paverčia vartotojiško absurdo pasaulį negyvenama dykuma.

Naujausias Kanados rašytojos, Booker, Giller ir daugelio kitų prestižinių literatūros premijų laureatės Margaret Atwood romanas „Oriksė ir Griežlys“ nukelia skaitytoją į ne tokią jau tolimą ateitį, kuri laukia žmonijos, visas vertybes paaukojusios dėl vartotojiškos gerovės. Pagrindinis veikėjas Džimis, išlikęs po globalinės katastrofos su būreliu mutantų ir pasivadinęs Sniego žmogumi, stengiasi suvokti, kas atsitiko, kodėl staiga sugriuvo pasaulis. Kurdama jai įprastą dviplanį pasakojimą, autorė sugrąžina jį į praeitį: Sniego žmogus mintimis grįžta atgal į jaunystę, dar sykį išgyvena savo keistą ir tragišką meilę pornožvaigždei Oriksei, kurią, beje, savaip myli ir globoja jo vienintelis draugas ir blogio genijus Griežlys. Meilės drama pavirsta viso pasaulio katastrofa.

MARGARET ATWOOD

Oriksė ir Griežlys

Iš anglų kalbos vertė
Valdas V. Petrauskas

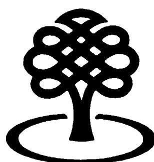
Alma littera

UDK 820-3
At 58

Versta iš:
Margaret Atwood
ORYX AND CRAKE. Toronto,
McClelland & Stewart Ltd., 2003

Valdas V. Petrauskas –
Lietuvos rašytojų sąjungos,
Lietuvos literatūros vertėjų sąjungos,
Kanados literatūros vertėjų asociacijos narys

Knygos vertimą parėmė
KANADOS MENŲ TARYBA IR
KANADOS UŽSIENIO REIKALŲ IR TARPTAUTINĖS PREKYBOS MINISTERIJA

The Canada Council for the Arts | Le Conseil des Arts du Canada

AND

THE DEPARTMENT OF FOREIGN AFFAIRS AND
INTERNATIONAL TRADE CANADA

ISBN 9955-08-663-7

Mano šeimai

Galėčiau kaip ir kiti nustebinti Tamstą keistais
ir neįtikėtinais pasakojimais, bet man arčiau širdies
paprastu stiliumi ir be jokių įmantravimų
išdėstyti gryną teisybę, nes mano pagrindinis tikslas –
ne teikti Tamstai pramogą, bet atverti akis į pasaulį.

Jonathan Swift,
Guliverio kelionės

Nejaugi nebėra išeities?
Neįmanoma atmintinai išmokti šios žemės gyvenimo taisyklių?
Nejaugi nebėra nei kelio gairių, nei prieglobsčio?
Nejaugi nebėra nieko, tik stebuklas – šuolis nuo bokšto
šelmens?

Virginia Woolf,
Švyturio link

Turinys

1

Mangas

Sniego žmogus pabunda prieš auštant. Guli nejudėdamas, klausydamasis kylančio jūros potvynio, bangų, viena po kitos virstančių per užtvaras, šū-šūū, šū-šūū, sakytum širdies tvinksnių. Taip būtų gera patikėti, jog vis dar miega.

Rytuose pilkšvo ūko aptrauktas horizontas jau blykšo rausva grėsminga žara. Keisčiausia, kad aušrota padangė vis dar atrodo švelni. Jos fone tamsiais pavidalais dūluoja pakrantės dangoraižiai, neįtikėtinai dunksodami virš rausvuojančios melsvos lagūnos. Pajūryje lizdenančių paukščių kryksmas ir tolimas vandenyno griausmas, bangoms graužiant dirbtinius rifus – surūdijusias mašinų dalis, krūsnis plytgalių ir skaldos, – atrodo beveik kaip automobilių gausmas švenčių dienomis.

Iš įpročio jis dirstelėja į laikrodį – nerūdijančio plieno dėželę su nusitrynusia aliuminio apyranke, vis dar spindinčią, nors mechanizmas jau seniai sugedęs. Dabar segi jį kaip savo vienintelį talismaną. Tuščias ciferblatas rodo esamą laiką: nulis valandų. Kiekvienąsyk, suvokus, kad nebėra oficialaus vietos laiko, jį nukrečia šiurpas. Niekas niekur nežino, kelinta dabar valanda.

– Nusiramink, – liepia jis sau.

Keliskart giliai įkvepia oro, paskiau pasikaso vabzdžių sukandžiotas vietas, ne pačias opas, bet aplink, kad nenudrėkstų šašų: to dar betrūko, kad užsikrėstų kraujas. Jis apsižiūri aplink, ar nešmirinėja apačioje laukiniai gyviai: ramu, nematyti nei žvynų, nei uodegų. Pasigelbėdamas pakaitais čia kaire ranka

ir dešine koja, čia dešine ranka ir kaire koja, išlipa iš medžio. Nusibraukęs prilipusias šakeles ir žieves, apsisiaučia savo nešvaria paklode nelyginant toga. Dėl viso pikto, kad nepradingtų, vakare ant šakos buvo pasikabinęs beisbolo kepuraitę, lygiai tokią, kokią kadaise dėvėjo Raudonųjų puskojinių komandos nariai; pasižiūri į vidų, iškrato vorą, užsideda ant galvos.

Paėjęs kelis žingsnius į kairę, įbrenda į krūmus.

– Saugokitės, – sako žiogams, ir tie pabaidyti nudūzgia į šalį.

Atsidūręs kitoje medžio pusėje, gana atstu nuo tos vietos kur šlapinasi, ima naršyti po slėptuvę, įrengtą iš kelių betono luitų ir aptrauktą vieliniu tinklu, kad nelįstų pelės ir žiurkės. Ten laiko kelis mangus, įrišęs į plastikinį maišelį, skardinę Sveltanos Nemėsinių dešrelių, neįkainojamą pusbutelį – ne, veikiau trečdalį butelio – škotiško viskio ir maistingą šokoladinio skonio jėgainio plytelę folijos apvalkalu, nugvelbtą iš treilerių parko, patižusią ir lipnią. Jis dar nesiryžta jos valgyti: gal tai jo paskutinis radinys. Laiko ten ir konservų atidariklį ir – nežinia kodėl – ledo kirtiklį; be to, šešis tuščius alaus butelius – tiek iš sentimentalumo, tiek gėlam vandeniui supilti. Taipgi saulės akinius; kaip tik juos ir užsideda. Tik trūksta vieno stiklo, bet vis geriau negu nieko.

Jis atsiriša plastikinį maišelį: belikęs vienas mangas. Keista, kiek pamena, būta daugiau. Į vidų įsimiklino įlįsti skruzdėlės, nors buvo užveržęs kaip galima stipriau. Štai jau bėgioja rankomis, juodosios ir piktos mažytės geltonosios. Protas nenešа, kaip jos sugeba taip skaudžiai gelti, ypač geltonosios. Jis nubraukia jas žemėn.

– Tik nuosekliai vykdant įprastas kasdienes priedermes, įmanoma išsaugoti dvasios stiprybę ir sveiką protą, – balsu taria jis.

Toks įspūdis, lyg tai būtų citata iš kokios knygos, koks atgyvenęs nuobodus vadovas, surašytas europiečiams kolonistams, tvarkantiems vienokias ar kitokias plantacijas. Jis netgi neprisimena, kad būtų kada nors skaitęs tokį dalyką, tačiau

tai nieko nereiškia. Jo smegenų dalyje, kur kitados glūdėjo atmintis, pilna spragų. Kaučiuko plantacijos, kavos plantacijos, džiuto plantacijos. (Kas tai yra džiutas?) Kolonistai privalėjo dėvėti tropikų šalmus, persirengti pietums, nežaginti čiabuvių. Ne, vargu ar ten buvo parašyta: *nežaginti*. Neužmegzti artimų santykių su čiabuvėmis. Arba kaip nors kitaip...

Kas be ko, jis gali prisiekti, kad jie nė kiek nesistengė neužmegzti santykių. Devynis kartus iš dešimties.

– Atsižvelgiant į švelninančias aplinkybes, – sako jis.

Staiga susivokia, jog stovi išsižiojęs, bandydamas prisiminti visą sakinį. Atsisėda ant žemės ir ima valgyti mangą.

Duženos

Baltutėliu paplūdimiu, nuklotu koralais ir sutrupėjusiais kaulais, bėga būrelis vaikų. Tikriausiai maudėsi vandenyne, nes vis dar drėgni, blizga. Verčiau pasisaugotų: nežinia, kokių gyvių gali pasitaikyti lagūnoje. Tačiau jie nerūpestingi, priešingai nei Sniego žmogus – jis nė kojos piršto neįmerktų į vandenį, netgi naktį, kai nekepina saulė. Pataisa: ypačiai naktį.

Žiūri į juos pavydžiu, o gal ilgesingu žvilgsniu? Vargu: mažas būdamas, niekada nesimaudė jūroje, niekada nelakstė paplūdimiu, juo labiau nuogas. Vaikai atidžiai žvalgo po kojomis, lankstosi, rankioja jūros išskalautus daiktus; paskiau tariasi, kai ką pasiima, kai ką išmeta; lobiai atsiduria sudriskusiame maiše. Anksčiau ar vėliau – jis tuo įsitikinęs – pastebės jį medžio paunksnėje, kur, slėpdamasis nuo negailestingos saulės spindulių, jis sėdi susisupęs į savo palaikę paklodę ir, trindamasis blauzdas, čiulpia mangą. Storaodžių, ultravioletiniams spinduliams atsparių vaikų akimis žiūrint, jis – tamsos gaivalas, prietemų padaras.

Štai jie atbėga.

– Sniego žmogau, ei, Sniego žmogau! – šaukia progiesmiu.

Arčiau niekada neprieina. Gal iš pagarbos, kaip jis linkęs manyti, o gal todėl, kad smirda?

(Tikrai smirda, jis puikiai tat supranta. Jis sušvinkęs, sudvisęs, dvokia kaip jūrų vėplys – riebiais nešvarumais, sūrymu, žuvimi, – nors, tiesą pasakius, niekada nebuvo uostęs to gyvūno. Bet užtat matė paveikslėlius.)

Atplėšę savo maišą, vaikai choru klausia:

– Ei, Sniego žmogau, ką gi mes čia radome?

Traukia lauk visokiausius daiktus, kaišioja jam, lyg siūlydami pirkti: automobilio rato gaubtą, fortepijono klavišą, vandenyno nugludintą žalsvą gazuoto vandens butelio šukę. Tuščią plastikinį *PalaimaPlius* piliulių flakoną; dėžutę nuo *Vištienos grynuolių*, irgi tuščią. Kompiuterio pelę ar bent jau jos likutį su ilga laido uodega.

Ašaros suveržia gerklę Sniego žmogui. Ką jiems pasakyti? Neįmanoma paaiškinti, kas yra ar veikiau kas buvo tos keistenybės. Tačiau vaikai tikriausiai įspėjo, ką jis jiems atsakys, nes paprastai nepasako nieko nauja.

– Tie daiktai iš ankstesnių laikų.

Jis kalba maloniai, bet išlaikydamas tam tikrą atstumą. Lyg mokytojas, lyg žynys, lyg geras dėdė – štai tokiu tonu priklauso kalbėti.

– Ar jie kenksmingi?

Kartais jie aptinka skardinių mašininės alyvos, kaustinių tirpiklių, plastikinių butelių su balikliais. Klastingų praeities spąstų. Žino, kad jis gali patarti, kaip reikia saugotis visokiausių įmanomų bėdų: deginančių skysčių, šleikščių išgarų, nuodingų miltelių. Įvairiausių neįprastų skausmų.

– Šitie ne, – atsako jis. – Šitie geri.

Sulig tais žodžiais nustoję domėtis radiniais, jie nuleidžia maišą. Tačiau nenueina: tebestovi stebeilydami į Sniego žmogų. Bangų išskalautų daiktų rankiojimas paplūdimyje tik dingstis. Jiems įdomiausia į jį žiūrėti, nes jis kitoks negu jie. Tolydžio prašo nusiimti saulės akinius ir vėl užsidėti: tikrinasi, ar iš tikrųjų jis turi dvi akis, ar tris.

– Sniego žmogau, ei, Sniego žmogau, – progiesmiu traukia jie, veikiau kreipdamiesi vienas į kitą negu į jį.

Jų galva, jo vardas – stačiai garsų samplaika. Jie neišmano, kas tai yra Sniego žmogus, kaip gyvi nėra matę sniego.

Tokia buvo viena tų taisyklių, kurių nuosekliai laikėsi Griežlys, – parinkti vardą, neturintį fizinio ekvivalento – nei

griaučių, nei iškamšų. Jokių vienaragių, jokių grifų, jokių mantikorų ar basiliskų. Tačiau tos taisyklės nebegalioja, ir Sniego žmogus mėgaudamasis, kad ir kartėlio pilna širdimi, prisiėmė tą dviprasmį vardą. Siaubingasis Sniego žmogus, Jetis, – tikras ir drauge tariamas, lyg miražas šmėkščiojantis pūgų pagairėje, žmogbeždžionė ar beždžionžmogis, slėpiningas, nepagaunamas, žinomas tik iš gandų ir atbulų pėdų. Anot nuogirdų, kalnėnų gentys jį medžioja ir žudo, jei tik pasiseka. Anot nuogirdų, kalnėnai verda, kepa jo mėsą, kelia puotas. Sniego žmogui atrodo, jog tas polinkis į žmogėdrystę teikia jiems savotiško žavesio.

Pastaruoju metu jis susitrumpino vardą. Jis Sniego žmogus, ir tiek. Žodį *Siaubingasis* saugo paslaptyje – kaip savotišką ašutinę.

Kurį laiką nesiryžę, vaikai visi drauge – berniukai ir mergaitės – apstoja jį pusračiu. Keli mažiukai vis dar žiaumoja savo pusrytį, per smakrus jiems žliaugia žali syvai. Šiurpu, kokie nevalos pasidaro žmonės, negalėdami pasižiūrėti į veidrodį. Ir vis dėlto vaikai atrodo nuostabiai gražūs: visi kaip vienas nuogutėliai, tobuli, skirtingo gymio – kaip šokoladas, kaip rožė, kaip arbata, kaip sviestas, kaip grietinė, kaip medus, – tačiau visi žaliomis akimis. Griežlio estetinis skonis.

Jie žiurkso į Sniego žmogų, lyg ko tikėdamiesi. Tikriausiai viliasi, kad jis prašneks, bet šiandien jis nenusiteikęs kalbėti. Daugių daugiausia gali leisti jiems apžiūrėti saulės akinius arba tviskantį sugedusį laikrodį, arba beisbolo kepuraitę. Jiems patinka kepuraitė, tačiau jie nesuvokia, kam tas daiktas reikalingas – dėtiniai plaukai, bet ne plaukai, – o tinkamos pasakos jis dar nesugalvojo.

Valandėlę jie stovi susimąstę, nenutraukdami nuo jo akių, paskiau vyriausias jų klausia:

– Ei, Sniego žmogau, būk geras, pasakyk, kas per samanos želia tau ant veido?

Visi kiti jam pritaria.

– Būk geras, pasakyk, būk geras, pasakyk!

Nesibaksnoja alkūnėmis, nekikena: klausia rimtai.

– Plunksnos, – atsako jis.

Jie klausia to mažų mažiausiai kartą per savaitę. Ir jis atsako tą patį. Netgi per tokį trumpą laiką – du ar tris mėnesius? Jis jau nebesumeta, – jie sukaupė apie jį nemažą padavimų, spėjimų atsargą: *Sniego žmogus kadaise buvo paukštis, bet pamiršo skraidyti ir kone visos plunksnos nusišėrė, tad jam šalta ir reikia dar vienos odos, ir jis turi dangstytis. Ne: jam šalta todėl, kad jis valgo žuvis, o žuvys – šaltos. Ne: jis dangstosi todėl, jog pametė vyro įnagį ir nenori, kad mes tai matytume. Todėl jis nesimaudo. Sniego žmogus raukšlėtas, nes kitados gyveno vandenyje, ir todėl jo oda susiraukšlėjo. Sniego žmogui liūdna, nes visi jo artimieji išskrido už jūrų marių ir jis liko vienui vienas.*

– Ir aš noriu plunksnų, – sako pats mažiausias.

Tuščios viltys: Griežlio genties vyrams neželia barzda. Griežlys buvo įsitikinęs, jog barzda – iracionalus dalykas; be to, jam pačiam įgriso skustis, todėl jis nutarė suvis atsisakyti to poreikio. Tiesa, Sniego žmogus nespėjo: jau buvo per vėlu keistis.

Ir štai jie vėl užtraukia choru:

– Ei, Sniego žmogau, ei, Sniego žmogau, būk geras, pasakyk, ar mums negali išdygti plunksnos?

– Ne, – atsako jis.

– Kodėl? Kodėl? – užgieda du mažyliai.

– Luktelėkit, aš paklausiu Griežlio.

Jis iškelia laikrodį į dangų, pasuka ant riešo, paskiau prisikiša prie ausies, dėdamasis, jog klausosi. Lyg užkerėti jie seka kiekvieną jo judesį.

– Ne, – sako jis. – Griežlys sako, jog negali. Jums plunksnos nepriklauso. O dabar atsikruškite.

– Atsikruškite? Atsikruškite?

Jie susižvalgo, paskiau sužiūra į Sniego žmogų. Jis suklydo, pasakė jiems negirdėtą žodį, ir netgi negali paaiškinti, ką jis reiškia. Jie nesupranta, jog tai užgaulus žodis.

– Ką reiškia *atsikruškite*?

– Nešdinkitės!

Jis plėstelėja jų pusėn paklode, ir jie išsilaksto kurdami paplūdimiu. Jiems dar neaišku, ar reikia jo bijoti ir ar labai reikia, jeigu reikia. Kaip žinia, jis dar niekad nenuskriaudė nė vieno vaiko, tačiau sunku permanyti jo būdą. Nežinia, ką jis gali iškrėsti.

Balsas

— Ir štai aš vienas, – sako jis balsu. – Vienui, vienui vienas. Vienui vienas plačioje, plačioje jūroje.

Dar viena atmintyje spengiančių citatų nuotrupa.

Pataisa: paplūdimyje.

Jam norisi žūtbūt išgirsti žmogaus balsą – tikrą žmogaus balsą, tokį pat kaip jo. Kartais jis kvatoja kaip hiena arba riaumoja kaip liūtas – kaip įsivaizduoja kvatojant hieną, kaip įsivaizduoja riaumojant liūtą. Kadaise, vaikas būdamas, žiūrėdavo senus dokumentinius filmus apie tuos gyvūnus, įrašytus į skaitmeninio vaizdo plokšteles: gyvūnų elgimosi programas – kaip jie dauginasi, kaip urzgia, kaip motinos laižo jauniklius, kokie jų vidaus organai. Įdomu, kodėl tada jam būdavo taip gera?

Arba jis kriuksi ir žviegia kaip kiauloidas, arba staugia kaip šuolkas: *Aūūū! Aūūū!* Kartais temstant jis laksto paplūdimiu svaidydamas akmenis į vandenyną ir rėkdamas: *Šūdas, šūdas, šūdas, šūdas, šūdas!* Paskiau jam palengvėja.

Jis atsistoja, rąžydamasis iškelia rankas, ir paklodė nuslysta nuo pečių. Baisėdamasis apsižiūri save iki kojų: nešvarus, vabzdžių sukandžiotas kūnas, žilstelėjusių plaukų kuokštai, sugrubę ir pageltę kojų pirštų nagai. Nuogas, kaip motinos pagimdytas, nors taip toli ir nesiekia jo atmintis. Tiek lemtingų dalykų įvyksta žmogui nė nenuvokiant, kad neįmanoma jų visų sužiūrėti, kaip antai: gimimas ir mirtis. Ir laikinas susilaikymas nuo lytinių santykių.

– Apie tai nė negalvok, – sudraudžia jis save. – Seksas – tai lyg alkoholis, negerai dėl to kvaršinti sau galvą iš pat ankstaus ryto.

Kitados jis labai savimi rūpinosi: bėgiodavo, eidavo mankštintis į gimnastikos salę. Dabar gali suskaičiuoti visus šonkaulius: menksta. Trūksta gyvulinių proteinų. Moters balsas meiliai kužda jam į ausį: *Koks mielas užpakaliukas!* Tai ne Oriksė, tai kokia kita moteris. Oriksė jau nebe tokia šneki.

– Pasakyk ką nors, – meldžia jis.

Ji girdi, jis trokšta tuo save įtikinti, bet ji tyli.

– Ką man padaryti? – klausia jis. – Juk žinai, kad aš...

Ak, koks mielas pilvukas! – pertraukia jį kuždesys. – *Gulk, širduk, ir viskas.* Kas tai? Kokia atsitiktinė senų laikų kekšė. Pataisa: profesionali lytinių santykių žinovė. Cirko akrobatė, kaip guminė, perdėm apsilipinusi blizgučiais nelyginant žuvų žvynais. Jis negali pakęsti tų praeities atgarsių. Jie kamuodavo šventuosius, kuoktelėjusius utėlėtus atsiskyrėlius, gyvenančius olose ir tyruose. Labai greitai jam ims rodytis žavūs demonai gundančiais speniukais, kaišiodami rausvus liežuvius. Tolumoje, už griūvančių dangoraižių, iš vandenų išners undinės, ir jis, išgirdęs jų meilias giesmes, puls plaukti jų pusėn ir paklius rykliams į nasrus. Jį apniks būtybės moters galva ir krūtimis, jis bėgs jų pasitikti išskėstomis rankomis, ir tai bus galas. Smegenų suminkštėjimas.

Arba dar blogiau: pro medžius jo link ateis kokia mergina, pažįstama ar kadaise pažinota, apsidžiaugs jį pamačiusi, bet bus nuausta iš oro. Jis džiaugsis ir tuo, kad tik nebūtų vienas.

Pro vienintelį saulės akinių stiklą jis įdėmiai žvalgo horizontą: nieko. Jūra kaip lydytas metalas, dangus – išblukusi mėlynė, o joje saulės išdeginta skylė. Tuštuma. Vanduo, smėlis, dangus, medžiai, praeities atplaišos. Niekas jo neišgirs, nes nieko nebėra.

– Griežly! – rėkia jis. – Šikniau! Besmegeni!

Klausosi. Veidu vėl žliaugia sūrus vanduo. Nežinia, kada tai atsitiks, ir jis nieko negalės padaryti. Dusdamas gaudo orą,

lyg krūtinę gniaužtų milžino ranka – sugniaužia, atleidžia ir vėl sugniaužia. Beprasmiška baimė.

– Tu kaltas! – rėkia jis vandenynui.

Jokio atsako, ir tai nenuostabu. Vien ošia bangos – šū-šūū, šū-šūū. Kumščiu persibraukia per veidą, aptekusį nešvarumais, ašaromis ir snargliais, per susivėlusią, nuo mango sulčių sulipusią barzdą.

– Sniego žmogau, Sniego žmogau, atsipeikėk! – sako jis sau.

2

Laužas

Kitą kartą, seniai seniai, Sniego žmogus nebuvo Sniego žmogus. Ne, jis buvo Džimis. Labai geras vaikas.

Iš savo ankstyvosios vaikystės Džimis geriausiai prisimena didelį laužą. Jam buvo penkeri, gal šešeri. Avėjo raudonais guminiais botais su šypsančiais ančiukais galuose; prisimena tai, nes, pažiūrėjęs laužą, su tais botais turėjo įlipti į geldą su dezinfekciniu skysčiu. Jį įspėjo, kad dezinfekcinis skystis nuodingas ir kad jis nesitaškytų, ir tuomet jam sugėlė širdį pagalvojus, jog nuodai gali išplikyti ančiukams akis. Jam pasakė, jog ančiukai – tai tik paveikslėliai, jog jie netikri ir nieko nejaučia, bet jis nelabai patikėjo.

Na, sakykim, penkerių su puse, taria sau Sniego žmogus. Tai bus teisingiau.

Buvo spalis arba lapkritis; lapai vis dar mainėsi, virto oranžiniais ir raudonais. Po kojomis telkšojo purvas – tikriausiai Džimis buvo atvirame lauke, – lynojo. Ištisas kalnas karvių, avių ir kiaulių – toks buvo tas laužas. Stirksojo tiesios sustingusios jų kojos; gyvuliai užsidegė, aplieti benzinu, plaikstydamosi šovė aukštyn gelsvos, baltos, rausvos ir oranžinės liepsnos, ir ore pasklido skrundančios mėsos tvaikas. Toks pat, koks justi, kai sode tėtis kepa mėsą, tik daug gailesnis, atmieštas degalinės dvokuliu ir svylančių plaukų smarve.

Džimiui buvo ne naujiena svylančių plaukų smarvė – kar-

tą nagų žirklutėmis jis nusikirpo kuokštelį plaukų ir padegė motinos žiebtuvėliu. Plaukai susiraitė, susisuko kaip žiupsnis plonyčių juodų kirmėlaičių, tad jis nusikirpo dar vieną kuokštelį ir vėl padegė. Kai jį užklupo tėvai, jau buvo nusirėžęs visą ruožą nuo kaktos. Išbartas pasiteisino, jog tai buvęs eksperimentas.

Tuomet tėtis tik nusijuokė, bet mama nė nešyptelėjo. Be kita ko (pasak tėčio), Džimis bent turėjo proto nusikirpti plaukus, prieš juos padegdamas. Mama atrėžė, jog viena laimė, kad jis nesupleškinęs namų. Jiedu susikirto dėl žiebtuvėlio – jis nebūtų patekęs man į rankas (pasak tėčio), jei mama nerūkytų. Mama pareiškė, jog apskritai visi vaikai – iš prigimties piromanai, ir jeigu nebūčiau aptikęs žiebtuvėlio, būčiau nugriebęs degtukus.

Įsiliepsnojus ginčui, Džimiui atlėgo širdis – jis suprato, jog išsisuks nuo bausmės. Reikėjo tik tylėti, ir netrukus jie pamirš, dėl ko kilo kivirčas. Vis dėlto jis jautėsi kaltas, nes, šiaip ar taip, supjudė tėvus. Žinojo, kad viskas pasibaigs tuo, jog trinktelės durys. Jisai vis labiau gūžėsi krėsle, o tuo tarpu virš galvos siautėjo žodžių audra, kol pagaliau pokštelėjo durys – šįkart išbėgo mama, – ir per kambarį perdvelkė oro gūsis. Visada perdvelkdavo oro gūsis, kai trinktelėdavo durys, toks silpnas pūstelėjimas – puf! – tiesiai į ausis.

– Neimk į galvą, bičiuli, – tarė tėtis. – Moterims amžinai tai šilta, tai šalta. Atvės. O mudu užvalgykime ledų.

Pasakyta – padaryta. Jiedu prisikrovė aviečių ledų į dubenėlius, iš kurių per pusryčius valgydavo dribsnius, Meksikoje meistrų nužiestus dubenėlius su ranka pieštais mėlynais ir raudonais paukščiais, tad jų nebuvo galima plauti automatinėje indų plovyklėje, ir Džimis sušveitė viską iki paskutinio lašelio norėdamas parodyti tėčiui, jog viskas gerai.

Moterys ir kūno temperatūra. Šiluma ir vėsa, pakaitais užliejanti tą keistą, muskusu kvepiančią nepastovaus klimato zoną po jų drabužiais. Slėpiningą, gyvybiškai svarbią, nenuspėjamą – taip sakė tėtis. Tačiau apie vyrų kūno temperatūrą

niekas nekalbėdavo; apie tai niekas netgi neužsimindavo, bent jau tada, kai jis buvo mažas, nebent kartais tėtis tarstelėdavo: „Šalčiau!" Kodėl niekas nekalbėdavo apie vyrų kūno temperatūrą? Apie tai, kas darosi po jų marškiniais? Po marškiniais lygiomis smailiomis apykaklėmis – iš apačios įjuodusiomis, įčiurusiomis, trenkiančiomis siera? Džimiui būtų pravertusi viena kita teorija tuo klausimu.

Rytojaus dieną tėtis nuvežė jį į kirpyklą, kurios vitrinoje puikavosi daili mergina putliomis lūpomis, juodais marškinėliais, nuslinkusiais nuo vieno peties, šiurpsančiais standžiais it dygliai plaukais, gundančiai žvelgianti juodai apvedžiotomis akimis. Viduje plytelių asla buvo nuklota plaukų kuokštais, kuriuos kirpėjas sušluodavo grindų šepečiu. Pirmiausia jis apsiautė Džimį juoda skraiste, veikiau panašia į seilinuką, ir Džimis iš pradžių jos nenorėjo, nes buvo nebe toks mažas. Kirpėjas juokdamasis pareiškė, jog tai ne seilinukas. Kur tai matyta, kad vaikas segėtų juodu seilinuku? Tad jis sutiko, paskiau jį trumpai apkirpo, kad nesimatytų iškarpytų vietų, o to jis kaip tik labiausiai norėjo – trumpų plaukų. Paskiau kirpėjas ištepė juos kažkokiu skysčiu iš ąsočio, kad styrotų kaip spygliai. Pakvipo apelsinų žievelėmis. Jis nusišypsojo, žiūrėdamas į savo atvaizdą veidrodyje, paskiau suraukė antakius, nutaisydamas griežtą miną.

– Kietas vaikinas, – tarė kirpėjas, linktelėdamas Džimio tėčiui. – Tigras.

Nupurtė nuo Džimio plaukus ant aslos, nuklotos kitų žmonių plaukais, paskiau grakščiai nusiautė juodą skraistę ir nukėlė jį nuo krėslo.

Stovėdamas prie laužo, Džimis jaudinosi dėl gyvulių – juk jiems, degant ugnyje, tikriausiai skaudėjo. Ne, nuramino jį tėtis. Gyvuliai negyvi, jie kaip kepsniai ar dešrelės, nebent nenudirti.

O galvos, tarė sau Džimis. Juk kepsniai be galvų. Su galvomis visai kas kita: jam atrodė, kad gyvuliai priekaištingai žiūri į jį degančiomis akimis. Jam dingtelėjo mintis, kad dėl viso to – laužo, svylančios mėsos tvaiko, o svarbiausia, jog gyvuliai dega ir kankinasi, – jis kaltas, nes nė neketino jų gelbėti. Ir netgi džiaugėsi laužu kaip įspūdingu reginiu – tviskančiu lyg Kalėdų eglutė, liepsnojanti Kalėdų eglutė. Jis laukė sprogimo – kaip per televiziją.

Tėtis stovėjo šalia, laikydamas jį už rankos.

– Pakelk mane, – paprašė Džimis.

Tėčiui dingtelėjo, kad vaikui reikia paguodos, tad paėmė jį ant rankų ir priglaudė. Tačiau Džimis taipgi norėjo daugiau matyti.

– Tokios pabaigos ir reikėjo tikėtis, – tarė tėtis – ne Džimiui, bet šalia stovinčiam vyriškiui. – Reikia tik pradėti.

Džimio tėtis atrodė įpykęs, ne ką mažiau nei jo pašnekovas.

– Girdėjau, kad tyčia taip padarė.

– Nėmaž nenustebčiau, – atsakė Džimio tėtis.

– Norėčiau karvės ragų, – tarė Džimis.

Jis nesuprato, kam reikia juos paleisti pelenais. Mielai būtų prašęs dviejų, bet pagalvojo, kad gali atrodyti per daug.

– Nevalia, – atsakė tėtis. – Tik ne šį kartą, bičiuli.

Ir patapšnojo jam per koją.

– Dabar galės užkelti kainas, – toliau kalbėjo vyriškis. – Surengė skerdynes, kad galėtų pasiplėšti pinigo, iškišdami savo prekes, kaip kažin ką.

– Tikras skerdynes, – dygėdamasis pritarė Džimio tėtis. – O gal čia bus prikišęs nagus koks pamišėlis? Kokie sektantai? Ką čia gali žinoti!

– Kodėl nevalia? – paklausė Džimis.

Juk niekas daugiau nenorėjo tų ragų. Tačiau šįkart tėtis neatsakė.

– Įdomu, kaip jiems pavyko? – tarė jis. – Aš maniau, jog pas mus ir uodas snapo neįkištų.

– Ir aš taip maniau. Juk mes mokame kaip reikiant. Ką veikia tie švilpiai? Ne už dyka pinigus gauna.

– Ko gero, papirko, – tarė Džimio tėtis. – Aš manau, jie patikrins visas bankų operacijas, nors tik paskutinis mulkis gali pervesti tokius pinigus per banką. Šiaip ar taip, lėks galvos.

– Persijos per sietą, nenorėčiau atsidurti jų vietoje, – tarė vyriškis. – O kas iš pašalinių gali įvažiuoti?

– Remontininkai. Tiekėjai.

– Tikriausiai jie ir įvežė.

– Girdėjau, jog taip buvo suplanuota, – tarė tėtis. – Šiaip ar taip, šitas virusas visiškai naujas. Mes turime bioatspaudą.

– Tokiam žaidimui reikia dviejų partnerių, – pareiškė vyriškis.

– Jų gali būti kiek tik nori, – atsakė Džimio tėvas.

– Kodėl jie degino karves ir avis? – rytojaus dieną paklausė Džimis tėčio.

Jie pusryčiavo trise, vadinasi, buvo sekmadienis. Tą dieną tėtis su mama pusryčiaudavo kartu.

Džimio tėtis gėrė antrą puodelį kavos. Siurbčiodamas kavą, kažką rašinėjo skaičiais išmargintame popieriaus lape.

– Reikėjo, todėl ir sudegino, – atsakė jis. – Kad nepaplistų.

Net akių nepakėlė nuo popieriaus; žaidė savo kišenine skaičiuokle, brūkšėjo pieštuku.

– Kas nepaplistų?

– Liga.

– Kokia liga?

– Tokia, kokia sergi, kai užeina kosulys, – atsakė mama.

– Jeigu man užeis kosulys, mane reikės sudeginti?

– Visai galimas daiktas, – atsakė tėtis, skleisdamas kitą puslapį.

Džimį perėmė baimė, nes pereitą savaitę smarkiai kosėjo. Galėjo užsikosėti bet kurią akimirką: jautė kutenant gerklę. Jau įsivaizdavo, kaip dega plaukai, ne vienas kitas kuokštelis

padėkle, bet visi plaukai ant galvos. Baisu pasidarė, kad gali atsidurti vienoje krūvoje drauge su karvėmis ir kiaulėmis. Jis apsiverkė.

– Kiek kartų tau reikia sakyti? – prabilo mama. – Jis dar mažas.

– Tėtis vėl pasivertė baubu, – tarė Džimio tėtis. – Aš pajuokavau, bičiuli. Supranti, pajuokavau, ir tiek. Cha cha cha!

– Jis nesupranta tokių juokų.

– Aišku, kad supranta. Ar ne, Džimi?

– Suprantu, – šniurkščiodamas atsiliepė Džimis.

– Duok tėčiui ramybę, – tarė mama. – Tėtis mąsto. Už tai pinigus gauna. Dabar jis neturi laiko su tavimi žaisti.

Tėtis sviedė pieštuką ant stalo.

– Velniai rautų! Ar neatstosi nuo mano galvos?

Mama įmetė cigaretę į pusiau nugertą kavos puodelį.

– Na, Džimi, eime pasivaikščioti.

Patempė už rankos ir išsivedė perdėtai tyliai uždarydama galines duris. Nei jį apvilko paltuku, nei pati apsirengė. Jiedu išėjo be paltų, be kepuraičių. Ji vilkėjo vien chalatu ir avėjo šlepetėmis.

Dangus buvo pilkas, oras žvarbus; ji ėjo nuleidusi galvą, ledinio vėjo plaikstomais plaukais. Susiėmę už rankų, jiedu vaikščiojo aplink namą pažliugusia veja dukart spartesniais žingsniais nei paprastai. Džimiui buvo toks įspūdis, jog kažkas traukia jį gelmėn, nutvėręs geležiniais nagais. Jis jautėsi, lyg būtų blaškomas bangų, lyg visa jo esybė draskoma į skutus ir sūkuriuodama sklaidosi į šalis. Ir drauge jam buvo linksma. Jis dirstelėjo į mamos šlepetes: jos buvo permirkusios ir purvinos. Jam būtų kliuvę, jeigu jis pats būtų šitaip sudirbęs savo šlepetes.

Jiedu sulėtino žingsnius, paskiau stabtelėjo. Tuomet mama ėmė kalbėti ramiu gražuolės televizijos mokytojos balsu, kokiu paprastai kalbėdavo įniršusi. Liga, pasak jos, nematoma, nes be galo mažytė. Ji sklando ore arba glūdo vandenyje, arba prilimpa prie nešvarių pirštukų, todėl nevalia krapštytis nosies,

o paskiau kaišioti pirštų į burną, todėl reikia visada plautis rankas išėjus iš tualeto, todėl nevalia šluostytis...

– Žinau, – atsiliepė Džimis. – Ar galiu eiti į vidų? Man šalta.

Mama dėjosi, kad nieko negirdi. Liga įsismelkia į tave, kalbėjo ji tuo pačiu ramiu įtemptu balsu, ir viską tavyje sudarko. Perdirba tave, kiekvieną tavo ląstelę, ir todėl ląstelės suserga. O kadangi tu sudarytas iš mažyčių ląstelių, bendromis pastangomis palaikančių gyvybę, didumai jų susirgus, tu...

– Aš persišaldysiu ir gausiu kosulį, – tarė Džimis. – Aš jau sergu!

Ir jis užsikosėjo.

– Et, nesijaudink, – tarė mama.

Ji dažnai stengdavosi jam ką nors aiškinti, bet jai pritrūkdavo kantrybės. Tai būdavo pačios prasčiausios akimirkos jiems abiem. Jis priešindavosi, dėdavosi, jog nesupranta netgi tada, kai suprasdavo, apsimesdavo kvailiuku, nenorėdavo, kad ji pasiduotų nevilčiai. Norėdavo, kad ji nepultų į neviltį, kad dėtų visas pastangas ir nugriautų sieną, kuria jis atsitveria, kad neatlyžtų.

– Papasakok man apie tas mažuliukes ląsteles, – kaip galima verksmingesniu balsu paprašė jis. – Papasakok!

– Tik ne šiandien, – atsakė ji. – Eime į vidų.

Organikos ūkiai

Džimio tėvas dirbo Organikos ūkiuose. Buvo genografas, vienas geriausių savo srities specialistų. Dar studijuodamas magistrantūroje, parašė savo pagrindinius mokslinius darbus apie proteonomų ženklinimą ir vėliau bendradarbiavo Nemirtingumo operacijos padalinyje kuriant Matuzalio pelę. Vėliau Organikos ūkiuose tapo vienu svarbiausiu kiauloidų projekto vykdytoju, įsiliedamas į būrį transplantacijos ekspertų ir mikrobiologų, tobulinančių įvairius kovos su infekcijomis metodus. Kiauloidas buvo sutartinis pavadinimas: oficialiai gyvūnas vadinosi *sus multiorganifer*. Tačiau visi jį vadino kiauloidu. Kartais Organikos ūkiai vadinami Orgpersodų ūkiais, bet gana retai. Tiesą pasakius, tai buvo toli gražu ne ūkiai, bent jau ne tokie, kokie paprastai vaizduojami paveikslėliuose.

Kiauloidų projekto tikslas buvo išauginti tam tikrą kiekį patikimų žmogaus audinių organų biologinėje terpėje – rinktiniame transgeniniame organizme (kiaulėje), tokių organų, kurie ne tik lengvai persodinami žmonėms ir puikiai prigyja, bet ir sugeba priešintis kasmet tolydžio gausėjantiems piktybiniams mikrobams ir virusams. Įterpiant sparčiai bręstantį geną, radosi galimybė greičiau panaudoti kiauloido inkstus, kepenis ir širdį, ir vėliau mokslininkai bandė sukurti tobulesnį kiauloidą, galintį išauginti iškart penkis ar šešis inkstus. Tokiam gyvūnui-terpei galima išpjauti atliekamus inkstus; tad, užuot sunaikintas, jis gyvena toliau ir augina naujus organus, daugmaž kaip omaras ataugina naujas žnyples vietoj prarastų. Taip

susidaro prielaidos išvengti didesnių nuostolių, nes kiauloidui užauginti reikia nemaža maisto ir pastangų. Į Organikos ūkius buvo investuojami dideli pinigai.

Visa tai Džimiui tėvai išaiškino, kai jis suėjo į metus.

Sueiti į metus, mąsto Sniego žmogus kasydamasis vabzdžių sukandžiotas vietas, ne pačias opas, bet aplink. Kvailystė. Sueiti į metus, kad galėtum daryti ką? Gerti alkoholį, dulkintis, geriau viską išmanyti? Koks bukagalvis turi teisę nuspręsti tokį dalyką? Pavyzdžiui, Sniego žmogus nesijaučia pakankamai subrendęs šitai, šitai... kaip čia pasakius? Šitai situacijai. Ir niekada nesijaus tam pakankamai subrendęs, joks sveiko proto žmogus negalėtų jaustis...

Visi mes – vyrai ir moterys – privalome eiti nubrėžtu keliu, mintyse skamba balsas, šįsyk vyriškas, apsimetėlio guru tonu, *ir kiekvieno kelias skirtingas. Ieškotojui turėtų rūpėti ne tiek paties kelio esmė, kiek malonė, galia ir kantrybė, kurios vedamas jis siekia išbandyti savo jėgas...*

– Paistalai, – sako Sniego žmogus.

Lėkštas savišvietos vadovėlis, nirvana pusgalviams. Šiaip ar taip, jį graužia nemaloni mintis, jog jis pats bus parašęs tą perlą.

Geresniais laikais, savaime suprantama. O, nepalyginamai geresniais.

Kiauloidų organus buvo galima auginti pagal užsakymą, panaudojant žmonių donorų ląsteles, ir laikyti užšaldytus iki pareikalavimo. Tai atsieidavo kur kas pigiau negu žmogaus klonavimas „atsarginėms dalims" gauti – be kita ko, reikėdavo dar šį tą pašlifuoti, Džimio tėčio žodžiais tariant, – arba vieno kito vaiko išlaikymas skubos atvejui kokiame nors neteisėtame vivariume. Organikos rinkodaros specialistai, santūriais žodžiais dėstydami savo pasiūlymus kreidiniame popieriuje, savo brošiūrose ir reklaminiuose leidiniuose ypač stengėsi pabrėžti kiauloidų metodo veiksmingumą ir palyginti didelę naudą

sveikatai. Be kita ko, nervingesniems pacientams ramindami nervus, skelbė, jog paskersti kiauloidai nieku gyvu nenaudojami mėsai nei dešroms: vargu ar tau kiltų noras ragauti skerdienos, kurios ląstelės tokios pat kaip ir tavo.

Šiaip ar taip, ilgainiui sūrstant pakrančių vandeningiesiems sluoksniams, tirpstant speigiračio amžinajam įšalui, tundroje burbuliuojant metano dujoms, nesibaigiant sausroms vidutinio klimato juostos lygumose, Azijos stepėms pamažu virstant smėlio kopomis ir vis labiau menkstant mėsos ištekliams, kai kam kilo abejonių. Organikos ūkiuose, ir ten krito į akis, jog tarnautojų valgyklos valgiaraštyje gana dažnai pasitaiko sumuštiniai su kiauliena arba su kumpiu ir pyragėliai su mėsos įdaru. Oficialiai kavinė vadinosi *André Bistro*, tačiau lankytojai ją vadino *Kriukse*. Kiekvienąsyk, Džimiui ten pietaujant su tėčiu – tai yra tada, kai mamai užeidavo nikis, – vyrai ir moterys prie gretimų stalų laidydavo netikusius sąmojus.

– Ir vėl kiauloidienos paštetas, – niurgzdavo. – Blyneliai su kiauloidiena, kukurūzai su kiauloidiena. Nesiprašydink, Džimi, kirsk už abiejų žandų!

Džimis sutrikdavo: jis nelabai aiškiai suvokdavo, kam ką priklauso valgyti. Nenorėdavo valgyti kiauloidienos, nes, jo manymu, kiauloidai buvo panašūs į jį. Nei jis, nei jie čia neturėjo balso.

– Neimk į galvą, vaikeli, – sakydavo Ramona. – Matai, kad jie tave erzina.

Ramona buvo tėčio laborantė. Ji dažnai pietaudavo kartu su jiedviem, Džimiu ir jo tėčiu. Ji buvo jauna, jaunesnė už tėtį ir netgi už mamą; atrodė šiek tiek panaši į merginą kirpyklos vitrinoje – tokiomis pat putliomis lūpomis ir didelėmis akimis, didelėmis ir juodai apvedžiotomis. Tačiau dažnai šypsodavosi, ir plaukai jos buvo švelnūs ir tamsūs, anaiptol nestyrojo kaip dygliai. Džimio mamos plaukai buvo, jos pačios žodžiais tariant, *purvo spalvos*. („Kad nelabai purvini, – sakydavo tėtis. – Baik! Aš juokauju! Juokauju! Nemušk!“)

Ramona visada valgydavo salotas.

– Kaip laikosi Šeronė? – klausdavo Džimio tėtį, žiūrėdama į jį didelėmis rimtomis akimis. Šeronė buvo Džimio mama.

– Nekaip, – paprastai atsakydavo Džimio tėtis.

– Oi, kaip negerai!

– Gyva bėda. Mane jau ima nerimas.

Džimis žiūrėdavo, kaip valgo Ramona. Ji atsikąsdavo mažyčius kąsnelius ir sugebėdavo taip kramtyti salotas, kad negrumšėtų. Netgi žalias morkas. Stačiai protas nenešė, kaip jai tat pavyksta, lyg ji mokėtų paversti skysčiais tą kietą traškų maistą ir susiurbti jį nelyginant uodo pavidalo ateivis iš filmo, įrašyto į skaitmeninio vaizdo plokštelę

– Gal reikėtų... kaip čia pasakius... su kuo nors pasitarti?

Ramona susirūpinusi kilstelėjo antakius. Jos vokai buvo ňutepti violetine pudra, gal netgi per tirštai; atrodė lyg susiraukšlėję.

– Dabar jie daug ką gali, yra tiek daug visokių naujų piliulių...

Gal Ramona ir buvo laboratorijos genijus, kaip sakė tėtis, tačiau kalbėjo ne ką protingiau nei televizijos mergelė, reklamuojanti vonios putas. Pasak Džimio tėčio, ji ne kvaila, stačiai nenori eikvoti savo neuronų energijos ilgiems sakiniams. Tokių žmonių Organikos ūkiuose buvo nemaža, ir ne vien moterų. Visa tai dėl to, kad, pasak Džimio tėčio, jie esą ne žodžių, bet skaičių žmonės. Džimis jau tada suprato, kad jis nepriklauso skaičių žmonių kategorijai.

– Manai, kad aš nesiūliau? Apsiklausinėjau, suradau geriausią specialistą, susitariau dėl susitikimo, bet ji nepanoro, – tarė Džimio tėtis, nudūręs žvilgsnį į stalą. – Ji turi savo nuomonę.

– Gaila, juk galėtų tiek nuveikti. Tokia sumani buvo!

– O, ji ir dabar labai sumani, – atsakė Džimio tėtis. – Tokia sumani, jog net už ausų šlapia.

– Betgi ji buvo tokia... kaip čia pasakius...

Ramonai iš pirštų išslydo šakutė, ir jiedu abu sužiuro vienas į kitą, lyg svarstydami, kokiu būdvardžiu geriausiai tiktų

apibūdinti Džimio mamą. Paskiau jie pastebėjo, jog Džimis klausosi, ir staigiai nukreipė dėmesį į jį – nelyginant ateiviai savo lazerius. Akinančiai.

– Na, Džimi, vaikeli, kaip sekasi mokslai?

– Viską valgyk, bičiuli, nepalik nė plutelės, kirsk pilvą apsimušdamas!

– Ar galėčiau nueiti pažiūrėti kiauloidų? – paklausė juos Džimis.

Kiauloidai buvo didesni ir riebesni nei paprastos kiaulės, kad būtų daugiau vietos papildomiems organams. Jie buvo laikomi tam tikruose, stropiai saugomuose pastatuose: būtų tikra katastrofa, jeigu konkuruojanti firma pagrobtų kiauloidą ir tobulai išpuoselėtą genetinę medžiagą. Eidamas pažiūrėti kiauloidų, Džimis apsivilkdavo pernelyg dukslia bioapranga, užsimaudavo kaukę ir, svarbiausia, nusimazgodavo rankas dezinfekciniu muilu. Jam ypač patikdavo maži kiauloidukai, vorele po dvylika išsirikiavę prie motinos spenių. Kiauloidėliai. Tokie gražučiai. Didieji vis dėlto atrodė baisoki – varvančiais šnipais, rausvomis akutėmis ir baltutėlėmis blakstienomis. Žiurksojo į Džimį, pakėlę galvas, lyg jį matydami, lyg tikrai jį matydami ir, ko gero, netgi puoselėdami prieš jį kokias užmačias.

– Kriūku kriūku, kiauloidėli, – ramindamas juos, dainavo jis užsikvempęs ant aptvaro krašto.

Ką tik išplauti, aptvarai ne taip jau baisiai dvokė. Džimis džiaugėsi, kad jam nereikia gyventi ten, aptvare, gulėti išmatų ir šlapimo klane. Kiauloidai neturėjo tualetų, darydavo kur pakliūva; jam dėl to būdavo truputį gėda. Jau senokai jis nesišlapino į lovą – bent jau taip jam atrodė.

– Tik žiūrėk, neįvirsk į vidų, – sakydavo tėtis. – Jie tave akimoju suės.

– Nesuės, – atsakydavo Džimis.

Juk aš jų draugas, sakydavo sau Džimis. Juk aš jiems dainuoju. Jam niežėte niežėjo nagai gauti ilgą pagaikštį ir jiems

sušerti – ne mušti, bet paniuginti, kad pabėgiotų. Per daug tyso nieko neveikdami.

Kai Džimis buvo visai mažas, jie gyveno viename iš Modulių *Cape Cod* stiliaus mediniame karkasiniame name. Albume buvo nuotraukų – jis verandoje, nešiojamame lopšyje, – nuotraukų su datomis ir visa kita. Mama dailiai sukaišiojo jas į albumą tada, kai dar šiuo bei tuo domėjosi. Dabar jie gyveno dideliame Džordžijos stiliaus gyvenamajame komplekse su vidiniu baseinu ir nedidele treniruoklių sale. Baldai buvo vadinami *reprodukcijomis*. Tik gerokai paūgėjęs Džimis suprato, ką reiškia tas žodis: jeigu yra reprodukcija, vadinasi, kažkur turi būti originalas. Arba kadaise buvo. Kažkas panašaus.

Namas, baseinas, baldai – viskas priklausė Organikos kompleksui, kur gyveno šulai. Ilgainiui ten pradėjo kurtis ir žemesnio rango atsakingieji darbuotojai bei jaunesnieji mokslininkai. Pasak Džimio tėčio, taip buvo geriau, nes nebereikėjo važinėti iš Modulių į darbą. Važiuojant per miestą kad ir steriliais eismo koridoriais, kad ir greitaisiais traukiniais, visada gresia užkratų pavojus.

Džimis niekada nesilankė mieste. Matė jį tik per televiziją: begalinės virtinės skelbimų bei neoninių iškabų, nesibaigiančios namų eilės, ilgų ilgiausios purvinos gatvės, nesuskaitoma gausybė įvairiausių automobilių, kai kurie velka tirštų dūmų uodegas; džiūgauja, šėlsta, kažkur skuba tūkstančiai žmonių. Buvo ir daugiau miestų, tolimesnių ir artimesnių; kai kurie turtingesni, pasak tėčio, beveik tokie pat kaip Kompleksas, namai už aukštų sienų, tačiau tokie miestai tik retkarčiais šmėkštelėdavo televizorių ekranuose.

Komplekso gyventojai tik kraštutiniu atveju važiuodavo į miestą, ir visada būreliais. Miestus jie vadindavo *plebopoliais*. Visi miestų gyventojai privalėjo turėti asmens tapatybės liudijimą su pirštų atspaudais, tačiau plebopolių saugumo tarnyba dirbo kaip be rankų: miestuose netrūkdavo sukčių, sugebančių bet ką suklastoti ir bet kuo pasiversti, jau nekalbant apie vi-

sokiausias atplaišas – narkomanus, plėšikus, skurdžius, pamišėlius. Todėl Organikos ūkių darbuotojams buvo patogiausia gyventi visiems drauge ir gerai saugomiems.

Už prožektoriais nutviekstų Organikos sienų ir vartų vėrėsi nežinia. Viduje gyvenimas plaukė ta pačia vaga kaip ir tais laikais, kai Džimio tėtis buvo mažas, kol vieną kartą, jo žodžiais tariant, susidarė labai rimta padėtis. Džimio mama sakydavo, jog visa tai dirbtina, cirkas, ir tiek, jog nebėra kelio atgalios, ir tuomet Džimio tėtis atrėždavo, tad kuriems galams griauti tai, kas yra? Juk dabar galima išeiti pasivaikščioti nieko nesibaiminant, ar ne? Pasivažinėti dviračiu, pasėdėti atviroje kavinėje, nusipirkti ledų? Džimio nuomone, tėtis sakė teisybę, jam pačiam visa tai patiko.

Vis dėlto Jungtinės saugos tarnybos vyrai – Džimio tėtis vadino juos *saviškiais* – privalėjo ir pakaušyje turėti akis. Kai korton pastatyti tokie svarbūs dalykai, sunku numanyti, ko gali griebtis kita pusė. Kita pusė arba kitos pusės: saugotis reikėjo ne tik iš vienos kurios pusės. Būta kitų kompanijų, kitų šalių, visokio plauko grupuočių ir sąmokslininkų. Per daug techninės įrangos, sakydavo Džimio tėtis. Per daug techninės įrangos, programinės įrangos, priešiškų bioformų, visokiausios rūšies ginklų. Ir, be to, per daug pavydo, fanatizmo ir nepasitikėjimo.

Seniai seniai, riterių ir slibinų laikais, karaliai ir kunigaikščiai gyveno pilyse už aukštų sienų su pakeliamais tiltais ir įtvirtinimais, nuo kurių kariai pildavo verdančią dervą ant priešų, pasakodavo Džimio tėtis. Kompleksai – tai savotiškos pilys. Pilyje gali gyventi saugus ir laimingas su savo bičiuliais ir nieko neįsileisti į vidų.

– Vadinasi, mes irgi karaliai ir kunigaikščiai? – klausdavo Džimis.

– Na, žinoma, – juokdamasis atsakydavo tėtis.

Pietūs

Kadaise Džimio mama irgi dirbo Organikos ūkiuose. Ten ji susipažino su tėčiu: jiedu abu dirbo tame pačiame Komplekse prie to paties projekto. Mama buvo mikrobiologė: tirdama kiauloidams kenksmingų bioformų proteinus, stengėsi modifikuoti jų receptorius, kad tie negalėtų sąveikauti su kiauloidų ląstelėmis, arba kūrė tą sąveiką slopinančius vaistus.

– Tai labai paprasta, – kartą, kaip paprastai staiga užėjus norui viską aiškinti, pareiškė ji Džimiui. – Blogiukai mikrobai ir virusai kėsinasi įsibrauti pro ląstelių vartelius ir suėsti kiauloidus iš vidaus. Mamytei priklauso varteliuose įtaisyti spynas.

Kompiuterio ekrane ji parodė Džimiui paveikslėlius – ląsteles, mikrobus, kaip mikrobai lenda į ląsteles, apkrečia jas, ir tos sproginėja, padidintas proteinų nuotraukas, jos pačios išbandytų vaistų nuotraukas. Paveikslėliai atrodė panašūs į saldainių automatus prekybos centruose: skaidraus plastiko dėžė apvalių saldainiukų, skaidraus plastiko dėžė želatinos rutuliukų, skaidraus plastiko dėžė ilgų susiraičiusių saldymedžio šaknelių. Ląstelės priminė saldainių automatus – skaidraus plastiko dėžes su atvožiamais dangteliais.

– Kodėl daugiau nebededi spynų į vartelius? – paklausė Džimis.

– Todėl, kad noriu būti namie su tavimi, – atsakė ji, žiūrėdama virš Džimio galvos ir pūsdama cigaretės dūmus.

– Na, o kiauloidai? – sunerimęs paklausė Džimis. – Juk į juos gali prilįsti mikrobų, ar ne?

Jis baiminosi, kad ir jo bičiuliai kiauloidai gali sprogti kaip apkrėstos ląstelės.

– Dabar jais rūpinasi kiti, – atsakė mama.

Atrodė, kad jai visa tai kuo mažiausiai rūpi. Ji leisdavo Džimiui žaisti su paveikslėliais savo kompiuteryje, o kartą pamokė, kaip reikia įjungti programas ir žaisti karinius žaidimus – paleisti mikrobus prieš ląsteles. Pasakė, jog nieko baisaus neatsitiksią, jeigu ką nors panaikinsiąs, nes visi duomenys jau pasenę. Vis dėlto kada ne kada, – kai jausdavosi žvali, ryžtinga, rami ir nusiteikusi ką nors daryti, – užsimanydavo pati pažaisti su kompiuteriu. Tokia ji jam labiau patikdavo – atrodydavo, jog jai smagu. Tuomet ji būdavo maloni, draugiška. Būdavo kaip tikra motina, o jis – kaip tikras vaikas. Deja, ta nuotaika greit praeidavo.

Kada ji išėjo iš laboratorijos? Kai Džimis pradėjo lankyti Organikos pradinę mokyklą ir praleisdavo ten kone ištisą dieną. Kas iš to? Juk jeigu ji norėjo būti namie su Džimiu, kodėl išėjo iš darbo tik tada, kai Džimio jau beveik nebebūdavo namie? Džimis niekada nesugebėjo to suvokti ir tuomet, kai pirmą kartą išgirdo tuos žodžius, buvo dar mažas, ir jam netgi nekilo jokių minčių. Suprato nebent tiek, jog motina atleido Doloresę, filipinietę auklę, gyvenusią jų namuose, ir labai jos ilgėjosi. Ji šaukdavo jį Džim-Džimiu, šypsodavosi, juokdavosi, kepdavo gardžią kiaušinienę, dainuodavo daineles ir jį lepindavo. Deja, Doloresė išvažiavo, nes dabar su Džimiu būsianti jo tikroji mamytė – argi negerai? – o dviejų mamyčių nereikia, tiesa?

Reikia, mintyse sako sau Sniego žmogus. Ir dar kaip reikia.

Sniego žmogus aiškiai prisimena motiną – Džimio mamą, – vis dar sėdinčią su chalatu virtuvėje prie stalo, jam parėjus iš mokyklos pietų. Priešais stovėdavo neliestas puodelis kavos; ji rūkydavo žiūrėdama pro langą. Chalatas buvo skaisčiai raudonas, – ligi šiol jam darosi bloga, pamačius tą spalvą. Pietūs namie niekada jo nelaukdavo, Džimis pats gamindavosi, mama

tik abejingai nurodinėdavo. („Pienas šaldytuve. Po dešinei. Ne, *po dešinei*. Ar jau nebežinai, katra tavo ranka dešinė?") Atrodydavo, kad jai viskas įsipjovė iki gyvo kaulo; gal ir jis jai įsipjovė iki gyvo kaulo. O gal ji sirgo.

– Gal tu apsikrėtei? – kartą paklausė jis.

– Ką tu turi galvoj, Džimi?

– Na, kaip ląstelės.

– Aha. Aišku. Ne, neapsikrėčiau, – atsakė.

Paskiau patylėjusi pridūrė:

– O gal ir apsikrėčiau.

Tačiau pamačiusi, kaip jis surūgo, atsiėmė savo žodžius.

Visų labiausiai Džimis troško ją prajuokinti, kad ji pasijustų laiminga, kokia, kaip jis prisimena, ji buvo vieną kartą. Pasakodavo jai visokiausius juokingus dalykus, nutikusius mokykloje, ar bent jau stengdavosi, kad jie atrodytų juokingi, ar paprasčiausiai prasimanydavo. („Kerė Džonston prikakojo ant grindų.") Liuoksėdavo po kambarį, vartydavo akis ir vaipydavosi kaip beždžionė – šitaip prajuokindavo kone visus berniukus, o kartais ir mergaites klasėje. Išsitepdavo nosį arachių sviestu ir bandydavo jį nulaižyti. Dažniausiai tokiomis išdaigomis tik suerzindavo mamą. „Visai nejuokinga, tiesiog šlykštu." „Liaukis, Džimi, nuo tavo kvailiojimo man galvą skauda." Šiaip ar taip, kartais ji šyptelėdavo ar nusijuokdavo. Nežinia, kas iš tikrųjų ją paveikdavo.

Kartais vis dėlto jo laukdavo tikri pietūs, taip gražiai paruošti ir neįprasti, kad jis net išsigąsdavo. Kokia proga? Stalas padengtas, popierinės servetėlės – *spalvotos* popierinės servetėlės, kaip per šventes, – sviestainiai su arachių sviestu ir uogiene, jo mėgstamiausias patiekalas; kiekviena riekutė, aptepta arachių sviestu ir uogiene – nelyginant šypsantis snukutis. Mama būdavo gražiai apsirengusi, lūpas pasidažiusi tokios pat spalvos pieštuku kaip šypsanti uogienė ant duonos ir iš paskutiniųjų stengdavosi būti jam atidi, įdėmiai klausydavosi jo paikysčių, žiūrėdama į jį kaip niekad žydromis akimis. Tomis dienomis mama atrodydavo lyg porcelianinė kriauklė: tokia pat švari, šviesi, kieta.

Suprasdavo, kad jam priklauso žavėtis jos darbo vaisiais, tad nerdavosi iš kailio stengdamasis nelikti skolingas.

– Vaje, mano mėgstamiausi gardumynai! – sušukdavo išversdamas akis ir plekšnodamas sau per pilvą – aiškiai persūdydavo vaidindamas alkaną. Ir vis dėlto pasiekdavo savo tikslą – ji prapliupdavo juoktis.

Paaugęs ir patyręs, ką reiškia suktumas, Džimis suprato, jog tomis dienomis, kai nesugebėdavo sulaukti pritarimo, bent jau atkreipdavo į save dėmesį. Tai būdavo vis geriau nei abejingas balsas, neveizdžios akys, nuobodžio pritvinkęs žvilgsnis, įsmeigtas į langą.

– Aš norėčiau kačiuko, – kartais imdavo prašyti jis.

– Ne, Džimi, negalima. Jau ne kartą tau sakėme. Katės išnešioja ligas, gali apkrėsti kiauloidus.

– Betgi tau vis viena, – suktai įterpdavo jis.

Atodūsis, dūmų kamuolys.

– Kitiems ne vis viena.

– Tada šuniuko.

– Ne. Ir šunų negalima. Ar neturi ko veikti? Drožk į savo kambarį!

– O papūgėlės?

– Ne. Liaukis.

Vadinasi, ji nė nesiklauso.

– O nieko?

– Negalima.

– Gražumėlis! – imdavo krykštauti jis. – Man nėra nieko negalima! Vadinasi, galėčiau ko nors gauti! Ko galėčiau gauti?

– Žinai, Džimi, ar negalėtum kartais subinę prisėsti?

– Norėčiau sesutės!

– Ne!

– Tuomet broliuko! Būk gera!

– Jeigu pasakiau *ne*, vadinasi, ne! Supratai? Aš pasakiau *ne*!

– Kodėl?

Tai būdavo galutinė riba. Tuomet galėdavai tikėtis, kad ji apsiverks, pašoks iš vietos ir puls iš kambario, užtrenkdama

duris, puf. Arba apsiverks ir ims jį glamonėti. Arba trenks kertėn kavos puodelį ir pratrūks rėkti: „Šūdas, viskas šūdas, beviltiška!“ Gal net skels jam antausį, o paskiau apsiverks ir ims jį glamonėti. Visko galėdavai tikėtis.

Arba apsiverks įsikniaubusi į delnus. Drebės visu kūnu gokčiodama, kūkčiodama, springdama ašaromis. Tokiais atvejais jis sutrikdavo neišmanydamas ką daryti. Jis taip ją mylėdavo skriausdamas arba jausdamasis skriaudžiamas: sunku būdavo suvokti, kas ką skriaudžia. Glostydavo ją atkišęs ranką, laikydamasis atstu kaip šunys, kurie bijo prisiartinti prie nepažįstamo žmogaus. „Atsiprašau, atsiprašau“, – prašydavo jis. Ir iš tikrųjų jam būdavo gėda, tačiau podraug jis slapta džiūgaudavo didžiuodamasis, jog sugeba šitaip ją paveikti.

Ir sykiu jį imdavo baimė. Juk viskam yra ribos: ar ne per toli bus nuėjęs? O tokiu atveju ko dar galima tikėtis?

3

Vidurdienis

Vidurdienis – pats bjauriausias metas: drėgna ir taip ryšku, jog akys raibsta. Apie vienuoliktą valandą Sniego žmogus lenda atgal į mišką, kaip galima toliau nuo jūros, – prakeikti spinduliai, atšokę nuo vandens, kliudo jį netgi paunksnėje, ir tuomet oda parausta ir apeina pūslėmis. Kas jau kas, o labiausiai praverstų geras apsauginis saulės kremas, tik nežinia, kur galima jo rasti.

Pirmąją savaitę, dar turėdamas daugiau jėgų, jis susirentė pašiūrę iš nulūžusių šakų, plastiko skiautės, aptiktos sudužusio automobilio bagažinėje, viską apvyniojęs stora lipnia juosta. Tuo metu jis turėjo peilį, tačiau pametė. Po savaitės, gal po dviejų? Reikia geriau įsiminti savaites. Peilis buvo lenktinis, su dviem geležtėmis, yla, plonyčiu pjūkliuku, nagų dilde ir kamščiatraukiu. Be to, buvo dar žirklutės, kuriomis jis karpėsi kojų nagus ir lipnią juostą. Žirklučių jam labiausiai gaila.

Tokį pat peilį jis gavo dovanų iš tėčio, kai suėjo devyneri metai. Tėtis visada jam dovanodavo kokį nors įrankį, kad jis būtų praktiškas. Tėčio nuomone, Džimis nemokėtų nė kilimo išdulkinti. *Kur tai matyta, kad vyras verandoje dulkintų kilimą?* – suskamba balsas Sniego žmogaus mintyse, šįkart kabareto konferansjė balsas. *Man labiau patiktų ką nors dulkinti lovoje.*

– Nutilk, – sudraudžia Sniego žmogus.

– Ar davei jam dolerį? – paklausė Oriksė, kai jis papasakojo apie peilį.

– Ne. O kam?

– Jei kas nors tau padovanoja peilį, jam reikia duoti pinigų. Priešingu atveju susižeisi susidūręs su nelaime. O aš nenorėčiau, kad tu, Džimi, susižeistum.

– Kas tau taip sakė?

– Et, kažkas, – atsakė Oriksė.

Jos gyvenime *kažkas* atliko svarbų vaidmenį.

– Kas tasai kažkas?

Džimis nekentė to žmogaus, vadinamo *kažkuo*, beveidžio, beakio, pašaipaus, vien su rankomis ir įnagiu, tai įprasto, tai dvilypio, tai daugialypio, – tačiau Oriksė, prisikišusi prie ausies, juokdamasi kuždėdavo: *Et, šiaip kažkas, toks žmogus.* Ir kaip jis negali pamiršti tos kvailos įsisenėjusios neapykantos?

Kurį laiką gyvendamas pašiūrėje, Sniego žmogus miegojo sulankstomoje lovoje, kurią parsivilko iš vieno namo, išlikusio per pusmylį nuo pajūrio, – metalinį rėmą su spyruokliniu dugnu ir putplasčio čiužiniu. Pirmąją naktį užpuolė skruzdėlės, tad jis pripylė keturias skardines vandens ir sukišo į jas lovos kojas. Šitaip apsigynė nuo skruzdėlių. Vis dėlto buvo slogu miegoti po plastikiniu stogu drėgmės ir karščio pritvinkusioje pašiūrėje: naktį, nedvelkiant nė menkiausiam vėjeliui, pažeme tvyrodavo kone šimtaprocentinė drėgmė, nuo jo alsavimo rasodavo plastikas.

Ramybės nedavė ir skunkėnai, šmaižiodami pro lapus, uostinėdami jo kojų pirštus ir šniukštinėdami aplink, lyg jis jau būtų kokia atlieka, o vieną rytmetį pabudęs jis pamatė tris kiauloidus, spoksančius į jį pro plastiką. Vienas buvo patinas; Sniego žmogui pasirodė, jog sublizgėjo balta iltis. Apskritai kiauloidams neturėtų dygti iltys, tačiau dabar, sulaukėję, galimas daiktas, jie išsigimė, ir labai greitai, veikiant paspartinto brendimo genams. Jis suriko, sumosikavo rankomis, ir jie nukūrė šalin, tačiau nežinia, ką jie gali iškrėsti grįžę atgal. Arba jie, arba šuolkai: anksčiau arba vėliau jie supras, kad jis

nebeturi purkštuvinio pistoleto. Išbaigęs visus šaudmenis, jis išmetė ginklą. Kvailai pasielgė nenudžiovęs daugiau dėtuvių: klaida, kaip ir mintis ant žemės įsirengti miegamąjį.

Tad jis persikraustė į medį. Ten nei kiauloidų, nei šuolkų, nebent pasitaiko vienas kitas skunkėnas – visiems tiems gyviams labiau patinka brūzgynai. Ant storų šakų susirentė šiokį tokį grįstą, prisirankiojęs visokių medgalių ir sutvirtinęs juos lipnia juosta. Pusė bėdos: jis turi kur kas geresnius nagus, nei įsivaizdavo tėtis. Iš pradžių užsitempė ten putplasčio čiužinį, bet vėliau išmetė, kai tas pradėjo pelyti ir gundomai kvepėti pomidorų sriuba.

Plastikinę dangą nuo pašiūrės nuplėšė užlėkęs kaip reta stiprus viesulas. Šiaip ar taip, lovos rėmas išliko, praversdavo vidurdienį, kai Sniego žmogus eidavo pogulio. Paaiškėjo, kad gulėti aukštielninkam nusimetus paklodę ir išskėtus rankas kaip šventajam, pasiryžusiam iškepti saulėje, kur kas geriau negu tysoti ant žemės: bent jau kūnas gauna oro iš visų pusių.

Nei iš šio, nei iš to galvon atėjo žodis: *mezozojus*. Matė jį, girdėjo skambant, bet nesuvokė jo prasmės. Tas žodis nieko jam nesakė. Pastaruoju metu pernelyg dažnai šitaip jam atsitinka, atsisieja žodžio prasmė, jo puoselėjamų žodžių sąrašai tuntais išsisklaido erdvėje.

– Tai vis nuo karščio, – sako jis sau. – Viskas bus gerai, kai tik pradės lyti.

Jis taip stipriai prakaituoja, jog beveik girdi, kaip prakaitas čiurkšlėmis srūva kūnu. Beje, kartais pasirodo, kad tai zuja vabzdžiai. Regis, jis masinte masina vabalus. Vabalus, muses, bites, lyg būtų maita arba kokia nepaprastai dvoki gėlė.

Didžiausia laimė, kad vidurdienio valandomis jo bent jau nekamuoja alkis: vien pagalvojus apie valgį, ima pykinti lyg nuo šokoladinio torto garinėje pirtyje. Būtų ne pro šalį išmokti atsivėsinti iškorus liežuvį.

Saulė pačiame kaitrume, zenite, kaip kitados sakyta. Leisgyvis nuo karščio, Sniego žmogus tyso drėgmės pritvinkusioje

paunksnėje ant metalinio lovos tinklo. *Įsivaizduokime, jog dabar atostogos!* Kalba mokytoja – žvaliu, atlaidžiu balsu. Panelė Storašiknė Straton, Vadinkite-Mane-Stačiai-Sele. *Įsivaizduokime. Įsivaizduokime.* Pirmuosius trejus mokslo metus juos mokė vaizduotis, o vėliau už tai tolydžio mažindavo pažymius. *Įsivaizduokime, jog esu čia su tavim, su savo plačiu užpakaliu ir visa kita, duok šen savo įnagį, iščiulpsiu visus tavo smegenis.*

Ar kas nors krustelėjo? Pažvelgia apačion: nė menkiausio ženklo. Selė Straton išnyksta, tiek tos bėdos. Reikia prasimanyti ką nors kita, ką nors geresnio laikui praleisti. *Laikas*, kokia kvaila sąvoka, lyg jam vienam kas būtų padovanojęs dėžę laiko, pilnutėlę dėžę valandų ir minučių, kurias jis gali leisti kaip pinigus. Visa bėda, jog dėžė kiaura, ir laikas bėga, kad ir ką jis darytų.

Pavyzdžiui, jis galėtų drožinėti. Išpjaustyti šachmatų figūras, žaisti pats su savimi. Jis žaisdavo šachmatais su Griežliu, tik kompiuteryje, ne su tikromis figūromis. Dažniausiai laimėdavo Griežlys. Kur nors juk turėtų mėtytis koks peilis; jeigu jis įsikals į galvą tokią mintį, ims atkakliai ieškoti, raustis tarp visokiausių atliekų, tikriausiai aptiks. Dabar, dingtelėjus tai minčiai, pats stebisi, kaip anksčiau nebuvo apie tai pagalvojęs.

Nejučia jis grįžta atgal į praeitį – tas popietės valandas po pamokų, kurias leisdavo drauge su Griežliu. Iš pradžių nieko ypatinga. Jiedu žaisdavo Būtovę arba kokį kitą žaidimą. Trimatį taką, Barbarų tryptinį, Spartą Osamą. Visų žaidimų strategija ta pati: turi numatyti tikslą ir drauge įminti, kokio tikslo siekia žaidimo partneris. Griežlys buvo nepranokstamas – jis mokėdavo meistriškai apšokti priešininką šalutiniais takais. Džimiui kartais pavykdavo jį įveikti žaidžiant Spartą Osamą, kai Griežlys būdavo Nekrikštų pusėje.

Šiaip ar taip, tokio žaidimo iš medžio neišdroši. Teks pasitenkinti šachmatais.

Arba rašyti dienoraštį. Dėstyti savo įspūdžius. Čia aplink daug namų, atlikusių po gaisrų ir dar kiaurai neperdrėkusių,

ir juose tikriausiai riogso kalnai popieriaus, rašiklių ir pieštukų; matė jų naršydamas po atliekas, bet niekada nesusiprato paimti bent vieną. Galėtų mėgdžioti senųjų laikų laivų kapitonus – laivas skęsta per audrą, kapitonas sėdi savo kajutėje, pasmerktas, bet narsus, ir rašo laivo dienoraštį. Sniego žmogus matė tokių kino filmų. Arba žmones, kurie, išsigelbėję iš sudužusio laivo ir atsidūrę negyvenamoje saloje, iš dyko buvimo diena dienon rašo dienoraštį. Įrašai apie maisto atsargas, pastabos apie orą, apie visokiausius menkniekius: prisisiuvau sagą, suvalgiau jūrų moliuską.

Jis irgi lyg atsidūręs negyvenamoje saloje. Galėtų užsirašinėti, kas atsitiko. Gyvenimas įgaus prasmę.

Tačiau žmogus, atsidūręs negyvenamoje saloje, ir tas turi viltį, jog kas nors perskaitys jo užrašus, jog kas nors vėliau atplaukęs aptiks jo kaulus, knygą ir iš jos sužinos apie jo lemtį. Sniego žmogus negali nieko panašaus tikėtis: skaitytojų jis niekada nesulauks, nes Griežlio gentis nemoka skaityti. Visi skaitytojai, kokius jis tik gali įsivaizduoti, liko praeityje.

Gija žemyn leidžiasi vikšras, sukdamasis kaip lyno akrobatas ir taikydamasis nutūpti jam tiesiai ant krūtinės. Gražuolis, neįtikėtinai sodraus žalumo nelyginant kramtomosios gumos gumulėlis, perdėm apėjęs šviesiais pūkeliais. Bežiūrint į vikšrą, nei iš šio, nei iš to jį pagauna nesuvokiamas švelnumas ir džiaugsmas. Unikalus, dingtelėja mintis. Kito tokio vikšro kaip šis niekada nebebus. Niekada nebepasitaikys tokia akimirka, toks aplinkybių sutapimas.

Kartais jam nutinka tokie dalykai – staiga ima ir nutvieskia niekuo nepaaiškinamos laimės blyksnis. Tikriausiai trūksta vitaminų.

Vikšras stabtelėja, kraipo į šalis buką galvą. Didžiulės balkšvos akys atrodo kaip riaušių malšinimo policijos šalmo antveidis. Gal pajuto jį – jo cheminę aurą.

– Čia ne vieta svajoti, žaisti, valiūkaut, – sako jam Sniego žmogus. – Mums privalu daug dirbti, mokslo paragaut.

Na, iš kokios jo nykstančių smegenų atmintinės išsprūdo tokia nesąmonė? Gyvenimo išminties programa, skirta vidurinės mokyklos žemesniosioms klasėms. Mokytojas – priešistorinio interneto dienų atskala, žilos senovės entuziastas. Plaukus ant plinkančios galvos pindavosi į standžią plonytę kaselę, vilkėdavo dirbtinės odos švarku; į gumbuotą išakijusią nosį buvo įsivėręs auksinį strypelį. Apie savikliovą, individualizmą ir riziką kalbėdavo tokiu beviltišku tonu, lyg būtų jau kadai netekęs tikėjimo visais tais dalykais. Kartais pliekdavo kokią nors nuvalkiotą išmintį, stengdamasis ją pagyvinti sarkastiškai ironišku tonu, tačiau netgi tos pastangos neišsklaidydavo pamokos nuobodžio; arba pareikšdavo: „Aš būčiau galėjęs labai aukštai iškilti“, – žvelgdamas į klasę be galo reikšmingu žvilgsniu, lyg visi būtų privalėję įminti jo gilių giliausią prasmę.

Dviguba buhalterija, pačios primityviausios banko operacijos, sugebėjimas išsivirti kiaušinį mikrobangų krosnelėje, pildyti paraiškas gyvenamajam plotui keliantis į tokį ar tokį Modulį, rašyti prašymus į darbą tokiame ar tokiame Komplekse, paveldimumo pradmenys, vedybų ir skyrybų sutartys, partnerio pasirinkimas pagal genetinius požymius, prezervatyvų naudojimas saugantis lytiškai plintančių bioformų – štai ir visa gyvenimo išminties programa. Vaikai ne per daugiausia tuo domėdavosi. Arba jau žinodavo viską, arba nenorėdavo nieko žinoti. Į pamokas žiūrėdavo kaip į savotišką poilsį. *Čia ne vieta svajoti, žaisti, valiūkaut. Mums privalu Gyvenimo išminties čia paragaut.*

– Kad ir kas atsitiktų, – sako Sniego žmogus.

Arba, užuot žaidęs šachmatais ar rašęs dienoraštį, galėtų pasirūpinti gyvenimo sąlygomis. Čia atsiveria didelės galimybės, be galo didelės. Kad ir kitų maisto išteklių šaltinių paieškos. Kodėl jis nesimokė, kaip reikia maitintis šaknimis ir uogomis, gamintis žabangus iš smailių basliukų, ant kurių užsismeigtų smulkūs žvėreliai, arba nesidomėjo, kaip reikia valgyti gyvates? Kodėl jis veltui leido laiką?

Ak širduk, liaukis, nesikrimsk! – liūdnai kužda jam į ausį moters balsas.

Būtų ne pro šalį aptikti olą, puikią, gerai vėdinamą olą aukštomis lubomis ir, galimas daiktas, geriamo vandens šaltiniu. Tiesa, per ketvirtį mylios srūva gėlo vandens upeliukas, tolėliau įtekantis į tvenkinį. Iš pradžių jis eidavo ten atsivėsinti, tačiau šen bei ten pliuškendavosi arba gulinėdavo pakrantėje Griežlio genties žmonės, vaikai grizindavo jį, siūlydavo nusimaudyti, o jis nenorėdavo jiems rodytis nuogas, be paklodės. Palyginti su jais, jis atrodo labai jau keistas; šalia jų jis jaučiasi bjaurus. O jeigu nėra žmonių, gali pasitaikyti žvėrių: šuolkų, kiauloidų, lūškių. Vanduo masina plėšrūnus. Jie tyko prigludę prie žemės. Varvina seilę. Puola tave vienu šuoliu. Nelabai smagu.

Tirštėja debesys, niaukstosi. Pro medžius ne kažin ką pamatysi, bet jis jaučia, jog šviesa keičiasi. Grimzdamas į snaudulį, jis sapnuoja Oriksę, aukštielninką plaukiojančią baseine su maudymosi kostiumėliu, pasiūtu tarytum iš švelnučių balto šilkinio popieriaus žiedlapių. Jie skleidžiasi čia plėsdamiesi, čia traukdamiesi kaip medūzos čiuptuvėliai. Baseinas skaudžiai rausvos spalvos. Ji šypsosi jam vos vos judindama rankas, kad laikytųsi vandens paviršiuje, ir jis suvokia, kad jiedviem gresia baisus pavojus. Staiga pasigirsta gaudus griausmas, lyg būtų užsitrenkę aukšti požemio vartai.

Liūtis

Jį pažadina perkūnija ir vėjo šuoras: užklupo popiečio audra. Jis ropščiasi iš lovos, griebia paklodę. Tokie viesulai atsiaučia akimoju, o metalinė lova – anaiptol ne ta vieta, kur dera gulėti perkūnijos metu. Miške jis susikrovė salelę iš automobilio padangų, ir, kol nesibaigia audra, geriausia įsirangyti į vidų, kad padangos izoliuotų nuo žemės paviršiaus. Kartais ima kirsti kruša, krinta ledai didumo sulig golfo kamuoliukais, tačiau atsimuša į medžių lajas.

Jis pribėga padangų krūvą kaip tik tuo metu, kai įsisiautėja audra. Šiandien tik lyja, įprasta liūtis, tačiau tokia sodri, jog viską aplink apgaubia migla. Griūva ištisi vandens srautai, tolydžio tvyksčioja žaibai. Virš galvos šniokščia šakos, žeme palengva srūva upeliai. Ūmai atvėsta; ore pakvimpa nuplautais lapais ir drėgna žeme.

Liūtis pagaliau aprimsta, virsdama lengva dulksna, perkūnijos dundesys tolsta, ir Sniego žmogus palengva nupėdina atgal prie slėptuvės, suremtos iš cemento luitų, pasiimti tuščių alaus butelių. Paskiau eina prie dantytos betono nuosvyros, kadaise buvusio tilto liekanos. Apačioje stovi trikampis oranžinis ženklas, kuriame nupiešta juoda žmogaus figūra su kastuvu. Kitados tai reiškė: *Kelio remontas*. Keista darosi pagalvojus apie begalinį darbą, metų metus, šimtmečių šimtmečius žmogus kasė, kalė, pjaustė, kilnojo, gręžė, ir štai dabar aplink vieni griuvėsiai, ir tikriausiai visur. Smėlio pilys vėjų pagairėje.

Pro plyšį viename luito gale žliaugia lietaus vanduo. Jis atsistoja apačioje ir išsižiojęs gurkia vandenį drauge su smėliu,

šakelėmis ir visa kita, bet apie tai nenori nė galvoti, – vanduo, matyt, prasigraužė pro apleistus namus, dvokiančius rūsius, dumblu užplaukusius griovius ir dar nežinia ką. Paskiau jis apsišlekia, išgręžia paklodę. Šitaip pernelyg švariai nenusiprausia, tačiau bent jau nusiplauna nešvarumų sluoksnį. Būtų ne pro šalį gauti gabaliuką muilo: vis pamiršta pasiimti iškeliavęs į apylinkes vagiliauti.

Galiausiai prisipildo alaus butelius. Reikėtų prasimanyti geresnį indą, termosą ar kibirą, ką nors talpesnio. Be to, su buteliais daug vargo: slidūs ir pastatyti virsta. Jam toks įspūdis, kad jie vis dar kvepia alumi, tačiau taip tik atrodo. *Įsivaizduokime, jog tai alus.*

Vyk šalin tokias mintis! Nevalia savęs kankinti. Nevalia gundyti savęs negalimais dalykais: jis ne koks bandomasis gyvūnas narve, laidais prijungtas prie aparatūros ir verčiamas beprasmiškai ir piktybiškai eksperimentuoti su savo smegenimis.

Paleisk mane, girdi jis skambant mintyse. Betgi jis neuždarytas, jis ne kalėjime. Laisvas kaip paukštis.

– Aš netyčia, – sako jis verksmingu vaikišku balsu, teisindamasis visada ima inkšti. – Taip atsitiko, aš nieko nežinojau, nieko negalėjau padaryti! Ką aš galėjau padaryti? Klausykit, būkit geri, patikėkit!

Kokia prasta vaidyba! Netgi savęs jis nesugeba įtikinti. Tačiau verkšlena kaip verkšlenęs.

Svarbiausia – nepaisyti menkiausių dirgiklių, skamba galvoje knygos žodžiai, *vengti beprasmiškų dejonių ir visas protines galias nukreipti į esamą tikrovę ir artimiausius tikslus.* Tikriausiai visa tai jis kažkur buvo skaitęs. Be jokios abejonės, jo protas niekada nebūtų sumąstęs tokių žodžių kaip *beprasmiškos dejonės,* bent jau pats savaime.

Jis nusišluosto veidą paklodės kraštu.

– Beprasmiškos dejonės, – pakartoja balsu.

Kaip paprastai jam atrodo, jog kažkas jo klausosi: kažkas nematomas klastingai žvelgia į jį, slėpdamasis už lapijos uždangos.

4

Skunkėnas

Jis tikrai turi klausytoją: skunkėną, patelę, dar visai jauniklę. Dabar jis ją mato, mato iš pakrūmės įsmeigtas į save žibančias akis.

– Eikš, mažyle, eikš čionai, – švelniai vadina jis.

Ji neria atgal į krūmus. Jeigu užsibrėžtų tokį tikslą, nuoširdžiai pasistengtų, tikriausiai sugebėtų prisijaukinti skunkėną ir turėtų su kuo pasikalbėti. Gera su kuo nors pasikalbėti, sakydavo jam Oriksė.

– Pabandyk kada nors, Džimi, – sakydavo bučiuodama jam į ausį.

– Betgi aš kalbuosi su tavimi, – atkirsdavo jis.

Dar vienas bučinys.

– Tikrai?

Kai Džimiui sukako dešimt metų, tėvas jam padovanojo jaunutį skunkėną.

Kaip atrodė tėvas? Sniego žmogus sunkiai įsivaizduoja. Motiną prisimena aiškiai, kaip spalvotoje Poliaroido nuotraukoje blizgančio popieriaus rėmais, tačiau tėvą – tik nuotrupomis: ryjant slankiojantį gurklį, virtuvės lango fone kiaurai perregimas ausis, marškinių rankogalio nukirstą kairę ranką ant stalo. Tėvas – tai lyg savotiška mozaika. Gal Džimis niekada nežiūrėdavo į jį iš toliau, kad pamatytų visą.

Skunkėną tėvas padovanojo, ko gero, gimtadienio proga. Jis stengiasi neprisiminti savo gimtadienių: tuomet nebūdavo

jokių iškilmių, bent jau po to, kai išėjo Doloresė, auklė filipinietė. Ji niekada nepamiršdavo jo gimtadienio: iškepdavo tortą, o gal nupirkdavo, tačiau, šiaip ar taip, visuomet būdavo tortas, tikras, apteptas glajumi, su žvakutėmis, tiesa? Jis laikosi įsikabinęs tų tortų tikrovės; užsimerkia, prisimena, rikiuoja visus vieną šalia kito su degančiomis žvakutėmis, kaip ir pati Doloresė saldžiai ir gardžiai kvepiančius vanile.

O štai mama, regis, niekada neprisimindavo, kiek Džimiui metų ar kurią dieną jis gimęs. Jis turėdavo jai priminti per pusryčius; tuomet ji išnerdavo iš savo transo ir nupirkdavo jam kokią šiurpią dovaną – kūdikišką pižamą su kengūromis ar meškučiais, plokštelę, kurios klausytųsi nebent ketvirtą dešimtį peržengę žmonės, banginiais išmargintus apatinius, – suvyniodavo į šilkinį popierių ir pakišdavo panosėn per vakarienę, šypsodama tolyn labyn keistesne šypsena, lyg kas nors, durdamas į ją šakute, būtų užrikęs: *Šypsokis!*

Paskiau tėvas kankindavo juos nesmagiai atsiprašinėdamas, kad nežinia kodėl jam išgaravo iš galvos tokia tikrai tikrai ypatinga ir svarbi data, paklausdavo Džimį, kaip jam sekasi, ir elektroniniu paštu atsiųsdavo pasveikinimą – standartinį Organikos atviruką su penkiais sparnuotais, ratelį šokančiais kiauloidais ir užrašu: *Sveikinu tave, Džimi, gimtadienio proga, ir tegu išsipildo visos tavo svajonės,* – o rytojaus dieną atnešdavo dovaną, ne šiaip sau dovaną, bet kokį įrankį ar žaidimą sumanumui ugdyti, ar kokį kitą daiktą, atliepiantį jo slaptą troškimą, kad sūnus būtų atitinkamo lygio. Tiesą pasakius, kokio? Niekada nebuvo kokio nors idealo, o jeigu ir buvo, tai toks miglotas ir blankus, jog niekas nesugebėdavo jo įžiūrėti, juo labiau Džimis. Nors ir ką jis pasiektų, viskas atrodytų menka, nepakankama. Pagal Organikos taikomosios matematikos-chemijos-ir-biologijos kriterijus, ko gero, jis atrodė beviltiškai normalus: gal todėl tėvas nustojo jam kartoti, jog jis galėtų pasiekti kur kas geresnių rezultatų, jeigu tik stengtųsi, ir, širdies gilumoje nusivylęs, ėmė jį liaupsinti, lyg Džimis būtų protiškai neįgalus.

Žodžiu tariant, Sniego žmogus prisiminė apie Džimio dešimtąjį gimtadienį tik tiek, jog tėvas parnešė narvelyje tupintį skunkėną. Jis buvo mažiukas, pats mažiausias antrosios skunkėnų kartos jaunikliis, gimęs pirmajai mėgintuvėlyje sukurtų gyvūnų porai. Visi jaunikliai buvo akimoju išgraibstyti. Džimio tėvas užsiminė, jog turėjęs paaukoti daug laiko, panaudoti visą savo įtaką ir padėti nemažai pastangų, kad galėtų jį įsigyti, tačiau buvę verta nertis iš kailio, nes šiandien tikrai tikrai ypatinga diena, kaip paprastai prisiminta viena para vėliau.

Skunkėnus pramogos dėlei laisvalaikiu sukūrė vienas Organikos biologijos laboratorijos šulas. Tuo metu visi kvailiojo: juk taip smagu sukurti gyvūną, sakydavo vaikinai, toks įspūdis, lyg būtum Dievas. Kai kuriuos bandinius tekdavo sunaikinti, nes būdavo pernelyg pavojingi: kam reikia jūrų rupūžės kibia kaip chameleono uodega, kuri gali įsiropšti į namus pro vonios kambario langą ir išplikyti tau akis tuo metu, kai valaisi dantis? Tokio pat likimo susilaukė gyviurkė, nevykęs gyvatės ir žiurkės hibridas: teko ir jos nusikratyti. Tačiau skunkėnai prigijo Organikoje kaip naminiai žvėreliai. Jie atėjo ne iš aplinkinio pasaulio – pasaulio, esančio už Komplekso sienų, – tad negalėjo įnešti pašalinių mikrobų ir buvo nepavojingi kiauloidams. Be to, buvo glosnūs.

Mažasis skunkėnas nesipriešino, kai Džimis paėmė jį ant rankų. Jis buvo margas: juodais paakiais, baltu dryžiu per nugarą, baltais ir juodais ruožais išmarginta pūkuota uodega. Lyžtelėjo Džimiui pirštus, ir Džimis jį pamėgo.

– Jis nesmirda, visiškai kitoks negu skunkas, – tarė Džimio tėvas. – Švarus žvėrelis, gero būdo. Romus. Skunkėnai užaugę nesileidžia prisijaukinami, jie pasidaro pikti, suniokoja visus namus. Šitas atrodo daug ramesnis. Pažiūrėsim, kaip elgsis. Tiesa, Džimi?

Pastaruoju metu Džimio tėvas kalbėdavo lyg atsiprašomu tonu, tarytum būtų nubaudęs Džimį už tai, ko tas nėra padaręs, ir dabar gailėtųsi. Pernelyg dažnai kartodavo: *Tiesa, Džimi?*

Džimiui tai nepatiko – nepatiko būti vaiku, vertu tiktai pagyrimo. Būta dar keleto dalykų, kurių tėvas taipgi būtų galėjęs nedaryti: neniuksėti jam į pašonę, nevelti plaukų, nesikreipti į jį *sūnau* kiek duslesniu nei paprastai balsu. Tas meilus elgesys darė vis prastesnį įspūdį: atrodė, jog Džimio tėvas repetuoja tėčio vaidmenį, tačiau nelabai pasikliauja savo jėgomis. Džimis mokėjo gana puikiai apsimetinėti, kad daugeliu atvejų sugebėtų pastebėti, kaip apsimetinėja kiti. Jis glostė mažylį skunkėną netardamas nė žodžio.

– Kas jį maitins ir valys smėlio dėžę? – paklausė motina. – Kas jau kas, tik ne aš.

Ji kalbėjo ne piktu tonu, bet dalykiškai, praktiškai, kaip kalbėtų pašalinis asmuo, abejingas stebėtojas, lyg nebūtų turėjusi nieko bendra nei su Džimiu ir šitaip jai įsipjovusiu jo auklėjimu, nei su netikusiu tėvu ir nuolat tarp jųdviejų kylančiais kivirčais, nei tolydžio sunkesne jų bendro gyvenimo našta. Ji jau nebetūždavo, nepuldavo iš namų vienomis šlepetėmis. Buvo pasidariusi rami ir santūri.

– Džimis tavęs neprašys. Pats pasirūpins žvėreliu. Tiesa, Džimi? – atsiliepė tėvas.

– O kaip mes jį šauksim? – paklausė motina. – Gal Plėšiku?

Tiesą pasakius, tas jai kuo mažiausiai rūpėjo, ji tiesiog norėjo kaip nors paerzinti Džimį. Jai nepatikdavo, kai jis pernelyg susijausmindavo gavęs kokią tėvo dovaną.

Kaip tik taip dėl juodos žvėrelio kaukės ir ketino jį pavadinti Džimis.

– Ne, – atsiliepė jis. – Labai jau nuvalkiotas vardas. Vadinsiu jį Žudiku.

– Puikiai sugalvota, sūnau, – pritarė tėvas.

– Ką gi, jei Žudikas prišlapins ant grindų, būk gerutis ir tuojau pat pašluostyk, – tarė motina.

Džimis nusinešė Žudiką į savo kambarį ir paguldė ant priegalvio. Jis skleidė vos juntamą kvapą, keistą, bet nebjaurų, kvepėjo lyg oda, lyg sėlenomis, lyg vyrišku tualetiniu muilu.

Džimis miegodavo apsikabinęs žvėrelį ir nosimi prisikišęs prie jo rausvo snukučio.

Praslinkus vienam ar dviem mėnesiams po to, kai Džimis gavo dovanų skunkėną, tėvas pakeitė darbą. Jį persiviliojo OdaTau ir pasamdė pavaduotojų lygmens vadovybės pareigoms, pasak Džimio motinos, papildo pareigoms. Pagal darbo sutartį drauge su juo perėjo ir Ramona, laborantė iš Organikos, nes, Džimio tėvo žodžiais tariant, buvo nepamainoma, jo dešinioji ranka. („Juokauju", – teisindavosi jis Džimiui, lyg norėdamas įrodyti, jog Ramona negali prilygti vyrui. Beje, Džimis ir šiaip jau tai žinojo.) Šiaip ar taip, Džimis džiaugėsi galėdamas per pietus susitikti su Ramona – pamatyti bent vieną pažįstamą veidą, nors apskritai jis pietaudavo su tėvu vis rečiau ir rečiau.

OdaTau buvo Sveikensenos dukterinė bendrovė, tad jie persikraustė gyventi į Sveikensenos kompleksą. Tuo metu jų namas buvo italų renesanso stiliaus, su skliautiniu prieangiu ir gausybe rudų glazūruotų koklių, ir kur kas didesniu uždaru baseinu. Džimio motina vadino namą „daržine". Ji skųsdavosi pernelyg griežta saugumo tarnyba prie Sveikensenos komplekso vartų: sargai esą grubesni, labai įtarūs, jiems didžiausias malonumas – apieškant nurengti žmogų, juo labiau moterį. Jos žodžiais tariant, jiems stačiai nagai nerimsta.

Pasak Džimio tėvo, ji tiesiog linkusi iš adatos vežimą priskaldyti. Vis dėlto, pasak jo, vos kelios savaitės prieš jiems atsikeliant, kone įvykusi nelaimė – viena fanatikė bandžiusi įnešti piktybinę bioformą, paslėptą plaukų lako butelyje. Piktybišką Ebolos ar Marburgo atmainą, vieną iš pačių stipriausių virusų, sukeliančių vidinį kraujavimą. Ji nusitaikiusi į sargą, kuris, nusižengdamas taisyklėms, per karštį nusivožęs kaukę. Moteriškė buvusi iškart nupurkšta pistoletu ir neutralizuota chlorkalkių bake, o vargšas sargas buvęs nugabentas į Bioformų ruošinių sektorių, uždarytas izoliacijos kameroje ir paverstas lipnaus

skysčio balute. Niekas daugiau nenukentėjęs, tačiau sargams, savaime suprantama, sukilę nervai.

Pasak Džimio motinos, jai dėl to nei šilta, nei šalta, ji vis tiek jaučiasi kaip kalėjime. Džimio tėvas atkirto, kad ji nesuvokianti tikrosios padėties. Argi ji nenorinti saugiai gyventi, argi nenorinti, kad sūnui būtų saugu?

– Vadinasi, visa tai mano labui? – paklausė ji.

Ji palengva pjaustė skrebutį vienodais kubeliais.

– *Mūsų visų* labui. Kad visiems mums būtų geriau.

– Ką gi, aš esu kitos nuomonės.

– Nieko nauja, – atsiliepė Džimio tėvas.

Džimio motinos žodžiais tariant, jų telefonas ir elektroninis paštas sekamas, o nešnekūs žaliūkai Sveikensenos valytojai, ateinantys dukart per savaitę – paprastai po du, – esą šnipai. Džimio tėvas sakydavo, kad ji vis labiau serganti paranoja, šiaip ar taip, jiems nesą ko slėpti, taigi kam be reikalo kvaršinti galvą?

Sveikensenos kompleksas buvo ne tik naujesnis už Organikos, bet ir didesnis. Ten buvo ne vienas, bet du prekybos centrai, geresnė ligoninė, trys diskotekos ir netgi golfo aikštelė. Džimis lankė Sveikensenos viešąją mokyklą, kur iš pradžių nieko nepažinojo. Išsyk pasijutęs vienišas, galiausiai susivokė, jog viskas ne taip jau blogai. Netgi gerai, nes galėjo vėl paleisti apyvarton visus senus pokštus ir išdaigas: Organikos vaikai jau buvo prie jų pripratę. Pirmiausia jis suvaidindavo šimpanzę, o paskiau sceną, kur dėdavosi dūstąs apsivėmęs, – labai vaikų mėgstamus dalykus, – o galiausiai ant pilvo nusipiešdavo nuogą merginą taip, kad gakta liestų jo bambą, kraipydamasis ją šankindavo.

Pietų jau nebepareidavo namo. Rytą ir vakarą jį išveždavo ir parveždavo mišrios etanolio ir saulės energijos varomas autobusiukas. Mokykloje buvo šviesi ir jauki valgykla su gerai subalansuotais patiekalais, etniniais valgiais – virtiniais, felafeliais, – košeriniu maistu ir sojos gaminiais vegetarams. Džimiui taip patikdavo pietauti atstu nuo tėvų, jog jam svaigdavo galva

iš džiaugsmo. Jis netgi priaugo truputį daugiau svorio ir jau nebebuvo liesiausias klasės mokinys. Jeigu po pietų likdavo kiek laisvo laiko ir nebūdavo kitų užduočių, galėdavo eiti į biblioteką pažiūrėti senų mokomųjų vaizdo įrašų. Jo mėgstamiausias draugas buvo papūga Aleksas iš *Etologijos klasikos*. Jam labai patikdavo toji dalis, kur Aleksas išgalvoja naujus žodžius – *kankolas* vietoj migdolo, – ir visų labiausiai ta dalis, kur, įkyrėjus pratimams su mėlynu trikampiu ir geltonu kvadratu, Aleksas pareiškia: *Sudie! Ne, Aleksai, grįžk! Kuris yra mėlynasis trikampis – ne, kuris yra* mėlynasis *trikampis?* Tačiau Aleksas jau būdavo dingęs. Šaunuolis Aleksas!

Kartą Džimiui leido atsinešti mokyklon Žudiką, ir žvėrelis susilaukė nepaprasto pasisekimo.

– Ak, Džimi, koks tu laimingas, – tarė Vakula Prais, pirmoji mergina, susukusi jam galvą.

Ji paglostė Žudikui kailiuką – tamsi ranka, rausvi nagai, – ir Džimiui šiurpas nuėjo per kūną, lyg jos pirštai būtų lietę jį patį.

Džimio tėvas praleisdavo darbe vis daugiau laiko, bet kalbėdavo apie jį vis mažiau. OdaTau komplekse, kaip ir Organikos ūkiuose, buvo kiauloidų, tik jie buvo mažesni ir auginami su oda susijusioms biotechnologijoms plėtoti. Svarbiausia buvo išrasti metodą seną odą pakeisti nauja, ne trumpalaikiu, lazeriu nudailintu pakaitalu, bet tikra šviežia oda, kuriai negresia nei raukšlės, nei jokie kiti trūkumai. Todėl buvo tikslinga išauginti jauną sveikutėlę odos ląstelę, kuri persodinta galėtų maitintis susidėvėjusiomis ląstelėmis ir galiausiai jas pakeisti savo kopijomis – kaip tvenkinyje plintantys dumbliai.

Sėkmės atveju pelnas būtų neregėtas, tiesiai aiškino Džimiui tėvas kaip vyras vyrui – tokiu tonu dabar jis visada kalbėdavo su sūnumi. Kuris turtingas vyras ar moteris, kadaise buvę jauni ir gražūs, prisikimšę hormoninių papildų ir prisišvirkštę vitaminų, tačiau nukankinti negailestingo veidrodžio, nepanorėtų parduoti namų, aukštutėlėmis tvoromis aptvertos vilos, savo

vaikų ar netgi sielos, kad tik įmanytų dar sykį bent trumpam atgauti lytinį pajėgumą? OdaTau, šmaikščiais žodžiais perša reklama, šviežutėlė vietoj susenusios! Tiesa, dar neišrasta nepaprastai veiksmingo metodo: daugmaž dešimtis gyvenimo nustekentų, bet vilties genamų optimistų pasisiūlė tapti bandomaisiais triušiais – nemokėdami nė cento, tačiau parašu patvirtinę, jog nesėkmės atveju nesikreipsią į teismą, – ir išėjo iš laboratorijos veikiau panašūs į pelėsiais apsinešusius ateivius iš tolimojo kosmoso – dėmėti, išmarginti rudais ir žalsvais dryžiais, skivytais atšokančia oda.

Tačiau OdaTau laboratorijose būta ir daugiau projektų. Vieną vakarą Džimio tėvas parėjo vėlai, gerokai nukaušęs, nešinas buteliu šampano. Vos žvilgtelėjęs į jį, Džimis dingo jam iš akių. Buvo įtaisęs mažytį mikrofoną svetainėje už pajūrį vaizduojančio paveikslo ir dar vieną virtuvėje už sieninio laikrodžio, kas valandą suerzinančio vis kitokia paukščio giesme, tad galėjo išgirsti tai, kas jam nepriklausė. Mikrofonus jis sumontavo mokykloje per naujosios technologijos pamokas, panaudodamas standartinius bevielių kompiuterių miniatiūrinius mikrofonus, kurie, šiek tiek patvarkyti, idealiai tiko slaptam pasiklausymui.

– O tai kokia proga? – pasigirdo Džimio motinos balsas.

Ji turėjo omeny šampaną.

– Pagaliau mums pavyko, – atsiliepė Džimio tėvo balsas. – Man regis, nedidelės iškilmės nepakenks.

Grumtynės: tikriausiai jis bandė ją pabučiuoti.

– Kas pavyko?

Kamščio pokštelėjimas.

– Eikš, jis nesikandžioja.

Tylos akimirka: matyt, jis pilstė šampaną. Na, taip: taurių skimbtelėjimas.

– Į mūsų sveikatą!

– Kas pavyko? Aš noriu sužinoti, kokia proga geriu.

Vėl tylos akimirka: Džimis įsivaizdavo, kaip tėvas geria ir slankioja Adomo obuolys, kliuku kliuku.

– Neuroregeneracijos projektas. Per kiauloidą išauginome tikrų tikriausią žmogaus smegenų audinį. Pagaliau, po tiekos nesėkmių! Tik pagalvok, kokios galimybės atsiveria insulto aukoms ir...

– Tik to mums ir betrūko, – atrėmė Džimio motina. – Nauji pulkai kiauliasmegenių žmonių. Ar dar jų nepakanka?

– Ar negali bent kartą gyvenime pažiūrėti į tai teigiamai? Visada neigiamai, *ir tai negerai, ir tai negerai*, tavo akimis žiūrint, nėra nieko gera!

– Į ką teigiamai pažiūrėti? Į tai, kad jūs sugalvojote dar vieną būdą apiplėšti masę vilties netekusių žmonių? – atkirto Džimio motina kaip niekad lėtai ir be jokio pykčio.

– Dieve, kokia tu cinikė!

– Ne aš, o tu cinikas. Cinikai jūs visi, tu ir tavo gudročiai. Tavo kolegos. Tai nedora, visa jūsų organizacija nedora, tikra atmatų duobė, ir tu pats tai supranti.

– Mes teikiame žmonėms viltį. Viltis – tai ne plėšikavimas!

– Turint galvoje OdaTau kompanijos kainas – tai grynų gryniausias plėšikavimas. Jūs triukšmingai išreklamuojate savo prekę, išplėšiate pinigus, žmonės lieka kaip stovi ir tada jau gali atsisveikinti su bet kokiu gydymu. Jiems nieko kito nebelieka, kaip dvėsti, o tau ir tavo bičiuliams į tai nusispjaut. Ar neprisimeni, apie ką anksčiau mes kalbėjome, ką ketinome daryti? Pagerinti gyvenimą žmonėms – ir ne tik piniguočiams. Tu buvai kitoks... tuomet turėjai idealų.

– Kas be ko, – vangiu balsu atsakė Džimio tėvas. – Ir dabar turiu. Tik negaliu sau leisti prabangos juos įgyvendinti.

Stojo tyla. Matyt, Džimio motina mintyse svarstė jo žodžius.

– Kaip sau nori, – pridūrė parodydama, jog neketina nusileisti. – Kaip sau nori, bet tyrimai tyrimams nelygu. Tai, ką jūs darote, – kiauliasmegenių darbas. Jūs kišatės į esminius gyvybės procesus. Tai amoralu. Tai... šventvagystė.

Trinkt į stalą. Ne kumščiu. Buteliu?

– Savo ausimis negaliu patikėti! Ko tu prisiklausei? Esi išsilavinusi, pati dirbai tą darbą! Juk tai tik proteinai, pati žinai! Audiniai ir ląstelės – čia nėra nieko šventa, tai tik...

– Teorijos dėstyti man nereikia.

– Šiaip ar taip, nepamiršk, kad už tuos pinigus turi lovą ir stogą virš galvos ir negali skųstis, jog nepavalgiusi. Nemanau, kad turėtum teisę kelti balsą.

– Žinau, – atsiliepė motinos balsas. – Patikėk, nieko kita taip gerai nežinau. O kodėl negalėtum susirasti kokį dorą darbą? Ką nors paprastesnio?

– Kokį ir kur? Gal nori, kad eičiau griovių kasti?

– Tada bent jau sąžinė būtų rami.

– Ne, ne mano, bet *tavo* sąžinė būtų rami. Tu pati neurotikė, turi kaltės kompleksą. Kodėl pati neini griovių kasti, bent subinę pajudintum? Gal tada nustotum rūkyti – esi gyva emfizemos mašina, pati viena galėtum išlaikyti visas tabako kompanijas. Pagalvok apie tai, juk esi tokia dorybinga. Kas kitas, jeigu ne jos, nemokamai dalija reklaminius pavyzdžius, žaloja šešiamečius vaikus.

– Žinau. – Tyla. – Aš rūkau todėl, kad mane viskas slegia. Man neduoda ramybės tabako kompanijos, *tu* neduodi man ramybės, man neduoda ramybės Džimis, jis darosi...

– Gerk vaistus, jeigu nerandi savo šūdinos ramybės!

– Nėra ko keiktis.

– Priešingai, man regis, yra ko!

Tėvo rėkavimas Džimiui anaiptol nebuvo naujiena, tačiau, išgirdęs ir keikiantis, jis sukluso. Gal bus prieita prie veiksmų, ims dužti stiklai. Jis išsigando – gerklės gale vėl atsistojo šaltas gumulas, – tačiau knieste knietė klausytis, kas bus toliau. Jeigu atsitiktų katastrofa, kokia nepataisoma bėda, jis privalo viską žinoti.

Tačiau nieko neatsitiko, tik pasigirdo žingsniai – kažkas išėjo iš kambario. Kas? Kad ir kas tai būtų, tikrai turės užlipti į antrą aukštą įsitikinti, jog Džimis miega ir nieko negirdėjo. Tuomet galės nuslopinti balsą, skambantį Pavyzdingų tėvų

taisyklių sąvade, kurį jiedu nešiojosi galvoje. Džimį siutindavo anaiptol ne blogieji, bet, priešingai, gerieji jų siekiai. Tie, kuriuos jie laikė gerais ar bent jau neblogais. Jį siutindavo tai, už ką jie galėjo paplekšnoti vienas kitam per petį. Jie nieko apie jį neišmanė, nežinojo, kas jam patinka, ko jis nemėgsta, ko labiausiai trokšta. Galvojo, kad jis toks, kokį jiedu patys jį mato. Geras vaikas, tik truputį liurbis, truputį pagyrų puodas. Ne pati ryškiausia žvaigždė danguje, ne matematikas, tačiau juk negali turėti visko, ko trokšti, ir, šiaip ar taip, jis bent jau ne visiškas nevykėlis. Bent jau neįjunkęs į alkoholį nei į kvaišalus kaip diduma jo amžiaus vaikų, nors, kaip sakoma, negirk dienos be galo. Jis tikrai girdėjo tėvą sakant: *negirk dienos be vakaro*, lyg Džimis būtų apsigimęs nenaudėlis, pasinešęs eiti blogais keliais, – paprasčiausiai jis dar tik žengia pirmuosius žingsnius. Apie kitą, slaptą Džimį, glūdintį sūnuje, jie ničnieko nežinojo.

Jis išjungė kompiuterį, nusiėmė ausines ir, užgesinęs šviesą, tyliai, atsargiai atsigulė, nes Žudikas jau buvo lovoje. Susirietęs kaip paprastai pačiame kojūgalyje, ėmė jam laižyti suprakaitavusias pėdas. Jis prajuko kutenamas ir užsiklojo galvą antklode.

Plaktukas

Prabėgo keleri metai. Tikriausiai keleri metai, mąsto Sniego žmogus: tiesą pasakius, ne kažin ką jis prisimena, nebent kad pasikeitė balsas ir ant kūno ėmė želti plaukai. Nieko ypatinga, juo labiau kad nieko bloga neatsitiko. Be to, išsivystė raumenys. Jį pradėjo lankyti seksualūs sapnai ir kamuoti vienodybė. Vis daugiau minčių ateidavo apie merginas apskritai, kitaip sakant, beveides merginas, ir apie Vakulą Prais su veidu, nors ji ir nepageidavo su juo bendrauti. Gal todėl, kad jis buvo spuoguotas? Jis neprisimena, ar turėjo spuogų, nors, kiek mena, jo varžovų veidai buvo išberti spuogais.

Eik tu, kankole, rėždavo jis kiekvienam, kas jam nusibosdavo. Tik ne merginoms. Išskyrus jį ir papūgą Aleksą, niekas daugiau nežinojo tikrosios to žodžio prasmės, nes jis skambėjo pritrenkiančiai. Veikiai jis tapo mėgstamiausiu Sveikensenos komplekso vaikų žodeliu, tad Džimį jie laikė pošauniu bernu. *Eik tu, kankole!*

Geriausias jo draugas buvo Žudikas, bet niekas to nė nenumanė. Graudžiausia, jog skunkėnas buvo vienintelė būtybė, su kuria jis galėjo nuoširdžiai pasikalbėti. Tėvų vengė kaip įmanydamas. Tėvas buvo kankolas, o motina – narna. Jis jau nebesibaimino jų neigiamo elektros lauko, stačiai laikė juos nuobodomis ar bent jau tuo save tikino.

Mokykloje jis krėsdavo jiems neregėtas šunybes. Ant abiejų smilių krumplių nupiešdavo akis ir sugniauždavo kumščius, įsprausdamas nykštį tarp pirštų. Paskiau, judindamas nykščius

taip, lyg tai būtų liežuviai, prikišdavo kumščius vieną prie kito sakytum lėles ir vaizduodavo, kad jiedu barasi. Dešinė ranka buvo Negerasis tėtis, o kairė – Doroji mama. Negerasis tėtis įsisiautėjęs plėtodavo įvairiausias teorijas, paistydamas pompastiškas kvailystes, Doroji mama aimanuodavo ir smerkdavo tėtį. Remiantis Dorosios mamos kosmologija, ne kas kitas, kaip Negerasis tėtis, buvo kaltas dėl hemorojaus, kleptomanijos, globalinių konfliktų, dvoko iš burnos, tektoninių lūžių, užsikimšusių kanalizacijos vamzdžių, taipgi dėl Dorąją mamą kankinančios migrenos ir skausmingų mėnesinių. Tas spektaklis per pietų pertrauką turėdavo nepaprastą pasisekimą; valgyklon prisigrūdę vaikai šaukdavo: *Džimi, Džimi... parodyk Negerąjį tėtį!* Kai kurie siūlydavo gausybę kitokių variantų ir scenų iš savo tėvų šeimyninio gyvenimo. Kiti irgi bandydavo piešti akis ant krumplių, tačiau nesugebėdavo prasimanyti tokių puikių dialogų.

Vėliau Džimis kartais gailėdavosi nuėjęs per toli. Nereikėjo rodyti Dorosios mamos verkiant virtuvėje trūkus kiaušidėms; nereikėjo rodyti tos sekso scenos su Ypatinguoju pirmadienio žuvų piršteliu – 20% tikros žuvies, – kai Negerasis tėtis užgriuvęs gašliai viską drasko į skutus, nes Doroji mama purkštauja įlindusi į tuščią Žėručių sausainių dėžę ir nė neketina iškišti nosies. Negražu buvo rodyti tas nešvankias sceneles, tačiau vargu ar Džimis būtų liovęsis klausydamas sąžinės balso. Tos scenos labai atitiko negražią tiesą, o jos Džimis nebuvo nusiteikęs aiškintis. Vaikai jį kurstė, ir jis negalėjo atsispirti liaupsėms.

– Ar aš peržengiau ribą, Žudike? – klausinėdavo jis. – Ar tatai labai žema?

Jis ne per seniausiai atrado žodį *žema*: Doroji mama jį dažnai kartodavo tomis dienomis.

Žudikas lyžtelėdavo jam nosį. Visada jam atleisdavo.

Kartą, parėjęs namo iš mokyklos, ant virtuvės stalo Džimis rado raštelį. Jį paliko motina. Vos pamatęs, kas parašyta lakš-

telyje – *Džimiui,* ir dukart pabraukta juodu rašikliu, – iškart suprato, koks tai laiškutis.

Mielas Džimi, rašė ji. *Ir taip toliau, ir taip toliau, labai jau ilgai mane kankina sąžinė, ir taip toliau, ir taip toliau, nebegaliu ilgiau pakęsti tokio gyvenimo, kuris ne tik beprasmiškas, bet ir taip toliau, ir taip toliau.* Ji įsitikinusi, kad vėliau, kai Džimis suaugsiąs į metus ir sugebėsiąs suvokti, ką reiškia visi tie *ir taip toliau, ir taip toliau,* pritarsiąs jos nuomonei ir ją suprasiąs. Ji labai norėsianti susisiekti su juo vėliau, jei tik palankiai susiklostysiančios aplinkybės. *Ir taip toliau, ir taip toliau,* be abejo, jos ieškosią, tad jai reikėsią slapstytis. Tokį sprendimą ji padariusi tik gerai pasitarusi su sąžine, po ilgų svarstymų ir kančių, tačiau *ir taip toliau, ir taip toliau.* Jinai visada jį labai mylėsianti.

Galbūt ji iš tikrųjų mylėjo Džimį, mąsto Sniego žmogus. Saviškai. Nors tuomet jis tuo netikėjo. Kita vertus, galbūt ji jo nemylėjo. Vis dėlto tikriausiai puoselėjo jam gerus jausmus. Argi tai neįrodo, jog esama nenutraukiamo ryšio, siejančio motiną su vaiku?

P.S., rašė ji. *Išsivedu Žudiką, kad jis būtų laisvas; esu įsitikinusi, jog jis jausis kur kas laimingesnis laisvai ir nevaržomai gyvendamas miške.*

Džimis tuo irgi negalėjo patikėti. Jis stačiai įsiuto. Kaip ji drįso? Juk Žudikas priklausė jam! Žudikas – naminis žvėrelis, jis nesugebės gyventi pats vienas, nesugebės išsimaitinti, bet kuris išbadėjęs žvėris sudraskys jį į margus skutus. Tačiau Džimio motina, kaip ir visi kiti jos pažiūrų žmonės, sakė tiesą, mąsto Sniego žmogus, ir Žudikas, ir visi kiti išvaduoti skunkėnai sugebėjo puikiausiai prisitaikyti, kaipgi kitaip paaiškinsi tą dalyką, jog miškuose priviso tokia baisybė tų gyvūnų?

Džimis gedėjo kelias savaites. Ne, kelis mėnesius. Ko labiausiai gedėjo? Motinos ar modifikuoto skunko?

Motina taipgi paliko dar vieną laiškutį. Ne, ne laiškutį – bežodę žinutę. Sunaikino Džimio tėvo asmeninį kompiuterį, – ne tik sunaikino jame saugomus duomenis, bet ir suskaldė jį plaktuku. Tiesą pasakius, pasinaudojo visais įrankiais, Džimio tėvo tvarkingai sudėtais retai atvožiamoje Pono Visų Galų Meistro įrankių dėžėje, tačiau, rinkdamasi ginklą, pirmenybę suteikė plaktukui. Sunaikino ir savo kompiuterį, ir netgi dar kruopščiau. Tad nei Džimio tėvas, nei Jungtinės saugos tarnybos vyrai nesugebėjo suvokti, kokius užkoduotus pranešimus ji galėjo išsiųsti nei kokius duomenis galėjo išsinešti, perkėlusi į kitą sistemą.

Na, o prasigauti pro visus patikros postus ir vartus jai pavyko pasisakius, kad ji einanti į kitą Modulį pas dantų gydytoją gydyti krūminio danties šaknį. Pasirūpino popierių, visų reikiamų leidimų ir surado tinkamą pasiteisinimą: Sveikensenos dantų klinikos šaknų gydymo specialistą ištiko infarktas, o kitas jo vieton dar neatvyko, tad ligoniai buvo siunčiami pas kitus gydytojus. Ji iš tikrųjų buvo užsirašiusi pas Modulio dantų gydytoją, vėliau atsiuntusį Džimio tėvui sąskaitą už sugaištą laiką jos belaukiant. (Džimio tėvas atsisakė mokėti, nes buvo užsirašęs ne jis; vėliau jiedu su gydytoju smagiai apsilojo telefonu.) Ji labai protingai pasielgė: neišsivežė jokios mantos. Kaip paprastai pasiprašė, kad, taksi važiuojant per plebopolį iš hermetiškai aklinos greitųjų traukinių stoties, iki pat perimetrinės Modulio sienos ją lydėtų Jungtinės saugos tarnybos vyras. Tai buvo įprastas dalykas, niekas per daug jos neklausinėjo, iš veido ji buvo pažįstama, turėjo paraišką, leidimą ir visa kita. Prie Modulio vartų niekas nežiūrėjo jai į dantis, tačiau niekas nieko ir nebūtų pamatęs: danties nervo uždegimo nepastebėsi.

Jungtinės saugos tarnybos vyras tikriausiai buvo su ja susitaręs arba likviduotas; šiaip ar taip, jis negrįžo, o paieškos nedavė jokių rezultatų. Ar bent jau taip buvo sakoma. Tai iš tikrųjų sukėlė įtarimą. Vadinasi, ji susijusi su kitais žmonėmis. Tačiau kas tie žmonės, kokie jų tikslai? Reikia kaip galima

greičiau visa tai išsiaiškinti, ilgų ilgiausiai kvosdami Džimį, tvirtino Jungtinės saugos tarnybos vyrai. Ar motina kada nors jam ką nors sakiusi? – kamantinėjo saugos vyrai.

Ką reiškia *ką nors*? – paklausė Džimis. Per savo miniatiūrinius mikrofonus buvo girdėjęs visokių kalbų, bet nenorėjo apie tai užsiminti. Kartais motina paistydavo nei šį, nei tą: girdi, viskas pražuvo kaip sapnas, praeities nebegrąžinsi, pavyzdžiui, kai ji buvo maža, pajūryje tėvai turėjo vilą, ją nuplovė bangos drauge su visais paplūdimiais ir keliais miestais Rytų pakrantėje, kai staigiai pakilo vandenyno lygis ir atsirito milžiniška potvynio banga, Kanarų salose išsiveržus ugnikalniui. (Apie tai jie mokėsi mokykloje per geolonomijos pamokas. Džimiui padarė didelį įspūdį video simuliacija.) Be to, ji amžinai verkšlendavo dėl savo senelio greipfrutų sodo, kuris, nustojus lyti lietums, išdžiūvęs kaip razina, tais pačiais metais išsekęs ir Okičobio ežeras, virtęs dvokiančia purvyne, ir ištisas tris savaites degęs Evergleido nacionalinis parkas.

Tačiau visi tėvai dėl to bėdoja. *Prisimeni tuos laikus, kai galėdavai važinėti kur tinkamas? Prisimeni tuos laikus, kai visi gyveno plebopoliuose? Prisimeni tuos laikus, kai galėjai nieko nesibaimindamas skraidyti orlaiviais po visą pasaulį? Prisimeni restoranėlius, prekiavusius visada tikros jautienos mėsainiais, prisimeni dešrainių kioskus? Prisimeni tuos laikus, kai Niujorkas dar nebuvo Naujasis Niujorkas? Prisimeni tuos laikus, kai balsavimas dar turėjo prasmę?* Įprasti jo lėlių dialogai per pietų pertraukas mokyklos valgykloje. *O, kitados būdavo taip gera! Oho! O štai dabar lendu į Žėručių dėžutę. Šiąnakt jokio sekso!*

Motina kaip motina, atsakė Džimis Jungtinės saugos tarnybos vyrams. Gyveno kaip ir visos kitos motinos. Rūkė kaip kaminas.

– Ar ji priklausė kokiai nors... na... organizacijai? Ar namuose nesirinkdavo keisti žmonės? Ar dažnai kalbėdavo celiuliariniu telefonu?

– Būsime tau labai dėkingi, vaikeli, jeigu vienaip ar kitaip mums pagelbėsi, – pridūrė kitas Saugos vyras.

Tas *vaikeli* buvo paskutinis lašas. Džimis atsakė, jog vargu ar galėsiąs jiems pagelbėti.

Motina paliko Džimiui naujų drabužių, kurie, jos žodžiais tariant, jam tiksią, kai jis paūgėsiąs. Jie buvo šiurpūs kaip ir visi kiti jos pirkti drabužiai. Be kita ko, per maži. Džimis nukišo juos į stalčių.

Džimio tėvas buvo aiškiai sukrėstas; jis išsigando. Jo žmona nusižengė visoms taisyklėms, tikriausiai gyveno dvilypį gyvenimą, o jis nieko nenumanė. Tokie dalykai išmuša vyrus iš vėžių. Jis tvirtino sunaikintame asmeniniame kompiuteryje niekada nelaikęs jokios svarbesnės informacijos, – savaime aišku, taip tik sakė, nes patikrinti niekas negalėjo. Paskiau jį išvežė kvosti, ir kvotė gana ilgai. Galimas daiktas, netgi kankino – kaip senuose kino filmuose arba kokiame žiaurybių tinklapyje – su elektrodais, policininkų lazdomis ir raudonai įkaitintomis vinimis, ir Džimis dėl to labai sielvartavo ir jautėsi kaip nesavas. Kodėl jis nesuvokė, kas dedasi, ir neužkirto tam kelio, užuot gėdingai vaidinęs pilvakalbį?

Visą tą laiką, kai tėvo nebuvo namie, Džimį prižiūrėjo – ar bent jau sakėsi prižiūrinčios – dvi geležinės Jungtinės saugos tarnybos moteriškės. Viena šypsanti, kita – ledinio veido. Jiedvi skambindavo be galo, be krašto savo celiuliariniais telefonais; naršė po Džimio motinos albumus ir drabužių spintas ir stengėsi įšnekinti Džimį. *Garbės žodis, gražuolė. Kaip tu manai, ar ji turėjo simpatiją? Ar dažnai važinėdavo į plebopolius?* Ko jai ten važinėti? – atšovė Džimis, o jos pareiškė, jog kai kam ten labai patinka. Kodėl? – vėl paklausė Džimis, ir ledinveidė paaiškino, jog pasitaiką iškrypėlių, o šypsančioji sukikeno ir, nukaitusi kaip ugnis, pridūrė, kad tenai esą gali rasti tai, ko negali rasti čia. Ką rasti, buvo beklausiąs Džimis, bet susilaikė, nes drauge su atsakymu jį galėjo užgriūti dar daugiau klausimų apie motinos pomėgius ir norus. Jis išdavė ją Sveikensenos vidurinės mokyklos valgykloje, išpasakodamas apie ją visiškai viską, tad dabar buvo pasiryžęs daugiau jos nebeišduoti.

Moteriškės kepė Džimiui pasibaisėtinai kietus omletus, stengdamosi sugundyti jį valgiais ir išmušti iš vėžių. Kai tatai nepaveikė, jos ėmė jį maitinti mikrobangėje krosnelėje atšildytais pietumis ir užsakytomis picomis. *Vadinasi, tavo motina dažnai lankydavosi Prekybos centre? Ar ji mėgo šokti? Galvą guldau, kad mėgo.* Džimiui niežėjo nagai kirsti joms į dantis. Jeigu jis būtų buvęs mergaitė, būtų paplūdęs ašaromis, jos būtų susigraudinusios ir užsičiaupusios.

Grįžęs iš ten, kur buvo išgabentas, Džimio tėtis kreipėsi į psichologą konsultacijos. Iš pažiūros buvo matyti, kad jam būtinai jos reikia: veidas pažaliavęs, akys raudonos, užtinusios. Džimis irgi lankėsi pas psichologą, tačiau tik veltui gaišo laiką.

Tau tikriausiai liūdna, kad motina pabėgo.

Aha, liūdna.

Nesmerk savęs, vaike. Tu čia niekuo dėtas, kad ji išėjo iš namų.

Iš kur jūs žinote?

Nieko tokio, duok savo jausmams valią.

O kokiems jausmams, jūsų manymu, turėčiau duoti valią?

Nebūk toks atžarus, Džimi, aš suprantu, kaip tu jautiesi.

Tad ko mane klausinėjate, jeigu ir šiaip viską suprantate, – ir panašiai.

Tėtis pasakė Džimiui, kad jiedu turi vyriškai ranka rankon kaip galėdami tvirtesniais žingsniais eiti į priekį. Ir jiedu ėjo. Ėjo ir ėjo tvirtais žingsniais, kas rytą įsipildavo apelsinų sulčių ir, kai nesušlubuodavo atmintis, sukišdavo mašinon plauti indus, ir po kelių savaičių tokio ėjimo Džimio tėčio veidas atgavo buvusią spalvą, ir jis vėl pradėjo žaisti golfą.

Kitais žodžiais tariant, dabar, kai visos bėdos liko praeityje, jis nebesijautė toks apgailėtinas kaip anksčiau. Skusdamasis vėl ėmė švilpauti. Ėmė dažniau skustis. Praslinkus deramam laiko tarpui, pas juos atsikėlė Ramona. Gyvenimas pakrypo kita linkme, už aklinai uždarų, bet garsui pralaidžių durų,

pritariant kikenimui ir urzgimui, vykdavo sekso scenos, tad Džimis garsiau paleisdavo muziką, stengdamasis nesiklausyti. Jų miegamajame jis būtų galėjęs įtaisyti „blakę", visapusiškai mėgautis reginiu, tačiau labai dygėjosi tokiais dalykais. Tiesą pasakius, drovėjosi. Kartą labai nesmagiai pasijuto antrojo aukšto koridoriuje susidūręs su tėvu: šis ėjo susisupęs į vonios rankšluostį, atsikišusiomis ausimis, nuo paskutinių erotinių grumtynių užkaitusiais žandais, ir Džimis paraudo susigėdęs, dėdamasis, jog nieko nepastebi. Tie du triušiai, apkvaišę nuo meilės hormonų, galėjo laikytis bent šiokio tokio padorumo ir išsidirbinėti garaže, užuot visą laiką šmaižiojęs po nosimi. Jam buvo toks jausmas, kad jiedu jo nepastebi. Beje, nieko kita jis ir nepageidavo.

Įdomu, ar ilgai visa tai tęsėsi? – susimąsto Sniego žmogus. Gal jiedu mylėdavosi pasislėpę už kiauloidų aptvarų, su bioapranga ir antibakterinėmis kaukėmis? Ne, negalimas daiktas: tėvas buvo kiaulė, bet anaiptol ne galvijas. Kas be ko, galima būti drauge ir kiaule, ir galviju. Tačiau tėvas (ar bent jau taip atrodo Sniego žmogui) buvo žioplas ir nemokėjo meluoti, vargu ar jis būtų sugebėjęs nusiristi iki santuokinės neištikimybės ir išdavystės, kad nepastebėtų Džimio mama.

Beje, gal ji ir pastebėjo. Gal todėl ir pabėgo – bent jau iš dalies dėl tos priežasties. Juk niekas negriebs plaktuko – jau nekalbant apie elektrinį atsuktuvą ir veržliaraktį, – ir nepuls daužyti kieno nors kompiuterio, jeigu nebus velnioniškai įpykęs.

Negalėtum sakyti, kad ji apskritai nebūtų pykusi: jos pykčiui įsiliepsnoti nereikėjo kokios nors ypatingos priežasties.

Kuo daugiau Sniego žmogus apie tai mąsto, tuo labiau įsitikina, jog Ramona ir jo tėvas tvardėsi. Jiedu laukė, kol Džimio motina pavirs padrikų pikselių krūvele, ir tada puolė vienas kitam į glėbį. Priešingu atveju nebūtų šitaip atvirai ir nekaltai spitrinę vienas kitą akimis Organikos *André* bistro. Jeigu būtų jau pabandę, prie žmonių būtų elgęsi šaltai ir dalykiškai, ko gero, netgi būtų vengę vienas kito; paskubomis gašliai draikęsi tamsiuose užkaboriuose, voliojęsi kabinete ant

kilimo, plėšydami sagas ir užsikertančius užtraukus, kandžioję vienas kitam ausis automobilių stovėjimo aikštelėse. Nebūtų gaišę laiko prie tų sterilių pietų, tėvui spoksant į staltiesę, o Ramonai stropiai grumšnojant žalias morkas. Nebūtų varvinę seilės vienas į kitą prie žalių salotų ir kiaulienos pašteto, mažuoju Džimiu dangstydamiesi kaip gyvuoju skydu.

Ne, Sniego žmogus jų nekaltina. Jis žino: tokių dalykų pasitaiko – pasitaikydavo anksčiau. Jis suaugęs, ir jo sąžinę slegia kur kas didesnės bjaurastys. Tad ar jis turi teisę juos smerkti?

(Jis smerkia juos.)

Ramona pasisodindavo Džimį ir, atvirai žiūrėdama į jį didelėmis, juodai aptepliotomis akimis, sakydavo suprantanti, kad jam esą labai sunku, jiems visiems tai skaudus smūgis, jai irgi esą nelengva, nors jis, ko gero, na, supranti, netiki, ji suvokianti, jog negalėsianti atstoti tikros motinos, bet dedanti viltis, gal jie vis dėlto būsią draugai. *Žinoma, kodėl gi ne*, atsakydavo Džimis, nes, nepaisant jos romano su tėvu, jinai jam patiko ir jis norėjo ją nuraminti.

Ji stengdavosi. Juokdavosi iš jo pokštų, kartais kiek pavėluotai – juk ji ne žodžių žmogus, primindavo jis sau, – ir kartais, kai Džimio tėvo nebūdavo namie, mikrobangėje krosnelėje pašildydavo sau ir jam vakarienę: paprastai lazaniją ir Cezario salotas, nieko kita ji neišmanydavo. Kartais, iš anksto paruošusi dubenį kukurūzų spragėsių ir apipylusi lydytu sviesto pakaitalu, atsėsdavo šalia jo ant sofos ir drauge žiūrėdavo filmus, įrašytus į skaitmeninio vaizdo plokšteles, kaišiodama riebius pirštus į dubenį ir laižydamasi juos, kai būdavo baisesnės scenos, o Džimis stengdavosi nežiūrėti į jos krūtis. Teiraudavosi, ar jis nenori ko nors paklausti, na, supranti. Apie ją ir tėtį, apie jų šeimyninį gyvenimą. Jis atsakydavo, kad nenori.

Naktimis slapčia jis ilgėdavosi Žudiko. Taipgi – savo esybės gilumoje, pats to aiškiai nesuvokdamas, – tikrosios, keistosios, nelaimingosios mamos, kurios jam taip trūko. Kur ji išvyko, kokie pavojai jai gresia? Savaime suprantama, jai gresia pa-

vojus. Jis žinojo, kad ji ieškoma, ir, ja dėtas, tikrai nebūtų norėjęs pakliūti tiems žmonėms į rankas.

Juk ji parašė, kad stengsis su juo susisiekti, tad kodėl neduoda žinios? Ilgai netrukus jis gavo keletą atvirukų su Anglijos, Argentinos pašto ženklais. Pasirašė *Teta Monika*, bet jis suprato, jog tai jos atvirukai. ***Tikiuosi, kad tau viskas gerai***, – ir daugiau nė žodžio. Be abejo, ji žinojo, kad prieš tai, kol jie pasiekia Džimį, juos perskaito šimtai šnipų, ir taip buvo iš tikrųjų, nes kiekvienąsyk, atėjus atvirukui, tuojau pat pasirodydavo Saugos vyrai ir klausinėdavo, kas tokia yra teta Monika. Džimis atsakydavo nežinąs. Buvo įsitikinęs, jog motinos nėra tose šalyse, kur buvo užklijuoti pašto ženklai, – ji buvo pakankamai supratinga, kad to nedarytų. Tikriausiai persiųsdavo laiškus per kitus žmones.

Ar jinai juo nepasitikėjo? Aišku, ne. Jis jautė, jog yra ją nuvylęs, savotiškai nepateisinęs jos didžiausių lūkesčių. Jis niekada nesuprato, ko motina iš jo tikisi. Ak, jeigu jis turėtų dar vieną galimybę – padarytų viską, kad tik ji jaustųsi laiminga.

– Nėra ko grįžti atgal į vaikystę, ten manęs nebėra, – balsu sako Sniego žmogus.

Jis nepakenčia šitų praeities atšvaitų. Vis dėlto negali jų nuslopinti, negali pakreipti prisiminimų kita vaga, išsivaduoti. Visų labiausiai jam trūksta vidinės drausmės arba burtažodžio, kurį tolydžio kartodamas sugebėtų atsijungti. Kaip vadinasi tie dalykai? Mantros. Jie to mokėsi vidurinėje mokykloje. Savaitinė religija. *Na, vaikai, dabar nusiraminkite. Aš tau sakau, Džimi. Šiandien įsivaizduosime, kad gyvename Indijoje, ir kalbėsime mantrą. Įdomu, ar ne? O dabar visi sugalvokime po žodį, kiekvienas skirtingą žodį, kad visi turėtų savo ypatingą mantrą.*

– Laikykis žodžių, – įsako jis sau.

Keisti žodžiai, pasenę, reti. *Volanas. Norna. Įžvalga. Dūdmaišis. Gašla.* Ilgainiui išgaruos iš galvos, pradings visam laikui, amžinai. Lyg jų niekada ir nebūtų buvę.

Griežlys

Keli mėnesiai prieš dingstant Džimio motinai, pasirodė Griežlys. Tokie du įvykiai per vienerius metus. Ar kas nors juos siejo? Ne, niekas, gal nebent tik tai, kad jiedu, regis, labai gerai sutarė. Griežlys buvo vienas retų Džimio bičiulių, patikusių motinai. Didumą jo draugų ji laikė nesubrendėliais, o drauges – vėjavaikėmis ir pasileidėlėmis. Ji niekada tiesiai to nesakė, bet galėjai įminti, ką apie jas galvoja.

Griežlys vis dėlto buvo kitoks. Labiau subrendęs, jos žodžiais tariant; tiesą pasakius, subrendęs labiau nei dauguma suaugusiųjų. Su juo galėdavai pasikalbėti iš esmės, iki galo logiškai išgvildendamas aptariamus faktus ir prielaidas. Tiesa, Džimis niekada nebuvo matęs jųdviejų įsileidusių į tokį pokalbį, tačiau tikriausiai kalbėjosi, nes priešingu atveju ji nebūtų taip sakiusi. Kada ir kaip jiedu kalbėdavosi – logiškai, kaip pridera suaugusiems? Jam tai buvo mįslė.

– Tavo bičiulis taurios mąstysenos, – sakydavo Džimio motina. – Jis pats savęs neapgaudinėja.

Paskui įsmeigdavo į Džimį savo mėlynas akis, tą taip jam pažįstamą sielvartingą žvilgsnį, lyg jis būtų ją įskaudinęs. O, kad jis būtų galėjęs būti toks – taurios mąstysenos! Dar vienas neigiamas vertinimas mįslingoje pažymių knygelėje, kurią motina laikydavo kažkurioje atminties nišoje, pažymių knygelėje, kurioje jo pažanga buvo vertinama vos patenkinamai. *Džimis galėtų būti tauresnės mąstysenos, jeigu tik pasistengtų.* Ir, velniai rautų, jeigu bent kiek išmanytų, ką reiškia visa ta velniava.

– Nenoriu valgyti, – amžinai sakydavo jai prieš vakarienę. – Ko nors perkąsiu, ir tiek.

Jeigu ji vėl nori vaidinti įskaudintą motiną, tegu vaidina prieš virtuvės laikrodį. Jis buvo taip suderinęs laikrodį, kad liepsnelė staugtų, o pelėda kiauksėtų. Įvairumo dėlei tegul ji nusivilia laikrodžiu.

Jis turėjo rimtų abejonių dėl Griežlio taurumo, tiek mąstysenos taurumo, tiek apskritai. Jis permanė Griežlį kur kas geriau už motiną.

Kai Džimio motina padavė į padus, pašėlusiai pasidarbavusi plaktuku, Griežlys ne kažin ką pasakė. Ta istorija, regis, jį nei nustebino, nei sukrėtė. Tik tiek ir pasakė, jog kai kurie žmonės negali gyventi be permainų, o permainų ieško kur nors iškeliaudami. Pasakė, jog čia nieko nepaprasta – kartais artimi žmonės staiga dingsta iš tavo gyvenimo, ir baigta. Pasakė, jog Džimiui būtų pravartu paskaitinėti stoikus. Džimis užsigavo: kartais Griežlys imdavo kalbėti pernelyg pamokomu tonu ir per dažnai vartodavo tokius žodžius kaip *būtų pravartu*. Šiaip ar taip, Džimiui patiko jo ramumas ir santūrumas.

Savaime suprantama, tuo metu Griežlys dar nebuvo Griežlys: jo vardas buvo Glennas. Kodėl su dviem *n*, nusižengiant įprastai rašybai?

– Tėvas mėgo muziką, – paaiškino Griežlys, kai kartą, daug vėliau, ištaikęs progą, Džimis to paklausė. – Jis davė man tą vardą, pagerbdamas vieną mirusį pianistą, tokį jauną genijų su dviem *n*.

– Vadinasi, jis vertė tave mokytis muzikos?

– Ne, – atsakė Griežlys. – Apskritai nieko nevertė daryti.

– Tad kokią tai turėjo prasmę?

– Kas?

– Tavo vardas. Su dviem *n*.

– Džimi, Džimi, anaiptol ne viskas privalo turėti prasmę, – atsakė Griežlys.

Sniego žmogui sunku prisiminti Griežlį kaip Glenną – Griežlio antroji asmenybė seniai užtemdė pirmąją. Griežlys, ko gero, glūdėjo jame nuo pat mažens, mąsto Sniego žmogus: vadinasi, niekada ir nebuvo tikrojo Glenno, Glennas buvo tik kaukė. Tad kiekvienąsyk, kai Sniego žmogus prisimena visą tą istoriją, Griežlys niekada nebūna Glennu nei Glennu, dar vadinamu Griežliu, nei Griežliu, arba Glennu, nei Glennu, vėliau tapusiu Griežliu. Jis visada yra stačiai Griežlys, Griežlys, ir tiek.

Be to, taip paprasčiau, mąsto Sniego žmogus. Kuriems galams rašyti kabutėse, skliaustuose, kai to visiškai nereikia?

Sveikensenos mokykloje Griežlys pasirodė rugsėjį ar spalį, vieną tų mėnesių, kurie paprastai vadinami *rudeniu*. Buvo šilta saulėta – beje, niekuo neypatinga – diena. Jis atsikėlė iš kitur, iš kitos kompanijos perviliojus jo tėvus: tokių dalykų dažnai atsitikdavo Kompleksuose. Vaikai pasirodo ir dingsta, suolai ištuštėja, draugystei visada gresia pavojus.

Džimis per daug nesusidomėjo, kai jų klasės globėja ir elektroninio teksto redagavimo mokytoja Melionė Raili pristatė Griežlį. Iš tikrųjų jos vardas buvo ne Melionė – taip ją vadino klasės berniukai, – tačiau Sniego žmogus neprisimena jos tikrojo vardo. Be reikalo ji taip žemai prisilenkdavo prie jo kompiuterio ekrano, jog didelėmis apvaliomis krūtimis beveik prisiliesdavo prie jo peties. Be reikalo vilkėdavo tokiais apgulusiais OdaTau kompanijos firminiais marškinėliais, susikišusi juos į šortus su užtrauku antuke: sunku būdavo susikaupti per pamokas. Todėl, Melionei paskelbus, jog Džimis aprodys naujajam klasės draugui Glennui mokyklą, stojo trumpa tyla – Džimis stengėsi iššifruoti, ką ji pasakė.

– Džimi, ko aš tave prašiau? – prabilo Melionė.

– Žinoma, visada jūsų paslaugoms, – atsiliepė Džimis vartydamas akis ir gašliai į ją spoksodamas, tačiau per daug nepersūdydamas.

Klasėje šen bei ten pasigirdo kikenimas; netgi panelė Raili nejučia šyptelėjo. Jam paprastai pavykdavo ją pakerėti savo vaikiškai žavia vaidyba. Kartais jis mėgaudavosi įsivaizduodamas, kad jeigu būtų ne mažametis, o ji – ne jo mokytoja ir jeigu jai negrėstų bausmė už mažamečių tvirkinimą, ji pragraužtų sieną į jo miegamąjį ir godžiai suleistų nagus į jo jaunatvišką kūną.

Tuomet Džimis buvo pilnas savimanos, atlaidžiai ir truputį pavydžiai mąsto Sniego žmogus. Ir, žinoma, nelaimingas. Savaime suprantama. Juk ne be reikalo taip stengėsi.

Gerai įsižiūrėjęs į Griežlį, Džimis nelabai apsidžiaugė. Griežlys buvo kokiais penkiais centimetrais aukštesnis ir laibesnis. Lygių juodų plaukų, tamsaus gymio, žalsvų akių, šypsantis lūpų kampučiu, šalto žvilgsnio. Vilkėjo tamsių pustonių drabužiais be jokių emblemų, piešinių bei užrašų – visiškai beasmenis. Ko gero, buvo vyresnis už juos visus ar bent jau stengėsi toks atrodyti. Džimis svarstė, kokia sporto šaka jis galėtų domėtis. Ne futbolu, ne toks jau raumeningas. Nepakankamai aukštas, kad galėtų žaisti krepšinį. Džimio akimis žiūrint, nebuvo iš tų, kurie žaidžia ranka rankon su komanda arba linkęs kvailai leisti kumščius į darbą. Gal tenisą. (Džimis irgi žaidė tenisą.)

Per pietų pertrauką Džimis stvėrė Griežlį, ir jiedu abu, pasiėmę ko nors valgomo – Griežlys čiupo du dideliausius sojinius dešrainius ir gabalą sluoksniuoto, kokosais atsiduodančio pyrago, gal svajojo priaugti svorio, – nusliūkino koridoriais, užsukdami į klases ir laboratorijas, Džimiui atliekant tarytum radijo komentatoriaus vaidmenį. *Štai čia sporto salė, štai čia biblioteka, štai skaitytojai, užsisakyti čia vietą gali tik iki vidurdienio, štai čia merginų dušai, kažkur sienoje turėtų būti išgręžta skylė, bet aš jos neradau. Jeigu nori parūkyti žolytės, nerūkyk tualete, ten jie prikaišiojo „blakių“; ventiliatoriuje įtaisyta Saugos mikrokamera, nežiopsok į tą pusę, nes jie supras, kad tu tatai žinai.*

Griežlys žiūrėjo į viską, netardamas nė žodžio. Pats apie save nieko nesipasakojo. Savo nuomonę išsakė tik vieną kartą: girdi, chemijos laboratorija – tikras sąvartynas.

Pabučiuok tu man, tarė sau Džimis. Jeigu nori išsidirbinėti, prašom, čia laisva šalis. Milijonai prieš tave pasirinko savo gyvenimo kelią. Džimiui nusibodo pliaukšti ir kvailioti, o tuo tarpu Griežlys abejingai žvilgčiojo į jį kreivai šypsodamas. Vis dėlto jis savotiškai žavėjo. Bendraujant su bendraamžiais, šaltas jų atsainumas visada darydavo įspūdį Džimiui: atrodydavo, jog šie laikosi santūriai, tausodami energiją kokiam nors dalykui, jų nuomone, svarbesniam nei atsitiktinė draugija.

Džimis susivokė trokštąs kaip nors paveikti Griežlį, pamatyti jo reakciją: viena jo silpnybių – pašėlęs noras sužinoti kitų žmonių nuomonę apie save. Tad po pamokų pasiūlė Griežliui nueiti į Prekybos centrą, paslampinėti, pažiopsoti, pasmaksoti į merginas. Kodėl gi ne, atsakė Griežlys. Sveikensenos komplekse, beje, kaip ir kituose kompleksuose, po pamokų nebuvo ko veikti – bent jau tokio amžiaus vaikams kaip jie, nebuvo mados pulkuotis, rinktis į būrius. Priešingai nei plebopoliuose. Sklido gandai, jog ten vaikai siautėja tuntais, gaujomis. Nutykoja, kai vieno kurio tėvai išvažiuoja, ir puola smagintis: užplūsta namus, šėlsta visu garsu paleidę muziką, rūko žoleles ir girtauja, dulkina visa, kas gyva, netgi šeimininkų kates, laužo baldus, leidžiasi kvaišalus, padaugina dozę. Pasaka, sakydavo sau Džimis. Tačiau Kompleksuose viešpatavo geležinė drausmė. Naktiniai patruliai, komendanto valanda paaugliams, narkotikų sekliai šunys. Kartą jie atleido vadžias, įsileido tikrą roko grupę – Plebopolio padugnes, taip ji vadinosi, – tačiau kilo kone riaušės, ir daugiau tai nepasikartojo. Taigi nebuvo prasmės teisintis prieš Griežlį. Jis pats augo Komplekse, puikiai išmanė, kas čia dedasi.

Džimis tikėjosi Prekybos centre pamatyti Vakulą Prais; jisai vis dar ją mylėjo, tačiau po to, kai jinai jį sutrypė pasiūliusi būti vien draugais, jis mainė merginas vieną po kitos, kol pagaliau – kaip tik tuo metu – įsižiūrėjo Lindą Li. Linda Li

priklausė irklavimo komandai, buvo raumeningomis šlaunimis ir įspūdinga krūtine. Jau ne kartą buvo slapčia įsivedusi jį į savo miegamąjį. Ji blevyzgojo, keikėsi bjauriausiais žodžiais, buvo kur kas labiau patyrusi už Džimį, ir kiekvieną kartą jis jausdavosi lyg įtrauktas į lošimo automatą, kur tvyksčioja ryškios šviesos ir padrikai visomis kryptimis šaudo ir virsta griūtimi rutuliukai. Ji ne per labiausiai jam patiko, tačiau jam žūtbūt reikėjo jos laikytis, būti jos sąraše. Gal netgi įrašyti eilėn Griežlį – padaryti tokią malonę, kad jaustųsi dėkingas. Įdomu, kokios merginos patinka Griežliui. Apskritai nerodė joms jokio susidomėjimo.

Prekybos centre nepasimaišė nei Vakula, nei Linda Li. Džimis bandė prisiskambinti Lindai Li, tačiau jos mobilusis telefonas buvo išjungtas. Tad Džimis su Griežliu sužaidė kelias Trimačio tako partijas žaidimų salėje ir sušveitė po du sojinius mini mėsainius – šį mėnesį apsieisime be jautienos, buvo užrašyta kreida valgiaraščio lentoje, – išgėrė po šaldytą garpučiną ir suvalgė po pusę plytelės šokoladinio jėgainio, kad pasikrautų papildomos energijos ir gautų reikiamų steroidų. Paskiau jiedu nuėjo paslampinėti po dengtą galeriją su fontanais ir plastikiniais paparčiais, kaip paprastai toje vietoje skambant drungnai muzikai. Griežlys nesileido į kalbas, ir Džimis jau buvo besakąs, jog grįžta daryti namų darbų, bet tuo metu prieš juos atsivėrė įspūdingas vaizdelis: į suaugusiųjų diskoteką ėjo vyriškio lydima Melionė Raili. Vilkėjo nebe tais drabužiais, kuriuos dėvėdavo mokykloje, bet apgulusia juoda suknele, duksliu raudonu švarkeliu, o vyras laikė ją apkabinęs per liemenį, ranką pakišęs po švarkeliu.

Džimis niuktelėjo alkūne Griežliui.

– Ar nemanai, kad jis gniaužo jai užpakalį?

– Tai geometrijos uždavinys, – atsakė Griežlys. – Išspręsk, jeigu nori.

– Ką? – atsiliepė Džimis. Ir pridūrė: – Kaip?

– Panaudok savo neuronus, – atsakė Griežlys. – Pirma: apskaičiuok vyriškio rankos ilgį, matu imdamas matomą ranką. Prielaida: abi rankos daugmaž vienodo ilgio. Antra: apskaičiuok

alkūnės linkio kampą. Trečia: apskaičiuok užpakalio išlinkimą. Šiuo atveju, trūkstant patikimų duomenų, gausime pasitenkinti apytikriu dydžiu. Ketvirta: pagal matomą delną, remdamasis ankstesniu metodu, apskaičiuok nematomo delno dydį.

– Neturiu polinkio į skaičius, – nusijuokė Džimis.

Tuo tarpu Griežlys kalbėjo toliau:

– Būtina atsižvelgti į kiekvieną įmanomą delno padėtį. Liemens duomenų nereikia. Dešiniojo sėdmens viršutinės dalies duomenų nereikia. Taikydami aksiominės dedukcijos metodą, galime daryti išvadą, jog tai greičiausiai dešiniojo sėdmens apatinė dalis arba viršutinė šlaunies dalis. Galimas ir toks sprendinys, jog delnas tarp šlaunų, tačiau tokia delno padėtis trukdytų objektui tolygiai judėti, o tuo tarpu nepastebime nei šlubavimo, nei klupčiojimo.

Jis gana neblogai mėgdžiojo chemijos mokytoją, pavartodamas tokį posakį kaip *panaudok savo neuronus*, kalbėdamas kapotu balsu ir nukąsdamas žodžius. Ne tik gana neblogai – netgi labai gerai.

Griežlys Džimiui vis labiau patiko. Galimas daiktas, jiedu siejo kas nors bendra, šiaip ar taip, vaikinas turėjo gerą liežuvį. Vis dėlto Džimis sunerimo. Jis irgi neblogai vaidino, mokėjo mėgdžioti kone visus mokytojus. O jeigu Griežlys pasirodys besąs pranašesnis už jį? Širdies gilumoje Džimis nekentė Griežlio – ir sykiu juo žavėjosi.

Tačiau artimiausiomis dienomis Griežlys viešai nerodė savo gabumų.

Jau tada Griežlys buvo kažkuo ypatingas, mąsto Sniego žmogus. Populiarumo nebuvo labai populiarus, bet visi geidė jo dėmesio. Ne tik vaikai, bet ir mokytojai. Jis žiūrėdavo į juos lyg atidžiai jų klausydamasis, lyg jų kalbos iš tikrųjų būtų vertos didžiausio dėmesio, nors apie tai niekada aiškiai neišsakydavo savo nuomonės. Jis žadino pagarbą ir podraug baimę, ne per didžiausią, bet ganėtinai didelę. Jis turėjo galių, tik neaišku kokių. Niekas to nežinojo, tad visi jo prisibijojo. Ir vis dėl tų tamsių, nuosaikaus skonio drabužių.

Smegenų suminkštėjimas

Vakula Prais buvo Džimio porininkė per nanotechnologijos paskaitas Biochemijos laboratorijoje, tačiau jos tėvą persiviliojo Kompleksas, įsikūręs kitame žemyno krašte, – ji sėdo į hermetinį greitąjį traukinį ir daugiau nebepasirodė. Jai išvykus, Džimis liūdėjo kokią savaitę, ir netgi nepraustaburnė Linda Li nesugebėjo jo paguosti savo konvulsijomis.

Vakulos vietą prie laboratorijos stalo užėmė Griežlys, persikėlęs iš klasės galo, kur kaip naujokas dirbo prie vienviečio stalo. Griežlys turėjo gerą galvą – netgi pagal Sveikensenos mokyklos lygmenį, nors čia knibždėte knibždėjo išprususių mokinių ir kone genijų. Paaiškėjo, kad jis puikiai išmano nanotechnologijos metodų taikymą biochemijos srityje, ir jiedviem drauge su Džimiu, dirbant prie bendro projekto – vientiso molekulių sluoksnio regeneracijos, pavyko greičiau nei reikalauta sukurti norimą purpurinį nematodą, panaudojant genus, nulemiančius jūros dumblių spalvą, ir išvengti nepageidaujamų mutacijų.

Džimis su Griežliu įprato drauge slampinėti per pietų pertrauką, o ir vėliau, po pamokų, – ne kas dieną, jie neturėjo homoseksualinių ar panašių polinkių, tačiau mažų mažiausia dukart per savaitę. Iš pradžių jie žaisdavo tenisą aikštelėje už Griežlio namo, tačiau Griežlys pasikliaudavo labiau intuicija negu žaidimo technika ir nemėgdavo pralaimėti, o Džimis buvo iš prigimties karšto būdo ir nevaldydavo liežuvio, tad nieko doro iš to neišeidavo, ir jie galiausiai liovėsi. Arba,

prasimesdami pamokų ruoša, – nors kartais iš tikrųjų rimtai dirbdavo, – užsidarydavo Griežlio kambaryje ir kompiuteriu žaisdavo šachmatais arba Trimatį taką, arba Spartą Osamą, mesdami burtus, katram teks stoti netikėlių pusėn. Griežlys turėjo du kompiuterius, tad jiedu žaisdavo nusisukę vienas nuo kito.

– Kodėl mudu nežaidžiame tikromis figūromis? – kartą paklausė Džimis, jiedviem žaidžiant šachmatais. – Kaip seniau kad žmonės žaisdavo. Plastikinėmis.

Argi ne keista: sėdi tame pačiame kambaryje, atsukę vienas kitam nugaras, ir žaidžia su kompiuteriais.

– O kam? – perklausė Griežlys. – Šiaip ar taip, juk *čia* tikrų tikriausios figūros.

– Na jau ne.

– Ką gi, sutinku, bet ir plastikinės nėra tikros.

– Ką?

– Tikros figūros mano galvoje.

– Pasakėlės! – sušuko Džimis.

Tai buvo gražus žodis, išgirdo jį žiūrėdamas seną filmą, įrašytą į skaitmeninio vaizdo plokštelę; jiedu griebdavosi jo kiekvieną kartą norėdami sudirbti vienas kitą, kai kuris nors imdavo kalbėti pernelyg pompastišku stiliumi.

– Pasakėlės!

Griežlys visa galva pasinerdavo į žaidimą, norėdavo žaisti be galo be krašto ir taip įsimiklindavo, kad galėdavo triuškinamai laimėti visus savo antpuolius, bent jau devynis iš dešimties. Kartą jiedu ištisą mėnesį žaidė Barbarų antžygius (Pabandyk pasukti istorijos ratą atgal!). Vienas žaidėjas turėdavo savo žinioje miestus ir turtus, kitas vadovaudavo ordoms ir – paprastai, bet ne visada – garsėdavo žiaurumu. Barbarai sunaikindavo miestus arba patys būdavo sunaikinami, tačiau, pradedant žaidimą, reikėdavo remtis istorijos faktais apie jų pajėgumą. Roma prieš vestgotus, Senovės Egiptas prieš hiksus, actekai prieš ispanus. Žaisti reikėdavo išmanymo,

nes actekai atstovavo civilizacijai, tuo tarpu ispanai buvo barbarai. Prireikus galėdavai priderinti žaidimą prie istorinių sąlygų, pasirinkti tikras valstybes ir gentis, ir vienu tarpu Griežlys su Džimiu varžėsi stengdamiesi prasimanyti pačius netikėčiausius priešus.

– Pečenegai prieš Bizantiją, – vieną atmintiną dieną pareiškė Džimis.

– Kas per šūdas tie pečenegai? Tu juos išsigalvojai, – atrėmė Griežlys.

Vis dėlto Džimis buvo juos aptikęs tūkstantis devyni šimtai penkiasdešimt septintųjų metų *Britų enciklopedijoje*, įrašytoje į kompaktinę plokštelę, nežinia kodėl išlikusią mokyklos bibliotekoje. Jis įsiminė skyrių ir pastraipą. „Matas Edesietis vadina juos žvėriškais kraugeriais, – galėdavo jis dalykiškai pacituoti. – Jie garsėjo neprilygstamu nuožmumu, ir jų gyvavimas nepateisinamas." Tad jiedu metė burtus, Džimiui atiteko pečenegai, ir jis laimėjo. Bizantiečiai buvo išžudyti, nes pečenegai taip ir elgdavęsi, paaiškino Džimis. Jie iškart visus išžudydavę. Bent jau vyrus. Truputį vėliau išžudydavę ir moteris.

Griežlys nusiminė netekęs visų savo žaidėjų ir kurį laiką purkštavo nepatenkintas. Paskiau įjunko į *Kraują ir rožes*. Jo žodžiais tariant, tai kur kas globaliau: mūšio laukas platesnis tiek laiko, tiek erdvės atžvilgiu.

Kraujas ir rožės buvo komercinis žaidimas, sukurtas pagal Monopolio modelį. Tas, kas pasirinkdavo *Kraują*, žaisdavo žmonijos žiaurybėmis, plataus masto žvėriškais nusikaltimais: pavieniai žaginimai ir nužudymai nesiskaitydavo, reikėdavo išgalabyti devynias galybes žmonių. Surengti skerdynes, genocidą ir panašiai. Kas pasirinkdavo *Rožes*, žaisdavo žmonijos laimėjimais. Meno kūriniais, mokslo pasiekimais, nepaprastais architektūros statiniais, naudingais išradimais. *Dvasios didybės paminklais*, kaip buvo sakoma žaidime. Kompiuterio parankinėje buvo papildomų mygtukų, tad žaidėjas, nežinodamas, ką reiškia *Nusikaltimas ir bausmė* arba *Kančių kelias*, arba

Tikimybių teorija, arba *Ponia Bovari*, arba *Šimtametis karas*, arba *Pabėgimas į Egiptą*, galėdavo dukart spustelėti mygtuką ir gauti dviejų variantų iliustruotą atsakymą: V – vaikams ir NIN – nuogybės, išniekinimas, nešvankybės. Tatai sudaro istorijos esmę, sakydavo Griežlys: joje apstu ir viena, ir antra, ir trečia.

Žaidėjas mesdavo virtualų kauliuką, ir atsiversdavo arba *Kraujas*, arba *Rožės*. Atsivertus *Kraujui*, *Rožės* žaidėjas turėdavo galimybę iškart užtverti kelią vienai kuriai žiaurybei, tačiau mainais privalėdavo mūšio lauke palikti užstatą. Tuomet žiaurybė išnykdavo istorijos – iš tikrosios ar bent jau ekrane vaizduojamosios. *Kraujo* žaidėjas galėdavo pasiimti užstatą, bet tik atsižadėdamas vienos kurios žiaurybės – taip netekdamas dalies ginkluotės ir duodamas ginklą *Rožės* žaidėjui. Įgudęs žaidėjas galėdavo pulti *Rožę*, griebdamasis visų savo žiaurybių, prisigrobti žmonijos laimėjimų ir persikelti juos į savo lentos pusę. Laimėdavo žaidėjas, sugebėjęs per tam tikrą laiką sukaupti daugiausia žmonijos laimėjimų. Savaime suprantama, ir vienas, ir kitas gaudavo baudos taškų už laimėjimus, žuvusius per žaidėjo klaidą, neapdairumą arba kvailumą.

Būdavo numatytas mainų kursas: Mona Liza prilygo Bergen-Belsenui, armėnų genocidas – Devintajai simfonijai su trimis Didžiosiomis piramidėmis priedo, tačiau niekas nedrausdavo derėtis. Pradėdamas derybas, žaidėjas turėdavo tiksliai žinoti žuvusiųjų per žiaurybes skaičių, paskutinius duomenis apie meno vertybių rinkos kainas arba pavogtų vertybių draudimo įkainius. Tai buvo nuožmus žaidimas.

– Homeras, – sako Sniego žmogus, braudamasis per šlapius brūzgynus. – *Dieviškoji komedija*. Graikų statulos. Akvedukai. *Prarastasis Rojus*. Mocarto muzika. Šekspyras, rinktiniai raštai. Seserys Brontės. Tolstojus. Perlo mečetė. Šartro katedra. Bachas. Rembrantas. Verdis. Džoisas. Penicilinas. Kytsas. Terneris. Širdies persodinimas. Poliomielito vakcina. Berliozas. Bodleras. Bartokas. Jeitsas. Vulf.

Tikriausiai būta ir daugiau. Tikrai būta daugiau.

Trojos nusiaubimas, kužda kažkas į ausį. *Kartaginos sugriovimas. Vikingai. Kryžiaus karai. Čingischanas. Hunas Atila. Katarų skerdynės. Raganų deginimas. Actekų išnaikinimas. Taipgi majų. Taipgi inkų. Inkvizicija. Vladas Mietininkas. Hugenotų žudynės. Kromvelis Airijoje. Prancūzų revoliucija. Napoleono karai. Badas Airijoje. Vergija Jungtinių Amerikos Valstijų pietuose. Karalius Leopoldas Konge. Rusijos revoliucija. Stalinas. Hitleris. Hirosima. Mao. Pol Potas. Idi Aminas. Šri Lanka. Rytų Timoras. Sadamas Huseinas.*

– Gana, – sako Sniego žmogus.

Atsiprašau, širduk. Norėjau tau padėti, ir tiek.

Sunkiausias dalykas, žaidžiant *Kraują ir rožes*: lengviau prisiminti faktus, susijusius su *Krauju*. Kita vertus, paprastai visada laimėdavo *Kraujo* žaidėjas, tačiau pergalė reiškė, kad užimi nusiaubtą kraštą. Tokia tat žaidimo prasmė, atsakydavo Griežlys Džimiui, kai šis imdavo skųstis. Džimis sakydavo, kad jeigu žaidimo tokia prasmė, vadinasi, jis beprasmis. Jis nenorėjo prisipažinti Griežliui, kad naktimis jį kamuoja siaubingi košmarai: nežinia kodėl pats baisiausias jam atrodė tas, kur Partenonas apkaišytas nukirstomis galvomis.

Jiedu atsisakė *Kraujo ir rožių* lyg sutarę, ir Griežlys netgi apsidžiaugė, nes žiniatinklyje aptiko kai ką įdomesnio: Būtovę, interaktyvų faunos ir floros aistruolių žaidimą, skirtą įgudusiems žaidėjams. *BŪTOVĖ, puslapį tvarko Apkvaišęs Adomas. Adomas davė vardus gyvenantiems gyviams, Apkvaišęs Adomas duoda vardus išnykusiems. Ar nori pažaisti?* Štai tokie žodžiai pasirodo tuomet, kai prisijungi prie serverio. Tuomet spustelėji mygtuką su žodžiu *Taip*, įrašai savo slapyvardį ir įeini į vieną iš dviejų pokalbio langų – Gyvūnijos pasaulis, Augmenijos pasaulis. Tuomet prisijungia kitas vartotojas, panūdęs stoti į kovą, įrašo savo slapyvardį – Komodo, Raganosis, Lamantinas, Jūros arkliukas – ir iškviečia dvikovon. *Pradėk nuo... kojų skaičiaus... Kas tai? Tai* galėtų būti kokia nors gyvybės forma,

dingusi prieš penkiasdešimt metų, – jokių tiranozaurų, jokių paukščių Rokų, jokių drontų, jeigu neįspėji periodo, gauni baudos taškų. Paskiau susiaurini paieškos lauką, nurodai tipą, klasę, šeimą, giminę, gentį, rūšį, paskiau arealą, kada pastebėtas paskutinį kartą ir kas nulėmė išnykimą. (Tarša, arealo žūtis, patiklūs silpnapročiai, įtikinti, kad, begraužiant jo ragą, jiems pastirs nugeibęs įnagis.) Kuo ilgiau laikosi žaidėjas, tuo daugiau surenka taškų, ir kuo greičiau atsakinėji, tuo daugiau laimi papildomų taškų. Labai pravartu atsispausdinti *Apkvaišusiame Adome* pateiktą išnykusių rūšių sąrašą, tačiau jame būdavo tik lotyniški pavadinimai, du šimtai puslapių smulkiu šriftu, išmargintų niekada negirdėtais ir neregėtais vabzdžiais, dumbliais ir varliagyviais. Ko gero, niekas jų nebuvo regėjęs, išskyrus Būtovės didmeistrius, kurių protai – nelyginant interneto naršyklės.

Visada, kai tik ekrane pasirodo mažytis latimerijos atvaizdas, iš karto gali suprasti, jog žaidi su didmeistriu. *Latimerija. Priešistorinė giliavandenė žuvis, ilgai laikyta išnykusia, kol dvidešimtojo amžiaus viduryje buvo aptikti keli gyvi tos rūšies atstovai. Šiuo metu apie ją nėra jokių duomenų.* Būtovė buvo grynai informacinio pobūdžio. Džimio nuomone, sakytum koks nuoboda mokslinčius, per nelaimę atsidūręs šalia tavęs mokyklos autobuse. Ir kurio nieku gyvu neužčiaupsi.

– Kodėl ji tau šitaip patinka? – kartą paklausė Džimis, kreipdamasis į Griežlio kuprą.

– Todėl, kad man sekasi, – atsakė Griežlys.

Džimis įtarė, kad Griežlys trokšta tapti didmeistriu, – ir ne todėl, jog tai jam labai svarbu – stačiai pasitaikė proga iškilti.

Griežlys parinko jiedviem slapyvardžius. Džimį pavadino Bukučiu – išnykusiu Australijos paukščiu, kapinių gyventoju, nes, kaip įtarė Džimis, Griežlys mėgavosi jį taip vadindamas. Sau pasirinko Griežlio slapyvardį pagal raudongurklę griežlę, taipgi Australijos paukštį, pasak Griežlio, labai retą. Vienu tarpu jiedu juokais vadino vienas kitą Griežliu ir Bukučiu. Tik

tada, kai Griežlys suprato, jog Džimis nelabai domisi žaidimu, jiedu atsisakė Būtovės, ir Bukučio pravardė išdilo iš atminties. Tačiau Griežlio vardas prilipo.

Nustoję žaisti, jiedu naršydavo po internetą: lankydavo mėgstamiausius puslapius, domėdavosi viskuo, kas nauja. Stebėdavo chirurgų tiesiogiai atliekamas atviros širdies operacijas arba žiūrėdavo *Nuogas žinias*, kurios pabosdavo po kelių minučių, nes pranešėjos, stengdamosi nespoksoti į viena kitos slyvą, dėdavosi, kad nieko ypatinga nevyksta.

Arba kartais užklysdavo į gyvūnų svetaines, tokias kaip Felicijos varlyčių kruštienė ir panašiai, nors labai greitai visos jos nusibosdavo: suknežintos varlės, katės, nuogomis rankomis sudraskytos į skutus, – visi tie vaizdai beveik niekuo nesiskirdavo vieni nuo kitų. Arba jiedu įlįsdavo į tokią svetainę kaip priterštaslizdas.com – operatyvų tiesioginį pokalbių šou, kur būdavo aptariamas pasaulio politinių lyderių slaptas gyvenimas. Griežlys skųsdavosi, jog, atsiradus skaitmeninei genų inžinerijai, neįmanoma suvokti, ar kuris tų generolų ir visų šitų tūzų tebėra gyvi, o jeigu gyvi, ar iš tikrųjų sako tai, ką girdime. Šiaip ar taip, visi jie būdavo nuverčiami ir taip staigiai pakeičiami kitais, kad jų kalbos neturėdavo jokios reikšmės.

Arba jiedu lankydavo galvakirtį.com, kur galėdavai tiesiogiai stebėti, kaip Azijoje vykdoma mirties bausmė. Kažkurioje šalyje, veikiausiai Kinijoje, aikštėje džiūgaujant tūkstančiams žiūrovų, liaudies priešams budeliai kardu kapojo galvas. Arba eidavo į alibambam.com, kur vagyste įtariamiems žmonėms nukertamos rankos ir dulkėtose aikštėse, tikriausiai kokiose nors Artimųjų Rytų fundamentalistų valdomuose kraštuose, stūgaujanti minia akmenimis užplumpina svetimautojas ir moteris, išdrįsusias dažytis lūpas. Vaizdas paprastai būdavo prastas: mat, pasak komentatoriaus, filmuoti tose vietose būdavo draudžiama, filmuodavo koks vargeta su slapta kamera, dėl nešvarių vakarietiškų pinigų rizikuodamas gyvybe. Daugių daugiausia matydavai žiūrovų nugaras ir galvas, tad atrodydavo, jog esi atsidūręs kokiame skuduryne, o kartais įkliūdavo ir pats

žmogėnas su filmavimo kamera, tuomet staiga sušmėžuodavo rankos, skarmalai, ir vaizdas dingdavo. Pasak Griežlio, tie kruvini įvykiai veikiausiai būdavo filmuojami kokiame nors Kalifornijos užkampyje, o juose dalyvaudavo tuntas gatvėse surankiotų statistų.

Nepalyginamai geresnės būdavo amerikiečių svetainės, kuriose komentarai prilygo sporto apžvalgoms: „Štai jis! Taip! Tai mūsų Džo, pravarde Visraktis, sulaukęs daugiausia žiūrovų simpatijų ir tik jūsų, gerbiamieji, pasirinkimo dėka patekęs į mūsų laidą!“ Toliau sekdavo trumpa nusikaltimų suvestinė, šiurpios aukų nuotraukos. Tai būdavo komercinės svetainės, ryškiai geltonų logotipų fone reklamuojančios tokias prekes kaip automobilių akumuliatoriai ir raminamieji vaistai. Amerikiečiai bent jau turi stilių, sakydavo Griežlys.

Pačios geriausios būdavo tokios svetainės kaip trumpasisjungimas.com, smegenųsuminkštėjimas.com ir tiesioginėmirtiesbausmė.com; ten rodydavo mirtį elektros kėdėje ir bausmės vykdymą sušvirkščiant nuodus. Kai tik įstatymas įteisino tiesiogines televizijos laidas iš bausmės vykdymo vietos, mirtininkai net persistengdavo darkydamiesi prieš televizijos kameras. Daugiausia vyrai, nors pasitaikydavo viena kita moteris, tačiau Džimiui nepatikdavo žiūrėti, kaip nusikapanoja moterys: pompastiški ašaringi spektakliai, aplink būriuojasi žmonės su žvakutėmis ir vaikučių nuotraukomis arba skaito savo kūrybos eilėraščius. Tuo tarpu žiūrėti į vyrus miela malonu. Išdarinėja grimasas, kaišioja špygas prižiūrėtojams, krečia juokus, o kartais ištrūkę zuja po kamerą su plevėsuojančiais diržais, keikdamiesi paskutiniais žodžiais.

Griežlys sakydavo, jog visos tos laidos – akidūmis. Pasak jo, tie žmonės – jie arba jų giminės – gauna už tai gražaus pinigo. Laidos rėmėjai reikalauja surengti įspūdingą spektaklį, kitaip žiūrovai pasibodėję išjungia televizorius. Žmonėms patinka žiūrėti mirties bausmę, kas be ko, tačiau ilgainiui įgrysta tas pats per tą patį, tad ne pro šalį įterpti paskutines grumtynes arba kokią staigmenėlę. Visa tai esą surežisuota iš anksto, kaip kažin ką.

Džimiui atrodydavo, jog tai *pasibaisėtinas* sumanymas. *Pasibaisėtinas* – dar vienas pasenęs žodelis, kaip ir *pasakėlės* pasiskolintas iš skaitmeninio vaizdo plokštelių archyvų.

– Manai, kad jiems iš tikrųjų įvykdoma mirties bausmė? – tarė jis. – Iš pažiūros atrodo vaidinimas, ir gana.

– Ką gali žinoti, – atsakė Griežlys.

– Ko negali žinoti?

– O ką reiškia *iš tikrųjų*?

– Pasakėlės!

Būta ir asistuojamųjų savižudybių svetainės – labanakt.com, taip ji vadinosi, – su skyreliu „žvilgsnis į praeitį“: šeimos albumais, pokalbiais su artimaisiais, šauniais bičiuliais, susirinkusiais išlydėti savanorio, iškeliaujančio Anapilin tyliai gaudžiant vargonams. Gydytojui sielvartingomis akimis pareiškus, kad gyvybė užgeso, įsijungdavo įrašas su savižudžio paskutiniu žodžiu – pasiaiškinimu, kodėl jis pasirinkęs tokią mirtį. Pagal statistikos duomenis po tokio spektaklio asistuojamųjų savižudybių skaičius staigiai pašokdavo. Anot gandų, būta ilgėliausio sąrašo žmonių, trokštančių mokėti didelius pinigus, kad tik gautų progą pasirodyti ekrane ir iškilmingai pasidaryti galą, tad buvo rengiamos savižudžių atrankos loterijos.

Griežlys spoksodavo į tą reginį, išsišiepęs iki ausų. Nežinia kodėl jam būdavo linksma, o Džimiui – priešingai. Jis neįsivaizduodavo, kaip galima pasidaryti galą. Griežlys, priešingai, tvirtindavo, jog tai genialu – suvokti, kad tau metas pasišalinti. O Džimiui esą nemalonu žiūrėti todėl, kad jis bailys, o gal stačiai vargonų muzika niekam tikusi?

Nuo tų užprogramuotų savižudybių jam darydavosi negera: jos primindavo papūgą Aleksą ir jos žodžius: *Sudie*. Pernelyg skaudi gija siejo papūgą Aleksą, asistuojamąsias savižudybes, motiną ir jos laiškutį. Visi jie duodavo žinią apie savo ketinimus; paskiau visi dingdavo.

Arba jiedu lankydavosi *Pas Aną K.* Ana K. – apsišaukėlė menininkė su dideliausiais papais, instaliacijų specialistė: visame bute prikaišiojusi mikrofonų ir televizijos kamerų,

kiekvieną savo gyvenamą akimirką transliuodavo milijonams mėgėjų stebėti svetimas paslaptis. „Čia Ana K., man svarbu tik mano rūpesčiai ir džiaugsmai", – skelbė užrašas svetainės pradiniame puslapyje. Paskiau galėdavai grožėtis, kaip ji pincetu pešiojasi antakius, karštu vašku depiliuojasi bikinio liniją, skalbiasi apatinius drabužius. Kartais, sėdėdama ant klozeto ligi kulkšnių nuleistais senoviniais, į apačią platėjančiais džinsais, ji garsiai skaitydavo senovines tragedijas, pati viena atlikdama visus vaidmenis. Šitaip, Anai K. deklamuojant *Makbetą*, Džimis pirmą kartą susipažino su Šekspyru.

Rytoj ir vis rytoj, ir vis rytoj,
O dienos šliaužia, kol galop prieinam
Likimo knygos paskutinį lapą.
O visos „vakar dienos" nušviečia kelią
Kvailiams į amžinybės dulkes, –

skaitė Ana K. Kas be ko, ji velniškai persūdydavo, tačiau Sniego žmogus jautė jai dėkingumą, nes ji atvėrė jam langą į pasaulį. Tik jos dėka jis visa tai išgirdo. Tik jos dėka pasipildė žodžių atsargą. Pavyzdžiui, tokiais žodžiais kaip *vytėti. Purpurinis.*

– Kas čia per šlamštas? – sudirgdavo Griežlys. – Perjunk kanalą!

– Ne, palauk, palauk, – atsakydavo jam Džimis, pakerėtas... ko?

To, ką trokšdavo išgirsti. Ir Griežlys laukdavo, nes kartais taikstydavosi su Džimio norais.

Ir dar jie žiūrėdavo Pilvapenių laidą, chronometru tiksliai matuojamas gyvų paukščių ir kitokių gyvūnų valgymo varžybas, kurių nugalėtojai būdavo apdovanojami retais patiekalais. Nuostabu, ką gali padaryti žmogus dėl dviejų avienos muštinių arba gabaliuko tikro šveicariško sūrio.

Ir dar jie žiūrėdavo pornografines laidas. Tokių buvo begalė.

Kada kūnas pasiunta ieškoti malonumų? – mąsto Sniego žmogus; nusikratęs senų keliabendrių – proto ir dvasios, kurių kadaise buvo laikomas paprasčiausiu paleistuvystės indu arba marionete, vaidinančia jų pramanytas tragedijas, arba netikusiu kelionės draugu, vedančiu juos iš kelio. Tikriausiai kūnui nusibodo amžini dvasios priekaištai ir aimanos ir baugštaus proto rezgamos intelektualinės pinklės. Protas ir dvasia išmušdavo jį iš vėžių kiekvieną kartą, kai jis suleisdavo dantis į ką nors sultinga arba užčiuopdavo ką nors gera. Kažkur paklaidino juos abu, nusimetė kaip nereikalingą naštą kokioje nors prišvinkusioje šventykloje ar tvankioje auditorijoje ir puolė į artimiausią sekso barą, o drauge nusikratė ir kultūros: muzikos, tapybos, poezijos ir dramaturgijos. Kūno požiūriu, visa tai sublimacija, ir tiek. Kodėl nesiėmus ko nors tikra?

Vis dėlto kūnas puoselėjo savo kultūros formas. Savo meną. Dramą jam atstojo mirties nuosprendžiai, meilės istorijas – pornografija.

Braudamasis į pačias nešvankiausias uždraustas svetaines, kur patekti gali tik sulaukęs aštuoniolikos metų ir, be kita ko, turėdamas ypatingą slaptažodį, Griežlys naudodavosi savo dėdės Pyto kodu, prasimanęs sudėtingą metodą, jo paties vadinamą „lūgnių labirintu“. Jis nusitiesdavo painų kelią žiniatinklyje, aklai įsilauždamas į kokią nors lengviau prieinamą komercinę svetainę, paskiau, mėtydamas pėdas, kaip varlė šokinėdavo nuo vieno „lūgnės“ lapo ant kito. Tad, gavęs sąskaitą, dėdė Pytas negalėdavo išsiaiškinti, kas iš tikrųjų kaltas, kad ji tokia didelė.

Griežlys taipgi aptiko dėdės Pyto podėlį – aukščiausios rūšies Vankuverio žolyčių, kurias tasai laikė šaldiklyje, susipylęs į tuščias apelsinų sulčių skardines. Jis iškratydavo daugmaž ketvirtį skardinės, paskiau papildydavo ją nedidelio oktaninio skaičiaus kvaišalais, kurių galėdavai nusipirkti mokyklos kioske po penkiasdešimt dolerių už pakelį. Pasak jo, dėdei Pytui niekada nekilsiąs nė menkiausias įtarimas, nes jis rūkąs

tik panūdęs sueities su Griežlio motina, o tai – sprendžiant iš apelsinų sulčių skardinių skaičiaus ir jų mažėjimo – atsitinką ne taip jau dažnai. Pasak Griežlio, dėdė Pytas patiriąs orgazmą darbe laikydamas visus po kumštimi ir šokdindamas vargšus tarnautojėlius. Iš pradžių jis dirbo mokslo tiriamąjį darbą, bet vėliau tapo dideliu paukščiu – Sveikensenos finansų sektoriaus vadovu.

Taigi jiedu susisukdavo po suktinę ir rūkydami žiūrėdavo mirties nuosprendžius ir pornografines laidas: sulėtintu tempu ekrane judantys kūnai, gašlos sukiršintas povandeninis baletas, standžių ir išglebusių organų sueitis, skambant aimanoms ir klyksmams, užmerktos akys ir sukąsti dantys stambiu planu, staigūs visokių skysčių trykštelėjimai. Greitai naršant po įvairias svetaines, susidaro įspūdis, jog žiūri tą patį reginį. Kartais jie panaudodavo abu metodus drauge abiejų kompiuterių ekranuose.

Paprastai jie žiūrėdavo tuos reginius tyloje, vien klausydamiesi garso efektų. Ką žiūrėti ir kada išjungti – spręsdavo Griežlys. Nieko neprikibsi, juk tai jo kompiuteriai. Prieš nerdamas kitur, kartais paklausdavo: „Varom toliau?“ Iš pažiūros visi tie reginiai nedarė jam jokio įspūdžio, nebent šiaip būdavo smagu pasmaksoti. O ir žolytės, regis, jo neveikdavo. Džimis įtardavo, kad jis iš tikrųjų netraukia dūmo į plaučius.

Džimis, priešingai, parsvirduliuodavo namo vis dar apdujęs nuo kvaišalų, tarytum grįždamas iš orgijos, kurioje nesugebėjo suimti savęs į rankas. Nepajėgė niekam atsispirti. Jausdavosi toks lengvas, lyg būtų nuaustas iš oro – praretėjusio oro, nuo kurio svaigsta galva, kokio nors apšiukšlinto Everesto viršūnėje. Grįžus namo, tėvai – jeigu jie jau būdavo namie, apačioje, – tarytum nieko nepastebėdavo.

– Ar pavalgei? – kartais pasiteiraudavo Ramona.

Jo burbtelėjimą ji palaikydavo „taip“.

Kviestukės

Patogiausia būdavo užgriūti pas Griežlį į namus pavakare. Niekas jiems netrukdydavo. Griežlio motina beveik nesirodydavo arba amžinai kur nors skubėdavo: ji dirbo diagnozuotoja komplekso ligoninėje. Tai buvo rimta juodaplaukė moteris ketvirtainiu žandikauliu ir veikiau plokščia krūtine. Tais retais atvejais, kai Džimis susidurdavo su Griežlio motina, ji ne per daugiausia kalbėdavo. Naršydavo po virtuvės spinteles, ieškodama, pasak jos, ko nors perkąsti „jums, berniukai", kaip juos vadindavo. Kartais sustingdavo ką nors darydama – berdama į dubenį sužiedėjusius krekerius, pjaustydama baltais ir oranžiniais dryžiais išmarginto sunkiai sukramtomo sūrio luistus, – ir stovėdavo kaip įbesta, lyg pamačiusi kokį neprašytą svečią kambaryje. Džimiui būdavo toks įspūdis, kad ji neprisimena, kuo jis vardu; negana to, netgi neprisimena, kuo vardu Griežlys. Kartais ji klausdavo Griežlį, ar jo kambarys sutvarkytas, nors niekada ten nekeldavo kojos.

– Jos nuomone, tėvams nevalia kištis į vaiko asmeninį gyvenimą, – tarė Griežlys akmeniniu veidu.

– Kertu lažybų, kad ji bijo tavo sučiurusių puskojinių, – atrėmė Džimis. – Nė Arabijos kvepalais neužgoši tų puskojinyčių smarvės.

Ne per seniausiai jis įjunko kur buvęs nebuvęs kaišioti citatas*.

* Džimis parafrazuoja Ledi Makbet žodžius (Makbetas, V veiksmas, I paveikslas).

– Tam reikalui namuose mes turime dezodorantų, – atsakė Griežlys.

Na, o dėdė Pytas retai pasirodydavo namuose prieš septynias. Sveikensena plėtėsi tokiu pat greičiu kaip helis, ir jam prisidėdavo vis naujų pareigų. Iš tikrųjų jis buvo ne Griežlio dėdė, bet antrasis jo motinos vyras. Tą vaidmenį jis prisiėmė tada, kai Griežlys buvo dvylikos metų, o tokio amžiaus vaikams žodelis „dėdė“ nesužadina nieko kita, išskyrus pasidygėjimą. Vis dėlto Griežlys susitaikė su ta padėtimi ar bent jau nesišiaušė. Šypsodamas į akis jam sakė: *Aišku, dėde Pytai,* ir *Žinoma, dėde Pytai,* nors Džimis žinojo, kad Griežlys jo nepakenčia.

Vieną popietę – kada tai buvo? Taip, tikriausiai kovo mėnesį, nes buvo jau pašėlusiai karšta, – Griežlio kambaryje jiedu naršė po pornosvetaines. Viskas atrodė kaip žila senovė, kaip senų laikų prisiminimai, kažkas panašaus į tai, ką jie jau buvo peraugę, nes jautėsi maždaug kaip vidutinio amžiaus vyrai, lankydamiesi plebopolių paauglių klubuose. Šiaip ar taip, lyg iš pareigos užsirūkė po suktinę, per naują labirintą įsilaužė į dėdės Pyto duomenų bazę, kad galėtų naudotis jo skaitmenine kreditine kortele, ir ėmė naršyti. Užsiregistravo Dienos skanėsto svetainėje, kaip visada reklamuojančioje rinktinius gergėrius, sukaišiotus į įprastus plyšius, paskiau peršoko pas Superčiulpikes, paskiau į rusų svetainę, garsėjančią buvusiomis akrobatėmis, šokėjomis, balerinomis ir visokiausiomis bekaulėmis varangėmis.

– Kas sakė, jog vyras negali pats vienas pasičiulpti? – atsiliepė Griežlys.

Reginys su šešiomis degančiomis žvakėmis ant įtempto lyno po cirko kupolu buvo visai neblogas, bet tokių jiedu jau buvo matę.

Paskiau jie nėrė pas Kviestukes, į globalią sekso gūžynių svetainę. „Čia visų geriausia“, – skelbė reklama. Toliau sekė žodžiai, jog tai dokumentiniai kadrai: sekso turistai tikri,

neišgalvoti ir daro tai, už ką savo šalyje atsidurtų kalėjime. Veidų nematyti, vardai neminimi, bet užtat kokios šantažo galimybės, prisimindamas mąsto Sniego žmogus. Filmuota tikriausiai šalyse, kur žmogaus gyvybė kainuoja pigiai, vaikų per akis, ir gali nusipirkti ko tik širdis geidžia.

Šitaip jie pirmąsyk pamatė Oriksę. Ji buvo – ar bent jau atrodė – aštuonerių metų. Jie taip ir nesugebėjo sužinoti, kokio amžiaus tuomet ji buvo iš tikrųjų. Jos vardas buvo ne Oriksė, ji apskritai neturėjo jokio vardo. Viena iš daugybės mergaičių, kurių knibždėte knibžda pornosvetainėse.

Visos jos Džimiui atrodė netikros – toks įspūdis, jog tai – skaitmeniniai klonai, ir tiek, – tačiau nežinia kodėl Oriksė iš pat pradžių buvo trimatė. Gležnutė, gražutė, nuogutėlė kaip visos kitos, vien tik su gėlių vainiku ir rausvu kaspinėliu perrištais plaukais, kaip įprasta pedofilijos svetainėse. Drauge su kitomis dviem mergaitėmis ji klūpojo prie Gargantiua ūgio vyriškio, laivui sudužus, Guliverio Liliputų krašte bangų išmesto į žavių miniatiūrinių merguželių salą, arba pagrobto, užkerėto ir priversto mėgautis skausmingu malonumu trijų beširdžių laumių draugijoje. Vyriškis buvo taip uždangstytas, kad niekas jo negalėtų pažinti: ant galvos užmautas maišas su išpjovomis akims, tatuiruotės ir randai užklijuoti chirurginiais lipniais tvarsčiais, – reta kuris jų troško, kad, grįžus namo, artimieji ir pažįstami badytų juos pirštais, nors tokia tikimybė, ko gero, iš dalies sudarė tos pramogos žavesį.

Toje scenoje netrūko plaktos grietinėlės ir laižymo. Reginys atrodė ir nekaltas, ir podraug nešvankus: trys mergaitės laižė vyriškį savo liaunais katės liežuvėliais ir glamonėjo laibais piršteliais, gašlindamos jį, skambant aimanoms ir kikenimui. Kikenimas tikriausiai buvo įrašytas vėliau, juokėsi anaiptol ne jos: visos jos atrodė įbaugintos, o viena verkė.

Džimis suprato, kad jos išdresuotos. Privalo šitaip atrodyti, galvojo jis; jeigu liausis, kas nors bakstelės jas lazdele iš už ekrano. Tokia buvo svetainės idėja. Mažų mažiausiai trys nesuderinamos apsimetimo rūšys. Noriu, nenoriu, noriu.

Vienu tarpu Oriksė sustojo. Nuožmiai šyptelėjo, iškart tarsi pasidarydama vyresnė, ir nusišluostė nuo lūpų plaktą grietinėlę. Paskiau žvilgtelėjo per petį tiesiai į akis žiūrovams – tiesiai į akis Džimiui, į jo esybės slaptoje glūdinčią būtybę. Aš tave matau, sakyte sakė tas žvilgsnis. Matau, kaip tu žiūri į mane. Aš tave pažįstu. Žinau, ko tu nori.

Griežlys persuko atgal, sustabdė vaizdą ir įsirašė. Jis gana dažnai stabdydavo vaizdą ir jau turėjo nedidelį nuotraukų archyvą. Retkarčiais juos atsispausdindavo ir vieną atspaudą padovanodavo Džimiui. Tai buvo pavojinga – palikti pėdas, kuriomis kas nors galėjo atsekti kelią per labirintą, – tačiau Griežlys to nepaisė. Tad ir tada jis nukopijavo vieną akimirką, tą akimirką, kai Oriksė nukreipė į juos akis.

Džimiui pasirodė, jog tas žvilgsnis jį nudegino, įsigraužė nelyginant rūgštis. Ji nužvelgė jį su tokia panieka. Jo rūkoma suktinė, matyt, buvo prikimšta paprasčiausio šieno: gal jis būtų sugebėjęs nuslopinti sąžinės balsą, jeigu kvaišalai būtų buvę stipresni. Tačiau tuomet jis pirmąsyk suprato: tai, ką jiedu daro, – negražu. Anksčiau jis tai laikė pramoga ar kažkuo, kas prašoka jo valią, tačiau tuomet jis susigėdo. Ir drauge pasijuto lyg priremtas prie sienos: jeigu kas nors būtų pasiūlęs jam akimoju teleportuotis pas Oriksę, jis būtų sutikęs nė nesvarstydamas. Maldavęs jį ten nukelti. Viskas buvo pernelyg sudėtinga.

– Ar tą išsaugom? – paklausė Griežlys. – Nori?

– Taip, – atsakė Džimis.

Jis vargais negalais išlemeno tą žodelį. Vylėsi, jog balsas skamba kaip paprastai.

Taigi Griežlys atspausdino žiūrinčios į juos Oriksės nuotrauką, ir Sniego žmogus ją išsaugojo kaip didžiausią turtą. Po daugelio metų parodė ją Oriksei.

– Man regis, čia ne aš, – iš pradžių pareiškė ji.

– O kas gi kitas? – atrėmė Džimis. – Žiū! Juk čia tavo akys!

– Daug merginų turi akis, – atkirto ji. – Daug merginų taip išsidirbinėja. Labai daug.

Paskiau, matydama, koks jis sutrikęs, pridūrė:

– Gal ir aš. Galimas daiktas. Ar būtum laimingesnis, jeigu tai būčiau aš, Džimi?

– Ne, – atsakė Džimis.

Sumelavo?

– Kodėl ją išsaugojai?

– Ką tu tuomet galvojai? – užuot atsakęs, paklausė Sniego žmogus.

Kita moteris, ja dėta, būtų sumaigiusi nuotrauką, apsibliovusi, apšaukusi jį niekšu, pareiškusi, kad jis nė trupučio nesupranta jos gyvenimo, iškėlusi sceną. Ji, priešingai, išlygino popierių, pirštais švelniai glostydama gležną, niekinamai žiūrinčios mergaitės – tikrų tikriausiai savo pačios, kokia ji buvo kadaise, – veidą.

– Manai, aš ką nors galvojau? – tarė ji. – Ak, Džimi! Tau visad atrodo, kad žmonės ką nors galvoja. O gal aš apskritai nieko negalvojau.

– Aš žinau, kad galvojai, – tarė jis.

– Tu nori, kad apsimeluočiau? Nori, kad prasimanyčiau ką nors?

– Ne. Stačiai pasakyk, ką tuomet galvojai.

– Kodėl? Kam?

Džimis susimąstė. Prisiminė, koks buvo tada, kai žiūrėjo tą vaizdo įrašą. Kaip jis galėjo taip elgtis? Betgi neįskaudino jos, juk ne?

– Todėl, kad noriu žinoti.

Ne per protingiausias atsakymas, bet nieko gudresnio jis nesugebėjo sugalvoti.

Ji atsiduso.

– Aš galvojau, kad, jeigu man nusišypsos laimė, anaiptol ne aš ten klūposiu, – atsakė ji, nagu brėždama ratuką ant jo kūno.

– Vadinasi, klūpos kas nors kitas? – paklausė Džimis. – Kas? Kas tasai kitas?

– Tu nori viską žinoti, – atvertė Oriksė.

5

Miltai

Apsisiautęs savo sudriskusia paklode, Sniego žmogus sėdi susikūprinęs pamiškėje, ten, kur baigiasi smėlis ir prasideda žolynai, mėlynžiedžiai vikiai ir laukinės vynuogės. Šiek tiek atvėso, ir jis jaučiasi nebe toks nelaimingas. Be to, jis nori valgyti. Apskritai visai neblogai norėti valgyti: bent jau žinai, kad tebesi gyvas.

Vėjelis šiurena lapus virš galvos; zyzia ir dūzgia vabzdžiai; raudona saulėlydžio žara užlieja vandens apsemtus aukštuminius namus, šen bei ten sužaižaruodama dar neišdužusių langų stikluose, lyg būtų užsidegę daugybė lempų. Ant kai kurių namų stogų kitados žaliavo sodai, ir dabar juos gožia pernelyg išvešėję krūmynai. Padange jų link skrieja pulkai paukščių, grįžtančių namo nakvynės. Ibiai? Garniai? Tie juodi paukščiai – tai jūrvarniai, jis tikrai žino. Karkdami ir pešdamiesi vieni su kitais, jie leidžiasi į tolydžio tamsėjančias lajas. Prireikus guano, jis žinos, kur jo ieškoti.

Pietų pusėje proskyna atstraksi triušis, suskliaudžia ausis, stabteléja paskabyti žolės dideliausiais dantimis. Jis švyti prieblandoje žalsvais atspalviais – koks nors senas eksperimentas su giliavandenių medūzų iridocitais. Prietemoje triušis atrodo švelnių apribų ir tarytum kiaurai persišviečia nelyginant lukumas; toks įspūdis, kad galėtum nuliežti jam kailį lyg cukrų. Netgi tada, kai Sniego žmogus buvo mažas, jau būta žaliai švytinčių triušių, tačiau ne tokių didelių; be to, jie dar nebuvo

spėję ištrūkti iš narvų, susikryžiuoti su laukiniais triušiais ir pridaryti tiek bėdos.

Triušis nebijo Sniego žmogaus, nors ir pažadina jam mėsėdžio instinktą: mielai nudėtų jį akmeniu, sudraskytų plikomis rankomis ir sušveistų nė kailio nenunėręs. Tačiau triušiai priklauso Oriksės genčiai ir pačios Oriksės laikomi šventais gyvūnėliais, tad būtų negražu skaudinti moteris.

Jis pats kaltas. Tikriausiai buvo grynai nusitašęs kurdamas taisykles. Triušius reikėjo priskirti prie valgomų gyvūnų, bent jau leistinų valgyti jam pačiam, tačiau dabar jau po laiko. Jis, rodos, beveik girdi, kaip mėgaudamasi atlaidžiai ir šiek tiek piktdžiugiškai iš jo juokiasi Oriksė.

Oriksės gentis, Griežlio gentis. Reikėjo ką nors sugalvoti. Dėstyk paprastai ir aiškiai, nepersūdyk, nemikčiok: tikriausiai taip patardavo advokatai nusikaltėliams, atsidūrusiems kaltinamųjų suole. *Savo genties žmonių kaulus Griežlys padarė iš pajūrio koralų, o raumenis – iš mangų minkštimo. Oriksės gentis, priešingai, išsirito iš kiaušinio, labai didelio, pačios Oriksės padėto kiaušinio. Tiesą pasakius, ji padėjo du kiaušinius: vieną – pilną žvėrelių, paukščių ir žuvų, kitą – pilną žodžių. Tačiau pirmieji iš kiaušinio prasikalė žodžiai, o tuo metu Griežlio genties žmonės jau buvo sukurti, ir jie gerte sugėrė visus žodžius, nes buvo ištroškę, tad, praskilus antrajam kiaušiniui, nebuvo likę nė vieno žodžio. Todėl gyvūnai nemoka kalbėti.*

Svarbiausia – vidinė logika. Sniego žmogus tai suprato labai anksti savo gyvenime, kai jam dar nelabai sekėsi meluoti. Dabar netgi pagautas tada, kai prieštarauja pats sau, jis visada moka kuo gražiausiai sumeluoti, nes tie žmonės juo tiki. Jis išliko vienintelis iš asmeniškai pažinojusių Griežlį, taigi turi pranašumą. Virš jo galvos plazda neregima Griežlijos, Griežlystės, Griežliavos vėliava, todėl kiekvieną jo poelgį gaubia šventumo aureolė.

Sužimba pirmoji žvaigždė.

– Žėrėk, žėrėk, žvaigždele, – uždainuoja jis.

Įkalė į galvą kokia nors pradinės mokyklos mokytoja. Storašiknė Selė. *O dabar stipriai stipriai užsimerkite. Dar stipriau! Dar! Va šitaip! Matot, krinta žvaigždutė? O dabar visi prašykite, kad išsipildytų didžiausia jūsų svajonė, pati pati didžiausia svajonė! Cit! Šiukštu nesakykite niekam, kitaip svajonė neišsipildys!*

Sniego žmogus stipriai užsimerkia, maigo akis kumščiais, gniaužosi veidą. Štai krinta žvaigždelė: žydra žydrutėlė.

– Išsipildyk, būk gerutė, šiąnakt man padėk, žvaigždute, – sako jis.

Lauk, šuneli.

– Ei, Sniego žmogau, kodėl šnekiesi su niekuo? – pasigirsta balsas.

Sniego žmogus atsimerkia: įdėmiai žiūrėdami į jį, per saugų atstumą stovi trys vyresni vaikai. Tikriausiai prisėlino nemačiomis, naudodamiesi prieblanda.

– Aš šnekuosi su Griežliu, – atsako jis.

– Betgi tu šnekiesi su Griežliu per savo spindintį daikčiuką! Ar jis sulūžo?

Sniego žmogus pakelia kairę ranką, parodo laikroduką.

– Su juo *klausausi*, ką sako Griežlys. *Šnekėtis* su juo – tai visai kas kita.

– Kodėl tu šnekiesi su juo apie žvaigždes? Ei, Sniego žmogau, ką tu pasakoji Griežliui?

Iš tikrųjų, ką? – svarsto Sniego žmogus. *Bendraujant su čiabuviais, reikia stengtis gerbti jų tradicijas ir, ką nors aiškinant, apsiriboti paprastomis sąvokomis, pakankamai aiškiomis jų tikėjimo kontekste*, įtaigiu moters balsu jo galvoje prabyla knyga, palyginti moderni, dvidešimtojo šimtmečio pabaigos knyga. Tai kokia nors stropi humanitarinės pagalbos darbuotoja dengiamosios džiunglių spalvos apranga su tinklinėmis pažastimis ir šimtine kišenių. Suknista teisuolė maloninga globėjos mina, įsitikinusi, kad sugeba atsakyti į visus klausimus. Tokių merginų jis pažinojo mokydamasis koledže. Jeigu ji atsikliūtų šičia, turėtų persvarstyti žodžio *čiabuviai* reikšmę.

– Aš jam pasakoju, kad jūs per daug klausinėjate, – atsako Sniego žmogus. Ir prisikiša laikrodį prie ausies. – O jis man sako, kad jeigu nesiliausite, jis sumals jus į smulkius miltus.

– Ei, Sniego žmogau, sakyk, kas per daiktas yra „miltai“?

Dar viena klaida, sako sau Sniego žmogus. Reikia vengti mįslingų metaforų.

– Miltai – tai toks labai labai blogas daiktas. Toks blogas, kad man sunku nusakyti. O dabar jums metas gulti. Dumkite.

– Kas per daiktas yra „miltai“? – vaikams nubėgus, sako sau Sniego žmogus. *Miltai – tai daugmaž toks pat maistas kaip duona. O kas yra duona? Duona – tai toks daiktas, kai imi rugių... O kas yra rugiai? Šitą dalį praleisk, pernelyg sudėtinga. Duona – tai toks akmens pavidalo valgis, pagamintas iš susmulkintų augalų, vadinamų miltų. Ją reikia kepti... Atsiprašau, o kam ją reikia kepti? Kodėl negalima valgyti pačių augalų? Šitą dalį irgi praleisk: ji ne tokia jau svarbi. Išsikepi duoną, suraikai ir kiši riekę į skrudintuvą, tokią elektra kaitinamą metalinę dėžutę...O kas yra elektra? Tą klausimą praleisk pro ausis. Skrundant duonos riekei, išsiimi sviesto – sviestas – tai geltonos spalvos riebalai, gaunami iš pieno liaukų... Neminėk sviesto. Taigi skrudintuve duonos riekė parunda iš abiejų pusių ir ima rūkti, ir tuomet skrudintuvas išmeta riekę, ir ji nukrinta ant grindų...*

– Nieko neišeina, – sako Sniego žmogus. – Pradėkim iš naujo.

Skrudintuvas – beprasmis Tamsos amžių išradimas. Tai buvo kankinimo įrankis, panaudojamas visiems tiems, kurie būdavo verčiami žodžiu išpažinti praeities nuodėmes ir nusikaltimus. Skrudinta duona, vadinama skrebučiais, buvo apeiginis fetišistų patiekalas – jie tikėjo, kad skrebučiai sužadina jų kinetines ir lytines galias. Protu neįmanoma suvokti skrudinimo prasmės.

Iš tų miltų nebus duonos.

Nebus nieko.

Žuvis

Dangų užlieja vis tamsesnės spalvos – nuo ultramarino iki indigo. Telaimina Dievas tuos, kurie išgalvojo aliejinių dažų ir prabangiausių moteriškų apatinių drabužių pavadinimus, mąsto Sniego žmogus. Rugiagėlių mėlynasis, karminas, marengas, umbra, mėlžolės mėlynasis, indigas, ultramarinas, žalioji žemė – tokie žodžiai ir posakiai jau savaime žadina vaizduotę. Širdį glosto prisiminus, jog *Homo sapiens* kadaise buvo toks išradingas, tobulindamas kalbą, ir ne vien tiktai kalbą. Išradingas visur, kur tik pasisukdavo.

Beždžionės smegeninė, sakydavo Griežlys. Beždžionės nagai, beždžionės smalsumas, noras viską draskyti, narstyti, uostyti, glostyti, matuoti, gerinti, laužyti, mesti šalin – visa tai įdiegta į beždžionės smegeninę, tobulesnio modelio beždžionės smegeninę, bet, šiaip sakysi ar taip, beždžionės smegeninę. Griežlys buvo ne per geriausios nuomonės apie žmonijos išradingumą, neimdamas į skaičių to, kurio jam nepašykštėjo gamta.

Kažkas panašaus į balsų šurmulį sklinda nuo kaimelio ar bent jau nuo tos vietos, kurią būtų galima vadinti kaimeliu, jeigu ten būtų namų. Tiksliai lyg pagal tvarkaraštį, lydimi moterų, atžygiuoja vyrai su deglais.

Kiekvieną syk, pasirodžius moterims, Sniego žmogus nesiliauja stebėtis. Jos visų įmanomų spalvų – nuo juodai juodos iki baltai baltos, visų įmanomų ūgių, tačiau visos kaip viena

nuostabaus sudėjimo. Sveiki dantys, lygi oda. Nė ženklo apdribusių lašinių ant juosmens, nė vieno gumbelio, jokių celiulito požymių – apelsino žievės duobučių ant šlaunų. Nė plaukelio ant viso kūno, nė kuokštelio gaurų. Jos atrodo kaip retušuotos madų demonstruotojų nuotraukos ar pačių brangiausių treniruoklių reklama.

Galbūt kaip tik todėl tos moterys Sniego žmogui nežadina nė menkiausių gašlos protrūkių. Jį visada jaudindavo žmogaus netobulumo pasireiškimai, konstitucijos trūkumai: kreiva šypsena, karpa palei bambą, apgamas, mėlynė. Kaip tik tos vietos jį viliodavo, masindavo prisiglausti lūpomis. Ar iš užuojautos jis bučiuodavo žaizdą, trokšdamas numaldyti skausmą? Sueitis visada siedavosi su liūdesiu. Išaugęs iš neišrankios paauglystės metų, jis linkdavo prie liūdnų, jautrių, pažeidžiamų moterų, išklydusių iš tiesaus kelio, trokštančių jo globos. Jam patikdavo jas guosti, švelniai glostyti, raminti. Suteikti joms truputį laimės – kad ir trumpą akimirką. Beje, ir sau, savaime suprantama: tai savotiškas atlygis. Dėkinga moteris pasirengusi viskam.

O štai šitos naujosios moterys nei kreivai šypso, nei liūdi: jos romios, kaip gyvos statulos. Kelia jam šiurpą.

Moterys jam neša žuvį, kartą per savaitę, iškeptą pagal jo nurodymus ir suvyniotą į lapus. Jis užuodžia kvapą, jam tįsta seilė. Jos atkiša žuvį, padeda ant žemės priešais jį. Tai pakrantės žuvis, viena tų, kurios tokios menkavertės ir neskanios, kad niekas jų nei žvejojo, nei pardavinėjo, nei galutinai išnaikino, arba giliavandenė mutantė, aptekusi nuodingais spuogais, tačiau Sniego žmogui vis viena, jis valgo kas pakliūva.

– Ei, Sniego žmogau, štai tavo žuvis, – sako vyriškis, vardu Abraomas.

Abraomas – kaip ir Linkolnas: Griežliui patikdavo savo genties žmones vadinti įžymių istorinių asmenybių vardais. Tuo metu visa tai atrodė kaip nekaltas žaidimas.

– Šį vakarą mes tau parinkome štai šitą žuvį, – sako moteriškė su žuvimi rankose: imperatorienė Žozefina arba ponia

Kiuri, arba Sodžorner Trut– ji stovi šešėlyje, tad jis gerai neįžiūri. – Šitą žuvį tau siunčia Oriksė.

Puiku, sako sau Sniego žmogus. Dienos laimikis.

Kiekvieną savaitę pagal mėnulio kalendorių – jaunatis, priešpilnis, pilnatis, delčia – moterys brenda į potvynio bangos užlietas pakrantės duobes ir vardu šaukia bėdos tektą žuvį – stačiai *žuvį*, ir tiek. Paskiau rodo į ją, ir vyrai ją užmuša akmenimis ir pagaliais. Šitaip jie visi drauge išgyvena tą nesmagumą, ir nė vienas nesijaučia kaltas už pralietą žuvies kraują.

Jeigu viskas vyktų pagal Griežlio valią, daugiau nebebūtų tokių žudynių – žmogus nebebūtų grobuonimi, – tačiau Griežlys pamiršo Sniego žmogų ir jo žvėriškus polinkius. Sniego žmogus negali misti dobilais. Griežlio gentis niekada nevalgo žuvies, tačiau privalo kas savaitę atnešti jam žuvį, nes, pasak jo, taip įsakęs Griežlys. Jie susitaikė su Sniego žmogaus žvėriškumu, nuo pat pradžios žinojo, kad jis kitokios padermės, tad niekuo per daug nesistebi.

Mulkis, iškeikia save Sniego žmogus. Reikėjo pareikalauti, kad jie kasdien atneštų man tris žuvis. Stengdamasis, kad nedrebėtų rankos, jis praskleidžia lapus, į kuriuos suvyniota karšta žuvis. Nederėtų per daug žavėtis. Tačiau jis niekad nesugeba susivaldyti.

Pasitraukę į šalį, Griežlio genties žmonės nudelbia akis į žemę, o jis tuo metu saujomis kemšasi žuvį į burną, niurgzdamas iš malonumo iščiulpia akis ir žiaunas. Turbūt panašiai urgzdavo godžiai ėsdamas liūtas zoologijos sode tais laikais, kai dar būta zoologijos sodų, kai dar būta liūtų, – drasko mėsą, triauškia kaulus, siaubingai čepsi ir springdamas ryja, – ir lygiai taip pat kaip praeity dingusių laikų zoologijos sodo lankytojai Griežlio genties žmonės nesitvardydami vogčiomis dirsčioja į Sniego žmogų. Tas nuopuolio reginys, atrodo, įdomus netgi jiems, kad ir chlorofilo išgrynintiems.

Pavalgęs Sniego žmogus nusilaižo pirštus ir nusišluosto į paklodę, paskiau suvynioja ašakas į lapus – jos turi grįžti jūron. Jis paskelbė Griežlio genties žmonėms, kad to nori

Oriksė – jai reikia susigrąžinti savo vaikų kaulus, kad galėtų pasidaryti daugiau vaikų. Jie sutiko neprieštaraudami, kaip sutinka su bet kuo, ką jis sako apie Oriksę. Tiesą pasakius, tai viena jo didžiausių gudrybių: nevalia primėtyti aplink atliekų, kurios galėtų primasinti skunkėnus, šuolkus, kiauloidus ir kitus maitėdas.

Griežlio genties žmonės prisiartina, ir vyrai, ir moterys, apsupa jį ratu, prieblandoje jų žalios akys žėri kaip triušių: medūzų genų įtaka. Sutūpę aplink, jie kvepia nelyginant pintinė citrusinių vaisių – papildoma savybė, kurią pridėjo Griežlys, įsitikinęs, jog tas kvapas nubaidysiąs uodus. Gal ir jo tiesa, nes visi uodai per kilometrų kilometrus aplink lekia kandžioti Sniego žmogaus. Jis stengiasi susitvardyti ir jų netraiškyti: šviežias kraujas tik dar labiau juos masina. Jis pasislenka į kairę, ten, kur daugiau deglų dūmų.

– Sniego žmogau, papasakok mums apie Griežlio nuveiktus darbus.

Mainais į kiekvieną nudobtą žuvį jie reikalauja kokio nors pasakojimo. Ką gi, papasakosiu, sako sau Sniego žmogus. Mulkių Viešpatie, neapleisk manęs!

– Kurią dalį norėtumėte išgirsti šį vakarą? – klausia jis.

– Pačią pradžią, – pasigirsta balsas.

Jiems patinka kartojimas, jie mokosi atmintinai.

– Iš pradžių buvo chaosas, – pradeda jis.

– Ei, Sniego žmogau, būk geras, parodyk mums chaosą!

– Parodyk mums chaoso paveikslėlį!

Iš pradžių jiems buvo sunku suvokti, ką reiškia paveikslėliai – gėlės ant tuščių losjono butelių, vaisiai ant sulčių skardinių. *Ar čia tikri? Ne, ne, netikri. O kam reikia netikrų? Tai, kas netikra, gali mums atskleisti tai, kas tikra.* Ir taip toliau. Bet dabar, regis, jiems labai parūpo, kas tai yra chaosas.

– Taip! Taip! Parodyk mums chaosą! – neatlyžta jie.

Sniego žmogus žino, kad jie to reikalaus – visi pasakojimai prasideda chaosu, – tad jis pasirengęs. Iš savo betoninės

slėptuvės atsineša vieną radinį – plastikinį kibirėlį, kadaise oranžinį, o dabar išblukusį, beveik rausvą, bet šiaip jau visiškai gerą. Jis stengiasi negalvoti, kas atsitiko tam vaikui, kuriam priklausė kibirėlis.

– Atneškite vandens, – paliepia jis, atkišdamas kibirėlį.

Prie deglų rato bruzdėjimas: kyščioja rankos, tamsoje sutapsi spartūs žingsniai.

– Per chaosą viskas buvo susimaišę, – sako jis. – Buvo per daug žmonių, tad žmonės susimaišė su žeme.

Griežlio genties vyrai atneša kibirėlį, sklidiną vandens, ir pastato vidury šviesaus rato. Jis įberia saują žemės, išmaišo su pagaliu.

– Štai, – sako. – Chaosas. Nei gersi...

– Taip! – atsiliepia balsų choras.

– Nei valgysi...

– Taip, nei valgysi!

Juokas.

– Nei plaukiosi jame, nei atsistosi ant jo...

– Taip! Taip!

Jiems patinka ta dalis.

– Per chaosą žmonės patys buvo pilni chaoso, ir chaosas skatino juos daryti bloga. Jie be perstojo žudė vieni kitus. Ir, nepaisydami Oriksės ir Griežlio, valgė visus Oriksės vaikus. Valgydavo juos kas dieną. Žudė ir valgė juos be paliovos. Valgydavo netgi tada, kai nebūdavo išalkę.

Visi aikčioja išpūtę akis: tragiška akimirka. Kokia baisybė!

Jis pasakoja toliau:

– O Oriksė troško tik vienintelio dalyko – ji norėjo, kad žmonės būtų laimingi, kad nustotų valgyti jos vaikus, kad įsivyrautų taika ir ramybė. Tačiau žmonės negalėjo būti laimingi, nes viešpatavo chaosas. Ir tuomet Oriksė tarė Griežliui: *Nusikratykime chaoso.* Ir tuomet Griežlys susėmė chaosą ir išpylė lauk.

Rodydamas, ką padarė Griežlys, Sniego žmogus šliūkštelėja vandenį ant žemės ir apverčia kibirėlį dugnu aukštyn.

– Štai. Tuščias. Štai kaip Griežlys padarė Didžiąją pertvarką ir sukūrė Didžiąją tuštumą. Išvalė nuo purvo, išvalė vietą...

– Savo vaikams! Griežlio genčiai!

– Žinoma. Ir dar...

– Ir Oriksės vaikams!

– Žinoma, – pritaria Sniego žmogus.

Ar įmanoma suskaičiuoti visus gėdingus Griežlio išradimus! Jis ryja ašaras.

– Griežlys sukūrė Didžiąją tuštumą... – kartoja vyrai.

– Mums! Mums! – priduria moterys.

Tai jau tampa liturgija.

– O gerasis, mielasis Griežly!

Toks Griežlio dievinimas siutina Sniego žmogų, nors, tiesą pasakius, jis pats to juos išmokė. Jų šlovinamasis Griežlys – jo paties išmonė, beje, ne be pagiežos atspaudo: Griežliui buvo svetima Dievo ir apskritai dievų sąvoka, ir jis tikriausiai būtų pasibjaurėjęs matydamas, kaip pamažu tampa dievu.

Jeigu jis būtų čia. Tačiau jo nėra, ir Sniego žmogui koktu klausytis to besaikio padlaižiavimo. Kodėl jie nešlovina Sniego žmogaus? Gerojo, mielojo Sniego žmogaus, kur kas labiau – nepalyginamai labiau – nusipelniusio šlovinimo, nes jisai juos ištraukė iš bėdos, atvedė čionai, rūpinasi jais be perstojo. Na, savotiškai rūpinasi. Juk Griežlys, po šimts, nė piršto dėl jų nepakrutino. Kodėl Sniego žmogus negalėtų reviduoti mitologijos? *Dėkokite man, ne jam! Glostykite mano savimeilę!*

Tačiau šiuo tarpu jis turi nuslopinti kartėlį.

– Taip, – pritaria. – Gerasis, mielasis Griežlys.

Iškreipia lūpas vildamasis nuoširdžiai ir meiliai jiems nusišypsoti.

Iš pradžių jis improvizuodavo, tačiau dabar jie reikalauja dogmos: kad ir rizikuodamas gyvybe, jis privalo žūtbūt išvengti ortodoksijos. Gal ir negresia pavojus jo gyvybei – tie žmonės nelinkę į smurtą ar kraugerišką kerštą, bent jau šiuo tarpu, – tačiau jis gali netekti klausytojų. Jie gali parodyti

jam nugarą, palikti jį vieną. Dabar jis Griežlio – taipgi Oriksės – pranašas, norom nenorom skelbia jo žodį. Kitos išeities nėra. Vienas jis neištvertų, jis nenori būti niekas, suvokti, kad jis – niekas. Jam reikia klausytojų, reikia kam nors kalbėti. Reikia bent iliuzijos, kad kiti jį supranta.

– Ei, Sniego žmogau, papasakok, kaip gimė Griežlys, – prašo viena moteris.

To dar nebūta. Tam jis nepasiruošęs, nors to ir reikėjo tikėtis: moterys domisi vaikais. Atsargiau, perspėja jis save. Kai tik jis nupieš jiems Griežlio motiną, jo gimimą ir kūdikėlį Griežlį, jie panorės sužinoti daugiau. Pradės domėtis, kada Griežliui prasikalė pirmasis dantukas, kada jis ištarė pirmą žodį, suvalgė pirmą šakniagumbį, ir klausinėti kitokių paikysčių.

– Griežlys niekada negimė, – pareiškia Sniego žmogus. – Jis atskriejo iš dangaus kaip perkūnas. O dabar eikite sau, aš pavargau.

Tą pasaką jis paseks vėliau. Galbūt padabins Griežlį ragais ir ugniniais sparnais ir apdovanos jį atitinkama uodega.

Butelis

Nešina deglais, Griežlio gentis vorele patraukia atgal į savo kaimelį, o Sniego žmogus įsikaria į medį ir bando užsnūsti. Aplink pilna visokiausių garsų: šniokščia bangos, cirpia ir zyzia vabzdžiai, ūkauja paukščiai, kurkia kiaupės, šnara lapai. Klausa jį apgauna: jis tariasi girdįs prislopintus muzikos garsus – džiazo trimitą ir ritmingą būgnų dundėjimą, – lyg sklindančius iš kokio aklinai uždaryto naktinio klubo. Kažkur toli pakrantėje girdėti gaudimas, maurojimas: kas tai? Protas neneša, koks gyvūnas galėtų šitaip mauroti. Gal pajūriu šiaurės link traukia krokodilas, pabėgęs iš buvusio Kubos rankinukų fabriko? Tai būtų nekokia žinia vaikams, mėgstantiems maudytis vandenyne. Sniego žmogus įsiklauso, tačiau nieko daugiau neišgirsta.

Iš atokaus kaimo atsklinda ramus kuždesys: žmonių balsai. Jeigu įmanoma juos vadinti žmonėmis. Ligi tol, kol jie ima dainuoti. Per savo pražuvusį gyvenimą jis nieko panašaus nebuvo girdėjęs: tai pranoksta žmogaus sugebėjimus ar jiems neprilygsta. Lyg dainuotų kristalai, netgi ne tai. Lyg krautų žiedus paparčiai – priešistoriniai, palaidoti anglių kloduose, bet sykiu nauji, kvapnūs, žali. Ta giesmė jį gniuždo, užlieja gausybe nepageidaujamų jausmų. Jis jaučiasi atliekamas, lyg atstumtas, neįleistas į kažkokią šventę, kur niekada nebus pakviestas. Vos žengęs vieną žingsnį į laužo apšviestą ratą, iškart pamatytų atsigręžiant į jį staiga bereikšmiais tapusius veidus. Stotų tyla kaip senovės laikų tragedijose, kai scenoje pasirodo

lemties paženklintas herojus, nešinas kaip maras siaubingomis žiniomis. Tam tikroje pasąmonės kertelėje Sniego žmogus turėtų tiems žmonėms pažadinti savotišką prisiminimą, ir gana nemalonų: kadaise jie tikriausiai buvo tokie kaip jis. *Aš esu jūsų praeitis,* – iškilmingai paskelbtų jis. – *Esu jūsų protėvis, atėjęs iš mirusiųjų šalies. Aš pasiklydau, neberandu kelio atgalios, įstrigau šičia, esu vienišas. Įsileiskite mane!*

Ei, Sniego žmogau, kuo mes tau galėtume padėti? Jie švelniai šypsosi, mandagiai nustebę, pilni geros valios, bet sutrikę.

Tiek to, – pasakytų jis. Jie niekuo negali jam padėti, tikrai niekuo negali padėti.

Pučia žvarbus vėjas; paklodė šlapia; jis dreba. Kad šičia jis turėtų termostatą! Gal jis kaip nors sugebėtų šičia, medyje, susikurti bent menką lauželį.

– Miegok, – įsako pats sau.

Veltui darbas. Ilgai vartęsis, blaškęsis ir kasęsis, nusiropščia nuo medžio ir eina slėptuvėn butelio viskio. Žibant žvaigždėms, gana šviesu, apčiuopomis susiras savo lobį. Jau ne kartą ėjo tuo keliu: po pusantro mėnesio, pasijutęs visiškai saugus ir įsitikinęs, jog nėra ko baimintis, kas vakarą mirtinai nusitašydavo. Kas be ko, nelabai protinga tokio brandaus amžiaus žmogui, tačiau, antra vertus, kas jam dabar rūpi protas ir branda?

Taigi kiekvieną vakarą būdavo vaišės, vaišės su savimi pačiu. Kitaip sakant, ūžaudavo kiekvieną vakarą, kai tik artimiausio plebopolio apleistuose namuose pasisekdavo aptikti alkoholio atsargų. Iš pradžių jis iškuopė visus aplinkinius barus, paskiau restoranus, paskiausiai namus ir treilerius. Nesibodėjo sirupo nuo kosulio, skutimosi losjonų, medicininio spirito; už medžio kūpsojo įspūdinga tuščių butelių krūva. Retkarčiais aptikdavo žolyčių, jų irgi nepaniekindavo, kad ir apipelijusių, bet vis dėlto pavykdavo pasigauti kaifą. Arba pasitaikydavo rasti tablečių. Ne kokaino, ne kreko, ne heroino – visa tai buvo suvartota iki paskutinės kruopelės, sušvirkšta į venas ir sušniaukta per

paskutinį *carpe diem* proveržį; tokiomis aplinkybėmis – kas pakliūva po ranka, kad tik pabėgtum nuo tikrovės! Visur mėtėsi buteliukai nuo *PalaimaPlius* piliulių – tai, ko niekas negali atstoti, prasidėjus nenutrūkstamai orgijai. Laimė, ūžautojai nesugebėjo išlakti viso alkoholio, nors gana dažnai, išsirengęs į grobio medžioklę bei paieškas, pastebėdavo, kad prieš jį bus pasidarbavę kiti, palikdami vien stiklo šukes. Tikriausiai jų šitaip šėlta ir siautėta, kad galiausiai visi padžiovė kojas ir nebeliko nė gyvos dvasios.

Pažemėje tamsu kaip užantyje. Praverstų elektrinis žibintuvėlis, vienas tų, kur su nuolatinės srovės generatoriumi. Reikia akylai žiūrėti. Klupdamas jis eina apgraibomis reikiama kryptimi, žiūrėdamas po kojomis, ar kur nors neboluoja plėšrus sausumos krabas – tie balti krabai, temstant išlindę iš savo urvų manytis maisto, pašėlusiai skaudžiai kanda, – ir, šiek tiek paklaidžiojęs tarp krūmokšnių, užkliūva už savo betoninės slėptuvės. Vos susitvardo nenusikeikęs: nežinia kas gali bastytis aplink nakties tamsoje. Jis atvožia angą ir pagrabaliojęs užčiuopia butelį su trečdaliu škotiškojo viskio.

Ilgai tausojo jį, iš paskutiniųjų spirdamasis norui išgerti, saugodamas kaip savotišką amuletą, – vis lengviau gyventi, kai žinai, kad butelis tebėra slėptuvėje. Gal tai jau paskutinis? Jis įsitikinęs, jog vienos dienos kelio spinduliu nuo savojo medžio kruopščiai išieškojo kiekvieną vietą, kur būtų įmanoma aptikti viskio. Tačiau Sniego žmogui dvokulys puolė į galvą. Kuriems galams kaupti atsargas? Ko laukti? Šiaip ar taip, ko dabar vertas jo gyvenimas ir kam jis rūpi? Gesk, gesk, žvakigali! Jis atliko evoliucijoje numatytą vaidmenį, kaip buvo suplanavęs tas šūdžius Griežlys. Išgelbėjo vaikus.

– Griežly! Šūdžiau! – surinka jis nesitvardydamas.

Su buteliu vienoje rankoje, kita ranka apgraibomis ieškodamas kelio, pagaliau prieina savo medį. Lipti į medį reikia abiejų rankų, tad butelį įsirišа į paklodę. Atsidūręs viršuje, atsisėda savo gulte ir ima godžiai maukti viskį, tolydžio kaukdamas

į žvaigždes – *Aūūū! Aūūū!* – kol galiausiai išsigąsta dešinėje nuo gretimo medžio atsiliepus balsų chorui.

Ar tai žiba akys? Jis girdi sunkiai lekuojant.

– Sveiki, mano gauruotieji bičiuliai! – sušunka jis apačion. – Kas nori būti geriausiu žmogaus draugu?

Jam atsako gailus inkštimas. Su šuolkais gyva bėda: jie panašūs į šunis, elgiasi irgi kaip šunys, pastato ausis, žaismingai liuoksi ir šokinėja kaip jauni šunyčiai, vizgina uodega. Meilinasi prie tavęs, o paskiau puola. Truputis pastangų ir tų penkiasdešimties tūkstančių metų bendravimo su žmogumi lyg nė būti nebūta. Tikri šunys neturėjo laimės: šuolkai paprasčiausiai sudraskė ir suėdė visus, išsaugojusius bent menkiausią naminių gyvūnų požymį. Jis matė, kaip šuolkas draugiškai prieina prie kiauksinčio kinų mopso, pauosto jo pauodegį, paskiau griebia už gerklės, papurto lyg skudurą ir nutursena šalin, įsikandęs suglebusį kūnelį.

Iš pradžių vis dar slankiodavo vienas kitas nosį nukoręs naminis šuo, perkaręs, apšlubęs, nusišėrusiu, papilkusiu kailiu, beviltišku žvilgsniu melsdamas žmogaus, bet kokio žmogaus globos. Griežlio gentis jiems netiko – skleidė šunims įtartiną kvapą, nelyginant vaikščiojantys vaisiai, ypačiai temstant, kai imdavo veikti repelentas, citrusinio aliejaus hormonas, – be to, Griežlio genties žmonės šunimis apskritai nesidomėjo, tad beglobiai gyvūnai sutelkė dėmesį į Sniego žmogų. Kelis kartus jis buvo besusigundąs: sunku atsispirti jų labinimuisi, gailiam inkštimui, tačiau jis nebūtų išgalėjęs jų išmaitinti; šiaip ar taip, iš jų – jokios naudos.

– Atleiskit, bičiuliai, niekuo negaliu jums padėti. Verskitės, kaip išmanote, – pareiškė jis jiems.

Išvaikė juos akmenimis, jausdamasis esąs paskutinis niekšas, ir jie daugiau nebepasirodė.

Mulkis, ir gana! Paleido juos vėjais. O juk galėjo suvalgyti. Arba prisijaukinti vieną, išmokyti medžioti triušius. Arba jį saugoti. Arba dar ko nors.

Laimė, kad šuolkai nelaipioja medžiais. Jeigu jų prisiveistų gana daug ir jeigu jie pernelyg įsidrąsintų, jam tektų kaip Tarzanui šokinėti medžiais, įsikibus į lianą. Mintis tokia juokinga, kad jis nusikvatoja.

– Norite paragauti mano mėsytės! – surinka jis.

Paskiau ištuština butelį ir sviedžia žemėn. Inkštimas, šurmulys: jie vis dar bijo svaidomų daiktų. Tik ar ilgai tai tęsis? Jie protingi; labai greitai supras, koks jis silpnas, ir ims jį medžioti. O tuomet jis niekur negalės nueiti – bent jau ten, kur nėra medžių. Kraštutiniu atveju surengs jam guitynes, išsivarys į atvirą vietą, apsups iš visų pusių ir užpuolę sudraskys. Ne kažin ką laimėsi su akmenimis ir nusmailintais pagaliais. Reikia žūtbūt susirasti kitą purkštuvinį pistoletą.

Šuolkams išsibėgiojus, Sniego žmogus atsigula aukštielninkas ant klotų ir įsistebeilija į žvaigždes, mirgančias pro virpuliuojančius lapus. Jos atrodo taip arti, bet jos be galo toli. Jų šviesos amžius – milijonai, milijardai metų. Žinia, ateinanti iš nebūties.

Laikas slenka. Mielai ką nors padainuotų, bet neprisimena žodžių. Mintyse suskamba senų laikų muzika, nuščiūva – girdėti tik mušamieji. Mielai nusidrožtų fleitą iš kokios šakos ar stiebo, ar šiaip ko nors, jeigu tik pasisektų rasti peilį.

– Žėrėk, žėrėk, žvaigždele, – pradeda jis.

O kaip toliau? Išgaravo iš galvos.

Nešviečia mėnesiena, šiąnakt jaunatis, nors mėnulis niekur nedingo, tikriausiai dabar teka – milžiniškas nematomas akmeninis rutulys, traukos jėgos gigantas, negyvas, bet pilnas galios, kelia aukštyn jūras. Traukia syvus. *Žmogaus kūną sudaro devyniasdešimt aštuoni procentai vandens*, prabyla jo atmintyje knyga. Dabar tai vyro balsas, žinyno balsas, kiek jis mena, niekada negirdėtas. *Du procentus sudaro mineralai, didžia dalimi geležis, kurios yra kraujyje, ir kalcis, griaučių ir dantų sudėtinė dalis.*

– Kuriems velniams man to reikia? – įsiunta Sniego žmogus.

Jam nusispjauti į tai, kiek geležies yra kraujyje ir kiek kalcio griaučiuose; jam nusibodo būti savimi, jis trokšta būti kuo nors kitu. Pakeisti visas ląsteles, persisodinti chromosomas, sumainyti su kuo nors galvas, kad joje viskas būtų gera, gražu. Jo kūną glosto pirštai, tarkime, maži pirštukai apvalainais nagais, nudažytais prinokusių slyvų spalvos arba rausvu kaip rožės vainiklapis, arba tamsiai raudonu laku. *Išsipildyk, būk gerutė, šiąnakt man padėk, žvaigždute.* Pirštai, lūpos. Nepakenčiamas bukas skausmas persmelkia strėnas.

– Orikse, – prabyla jis. – Žinau, jog tu čia.

Kartoja jos vardą. Tai netgi ne tikras jos vardas, nes tikrojo jis niekad nesužinojo. Tai tik žodis. Mantra.

Kartais jam pavyksta ją prisišaukti. Iš pradžių ji būna blanki, kaip šešėlis, tačiau, be galo kartojant jos vardą, galimas daiktas, ji įsismelks į jį, įsikūnys jame, ir jo ranka, glostanti kūną, pati savaime taps jos ranka. Tačiau ji kaip paprastai išsisuka, niekada neįmanoma jos pagauti. Šiąnakt ji nesimaterializavo, ir štai jis, apgailėtinas verksnys, vėl vienui vienas, smaukosi tamsoje.

6

Oriksė

Krūptelėjęs Sniego žmogus pabunda. Kas jį palietė? Tačiau šalia nėra nieko, nė gyvos dvasios.

Tamsu, nors į akį durk, nė žvaigždelės. Matyt, dangų užtraukė debesys.

Jis apsiverčia, susivynioja į paklodę. Krečia drebulys: nakčia kaip paprastai traukia vėsus vėjelis. Tikriausiai jis dar neišsiblaivė; kartais sunku suprasti. Jis įsistebeilija į tamsą mąstydamas, ar greitai pradės aušti, tikisi, jog dar pasiseks numigti.

Kažkur ūkauja pelėda. Toks nuožmus virpesys, čia pat arti ir podraug toli toli, tarytum perujiečių fleitos žemiausia nata. Gal medžioja? Ką ji gali medžioti?

Jis jauste jaučia Oriksę sklendžiant oru artyn, sakytum išskleistais švelniais plunksnuotais sparnais. Štai ji leidžiasi, gulasi; ji čia pat, per plauką guli ant šono. Stebuklai, kaip ji sugebėjo įsitaisyti šalia ant klotų, nors klotai ne tokie jau platūs. Jei turėtų žvakę ar elektrinį žibintuvėlį, galėtų ją matyti – liauną liemenį, švytėjimą tamsoje. Ištiesęs ranką, galėtų ją paliesti, bet tuomet ji tikriausiai išnyktų.

– Ne sueitis buvo svarbu, – prabyla jis.

Ji neatsako, tačiau jis jaučia, kad ji netiki. Jai skaudu: jis atima iš jos dalį žinių, jėgų.

– Ne vien sueitis.

Ji mįslingai šypteleja: va šitaip geriau.

– Juk žinai, kad tave myliu. Tik tave vieną.

Ji ne pirmoji, kuriai jis taip kalba. Be reikalo anksčiau savo gyvenime taip dažnai kartojo tuos žodžius, be reikalo griebdavosi jų kaip įrankio, pleišto, rakto, kad moteris atsivertų. Pagaliau supranta, ką sako, susivokia, jog tai melas, ir jam gėda tų žodžių.

– Kaip kažin ką, – priduria jis Oriksei.

Jokio atsako, jokio atbalsio. Niekada, netgi būdama giedriausios nuotaikos, ji nesileisdavo į kalbas.

– Pasakyk man tik vieną dalyką, – prašydavo jis tada, kai dar buvo Džimis.

– Klausk, – atsakydavo ji.

Jis klausdavo, ir ji atsakydavo: „Nežinau. Pamiršau". Arba: „Nenoriu apie tai kalbėti". Arba: „Džimi, tu tikras paršas, nesikišk, kur nereikia". Kartą ji pasakė:

– Tavo galvoje, Džimi, tiek vaizdelių! Iš kur tu juos ištraukei? Nejaugi tu manai, jog visi tie vaizdeliai turi ką nors bendra su manimi?

Jis tarėsi suprantąs, kodėl ji išsisukinėja, kalba miglotai.

– Tiek jau to, – tarė jis jai, glostydamas galvą. – Juk tu nekalta.

– Dėl ko, Džimi?

Kiek laiko prabėgo, kol jam pavyko suklijuoti taip kruopščiai surankiotas ir saugomas jos paveikslo skiautes? Ten buvo Griežlio sukurta istorija apie Oriksę, taipgi Džimio istorija, romantiškesnė versija; be to, jos pačios papasakota istorija, visiškai skirtinga ir anaiptol ne romantiška. Sniego žmogus narsto mintyse visas tris istorijas. Ko gero, būta ir kitų versijų: jos motinos istorija, ją nupirkusio žmogaus istorija, ją perpirkusio žmogaus istorija ir trečiojo pirkėjo – paties šlykščiausio, sanfranciskiečio, šventeivos akių dūmimo meistro, – istorija, tačiau Džimis niekada jų nebuvo girdėjęs.

Oriksė buvo tokia gležna. Filigraninis meno kūrinys, sakydavo jis sau mintyse, vaizduodamasis jos smulkų kūnelį ir

kauliukus. Jos veidas buvo trikampis – didelės akys, siauras smakras: kažkas panašaus į vapsvą, vabzdį maldininką, Siamo katę. Kūnas švelniai gelsvo atspalvio, oda lygutėlė, perregima, kaip brangus senovinis porcelianas. Žiūrėdamas į ją, suvoki, jog ši graži, gležna ir kadaise skurdo slegiama moteris tikriausiai nugyveno sunkų gyvenimą, tačiau nešvarių grindų jai tikrai neteko gremžti.

– Ar esi kada nors gremžusi grindis? – kartą paklausė ją Džimis.

– Grindis? – Akimirką ji susimąstė. – Pas mus nebuvo grindų. O kai apsigyvenau ten, kur buvo grindys, ne man teko jas gremžti.

Ir dar kai ką ji papasakojo apie anuos senus laikus, apie tuos laikus, kai gyveno ten, kur nebuvo grindų: žmonės kasdien švariai pašluodavo plūktinę aslą. Labai svarbu, kad būtų švaru, nes jie valgydavo tupėdami ant aslos, miegodavo ant aslos. Kam patiktų gulėti tarp maisto atliekų? Kam patiktų aptekti blusomis?

Oriksė gimė, kai Džimis buvo septynerių ar aštuonerių, ar devynerių. Kur iš tikrųjų? Sunku pasakyti. Kažkur toli, svetur.

Šiaip ar taip, tai buvo kaimas, pasakojo Oriksė. Kaimas, iš visų pusių apaugęs medžiais, netoliese laukai, ko gero, ryžių plantacijos. Lūšnelės dengtos lyg nendrėmis, lyg palmių šakomis, nors geresnės trobos skardiniais stogais. Gal Indonezijoje, o gal Birmoje? Nei vienur, nei kitur, atsakė Oriksė, nors tikrai nieko nežinojo. Šiaip ar taip, ne Indijoje. Vietname? – spėliojo Džimis. – Kambodžoje? Oriksė žiūrinėjo savo rankas, grožėjosi nagais. Nesvarbu.

Ji neprisiminė, kokia kalba kalbėjo vaikystėje. Buvo per maža, kad įsimintų tą savo pirmąją kalbą: visi žodžiai senių seniausiai išsivadėjo iš galvos. Tačiau tame mieste, kur ji pakliuvo pirmiausia, žmonės kalbėjo visiškai kitaip, bent jau kita tarme, nes jai reikėjo mokytis kalbėti kitoniškai. Ji gerai

prisiminė: liežuvis lūždavo betariant žodžius ir ji jausdavosi visiška bukaprotė.

Kaimas – tai tokia vieta, kur gyveno paskutiniai skurdžiai, apsikrovę vaikais, pasakojo Oriksė. Tėvai ją pardavė visai mažytę. Jos motina turėjo krūvą vaikų, du vyresnieji sūnūs galėjo netrukus eiti dirbti į laukus, ir tai buvo laimė, nes tėvas sirgo. Kosėjo be perstojo; ir tą kosėjimą Oriksė geriausiai prisimena iš savo ankstyvosios vaikystės dienų.

Sirgo plaučiais, spėjo Džimis. Kas be ko, juk gavę kur nors cigarečių, visi jie rūkydavo kaip pasiutę: nikotinas atbukina jusles. (Jis apsidžiaugė savo įžvalgumu.) Kaimiečių nuomone, liga tėvui įsimetė dėl blogo vandens, blogo likimo, blogų dvasių. Sirgti atrodė gėdinga; niekas nenorėjo apsikrėsti svetima liga. Todėl Oriksės tėvo visi gailėjo, tačiau drauge vengė ir jį smerkė. Žmona slaugė jį, pilna bežadės pagiežos.

Vis dėlto skambėjo varpai. Žmonės kalbėjo maldas. Ugnyje degino šventus paveikslėlius. Tačiau viskas veltui – tėvas mirė. Kaime visi žinojo, kas turi atsitikti vėliau, nes tuomet, kai namuose nėra vyro, dirbančio laukuose ar ryžių plantacijose, poreikiams tenkinti reikia ieškoti kito šaltinio.

Oriksė buvo viena mažiausių, dažnai apeinama, bet staiga viskas pasikeitė: ją ėmė paikinti, geriau maitinti, pasiuvo melsvą palaidinę, prisidėjo ir kitos kaimo moterys, nes norėjo, kad ji atrodytų gražutė ir sveikutė. Negražūs arba luoši vaikai, puskvaišiai arba visokie mikniai kainuodavo pigiai arba apskritai neturėdavo jokios paklausos. Ir kitoms kaimo moterims galėjo kada nors prireikti parduoti savo vaikus, tad, padėdamos kitoms, vėliau ir pačios galėjo tikėtis pagalbos.

Kaimiečiai to sandorio nevadino „pardavimu". Išėjus apie tai kalbai, sakydavo, kad išleido mokytis amato. Vaikai mokosi užsidirbti pragyvenimą plačiame pasaulyje: štai ir visa byla. Beje, kas laukia vaikų, jeigu jie lieka gyventi kaime? Ypač merginų, sakė Oriksė. Išteka, prisigimdo krūvą vaikų ir juos parduoda savo ruožtu. Parduoda arba išmeta į upę, ir srovė juos nuneša į jūrą, nes visiems neužtenka maisto.

Kartą į kaimą atėjo žmogus. Tas pats, kuris visada atvažiuodavo. Paprastai atidardėdavo šunkeliu, tačiau tuo metu smarkiai lijo ir kelias buvo pažliugęs. Į visus kaimus atvažiuodavo tokie žmonės, į kiekvieną vis kitas, tam tikru metu leisdavosi iš miesto į pavojingą kelionę – visada skirtingu metu, tačiau gandai pasiekdavo kaimą gerokai anksčiau prieš jam pasirodant.

– Iš kokio miesto? – paklausė Džimis.

Tačiau Oriksė tik nusišypsojo. Pasakodama apie savo ankstesnį gyvenimą, ji užsinori valgyti, tarė. Džimi, širduk, būk geras, skambtelėk ir užsakyk picą, ką? Su grybais, artišokais, ančiuviais, tik be dešros.

– Juk ir tu nori, ar ne? – pridūrė ji.

– Ne, – atsakė Džimis. – Kodėl nesakai?

– Bene tau svarbu? – atvertė Oriksė. – Man visiškai nesvarbu. Niekada to nė neprisimenu. Visa tai žila senovė.

Tas žmogus, – pasakojo Oriksė, atidžiai stebeilydama į picą, lyg tai būtų galvosūkis, vadinamas „sudėk paveikslėlį", paskiau nurankiojo grybus, nes paprastai suvalgydavo juos pirmiausia, – atsivežė dar du vyrus, savo tarnus, ginkluotus šautuvais, kad apgintų nuo plėšikų. Jis vilkėjo brangiais drabužiais ir, nors buvo apdulkėjęs ir išsipurvinęs – visi išsipurvindavo ir apdulkėdavo važiuodami į kaimą, – atrodė švarus ir valyvas. Ant rankos segėjo laikrodį, spindintį paauksuotą laikrodį, į kurį dažnai žiūrėdavo atsismaukęs rankovę; kaimiečių akimis, tas laikrodis buvo savotiškas kokybės ženklas, garantija. Gal iš tikrųjų buvo auksinis. Kai kas sakė, kad auksinis.

To žmogaus niekas nelaikė nusikaltėliu, priešingai – laikė sąžiningu verslininku, kuris nesukčiauja ar bent jau nelabai sukčiauja ir moka grynais. Todėl visi elgėsi su juo pagarbiai, svetingai: niekas kaime nenorėjo užsitraukti jo nemalonės. Kas bus, jeigu jis daugiau nebepasirodys? Tėvai norės parduoti vaiką, o jis nepirks, nes anksčiau kas nors bus jį įžeidęs? Tai buvo kaimo bankas, draudimo kompanija, pinigais aptekęs geras dėdė, vienintelė apgintis nuo pikto likimo. Ir jo pagalbos

prireikdavo vis dažniau ir dažniau, nes orai pasidarė keisti, nenuspėjami – per daug arba per mažai lietaus, pernelyg vėjuota, pernelyg karšta, – ir nukentėdavo pasėliai.

Žmogus tolydžio šypsodavosi, kreipdavosi į kaimiečius vardu. Visada išdroždavo trumpą kalbelę, paprastai tą pačią. Jis visiems linki gera, sakydavo. Nori, kad abi pusės būtų patenkintos. Nenori nieko nuskriausti. Visada juos atjaučia, užsikrauna sau naštą prisiimdamas kvailų ir netikusių vaikų, kad tik palengvintų jiems gyvenimą. Jeigu jie turi nusiskundimų, jeigu nepatenkinti sandoriais, tegu pasako jam tiesiai į akis. Tačiau niekada neatsirasdavo nepatenkintų, nors už akių žmonės niurgzdavo: girdi, niekada nemoka daugiau, nei priklauso. Vis dėlto už tai jį ir gerbė: vadinasi, jis išmano savo verslą, vadinasi, vaikai patenka į geras rankas.

Atvykęs į kaimą, žmogus su auksiniu laikrodžiu kiekvienąsyk išsiveždavo keletą vaikų – kad pardavinėtų gėles turistams miesto gatvėse. Darbas lengvas, vaikais jis rūpinsis, tikindavo jis motinas: juk jis ne koks plėšikas ar sukčius, ginkdie ne sąvadautojas. Vaikai bus sočiai pavalgę, turės saugią pastogę, bus gerai prižiūrimi ir gaus pinigų, jeigu norės – dalį galės parsiųsti namo. Gaus tam tikrą procentą nuo uždarbio, atskaičius mokestį už kambarį ir maistą. (Kaimiečiams niekas nesiųsdavo pinigų. Niekas jų ir nesitikėjo gauti.) Už vaiką, išvykstantį mokytis amato, tėvams arba našlėms motinoms jis gerai, pasak jo, sumoka; ir iš tikrųjų tai buvo neblogi pinigai, turint galvoje tų žmonių išteklius. Turėdamos pinigų, motinos, pardavusios vaikus, gali geriau pasirūpinti kitų vaikų ateitimi. Taip kalbėdavo kaimiečiai.

Pirmąsyk išgirdęs tą istoriją, Džimis pasipiktino. Tai buvo tuo metu, kai jis dar piktindavosi. Tuo metu, kai elgdavosi kaip paskutinis kvailys, kai tik išeidavo kalba apie Oriksę.

– Tu nesuprasi, – tarė Oriksė.

Ji vis dar valgė picą lovoje, užsigerdama kokakola ir užsikąsdama bulvių šiaudeliais. Sudorojusi grybus, ėmėsi artišo-

kų. Plutos ji niekada nevalgydavo. Pasak jos, ji jaučiasi labai turtinga, leisdama sau prabangą išmesti maistą.

– Daug žmonių taip darė. Toks paprotys.

– Šūdinas paprotys, – atsiliepė Džimis.

Jis sėdėjo ant kėdės prie lovos, žiūrėdamas, kaip ji rausvu lyg katės liežuviu laižosi pirštus.

– Negražu, Džimi, nesikeik. Gal nori dešros? Tu užsisakei picą be dešros, bet jie vis tiek pridėjo. Tikriausiai nenugirdo, ką sakai.

– *Šūdinas* – ne keiksmas, o tik vaizdingas palyginimas.

– Tiek to, man regis, tau nedera taip kalbėti.

Dabar ji valgė ančiuvius: visada juos palikdavo pabaigai.

– Man rankos niežti nudėti tą tipą.

– Kokį tipą? Gal nori kokakolos? Man jau nebetelpa.

– Tą patį, apie kurį tu pasakojai.

– Ak, Džimi, gal tau labiau patiktų, kad visi mes būtume mirę iš bado? – sukrizeno ji.

To krizenimo jis labiausiai nemėgo, nes jam atrodydavo, kad tuo juoku ji dangsto pašaipią panieką. Šiurpas perbėgdavo per kūną: šalto vėjelio sukelti vandens ribuliai per mėnesienos užlietą ežerą.

Savaime suprantama, tą pasipiktinimą jis išliedavo Griežliui. Kumščiu trankydavo į stalą: tuo metu jis dažnai kumščiu trankydavo į stalą. Griežlys atsakydavo tik tiek:

– Džimi, žiūrėk į viską realistiškai. Neribotai augant gyventojų skaičiui, neįmanoma minimaliai apsirūpinti maistu. Iš visa ko matyti, jog *Homo sapiens* nežino saiko. Tai viena tų neskaitlingų rūšių, kurios, menkstant atsargoms, neapriboja dauginimosi. Kitaip sakant – ir tai, savaime suprantama, esmingiausias dalykas – kuo mažiau mes valgome, tuo daugiau dulkinamės.

– Ir kas dėl to kaltas, tavo nuomone? – paklausė Džimis.

– Vaizduotė, – atsakė Griežlys. – Žmogus įsivaizduoja savo mirtį, jaučia ją artėjant, ir vien mintis apie neišvengiamą mirtį

veikia kaip vaistas, skatinantis lytinę funkciją. Šunys ar triušiai taip nesielgia. Arba, pavyzdžiui, paukščiai: badmečiu jie deda mažiau kiaušinių arba suvis nesivaisina. Jie taupo jėgas, kad išliktų gyvi ir galėtų sulaukti geresnių laikų. Žmogus, priešingai, tikisi, kad jo siela įsikūnys į ką nors kita, į kokią nors naują jo giminės atmainą, ir kad jis gyvens per amžius.

– Vadinasi, kaip rūšis mes pasmerkti pražūčiai tik todėl, kad kažko tikimės, puoselėjame viltį?

– Gali tai vadinti viltimi. Arba neviltimi.

– Tačiau ir nepuoselėdami jokios vilties mes pasmerkti, – pridūrė Džimis.

– Tik kaip atskiri individai, – linksmai atsakė Griežlys.

– Šūdas.

– Džimi, kada tu subręsi?

Griežlys nebe pirmas to klausė.

Žmogus su laikrodžiu nakvodavo kaime drauge su savo dviem ginkluotais tarnais, valgydavo ir gerdavo su kaimo vyrais. Vaišindavo visus cigaretėmis, nešykštėdamas dalydavo celofanuotus pakelius, auksinius, sidabrinius. Rytą paskubomis apžiūrėdavo siūlomus vaikus ir klausinėdavo to paties – ar jie neserga, ar neišdykę? Ir liepdavo parodyti dantis. Privalo turėti sveikus dantis, sakydavo jis, nes jiems reikės dažnai šypsotis. Paskiau atsirinkdavo tinkamus, užmokėdavo pinigus ir atsisveikindavo, o kaimiečiai lankstydavosi mandagiai linkčiodami galvomis. Visada išsiveždavo tris keturis vaikus, ne daugiau; tik tiek išgalėdavo apmokyti. Vadinasi, atsirinkdavo pačius geriausius. Tą patį darydavo ir kituose aplinkiniuose kaimuose. Visi žinojo, kad jis turi gerą skonį ir išmanymą.

Pasak Oriksės, tam vaikui, kuris netiko žmogui, tikriausiai nelengva. Sunku jam būdavo gyventi kaime, jo niekas nevertindavo, prastai maitindavo. Na, o ją tas žmogus pasirinko pačią pirmąją.

Motinos kartais verkdavo, verkdavo ir vaikai, tačiau motinos ramindavo vaikus, sakydavo, jog taip reikia, jog jie padeda

tėvams, liepdavo važiuoti su tuo žmogum ir daryti viską, ką jis liepia. Pasak jų, padirbėję mieste, vaikai galėsią grįžti namo, kai reikalai pasitaisysią. (Nė vienas negrįžo.)

Visi tai suprasdavo ir atleisdavo, nors su tuo ir negalėdavo susitaikyti. Tam žmogui išvykus, motinos, pardavusios vaikus, liūdėdavo jausdamosi apiplėštos. Lyg tai, ką jos padarė laisva valia (niekas jų neversdavo, niekas joms negrasindavo), būtų buvę joms primesta. Jos taipgi jausdavosi apgautos, lyg būtų per pigiai pardavusios vaikus. Kodėl jos neužsiprašė daugiau? Ir vis dėlto, sakydavo jos sau, nebuvo kitos išeities.

Oriksės motina pardavė iškart du vaikus, ir ne vien todėl, jog kentė vargą. Manė, jog dviese jiems būsią smagiau, jiedu galėsią rūpintis vienas kitu. Drauge su Orikse išvažiavo brolis, vieneriais metais vyresnis. Berniukus kaimiečiai parduodavo rečiau nei mergaites, tačiau anaiptol ne todėl, kad jie būtų pigesni.

(Oriksės nuomone, parduodama iškart du vaikus, motina įrodė, kad ją myli. Motinos meilė nežadino jai jokių įvaizdžių. Ji negalėjo nieko apie tai papasakoti. Tai buvo veikiau įsitikėjimas negu prisiminimas.)

Tasai žmogus pareiškė Oriksės motinai darąs neregėtą malonę, nes berniukai sudarą daugiau rūpesčių ir esą nepaklusnūs, dažnai pabėgą, ir kas gi tuomet jam atlyginsiąs visus nuostolius? Be to, iš pirmo žvilgsnio esą matyti, jog tas vaikis su kliautimi, ir, negana to, vienas priekinis dantis pajuodęs, tad esąs panašus į galvažudį. Tačiau jis suprantąs, kad jai reikia pinigų, ir iš geros širdies pasiimsiąs berniuką, išvaduosiąs ją nuo tos naštos.

Paukščių giesmės

Oriksė prisipažino, jog neprisimena kelionės iš kaimo į miestą, tačiau prisimena vieną kitą nutikimą. Tai esą lyg paveiksliukai, šen bei ten skyrium kabantys ant sienos plyno tinko dugne. Lyg langai, pro kuriuos matai svetimą gyvenimą. Lyg sapnai.

Žmogus su laikrodžiu pasisakė esąs dėdė En ir liepė taip jį vadinti, kitaip prisigyvensią bėdos.

– Ar toks buvo jo vardas, ar tai buvo pirmoji vardo raidė? – paklausė Džimis.

– Nežinau, – atsakė Oriksė.

– Niekad nematei jo užrašyto raštu?

– Mūsų kaime niekas nemokėjo skaityti, – atsakė Oriksė. – Še, Džimi. Išsižiok. Paskutinis kąsnelis.

Sniego žmogus prisimena viską ir beveik jaučia skonį. Picos, o paskiau Oriksės pirštus burnoje.

Paskiau ant grindų nusirita kokakolos skardinė. Paskiau džiaugsmas grobia jį visą, apriesdamas tarytum smauglio žiedais.

Ak, pavogtos slaptos iškylos. Ak, saldžioji palaima. Ak, aiškūs prisiminimai, ak, tyroji kančia. Ak, begaline naktie.

Tas žmogus pareiškė, kad nuo šios dienos jis – jų dėdė, pasakojo Oriksė tą, o gal kurią kitą naktį. Kaimui dingus iš akių, jis per daug nesišypsojo. Pasakė, kad reikia žygiuoti kaip galima greičiau, nes aplink miškuose knibždėte knibžda plėšrių žvėrių

degančiomis akimis ir ilgomis aštriomis iltimis, ir jeigu jie pabėgsią į mišką arba per lėtai eisią, tie žvėrys užpuolę sudraskysią juos į skutelius. Oriksė išsigandusi norėjo įsikibti į brolio ranką, bet negalėjo.

– Ar ten buvo tigrų? – paklausė Džimis.

Oriksė papurtė galvą. Ne, tigrų nebuvo.

– Kokių ten žvėrių buvo? – neatlyžo Džimis.

Šitaip jis tikėjosi gauti kokią nors nuorodą, požymį, kad galėtų nustatyti vietovę. Galėtų pasižiūrėti, kur laikosi tie žvėrys, gal pasisektų.

– Jie neturėjo vardų, – atsakė Oriksė, – bet aš žinojau, kas tai per žvėrys.

Iš pradžių jie ėjo vorele palei dumbliną kelią, laikydamiesi tos pusės, kur aukštėliau, saugodamiesi gyvačių. Priešaky žingsniavo tarnas su šautuvu, paskiau dėdė En, paskiau broliukas, paskiau dar du vaikai – mergaitės, vyresnės už Oriksę, – o paskiausiai ji. Gale ėjo kitas ginkluotas tarnas. Vidurdienį jie stabtelėjo užkąsti – kaimiečių įdėtų kelionėn šaltų ryžių, o paskui nuėjo toliau. Jiems priėjus upę, vienas ginkluotas tarnas pernešė Oriksę į kitą krantą, užsikėlęs ją ant pečių. Ji tokia sunki, pasakė jis, kad jos neišlaikysiąs, įmesiąs į vandenį, ir žuvys ją suėsiančios, bet jis stačiai juokavo. Jis atsidavė prakaitu, tabako dūmais ir kažkokiais kvepalais ar tepalais, kuriais buvo susitepęs plaukus. Vanduo siekė jo kelius.

Paskiau, žilpindama akis, leidosi saulė, – matyt, jie ėjo į vakarus, tarė sau Džimis, – ir ji jautėsi labai išvargusi.

Saulei leidžiantis vis žemiau, sučiulbo suklegėjo paukščiai, nematomi, pasislėpę medžių šakose ir miško vijokliuose: kvarksėjo, švilpavo, laidydami keturias skaidrias natas pagret nelyginant varpelis. Tie patys paukščiai visada šitaip sveikindavo artėjančias sutemas, o auštant – tekančią saulę, ir Oriksei glostė širdį jų giesmės. Pažįstamos giesmės, dalis mielo jai pasaulio. Ji vaizdavosi, jog vienas paukštelis – tas,

kurio giesmė panaši į varpelio dzinguliavimą, – tai motinos dvasia, paukščio pavidalu pasiųsta jos saugoti, ir jog dvasia sako jai: *Sugrįši.*

Pasak jos, kaime kai kas mokėdavo dar gyvas būdamas šitaip išsiųsti savo dvasią. Visi tai puikiai žinojo. To galėjai išmokti iš senų moterų, o paskiau skristi kur nori, pamatyti, kas tavęs laukia ateityje, duoti pažįstamiems žinią ir lankyti juos sapnuose.

Paukštelis giedojo kurį laiką, paskiau staiga nutilo. Netikėtai nusileido saulė ir sutemo. Tą naktį jie praleido stoginėje. Sprendžiant iš kvapo, tai buvo, ko gero, galvijų aptvaras. Šlapinosi jie visi išsirikiavę vorele, pakrūmėje, o vienas ginkluotas tarnas tuo metu stovėjo sargyboje. Vyrai sukrovė laužą lauke, kalbėjosi susėdę aplink ir garsiai juokėsi, dūmai smelkėsi į vidų, bet Oriksei viskas buvo perniek – ji greit užmigo. Džimis paklausė, ar jie miegojo ant žemės, hamakuose ar sulankstomose lovelėse, bet ji atsakė, jog tai nesvarbu. Šalia jos gulėjo broliukas. Anksčiau jis niekada nekreipdavo į ją dėmesio, bet tąnakt norėjo būti greta.

Rytojaus dieną jie sukorė dar gerą galą ir priėjo kaimelį, daug mažesnį ir purvinesnį nei josios, kur dėdė En buvo palikęs savo automobilį saugoti keliems vyrams. Pro duris į juos spoksojo moterys ir vaikai, bet niekas nesišypsojo. Viena moteriškė persižegnojo gindamasi nuo piktųjų dvasių.

Dėdė En patikrino, ar automobilyje nieko netrūksta, atsiskaitė su vyrais ir liepė vaikams lipti į vidų. Oriksei, niekada nevažiavusiai automobiliu, nepatiko tvaikas. Automobilis buvo varomas ne saulės energija, bet savotišku benzinu, ir toli gražu ne naujas. Vienas tarnas vairavo, dėdė En sėdėjo greta; kitas tarnas su keturiais vaikais įsispraudė ant galinės sėdynės. Dėdė En buvo blogai nusiteikęs ir vaikams liepė nieko neklausinėti. Kelias buvo duobėtas, o automobilyje tvanku. Oriksę pykino, ir ji vos neapsivėmė, bet paskiau užsnūdo.

Važiavo jie, ko gero, gana ilgai; sustojo tik nakčiai nusileidus. Dėdė En su vairuotoju įėjo į žemą trobesį, tikriausiai

kokį viešbutėlį; antrasis tarnas išsipleikė ant priekinės sėdynės ir netrukus užknarkė. Vaikai miegojo kaip įmanydami ant galinės sėdynės. Galinės durelės buvo užrakintos: niekas negalėjo išlipti iš automobilio, nes būtų reikėję peržergti tarną, tad vaikai bijojo, kad jis gali pagalvoti, jog jie nori pasprukti. Naktį kažkas apsišlapino, bet ne Oriksė, ji tik užuodė smarvę. Rytą juos visus nuvedė už trobesio, kur buvo atvira išvietė. Joms pritūpus, į jas sužiuro šalia pat kriuksinti kiaulė.

Pavažiavę dar keletą valandų duobėtu keliu, jie sustojo prie užkardos su dviem kareiviais. Dėdė En pareiškė kareiviams, jog vaikai – jo dukterėčios ir sūnėnas: jų motina mirusi, ir jis priimąs juos visus į savo namus, į savo šeimą. Jis vėl šypsojosi.

– Turi daug dukterėčių ir sūnėnų, – išsišiepė vienas kareivis.

– Tokia mano laimė, – atsiduso dėdė En.

– Ir visų jų motinos staiga ėmė ir pasimirė.

– Liūdna, bet tai tiesa.

– Sunku tavimi patikėti, – irgi šiepdamasis tarė kitas kareivis.

– Nagi, – tarė dėdė En.

Jis ištraukė Oriksę iš automobilio.

– Kuo aš vardu? – paklausė prisikišdamas šypsančiu veidu.

– Dėdė En, – atsakė Oriksė.

Abu kareiviai nusikvatojo, ir dėdė En jiems pritarė. Jis paplekšnojo Oriksei per petį ir liepė lipti atgal į automobilį, paskiau paspaudė kareiviams rankas, prieš tai kyštelėjęs ranką kišenėn, ir tie pakėlė užkardą. Automobiliui važiuojant toliau, dėdė En davė Oriksei kietą, mažytės citrinos pavidalo saldainį. Oriksė jį pačiulpė, paskiau išsiėmė iš burnos – sučiulpsianti vėliau. Ji neturėjo kišenių, tad gavo laikyti jį lipniais pirštais. Tą naktį ji pasiguodė laižydamasi pirštus.

Naktį vaikai verkė, patyliukais. Kad niekas negirdėtų. Jie bijojo: nežinojo, kur keliauja, atplėšti nuo širdžiai mielų artimųjų. Be to, pasak Oriksės, jie neteko mylinčių žmonių – jei

apskritai kada nors juos kas mylėjo. Vis dėlto dabar jie turėjo piniginę vertę: tapo pajamų šaltiniu kitiems žmonėms. Ko gero, jie tai nujautė: nujautė, kad turi tam tikrą vertę.

Savaime suprantama (sakė Oriksė), rinkos kaina neatstoja meilės. Kiekvienam vaikui reikia meilės, kiekvienam žmogui jos reikia. Na, o ji pati ilgėjosi motinos meilės – tos meilės, kuria ji vis dar tikėjo, meilės, kuri, pasivertusi paukšteliu, sekė paskui ją per džiungles, kad ji nebijotų ir nesijaustų vieniša. Tačiau meilė – nepatikima, nepastovi, atsiranda ir dingsta, tad kur kas geriau turėti piniginę vertę, nes tuomet tie, kurie trokšta gauti iš tavęs pelno, bent jau privalo tave sočiai maitinti ir per daug neskriausti. Be to, daug žmonių neturi nei meilės, nei prekinės vertės, tad kur kas pravarčiau turėti vieną kurį dalyką nei nieko neturėti.

Rožės

Mieste viešpatavo chaosas: pilna žmonių, mašinų, triukšmo, tvaiko, aplink skambėjo sunkiai suprantama kalba. Iš pradžių vaikai jautėsi priblokšti, tarytum pakliuvę į verdančio vandens katilą – lyg miestas teiktų jiems fizinį skausmą. Vis dėlto dėdė En turėjo gerą patirtį: su naujais vaikais elgėsi kaip su kačiukais, laukė, kol jie apsipras. Apgyvendino juos trijų aukštų name, pačioje pastogėje, kambarėlyje grotuotu langu, kad galėtų žiūrėti lauk, bet negalėtų pabėgti, o paskiau retkarčiais išvesdavo juos pasivaikščioti – iš pradžių ne per toliausia ir vos vienai valandai. Kambarėlyje gyveno dar penki vaikai, tad buvo ankšta, tačiau pakako vietos plonyčiams vaikų čiužinėliams – naktį vaikai jais užklodavo visas grindis, o rytą juos susivyniodavo. Čiužinėliai buvo išdilę, dėmėti, dvokė šlapimu; ir visų pirmiausia naujokai išmoko gražiai juos suvynioti.

Vyresnieji, labiau patyrę vaikai išmokė juos visokių dalykų. Visų pirmiausia pasakė, jog dėdė En visada juos seka, netgi tada, kai jie tariasi esą palikti mieste vienui vieni. Jis visada žinąs, kur jie esą: prisikišąs prie ausies savo spindintį laikrodį, ir tas viską jam pasakąs, nes viduje esąs visažinis balselis. Šitaip esą ramiau, nes niekas negalįs jiems padaryti nieko bloga. Kita vertus, dėdė En pastebįs, jeigu dirbi ne per stropiausiai arba ketini pasprukti, arba nuslepi vieną kitą iš turistų gautą pinigėlį. Tuomet būsi nubaustas. Tave prikuls dėdės En vyrai, ir vaikščiosi vienomis mėlynėmis. Jie gali tave ir prideginti cigaretėmis. Kai kurie vaikai sakėsi buvę nubausti ir tuo di-

džiavosi: rodė randus. Jei gana dažnai nusikalsi – tinginiausi, vagiliausi, bandysi pabėgti, – jie tave parduos kokiam nors kitam žmogui, pasak jų, daug bjauresniam už dėdę En. Arba tave nužiebs ir išmes į atmatų krūvą, ir niekam dėl to neskaudės galva, nes niekas nežinos, kas tu toks esi.

Pasak Oriksės, dėdė En tikrai išmanė savo verslą: mat, kalbai išėjus apie bausmes, vaikai linkę labiau tikėti kitais vaikais negu suaugusiais. Suaugusieji grasindavo nubausti, bet niekad nebausdavo, o vaikai pasakodavo, kas gali atsitikti. Arba ko reikia bijoti. Arba kas jau atsitiko jiems ar kitiems pažįstamiems vaikams.

Praslinkus savaitei po to, kai Oriksė su broliuku atsidūrė čiužinių kambaryje, trys vyresnieji vaikai kažkur išvažiavo. Pasak dėdės En, išvyko į kitą šalį. Šalį, vadinamą San Francisku. Ar todėl, kad neklausė? Ne, atsakė dėdė En, priešingai, klausė ir už tai buvo paskatinti. Visi, kas klausys ir stropiai darbuosis, kada nors galbūt irgi ten nuvažiuos. Oriksė niekur kitur nenorėjo važiuoti, tik namo, tačiau namų sąvoka darėsi miglota jos galvoje. Ji vis dar girdėjo mintyse motinos dvasią šaukiant: *Sugrįši*, tačiau ilgainiui balsas silpo ir geso. Jis jau nebeskambėjo kaip varpelis, veikiau atrodė kaip kuždesys. Tas žodis skambėjo veikiau klausiamai nei teigiamai: klausimas be atsako.

Oriksė su broliuku ir kitomis dviem naujokėmis turėjo žiūrėti, kaip labiau patyrę vaikai mieste pardavinėja gėles. Paprastai tai būdavo rožės, raudonos, baltos ir rausvos; jas reikėdavo anksti ryte pasiimti iš turgavietės. Spygliai būdavo nupjaustyti nuo stiebelių, kad pirkėjai neįsidurtų. Reikėdavo slampinėti prie geriausių viešbučių durų – taipgi patartina prie bankų, kur keičiama užsienio valiuta, ir prabangių parduotuvių, – ir nenuleisti akies nuo policininkų. Jeigu policininkas prieina arčiau arba įdėmiai žiūri į tave, turi skubiai nešdintis kitur. Pardavinėti gėles turistams būdavo leidžiama tik gavus atitinkamą leidimą, o toks leidimas labai brangiai kainuodavo.

Tačiau, pasak dėdės En, dėl to nesą ko kvaršinti sau galvos: policija viską supranta, tik dedasi, jog nieko nežino.

Kai tik pamatai užsienietį, o juo labiau su svetimšale moterim šalia, turi prieiti ir šypsodamasi atkišti rožes. Nevalia krizenti spoksant į jų keistas neregėtas šukuosenas ir akvarelines akis. Kai jie, paėmę gėles, klausia kainos, reikia dar labiau šypsotis ir atkišti ranką. Jeigu jie ima tave kalbinti ir klausinėti, privalai apsimesti, jog nesupranti. Tai būdavo nesudėtinga. Paprastai jie duodavo daugiau – kartais nepalyginamai daugiau, – nei gėlės iš tikrųjų kainuodavo.

Pinigus reikėdavo įsidėti į nedidelį kapšelį, pakabintą po drabužiais, kad nenugvelbtų kišenvagiai ir gatvės berniūkščiai, ne tokie laimingi kaip tu, nes jų negloboja ir nesaugo dėdė En. Jeigu kas nors – ypačiai vyras – bandys griebti tave už rankos ir tempti kur nors į šalį, stenkis žūtbūt ištrūkti iš jo gniaužtų. Jeigu labai stipriai laikys – atsisėsk ant šaligatvio. Tai ženklas, ir tuomet ateis pagalbon kuris nors dėdės En vyras ar pats dėdė En. Nevalia lipti į automobilį ar eiti į viešbutį. Jeigu koks vyras tave vilios, kaip galima greičiau pranešk dėdei En.

Dėdė En davė Oriksei kitą vardą. Visi vaikai gaudavo kitą vardą. Jis liepdavo pamiršti savo tikrąjį vardą, ir vaikai veikiai pamiršdavo. Dabar Oriksė vadinosi Su Su. Jai labai tiko pardavinėti rožes. Tokia smulkutė, gležna, ryškių tyrų bruožų. Ji vilkėjo suknyte, pernelyg dukslia, ir atrodė kaip žaislinis angeliukas. Vaikai ją lepino, nes ji buvo visų mažiausia. Jie pagret miegodavo naktimis šalia jos; ji ėjo iš rankų į rankas.

Kas galėjo jai atsispirti? Labai retas užsienietis. Ji mokėjo žaviai šypsotis – ne akiplėšiškai ar įžūliai, bet nedrąsiai, droviai, kaip mažas vaikas, kuris nieko už tai neprašo. Ji šypsodavo be jokios blogos minties, be pykčio, pagiežos, pavydo, vien pilna nuoširdaus dėkingumo. „Kokia miela“, – kuždėdavo svetimšalės damos, ir lydintys jas vyrai pirkdavo rožę, šitaip patys tapdami mieli, o Oriksė, suberdama pinigėlius į kapšelį, parištą po suknyte ant krūtinės, džiaugdavosi pardavusi tos dienos normą.

Broliukui sekėsi prasčiau. Jis neturėjo laimės. Jis nenorėjo pardavinėti gėlių kaip mergaitės ir siaubingai nemėgo šypsotis: mat, kai nusišypsodavo, būdavo dar blogiau, nes priekinis dantis buvo pajuodęs. Tad Oriksė paimdavo iš jo dalį rožių ir stengdavosi pati jas parduoti. Iš pradžių dėdė En žiūrėjo į tai pro pirštus – pinigai yra pinigai, – tačiau vėliau pareiškė, jog Oriksei nevalia per daug lįsti į akis tose pačiose vietose, nusibosianti žmonėms.

Jos broliui reikėjo sugalvoti ką nors kita – surasti kitokį darbą. Parduoti kam nors. Vyresnieji vaikai jų kambaryje linkčiojo: jį parduosią sąvadautojui, sakė jie, sąvadautojui, peršančiam vaikus plaukuotiems baltiesiems svetimšaliams arba barzdotiems juodukams, arba storuliams geltonodžiams – vyrams, kuriems patinka berniukai. Jie nuodugniai pasakojo, ką tie vyrai daro, ir visi kvatojo. Jis būsiąs moliūgėlis, pasak jų: taip vadinami tokie berniukai. Apvalutis ir standus užpakaliukas, o viduje švelnutis ir saldus; gardutis moliūgėlis, prieinamas kiekvienam, kas užsimoka. O gal dirbsiąs pasiuntiniu, turėsiąs zuiti gatvėmis, būti sukčių pastumdėliu, tai sunkus ir pavojingas darbas, nes tave gali kaip niekur nieko nudobti kiti sukčiai. Arba būsiąs ir moliūgėlis, ir drauge pasiuntinukas. Greičiausiai.

Oriksė matė, kaip niaukiasi ir suakmenėja brolio veidas, ir nėmaž nenustebo, kai jis pabėgo. Ar jį kas pagavo ir nubaudė, Oriksė niekada to nesužinojo. Nė neklausinėjo, nes klausinėti – tuomet tai jau buvo perpratusi – ne į gera.

Kartą vienas vyriškis paėmė Oriksę už rankos ir liepė eiti pas jį į viešbutį. Ji neatsakė nė žodžio, tik nedrąsiai nusišypsojusi apsižvalgė į šalis ir ištraukė ranką, o paskiau viską papasakojo dėdei En. Tuomet dėdė En ją nustebino. Pasakė, kad eitų į viešbutį su tuo vyriškiu, jeigu jis dar sykį paprašysiąs. Kad eitų su juo, jeigu jis pasiūlysiąs užsukti į jo kambarį. Kad darytų viską, ko tik tas vyriškis pageidautų, ir nieko nebijotų, nes

dėdė En ją saugosiąs ir prireikus atskubėsiąs į pagalbą. Nieko bloga jai nenutiksią.

– Ar aš būsiu moliūgėlis? – paklausė ji. – Ar būsiu toks moliūgėlis, kokie būna berniukai?

Dėdė En juokdamasis paklausė, kur ji nugirdusi tą žodį. Nieku gyvu, pareiškė. Niekada to nebūsią.

Rytojaus dieną tas pats vyriškis priėjęs paklausė, ar ji nenorėtų pinigų, kur kas daugiau pinigų, negu ji užsidirba pardavinėdama rožes. Tai buvo aukštas plaukuotas šviesiaplaukis baltaodis, kalbėjo jis su ryškiu akcentu, tačiau Oriksė suprato, ko jis nori. Tąsyk nuėjo kartu su juo. Jis paėmė ją už rankos, ir jiedu pasikėlė aukštyn liftu – tai buvo baisiausia, atsiduri ankštame kambarėlyje, durys užsitrenkia, o kai atsidaro, jau esi kitur, dėdė En nieko apie tai nesakė. Jai širdis ko neiššoko iš krūtinės.

– Nebijok, – nuramino vyriškis, manydamas, kad Oriksė jo bijo.

Priešingai, jisai pats jos bijojo, nes jo ranka drebėjo. Jis atsirakino duris, jiedu įėjo į vidų, tada jis užrakino duris, ir jiedu atsidūrė violetine ir auksine spalva dažytame kambaryje su milžiniška lova vidury, milžinų lova, ir vyriškis liepė Oriksei nusirengti.

Oriksė paklausė ir padarė tai, kas liepiama. Ji miglotai nuvokė, ko tikriausiai nori vyriškis – kiti vaikai jau gerai išmanė tokius dalykus ir kvatodavo kaip niekur nieko juos aptardami. Žmonės moka didelius pinigus už tas paslaugas, kurių pageidavo vyriškis, ir mieste buvo tam tikrų vietų tokiems vyrams kaip jis, tačiau kai kurie ten neina, gėdysi rodytis viešose vietose, per kvailą galvą bando susitvarkyti patys, ir tas vyriškis buvo iš tokių. Taigi Oriksė žinojo, kad vyriškis dabar pats nusirengs nuogas ar bent iš dalies, jis taip ir padarė ir, regis, mėgavosi matydamas ją spoksant į jo įnagį, tokį pat ilgą ir plaukuotą kaip jis pats, truputį išlinkusį kaip vaiko ranka per alkūnę. Tuomet jis priklaupė, kad būtų ne aukštesnis už ją, to paties ūgio kaip ji.

Koks buvo jo veidas? Oriksė neprisiminė. Ji prisiminė, kuo ypatingas buvo įnagis, bet neprisiminė veido.

– Toks veidas, lyg nebūtų jokio veido, – pareiškė ji. – Minkštas kaip virtinis. Nosis didelė kaip morka. Ilga balta nosis, panaši į įnagį.

Ji susijuokė abiem rankomis užsiimdama burną.

– Visiškai kitokia nei tavo, Džimi, – pridūrė, kad jis neužsigautų. – Tavo nosis gražutėlė. Patikėk, tavo nosis kaip saldainiukas.

—Tau neskaudės, – pasakė vyriškis.

Jis kalbėjo tokia juokinga tartimi, jog Oriksė vos tvardėsi nesuprunkštusi – ji žinojo, kad juoktis nevalia. Kaip paprastai nedrąsiai nusišypsojo, ir vyriškis paėmė jos ranką ir uždėjo ant savo įnagio. Uždėjo gana švelniai, bet atrodė, kad jis pyksta. Pyksta ir labai skuba.

Kaip tik tuomet į kambarį netikėtai įsiveržė dėdė En. Kaip jam pavyko? Tikriausiai turėjo raktą, matyt, kuris nors viešbučio tarnautojas davė. Jis griebė Oriksę ant rankų, išbučiavo vadindamas aukseliu ir ėmė rėkti ant vyriškio, ir tas, baisiausiai persigandęs, puolė paskubomis rengtis. Įsipainiojęs į kelnes, šokinėjo ant vienos kojos podraug teisindamasis savo netikusia tartimi, ir Oriksei jo pagailo. Vyriškis davė pinigų dėdei En, daug pinigų, visus, kiek tik turėjo piniginėje, ir, vis dar grėsmingai niurgzdamas, dėdė En išėjo, nešinas Orikse it neįkainojama vaza. Tačiau, atsidūręs gatvėje, nusikvatojo tyčiodamasis iš vyriškio, susipainiojusio savo kelnėse, pagyrė Oriksę ir paklausė, ar ji nenorėtų dar sykį šitaip pažaisti.

Taip jai atsirado naujas žaidimas. Jai būdavo truputį gaila tų vyrų, nors dėdė En sakydavo, jog jie to nusipelnė, ir jiems stačiai pasisekė, kad jis neiškvietė policijos, tačiau Oriksė nelabai džiaugėsi savo vaidmeniu. Ir drauge tas vaidmuo jai patiko. Vien mintis, jog vyrai laiko ją bejėge, nors ji tokia nebuvo, teikė jai stiprybės. Priešingai, jie bejėgiai, nes netrukus, dėdės En keikiami, turės teisintis lemendami atsiprašymus

savo idiotiška tartimi ir šokinėdami ant vienos kojos po savo prabangius viešbučių kambarius, įsipainioję į kelnes, plika subine, plyna arba apžėlusia subine, didesne ar mažesne, vienokio ar kitokio atspalvio. Kartais jie verkdavo. Na, o pinigų nešykštėdavo, išversdavo kišenes, iškrapštydavo iš piniginių paskutinius centus, viską atiduodavo dėdei En ir dar dėkodavo, kad jis ima. Jie nieku gyvu nenorėdavo patupėti kalėjime, juo labiau tame mieste, kur kalėjimai nebuvo panašūs į viešbučius, o bylos sudarymo ir teismo tekdavo laukti metų metus. Jie trokšdavo kaip galima greičiau įšokti į taksi, įlipti į vieną tų didelių lėktuvų ir šauti į padanges.

– Mažoji Su Su, tu stačiai šaunuolė! – sakydavo dėdė En, gatvėje prie viešbučio statydamas Oriksę ant kojų. – Mielai tave vesčiau. Ar tekėsi už manęs?

Tuomet Oriksei tai buvo kažkas panašaus į meilę, ir džiaugėsi tuo, ką gauna. O ką ji turi atsakyti: taip ar ne? Ji suprato, jog dėdė En klausia ne rimtai, bet stačiai juokauja: tuomet ji buvo penkerių ar šešerių, daugių daugiausia septynerių, tad nieku gyvu negalėjo tekėti. Be to, kiti vaikai sakė, jog dėdė En turi suaugusią žmoną, gyvenančią kažkur kitur, ir vaikų. Savo vaikų. Jie lanko mokyklą.

– Ar negalėčiau pasiklausyti jūsų laikrodžio? – kaip paprastai droviai šypsodama paklausė Oriksė.

Užuot, būtų ji dar pridūrusi. *Užuot tekėjusi už jūsų, užuot atsakiusi į jūsų klausimą, užuot buvusi jūsų dukrele.* Jis dar smagiau nusijuokdavo, duodavo pasiklausyti laikrodžio, bet ji neišgirsdavo jokio balselio.

Piksilendo džiazas

Vieną dieną pasirodė niekad nematytas vyriškis – aukštas, liesas, aukštesnis už dėdę En, duksliais, lyg ant mieto kabančiais drabužiais ir raupuotu veidu – ir pareiškė, jog viskas priklauso jam. Pasak vyriškio, dėdė En jam pardavęs savo gėlių verslą – gėles, gėlių pardavėjas ir visa kita. Jis dingęs, išvažiavęs į kitą miestą. Taigi jų naujuoju ponu tapo tas ilgšis.

Po metų Oriksė sužinojo – iš mergaitės, kelias pirmąsias savaites gyvenusios drauge čiužinių kambaryje, o paskiau vėl pasirodžiusios naujame Oriksės gyvenime, kai ji pasidavė į kino verslą, – jog tai netiesa. Iš tikrųjų dėdė En buvo aptiktas beplūduriuojantis viename miesto kanale su perpjauta gerkle.

Mergaitė jį mačiusi. Ne, netiesa – ne ji matė, bet viena jos pažįstama. Nebuvo jokios abejonės, jog tai jis. Jo pilvas pūpsojęs kaip priegalvis, veidas buvęs išpurtęs, bet tai tikrai buvęs dėdė En. Plūduriavęs plikas: matyt, kažkas jį nurengęs. Gal ne tas, kuris perpjovė jam gerklę, gal ir tas: kuriems galams lavonui drabužiai, juo labiau tokie geri. Nebuvę nė laikrodžio. „Nei pinigų, – pridūrė mergaitė ir nusijuokė. – Kai nebėra kišenių, nebėra nė pinigų!“

– Vadinasi, tame mieste buvo kanalų? – paklausė Džimis.

Jis pagalvojo, kad gal taip bus lengviau įminti, koks tai buvęs miestas. Tuo metu jam knietėte knietėjo kaip galima daugiau sužinoti apie Oriksę, apie tas vietas, kur ji gyveno. Jam

knietėte knietėjo atsekti ir savo rankomis sudoroti kiekvieną, nuskriaudusį ją ar įskaudinusį. Jis mėgaudavosi kankindamas save skaudžiomis mintimis: menkiausiais, kad ir abejotinais, gailiai žeidžiančiais įtarimais, kokių tik sugebėdavo pasigauti, tarytum įkaitinta adata badydamasis panages. Kuo skaudžiau save žeisdavo, tuo labiau, jo įsitikinimu, ją mylėjo.

– Aha, ten buvo kanalų, – atsakė Oriksė. – Valstiečiai ir gėlininkai jais atplaukdavo į prekyvietes. Pririšdavo valtį prie krantinės ir ten pat parduodavo visą savo labą. Iš šalies žiūrint atrodydavo labai gražu. Šitiek gėlių.

Ji žvilgtelėjo į jį: dažniausiai įspėdavo jo mintis.

– Tačiau kanalų yra daugybėje miestų, – pridūrė ji. – Ir upių. Upės ypač praverčia – nusineša ir šiukšles, ir lavonus, ir išmestus naujagimius, ir šūdus.

Jai nepatiko, kad jis keikiasi, tačiau kartais, trokšdama jį papiktinti, mėgdavo pasakyti vieną kitą, anot jos, *negražų žodį*. Kai ji kartais prapliupdavo, paaiškėdavo, jog ko jau ko, o tokių žodžių jai tikrai netrūksta.

– Neimk į galvą, Džimi, – švelniau pridūrė ji. – Visa tai buvo labai seniai.

Dažniausiai ji tarytum stengdavosi jį apsaugoti nuo savo pačios paveikslo, buvusiosios savęs. Norėjo parodyti vien šviesiąją savo pusę. Jai patiko spindėti.

Taigi dėdė En baigė savo gyvenimą kanale. Jam nepasisekė. Nemokėjo duoklės kam priklauso arba mokėjo nepakankamai. O gal tie žmonės norėjo perpirkti jo verslą, per mažai siūlė, ir jis nesutiko. O gal jo paties parankiniai jį išdavė. Daug kas galėjo atsitikti. O gal nebuvo jokių užmačių: stačiai įvyko nelaimė, eilinė žmogžudystė, vagystė, ir tiek. Dėdė En buvo neatsargus, išėjo iš namų vienas. Nors apskritai dėdė En nebuvo iš neapdairiųjų.

– Apsiverkiau sužinojusi, kas jam atsitiko, – tarė Oriksė. – Vargšas dėdė En.

– Kodėl tu jį gini? – paklausė Džimis. – Juk jis siurbėlė, šiukšlė!

– Jis mane mylėjo.

– Jis mylėjo pinigus!

– Savaime suprantama, Džimi, – pritarė Oriksė. – Kas nemėgsta pinigų? Jis galėjo pridaryti man daug didesnių bėdų, bet nepridarė. Apsiverkiau sužinojusi apie jo mirtį. Verkiau ir verkiau, niekaip negalėjau susitvardyti.

– Kokių didesnių bėdų? Kokių dar bėdų?

– Džimi, tu per daug imi į širdį.

Naujieji šeimininkai išsivežė vaikus iš pilkųjų čiužinių kambario, ir Oriksė niekada jų daugiau nebematė. Juos išskirstė, vienus išsiuntė vienur, kitus – kitur. Oriksę pardavė žmogui, darančiam filmus. Ji vienintelė išvažiavo su juo. Jis pasakė, kad ji gražutė, ir paklausė, kiek jai metų, bet ji nežinojo. Jis paklausė, ar ji nenorėtų vaidinti kine. Ji nebuvo mačiusi nė vieno filmo, tad nesuvokė, ar norėtų, ar ne, tačiau tas žmogus siūlė taip, lyg žadėdamas kokią dovaną, ir ji sutiko. Tuo metu ji jau žinojo, kada reikia atsakyti teigiamai.

Vyriškis vežėsi ją automobiliu drauge su kitomis trim ar keturiomis mergaitėmis, kurias Oriksė matė pirmą kartą. Jie įvažiavo pro aukštus vartus ir pernakvojo dideliame name, turčių name, su aukšta mūrine tvora, iš viršaus nuberta stiklo šukėmis ir apsaugota spygliuota viela. Viduje kvepėjo prabanga.

– Ką turi galvoje sakydama, kad kvepėjo prabanga? – paklausė Džimis.

Oriksė nežinojo ką atsakyti. Stačiai pradedi pažinti „prabangą“. Namuose kvepėjo kaip geriausiuose viešbučiuose, kur jai teko lankytis: gausybe gardžių valgių, mediniais baldais, laku ir muilu, begale visokiausių kvapų. Kažkur netoliese, ko gero, žydėjo gėlės, medžiai ir krūmai, nes kvepėjo ir žiedais. Grindys buvo išklotos kilimais, tačiau mergaitės jais nevaikščiojo: kilimais buvo išklotas didysis kambarys, jos matė juos

pro atdaras duris eidamos pro šalį. Mėlynas, rausvas, raudonas – gražumėlis!

Jas apgyvendino kambaryje šalia virtuvės. Tikriausiai podėlyje, o gal anksčiau ten buvo podėlis: atsidavė ryžiais ir ryžių maišais, nors ryžių nebuvo nė ženklo. Joms davė valgyti – pasak Oriksės, geriau nei paprastai, pasitaikė net vienas kitas kąsnelis vištienos, – ir liepė netriukšmauti. Paskui užrakino duris. Aplink namą bėgiojo šunys: buvo girdėti, kaip jie loja kieme.

Rytojaus dieną jie įsodino kelias mergaites į furgoną, į kėbulą, ir išsivežė. Ten jau sėdėjo dvi mergaitės, tokios pat mažos kaip Oriksė. Viena buvo ką tik atvežta iš kaimo, labai ilgėjosi saviškių ir tyliai verkė be perstojo, rankomis užsidengusi veidą. Jas sulaipino į kėbulą ir užrakino, ten buvo tamsu ir tvanku, jos norėjo gerti, o prispyrus bėdai – šlapinosi ten pat, kėbule, nes furgonas niekur nestojo. Tiesa, viršuje buvo mažytis langelis, pro jį vidun ėjo šiek tiek oro.

Turbūt praslinko viso labo kelios valandos, bet tamsoje ir tvankoje laikas labai prailgo. Pagaliau jos kažkur atvažiavo, jas perėmė kitas žmogus, visiškai kitas, ir furgonas grįžo atgal.

– Ar buvo koks nors užrašas? Ant furgono? – trokšdamas atsekti tą vietą, paklausė Džimis.

– Taip. Raudonas užrašas.

– O kas buvo užrašyta?

– Iš kur aš galiu žinoti? – priekaištingai atsiliepė Oriksė.

Džimis nesmagiai pasijuto.

– Ar ten buvo koks paveiksliukas?

– Buvo. Buvo paveiksliukas, – patylėjusi atsakė Oriksė.

– Koks?

Oriksė susimąstė.

– Papūgėlė. Raudona papūgėlė.

– Skrendanti ar tupinti?

– Džimi, koks tu keistas!

Tos raudonosios papūgėlės Džimis nusitvėrė kaip gelbėjimo rato. Ji nėjo jam iš galvos. Kartais aplankydavo sapne – mįslinga

ir pilna slaptos prasmės, simbolis, nekeliantis jokių asociacijų. Tikriausiai tai buvo firmos ženklas, emblema, logotipas. Jis išnaršė internetą, ieškodamas Papūgos, Papūgos firmos ženklo, Papūgos bendrovės, Raudonosios papūgos. Surado Aleksą, kankolo papūgą, sakančią *Sudie*, tačiau ir ji nepagelbėjo – buvo kitos spalvos. Jam reikėjo raudonosios papūgos, grandies, kuri susietų Oriksės pasakojimą su vadinamuoju tikruoju pasauliu. Jis troško pasivaikščioti gatve, paklaidžioti po pasaulinį tinklalapį, ir – eureka: štai ji, raudonoji papūgėlė, kodas, slaptažodis, ir tuomet pagaliau paaiškėja daugelis dalykų.

Tas pastatas, kur suko filmus, pasak Oriksės, buvo kitame mieste arba kitame miesto gale, nes miestas buvo labai didelis. Tame pačiame pastate buvo ir kambarys, kur ji gyveno su kitomis mergaitėmis. Jos beveik niekur neišeidavo, nebent kartais pasikeldavo ant pastato stogo, kai filmą sukdavo ten. Kai kurie vyrai, atvažiuojantys į tą pastatą, norėdavo filmuotis lauke. Norėdavo, kad visi juos matytų, ir drauge norėdavo nuo visų pasislėpti: aplink plokščią stogą buvo mūrinė siena.

– Gal jie norėdavo, kad juos matytų Dievas, – tarė Oriksė. – Kaip tu manai, Džimi? Gal prieš Dievą taip išsidirbinėdavo? Bent man taip atrodo.

Visi tie vyrai puikiai išmanydavo, koks turi būti jų filmas. Toks ir toks fonas – kėdės arba medžiai, kartais reikėdavo virvių, klyksmo, batelių. Kartais sakydavo: *Daryk taip, ir baigta, aš tau už tai moku*, arba ką nors panašaus, nes tuose filmuose viskas kainavo pinigus. Kiekvienas plaukų kaspinas, kiekviena gėlytė, kiekvienas daiktas, kiekvienas mostas. Sugalvoję ką nors nauja, tie vyrai iš pradžių išsamiai aptardavo, kiek tai turėtų kainuoti.

– Taip aš perpratau gyvenimą, – tarė Oriksė.

– Ką perpratai? – paklausė Džimis.

Be reikalo jis valgė picos, o paskiau dar prisirūkė žolyčių. Jį šiek tiek pykino.

– Kad viskas kainuoja pinigus.

– Ne viskas. Netiesa. Negali nusipirkti laiko. Negali nusipirkti...

Jis buvo besakąs *meilės*, bet nesiryžo. Per sentimentaliai būtų nuskambėję.

– Nusipirkti negali, bet tai kainuoja pinigus, – tarė Oriksė. – Viskas turi savo kainą.

– Tik jau ne aš, – bandydamas juokauti, atrėmė Džimis. – Aš neįkainojamas.

Netiesa, kaip paprastai.

Vaidinti kine, pasak Oriksės, – vadinasi, daryti tai, kas tau liepiama. Jeigu jie nori, kad šypsotumeis, vadinasi, privalai šypsotis, jeigu nori, kad verktum, privalai verkti. Kad ir kas būtų, privalai daryti tai, ką jie liepia, ir darai, nes bijai neklausyti. Darai tai, ką liepia daryti atvažiavusiems vyrams, o kartais tie vyrai tau ką nors daro. Tai šit kas yra kinas.

– O ką jie darydavo? – paklausė Sniego žmogus.

– Pats žinai, – tarė Oriksė. – Juk matei. Turi nuotrauką.

– Mačiau tik vieną filmą, – atsakė Sniego žmogus. – Tik tą vieną su tavimi.

– Galvą guldau, kad esi matęs ne vieną. Stačiai neprisimeni. Gal aš kitaip atrodžiau, vilkėjau kitais drabužiais, dėvėjau kitą peruką, gal buvau kitokia, dariau ką kita.

– O ką? Ką dar jie liepdavo tau daryti?

– Tie filmai buvo vienodi, visi kaip vienas, – atsakė Oriksė. Nusiplovusi rankas, ji lakavosi nagus, švelnius, dailios formos ovalius nagus. Lakavosi persikų spalva, kad derintųsi prie gėlėto chalato. Nė menkiausios dėmelės. Vėliau ji lakuosis kojų nagus.

Filmuotis mergaitėms būdavo ne taip nuobodu nei daryti ką kita, nors, tiesą pasakius, jos ne kažin ką ir darydavo. Viename kambaryje žiūrėdavo senovinėse skaitmeninėse plokštelėse įrašytus animacinius filmus apie peles ir paukščius, kitų žvėrelių gaudomus ir nesugaunamus, arba šukuodavo viena

kitai plaukus ar pindavo kasas, arba valgydavo ir miegodavo. Kartais atvažiuodavo kiti žmonės ten pat sukti kitokių filmų. Atvažiuodavo subrendusių moterų, krūtingų moterų, ir subrendusių vyrų – aktorių. Mergaitėms leisdavo žiūrėti, kaip jie vaidina, tik liepdavo nesimaišyti po kojomis. Tiesa, kartais aktoriai nesutikdavo, nes mažos mergytės kikendavo spoksodamos į jų įnagius – tokius didelius ir staiga nei iš šio, nei iš to ūmai susitraukiančius, – ir tuomet joms tekdavo grįžti į savo kambarį.

Jos dažnai prausdavosi – tai buvo itin svarbu. Apsiliedavo vandeniu iš kibiro. Turėdavo atrodyti vaikiškos ir valyvos. Netikusiomis dienomis, kai nebūdavo darbo, mergaitės nežinodavo kur dėtis iš nuobodulio, riedavosi ir pešdavosi. Kartais gaudavo užsitraukti silpnų žolelių dūmą arba gurkštelėti kokių svaigalų, kad nusiramintų – tikriausiai alaus, tačiau ne stiprių kvaišalų, nes nuo jų atsiranda raukšlės; be to, joms buvo draudžiama rūkyti. Viršininkas – didelis ponas, ne operatorius – sakydavo, kad joms nevalia rūkyti, nes paruduosią dantys. Vis dėlto kartais jos užsirūkydavo, nes operatorius duodavo papešti dūmą.

Operatorius buvo baltasis, vardu Džekas. Jį vienintelį jos dažniausiai ir matydavo. Jo plaukai priminė nuspurusias virves, ir jis labai dvokė, nes valgė mėsą. Tiek mėsos valgydavo! Žuvies nemėgo. Ryžių irgi nevalgė, bet užtat mėgo makaronus. Makaronus su galybe mėsos.

Džekas sakė, jog anksčiau suko kitokius filmus, gerus, brangius filmus, pačius geriausius pasaulyje. Tvirtino, kad nori grįžti namo. Sakė, jog tik per stebuklą išliko gyvas: pats stebisi, kaip šitame sumautame krašte nenusinuodijo šlykščiu maistu. Sakė, jog per plauką nenumirė nuo kažkokios ligos, kuria užsikrėtė gerdamas čionykštį vandenį, ir išsigelbėjo tik mirtinai nusitašydamas, nes alkoholis sunaikina visas bakterijas. Tuomet jam teko aiškinti, kas tai yra bakterijos. Mergaitės juokėsi iš bakterijų, netikėjo nė vienu žodžiu, tačiau tikėjo, kad jis sirgo

ta liga – pačios savo akimis matė, kas nutinka ligoniams. Visi žino, jog kaltos piktosios dvasios. Piktosios dvasios ir bloga dalia. Džekui reikėję sukalbėti tinkamas maldas.

Džekas sakė, kad jį turėtų be perstojo pykinti nuo pašvinkusio maisto ir vandens, jeigu skrandis nebūtų toks atsparus. Tokiame darbe, pasak jo, reikia atsparaus skrandžio. Sakė, kad jo videokamera tinka nebent senienų parduotuvei, ir šviesa prasta, tad nieko nuostabaus, kad visi tie filmai – grynas šūdas. Sakė, jog norėtų turėti milijoną, bet kaipmat iššvaistytų. Sakė, jog nemoka taupyti pinigų, jie išslysta pro pirštus kaip vanduo nuo aliejais įsitrynusios kekšės.

– Kai užaugsite, nebūkite tokios kaip aš, – sakydavo jis.

Ir mergaitės juokdavosi, nes žinojo: kad ir kas joms nutiktų, jos niekada nebus tokios kaip jis – juokingas milžinas su įnagiu, panašiu į seną suvytusią morką, ir lyg nuspurusios virvės plaukais.

Pasak Oriksės, ji ne kartą iš arti matė tą seną suvytusią morką, nes, kai nereikėdavo sukti filmų, Džekas norėdavo išdarinėti su ja tokius pat dalykus kaip kine. Paskiau liūdnai atsiprašinėdavo. Mįslė, ir tiek.

– Ir tu jam duodavai už dyką? – paklausė Džimis. – Aš maniau, jog viskas, pasak tavęs, kainuoja pinigus.

Pralaimėjęs ginčą dėl pinigų, jis norėjo kaip nors kitaip atsigriebti.

Oriksė patylėjo laikydama rankoje teptuką nagams lakuoti. Paskiau žvilgtelėjo į savo ranką.

– Mainais gaudavau ką kita, – atsakė ji.

– Ką tokio? – atrėmė Džimis. – Ką tokio galėjo pasiūlyti tas pasigailėtinas tipas nusvirusia varpa?

– Kodėl tu manai, kad jis buvo blogas? – atšovė Oriksė. – Jis nedarė man nieko tokio, ko tu man nesi daręs. Ir, beje, prisigalvodavo visko kur kas mažiau už tave!

– Aš nieko nedarau prieš tavo valią, – tarė Džimis. – Šiaip ar taip, tu jau visiškai suaugusi.

Oriksė nusijuokė.

– Ką reiškia mano valia?

Paskiau tikriausiai pastebėjo, kaip jis įsižeidė, ir nustojo juoktis.

– Jis mane mokė skaityti, – ramiai pridūrė ji. – Kalbėti angliškai ir skaityti angliškus žodžius. Iš pradžių kalbėti, paskiau skaityti. Iš pradžių man nelabai sekėsi, ligi šiol nemoku sklandžiai kalbėti, betgi reikia kada nors pradėti, ar ne tiesa, Džimi?

– Tu puikiai kalbi, – tarė Džimis.

– Nėra ko man meluoti. Tai va. Truko gana ilgai, bet jis buvo labai kantrus. Turėjo knygelę, nežinau, kur ją gavo, bet tai buvo knygelė vaikams. Knygelė buvo apie ilgakasę mergaitę su kojinėmis – štai tas sunkiausias žodis, *kojinės*, – kuri straksėdavo kur tinkama ir darydavo ką tinkama. Šit ką mudu skaitėme. Tai buvo puikūs mainai, Džimi, nes niekada nebūčiau galėjusi su tavimi kalbėti, jeigu nebūčiau to sumaniusi, tiesa?

– Ką sumaniusi? – paklausė Džimis.

Jis negalėjo to pakęsti. Jeigu tas Džekas, tas šiukšlė, jam pakliūtų į rankas štai čia, kambaryje, nusuktų jam sprandą kaip niekur nieko, išgręžtų kaip seną puskojinę.

– Ką tu jam darei? Čiulpei?

– Griežlys sakė teisybę, – šaltai atrėžė Oriksė. – Tu nemoki gražiai mąstyti.

Gražiai mąstyti – matematikų žargonas, tų nuobodų skaičialupių žodžiai, kuriuos jie taria iš aukšto žiūrėdami į kitus, tačiau Džimis vis dėlto įsižeidė. Ne. Įsižeidė pagalvojęs, jog Oriksė su Griežliu apkalba jį už akių.

– Atsiprašau, – tarė jis.

Kalbant su ja, jam derėtų gerai pasverti kiekvieną žodį, užuot stačiokiškai rėžus viską, kas užeina ant seilės.

– Gal dabar to ir nedaryčiau, betgi tuomet buvau dar vaikas, – atlaidžiau tarė Oriksė. – Ko taip siunti?

– Manęs tokiais dalykais nepaveiksi, – atsakė Džimis.

Kur dingo jos pyktis, kaip giliai liko palaidotas, ką daryti, kad jis prasiveržtų?

– Kokiais dalykais?

– Na, visa ta tavo sumauta istorija. Viskas taip saldu, miela. Paistalai, ir tiek.

– Jeigu tokiais dalykais tavęs neįmanoma paveikti, Džimi, tai kuo gi galima tave paveikti? – švelniai žiūrėdama į jį, paklausė Oriksė.

Džekas savaip vadino tą namą, kur suko filmus. Vadino jį Piksilendu. Nė viena mergaitė nesuprato, jog tai reiškia *Fėjų šalis*, nes žodis buvo angliškas, o ir sąvoka angliška, ir Džekas nemokėjo nieko deramai paaiškinti.

– Na, fėjos, kelkitės! – šaukdavo jis. – Gal norite saldainiukų?

Kartais jis vaišindavo jas saldainiais. „Nori saldainiuko, saldainiuk?" – klausdavo. Tai irgi buvo pokštas, bet jos ir to nesuprasdavo.

Būdamas geros nuotaikos arba paragavęs kvaišalų, rodydavo joms filmus, kuriuose jos vaidindavo. Jos nuspėdavo, kada jis susileidęs arba prisišniaukęs kvaišalų, nes tuomet atrodydavo laimingas. Dirbant jam patikdavo klausytis pop muzikos, ko nors smagaus. Sakydavo, kad ji įkvepia žvalumo. Elvis Preslis ar kas nors panašaus. Sakydavo, kad jam patinka senųjų laikų aukso fondas, kai dainos dar turėdavo žodžius.

– Galit mane vadinti sentimentaliu, – mįslingai šnekėdavo jis.

Taipgi jam patikdavo Frenkas Sinatra ir Doris Dei: Oriksė mokėjo atmintinai „Mylėk mane arba palik" žodžius dar nesuvokdama, ką jie reiškia. „Padainuok šį bei tą iš piksilendo džiazo", – sakydavo Džekas, ir Oriksė dainuodavo tą dainą. Jam visada patikdavo.

– Kuo vardu buvo tas švilpis? – paklausė Džimis.

Džekas pašlemėkas. Džekas onanistas, knistas neišknistas. Geriau pasidaro, kai išsikeiki, tarė sau Džimis. Didžiausias malonumas būtų nusukti tam niekšui sprandą.

– Džekas. Juk sakiau. Jis mums angliškai padeklamavo eilėraštį. *Džekas greitas, paslankus, jo žvakigalis status.*

– Turiu omeny jo kitą vardą.

– Kito vardo jis neturėjo.

Darbas – taip Džekas vadindavo tai, ką jos darė. *Darbininkėlės* – taip vadindavo jas pačias. Sakydavo: *Dirbkite, kad bambos rukšlotųsi*. Sakydavo: *Netingėkit*. Sakydavo: *Smagiau!* Sakydavo: *Dėkitės, kad jums iš tikrųjų patinka, jei nenorite visko sugadinti*. Sakydavo: *Na, pisliukės, pasistenkite*. Sakydavo: *Tik kartą gyvenime būnate jaunos*.

– Viskas, – tarė Oriksė.

– Ką reiškia „viskas"?

– Reiškia, kad viskas, – atsakė ji. – Papasakojau viską, ką žinojau.

– Ar jie kada nors...

– Ką jie kada nors?..

– Nieko. Ne, tu dar buvai per jauna. Jie negalėjo.

– Būk geras, Džimi, sakyk, ko tu nori paklausti.

Aha, šalta ir abejinga! Jam pašoko noras išmušti ją iš vėžių.

– Ar jie tave žagino? – paklausė jis, vos beapversdamas liežuvį.

Kokio atsakymo jis tikėjosi, ko norėjo iš tikrųjų?

– Kodėl tau knieti kalbėti apie tokią bjaurastį? – paklausė ji.

Jos balsas skambėjo skaidriai, kaip varpelis. Ji pamosavo ranką, kad greičiau nudžiūtų lakas.

– Geriau kalbėkime apie tai, kas gražu, ir kaip galima daugiau. Apsidairyk aplink, pasaulyje tiek grožio. O tu, Džimi, nieko kita nematai, tik purvą po kojomis. Negerai.

Ji niekada jam neatsakys į tą klausimą. Kodėl jis kraustydavosi iš proto, vien apie tai pagalvojęs?

– Juk tai būdavo netikra sueitis, ar ne? – paklausė jis. – Tuose filmuose? Tai būdavo stačiai vaidyba. Ar ne tiesa?

– Ak, Džimi, juk tu žinai. Netikrų sueičių niekada nebūna.

7

Sveltana

Sniego žmogus atsimerkia, užsimerkia, žiūri išplėtęs akis. Jis praleido šiurpią naktį. Nežinia, kas blogiau: praeitis, kur nebegali grįžti, ar dabartis, kuri tave pražudys, jeigu viską imsi į galvą. Be to, dar yra ateitis. Galima išsikraustyti iš proto.

Saulė virš horizonto pamažu kyla lyg keliama suktuvu, apsupta nejudrių lygutėlių debesų, rausvų ir purpurinių iš viršaus ir auksinių iš apačios. Banguoja bangos – aukštyn žemyn, aukštyn žemyn. Vien apie jas pagalvojus, ima pykinti. Pašėlusiai troškina, galva plyšta iš skausmo, atrodo, jog tarp ausų žioji vatos prikimšta kiaurymė. Labai negreitai susivokia, kad serga pagiriomis.

– Pats esi kaltas, – sako sau.

Vakare kvailiojo kaip išprotėjęs: lakė, staugė, tauškė niekus, beprasmiškai aimanavo. Anksčiau niekada nesirgdavo pagiriomis po tokio menko išgėrimo, tačiau dabar atprato ir prarado formą.

Laimė, kad neišdribo iš medžio.

– Ką gali daryti rytoj, nedaryk šiandieną, – iškilmingai sako jis, žvelgdamas į rausvus ir purpurinius debesis.

O ką tuomet daryti šiandieną? Juk ši diena niekuo nesiskiria nuo kitų, nebent jam toks įspūdis, jog visas kūnas apsivėlęs kaip liežuvis.

Nuo tuščių dangoraižių vinguriuodama dryksta ilga virtinė paukščių – kirų, pilkųjų ir baltųjų garnių, skuban-

čių žvejoti vandenyno pakrantėje. Daugmaž apie mylią į pietus – sąvartynas, vis labiau platėdama telkšo sūri pelkė, aplink šen bei ten kyšo pusiau apsemti gyvenamieji namai. Ten, į smulkių žuvelių miestą, ir skrenda paukščiai. Sniego žmogus apmaudžiai žiūri į juos: jiems nieko netrūksta, jokių rūpesčių. Ryja, dulkinasi, teršia, kliegia, ir tiek. Ankstesniame gyvenime gal būtų prisėlinęs arčiau, spoksojęs pro žiūronus, grožėjęsis jų grakštumu. Ne, niekada to nebūtų daręs, nebuvo į tai linkęs. Viena mokytoja, amžinai kaišiojusi snapą į gamtą, – tokia Selė, – varydavo juos visu būriu į vadinamąsias gamtos pamokas. Jos medžioklės plotai aprėpdavo Komplekso golfo laukus ir lūgnių prižėlusius tvenkinius. *Žiūrėkite! Ar matote, kokios žavios antelės? Tai didžiosios antys!* Tuomet Sniego žmogus bodėjosi paukščiais, tačiau nelinkėjo jiems nieko bloga. Dabar, priešingai, mielai norėtų turėti gerą timpą.

Kur kas atsargiau nei paprastai jis išlipa iš medžio: dar šiek tiek svaigsta galva. Pasitikrina beisbolo kepuraitę, iškrato peteliškę – be abejo, priviliotą sūraus kvapo, – ir kaip paprastai nusišlapina ant žiogų. Toks mano įprotis, taria sau. Gera turėti įpročių. Jo galva po truputį tampa didele slėptuve, prigriozta pasenusių sentencijų ir posakių, magnetukais prisegamų prie šaldytuvo durelių.

Paskiau jis atidengia slėptuvę, sukrautą iš cemento luitų, užsideda saulės akinius su vienu stiklu, išgeria vandens iš alaus butelio. Kad jis turėtų tikro alaus ar aspirino, ar dar truputį škotiško viskio!

– Nuo ko susirgai, tuo ir gydykis, – sako alaus buteliui.

Negalima gerti per daug vandens, ims pykinti. Likutį vandens užsipila ant galvos, ima kitą butelį ir atsisėda nugara atsikolęs į medį, laukdamas, kada aprims skrandis. Būtų ne pro šalį ką nors paskaityti. Paskaityti, pasižiūrėti, pasiklausyti, pastudijuoti, užsirašyti. Atmintyje sklaistosi kalbos skiautės: *metrdotelis, mastitas, metronomas, matuoklis, metatezė.*

– Kitados buvau apsiskaitęs, – garsiai sako jis.

Apsiskaitęs. Beviltiškas žodis. Kas yra visi tie dalykai, kuriuos vienu tarpu tarėsi išmanąs, ir kur visa tai dingo?

Ilgai netrukus jis susivokia, jog nori valgyti. Kas galėtų būti valgoma slėptuvėje? Turėtų būti mangas, ar ne? Ne, mangas buvo vakar. Nieko daugiau nebeliko, tik skruzdėlėmis apėjęs lipnus plastikinis maišelis. Jame yra šokoladinis jėgainis, bet Sniego žmogui jis nesužadina jokio apetito, tad savo surūdijusiu konservų peiliu jis atidaro skardinę Sveltanos nemėsinių dešrelių. Būtų ne pro šalį įsigyti geresnį. Dešrelės dietinės, rusvai gelsvos ir kokčiai minkštos – kaip mažo vaiko išmatos, taria jis sau, – tačiau vargais negalais nuryja. Sveltanos dešrelės visada atrodo gardesnės, kai nežiūri, ką valgai.

Jos turi proteinų, tačiau jam to nepakanka. Nepakanka kalorijų. Jis išgeria šiltą, prėską dešrelių sultinį, kuriame – jo nuomone – tikriausiai be galo daug vitaminų. Ar bent jau mineralų. Ar šiaip ko nors. Kadaise visa tai išmanė. Kas nutiko jo protui? Jis įsivaizduoja sprandą, angą galvoje, panašią į vonios vamzdį. Sūkuriuodamos šniokščia žemyn žodžių nuotrupos, nešamos pilko skysčio, jo įsitikinimu, susidariusio iš tirpstančių smegenų.

Laikas pažvelgti tikrovei į akis. Trumpai drūtai, jis pamažu dvesia iš bado. Daugių daugiausia jis gali tikėtis tik vienos žuvies per savaitę, ir Griežlio gentis viską supranta tiesiogine to žodžio prasme: žuvis gali būti didoka, gali būti visiškai mažytė, vien ašakos ir pelekai. Jis supranta, kad jeigu drauge su proteinais negaus krakmolo ir kitokių dalykų – angliavandenių, o gal tai irgi krakmolas? – organizmas ims naudoti savo riebalus, kitaip sakant, jų likučius, o paskiau – raumenis. Širdis – tai raumuo. Jis stengiasi įsivaizduoti savo širdį, kuri pamažu traukiasi, kol pagaliau tampa ne ką didesnė už graikišką riešutą.

Iš pradžių jam sekėsi prasimanyti vaisių – ne tik konservuotų, prisivogus skardinių ir stiklainių, bet ir iš apleisto botanikos sodo per valandą kelio šiaurės kryptimi. Buvo nesunku jį

surasti, tuomet jis turėjo žemėlapį, tačiau tas jau seniai pradingo, vėjas nusinešė, kilus audrai. Jis nuėjo tiesiai į Pasaulio vaisių skyrių. Atogrąžų juostoje aptiko keletą nokstančių bananų ir kitokių vaisių, apskritų, žalių, gumbuotų, bet nesiryžo jų valgyti, nes galėjo būti nuodingi. Vidutinio klimato juostoje ant pinučių sirpo kelios kekės vynuogių. Šiltadaržyje vis dar veikė saulės energijos varomas oro kondicionavimas, nors viena lango skiltis buvo išdužusi. Pasieniais ant špalerių noko abrikosai, bet jų buvo nedaug, parudavę tose vietose, kur sukapojo vapsvos, ir papuvę. Vis dėlto sušveitė juos ir dar kelias citrinas. Jos buvo labai rūgščios, tačiau jis prisiversdamas išgėrė sultis: buvo matęs senų filmų apie jūrų keliautojus ir žinojo, ką reiškia skorbutas. Kraujuojančios dantenos, ištisai byrantys dantys. To jam dar nenutiko.

Dabar Pasaulio vaisių skyriuje tuščia. Ar ilgai teks laukti, kol užmegs ir prinoks kiti vaisiai? To jis nežino. Kažkur turėtų būti laukinių uogų. Kitąsyk, kai pasirodys vaikai, reikės jų pasiklausti: jie tikriausiai žino, kur esama uogų. Tačiau šįryt, regis, jie visiškai nenusiteikę čionai eiti, nors girdėti, kaip tolėliau paplūdimyje jie krykštauja ir šaukia vieni kitus. Gal jiems nusibodo su juo terliotis: klausinėk neklausinėjęs, vis tiek negausi atsakymo, o jeigu ir gausi – vis tiek nieko nesuprasi. Gal jis tapo jiems nuobodžių pasaka, nuvalkiota naujiena, sulaužytu žaislu. Gal jis neteko savo ankstesnio žavesio – sakytum kaip banali plinkanti užpernykštė pop žvaigždė. Vieną gražią dieną jis gali likti vienui vienas, reikia susitaikyti su ta mintimi, tačiau ji slegia.

Turėdamas valtį, galėtų nusiirti iki dangoraižių, kopėčiomis užsikarti aukštyn, išplėšti paukščių lizdus, prisivogti kiaušinių. Ne, netikusi mintis: dangoraižiai pernelyg netvirti, per tuos kelis mėnesius, kai gyvena šičia, matė ne vieną sugriūvant. Galėtų nueiti į bungalų ir treilerių rajoną, prisimedžioti žiurkių, ant žarijų išsikepti žiurkienos. Apie tai verta pagalvoti. Arba galėtų pabandyti nusigauti iki artimiausio Modulio ir

prasimanyti kur kas geresnio grobio negu treileriuose, nes ten atsargų nepalyginamai daugiau. Arba į vieną kurią pensininkų koloniją, uždarą bendruomenę ar ką nors panašaus. Tačiau jis nebeturi žemėlapių ir negali rizikuoti – kas būtų, jeigu pasiklydęs imtų klaidžioti tamsoje neišmanydamas, kur rasti prieglobstį ir tinkamą medį nakvynei. Jį beregint sumedžiotų šuolkai.

Galėtų paspęsti spąstus, pasigauti kokį kiauloidą, negyvai užtvatinti vėzdu, slapčia išmėsinėti. Aišku, reikėtų paslėpti visus pėdsakus: jis suvokia, jog, pastebėję kraują ir žarnas, Griežlio genties žmonės neabejotinai nustotų jį gerbti. Tačiau pasivaišinti kiauloidiena būtų labai pravartu. Kiauloidai riebūs, o riebalai – tai angliavandeniai. Ar tikrai? Jis bando prisiminti kokią nors pamoką ar senių seniausiai iškritusią iš galvos lentelę: kadaise jis tai žinojo, bet kas iš to, dabar visos bylos kaip tyčia tuščios.

–Manykis duonos kąsnį, – sako jis.

Ir beveik užuodžia taukuose paskrudintą duoną, keptuvėje spirgančius lašinukus ir kiaušinienę, patiektą su skrebučiais ir puodeliu kavos... *Gal įpilti grietinėlės?* – kužda moteris. Ištvirkusi bevardė padavėja iš pornofarso su baltutėle prikyšte ir plunksnų šluotele. Jam nutįsta seilė.

Riebalai – ne angliavandeniai. Riebalai – tai riebalai, ir tiek. Jis pliaukštelėja sau per kaktą, patraukia pečiais, skėstelėja rankomis.

– Tai va, išminčiau, – sako. – Ką dar pageidautum sužinoti?

Nepražiūrėk gausių maisto atsargų, kurios, galimas daiktas, mėtosi tau po kojomis, – nuobodžiu pamokomu tonu suskamba kitas balsas, ir Sniego žmogus iškart atpažįsta frazę, kurią kadaise perskaitė kažkieno vonios kambaryje sklaidydamas Išlikimo vadovėlį. Šokdamas nuo tilto, užrauk subinę, kad neprisisemtum vandens. Pakliuvęs į lakiuosius smėlynus, nepamiršk griebtis slidžių lazdos. Puikus patarimas! Lygiai taip pat gerai patarė vienas švilpis, siūlydamas nusmeigti aligatorių

nusmailintu mietu. O užsikąsti pasiūlė kirmėlių ir vikšrų. Jeigu nori, gali juos paskrudinti.

Sniego žmogus jau įsivaizduoja, kad verčia kalnus, bet dar ankstoka. Iš pradžių reikia išbandyti kai ką kita: grįžti atgal, parsigauti į Jaunystės eliksyro kompleksą. Kelionė bus tolima, taip toli dar nebuvo išsirengęs, tačiau verta ten nusigauti. Jis tikras, jog ligi šiolei ten tebėra gausybė visokio gero: ne tik konservų, bet ir svaigalų. Susivokę, kas darosi, Komplekso gyventojai spruko viską palikę. Tikrų tikriausiai per ilgai neužsibuvo, tad nespėjo ištuštinti visų prekybos centrų.

Labiausiai jam reikia purkštuvinio pistoleto: galėtų medžioti kiauloidus, baidyti šuolkus – ir Eureka! Šviesos pliūpsnis minčių tamsoje! – Sniego žmogus gerai žino, kur galėtų jį surasti. Griežlio laboratorijoje, kupole, guli visas arsenalas, tikriausiai niekas iš ten nedingo. Tą vietą jie vadino Dausa. Sniego žmogus, pasak jų, buvo vienas angelų, einančių sargybą prie vartų, tad žino, kur guli kiekvienas daiktas, tad mikliai sugebės susigrobti kas reikalinga. Staigus išpuolis, puikus laimikis, susigrobk ir dumk. Bus ilgam viskuo apsirūpinęs.

Betgi tu nenori grįžti, ar ne? – pasigirsta švelnus kuždesys.

– Nelabai.

Kodėl?

– Todėl.

Na, sakyk.

– Neprisimenu.

Ne, tu viską prisimeni. Tu nieko nepamiršai.

– Aš sergu, – skundžiasi jis. – Aš mirštu nuo skorbuto! Eik šalin!

Dabar svarbiausia – susikaupti. Numatyti tai, kas svarbiausia. Atrinkti būtiniausius dalykus. Būtiniausia valgyti: *Jei nevalgysi – mirsi.* Kas dar gali būti būtinesnio?

Amžinosios jaunystės kompleksas gana toli, per dieną nesukarsi viso kelio: tai ne tiek iškyla kiek kelionė. Teks apsistoti nakvynės. Ta mintis ne per maloniausia – kur jis miegos? – bet nieko bloga neatsitiks, jeigu bus atsargus.

Sušveitęs skardinę Sveltanos nemėsinių dešrelių ir užsibrėžęs naują tikslą, Sniego žmogus jaučiasi beveik kaip žmogus. Jis turi uždavinį: netgi nekantraudamas trokšta jį atlikti. Gali pasitaikyti visokiausių gėrybių. Vyšnių trauktinės, skrudintų žemės riešutų, neįkainojama skardinė netikros kiaulienos konservų (jeigu ateis į protą, kur ieškoti). Marios svaigalų. Kompleksai stengdavosi apsirūpinti kaip galima geriau: tuo metu, kai visur kitur būdavo striukė, ten niekad netrūkdavo prekių nei paslaugų.

Jis atsistoja, pasirąžo, pasikaso nugarą, stengdamasis nepaliesti senų šašų – jie panašūs į persodintus kojų nagus, – paskiau takeliu pasuka už medžio ir pakelia nuo žemės tuščią škotiško viskio butelį, kurį nakčia metė į šuolkus. Ilgesingai apuosto gurklį, paskiau kartu su skardine nuo Sveltanos dešrelių meta į perlaik išdygusią tuščios taros krūvą, virš kurios, pašėlusiai dūgzdami, sukasi spiečiai musių. Kartais naktimis girdėti, kaip jo nuosavame sąvartyne naršo skunkėnai, tarp katastrofos likučių ieškodami dyko maisto, kaip jis pats kad dažnai ieško ir dabar rengiasi ieškoti.

Paskiau jis pradeda ruoštis kelionėn. Paklode apsigaubia pečius, vieną kraštą pratraukia pro tarpukojį, susijuosia per juosmenį kaip diržu, sumezga iš priekio ir kampan įsiriša paskutinę šokoladinio jėgainio plytelę. Susiranda lazdą, ilgą ir gana tiesią. Kelionėn įsidės tik vieną butelį vandens: labai galimas daiktas, jog kur nors pasitaikys vandens. Jei nepasitaikys, galės atsigerti popiet kaip paprastai prapliupus liūčiai.

Reikės duoti žinią Griežlio genties žmonėms. Jis nenori, kad pasigedę pultų jo ieškoti. Gali pakliūti į bėdą ar pasiklysti. Nors jie ir dirgina kai kuriais savo būdo bruožais – naiviu optimizmu, nuoširdžiu draugiškumu, romumu ir ribotu žodynu, – jis laiko savo pareiga juos globoti. Tyčia ar netyčia palikti jo priežiūrai, jie paprasčiausiai to nenutuokia. Pavyzdžiui, nenutuokia, kokia netikusi iš tikrųjų jo priežiūra.

Su lazda rankoje, mintyse apmesdamas, kokią istoriją jiems papasakos, Sniego žmogus žygiuoja taku jų stovyklos link. Šį taką jie vadina Sniego žmogaus žuvies taku, nes kiekvieną savaitę juo neša jam žuvį. Takas vingiuoja pakrante medžių paunksnėje; vis dėlto Sniego žmogui šviesa atrodo per daug ryški, ir jis, saugodamasis saulės spindulių, užsimaukšlina beisbolo kepuraitę ant akių. Artindamasis prie jų stovyklos, kaip paprastai ims švilpauti – duos ženklą, jog ateina. Nenori jų gąsdinti, piktnaudžiauti jų mandagumu, neprašytas įžengti į jų teritoriją – netikėtai išnerti iš brūzgynų nelyginant koks šlykštynė ekshibicionistas, demonstruojantis savo lobį mokinukėms.

Jo švilpavimas – tai lyg raupsuotojo skambalėlis: visi tie, kurie bjaurisi luošiais, gali laiku pasitraukti iš kelio. Ne todėl, kad bijotų užsikrėsti: tai, kuo jis serga, jiems niekada neprilips. Jie turi imunitetą.

Murkimas

Vyrai atlieka rytmetines apeigas išsirikiavę puslankiu ilga, tarp medžių vingiuojančia vora per pusantro metro vienas nuo kito. Stovi palei neregimą ribą, ženklinančią jų teritoriją, kaip avijaučiai paveiksluose atsigręžę į krašto gilumą. Jie rimtai nusiteikę, kaip ir pritinka tokių svarbių apeigų metu. Sniego žmogui jie primena tėvą, ryto metą žengiantį į duris: tarpuakyje gili raukšlė, rankoje lagaminėlis – ryžtingai tikslo siekiančio žmogaus įsikūnijimas.

Vyrai tai daro dukart per dieną, kaip buvo išmokyti: svarbu išsaugoti tą pačią ribą, atgaivinti kvapą. Griežlys modeliu pasirinko šunų ir kiaunių šeimą, taipgi dar vieną kitą giminę ir rūšį. Teritorijos žymėjimas šlapimu, pasak jo, labai plačiai paplitęs tarp žinduolių, tačiau savitas ne vien žinduoliams. Kai kurie ropliai, driežai...

– Duok ramybę driežams, – patarė Džimis.

Pasak Griežlio – ir Sniego žmogus ligi šiol nepastebėjo nieko tokio, kas galėtų paneigti jo teiginius, – vyrų šlapime esančios cheminės medžiagos nubaido šuolkus ir skunkėnus ir šiek tiek mažiau lūškius ir kiauloidus. Šuolkai ir lūškiai reaguoja į saviškių šlapimą, įsivaizduodami milžiną šuolką ar lūškį, nuo kurių protingiausia laikytis kaip galima toliau. Skunkėnai ir kiauloidai įsivaizduoja didelius plėšrūnus. Bent jau tokia buvo teorija.

Tuo ypatingu šlapimu Griežlys apdovanojo tik vyrus; pasak jo, jiems būtina daryti ką nors svarbaus, ką nors, kas gali

prilygti gimdymui, kad jie nesijaustų nevisaverčiai. Jis juokaudavo, jog tokiais dalykais kaip medžio drožyba, medžioklė, finansai, karas ir golfas niekas nebesidomės.

Įgyvendinant tą programą, paaiškėjo kai kurie trūkumai – šlapimu pažymėta riba ilgainiui ima dvokti kaip retai valomas zoologijos sodas, – tačiau apskritimo formos teritorija pakankamai didelė, tad stovyklos viduryje nėra justi jokio tvaiko. Šiaip ar taip, Sniego žmogus prie to priprato.

Jis mandagiai laukia, kol vyrai užbaigs savo apeigas. Jie nesiūlo jam prisidėti: žino, kad jo šlapimas neveiksmingas. Be to, toks jų įprotis – nekalbėti atliekant savo uždavinį: jiems reikia susikaupti, stebėti, kad šlapimas trykštų į tam tikrą vietą. Kiekvienas jų turi trijų pėdų skersmens žemės sklypelį, už kurį tiesiogiai atsako. Gražu pažiūrėti: vyrai kaip ir moterys tamsaus gymio, raumeningi, panašūs į statulas, o šitaip išsirikiavę primena barokinio fontano kompoziciją. Vaizdo pilnatvei labai praverstų pulkelis undinių, delfinų ir cherubinų. Sniego žmogaus vaizduotėje iškyla vaizdelis: rateliu sustoję nuogi automechanikai su veržliarakčiais rankose. Ponų Taisytojų brigada. Gėjų žurnalo atskleistinis puslapis. Stebint jų darnią sąveiką, jam toks įspūdis, kad jie staiga ims dainuoti nešvankius kupletus kaip kokio vargano naktinio klubo scenoje.

Nukratę paskutinius lašus, vyrai skirstosi šypsodami ir žiūrėdami į Sniego žmogų savo vienodomis žaliomis akimis. Jie visada tokie velnioniškai malonūs.

– Sveikas, o Sniego žmogau, – prabyla vienas, vardu Abraomas Linkolnas. – Gal užeisi į vidų?

Diena dienon pamažu jis tampa grupės vadovu. *Saugokis vadovų*, – sakydavo Griežlys. – *Iš pradžių vadovai ir pavaldiniai, paskiau tironai ir vergai, paskiau žudynės. Taip visada ir būna.*

Peržengęs šlapią liniją žemėje, Sniego žmogus patraukia drauge su kitais vyrais. Jam dingtelėja puiki mintis: ar nebūtų pravartų apsaugai kelionėn pasiimti saują prisodrintų žemių?

Galėtų apsiginti nuo šuolkų. Antra vertus, taria sau, pastebėję spragą gynybos linijoje, vyrai iš karto suvoktų, jog tai jo darbas. Jie nesuprastų, kas iš tikrųjų atsitiko: ko gero, įtartų, kad jis kėsinasi į jų tvirtovės apsaugą, statydamas pavojun jų mažylių gyvybę.

Reikia sugalvoti naują Griežlio potvarkį ir vėliau jiems įkalti į galvą. *Griežlys man pasakė, kad jūs privalote aukoti savo kvapą.* Pareikalauti, kad jie visi nusišlapintų į skardinę. Paskiau šlapimu apšlakstyti žemę aplink medį. Nubrėžti stebuklingąjį ratą. Paženklinti smėlyje savo teritoriją.

Jie prieina aikštelę vidury apskritos teritorijos. Viename krašte trys moterys ir vienas vyriškis kažką daro palinkę prie berniuko – tikriausiai bus susižeidęs. Griežlio genties žmonės neturi imuniteto nuo žaizdų – vaikai susimuša parvirtę arba galva atsitrenkę į medį, moterys nusidegina pirštus kurstydamos ugnį, įsipjauna ir susibraižo, – tačiau paprastai tai būna menki susižeidimai, kuriuos lengva išgydyti murkiant.

Griežlys dirbo metų metus prie gydymo murkimu. Kartą jis pastebėjo, kad kačių murkimas yra tokio pat dažnio kaip ultragarsas, naudojamas gydant kaulų lūžius ir odos sužeidimus, ir kad katės turi įgimtą savigydos mechanizmą, tad nėrėsi iš kailio stengdamasis žūtbūt įdiegti tą savybę savo kūriniams. Svarbiausia, reikėjo pertvarkyti hioido organą, prijungti somatinės nervų sistemos takus ir priderinti neokortekso kontrolės sistemas, nepažeidžiant kalbinių sugebėjimų. Kiek prisimena Sniego žmogus, vienas kitas bandymas nepavyko. Vienai bandomajai vaikų grupei pasireiškė polinkis augti ilgiems ūsams ir karstytis užuolaidomis, kitoms dviem sutriko kalbinė veikla: vienas vartojo tik daiktavardžius bei veiksmažodžius ir, be to, stūgavo.

Vis dėlto Griežliui pavyko, mąsto Sniego žmogus. Jis pasiekė savo tikslą. Štai pasižiūrėk į tą ketvertą: palenkę galvas, prisikišę prie vaiko, murkia sau lyg automobilių varikliai.

– Kas jam nutiko? – klausia Sniego žmogus.

– Įkando, – atsako Abraomas. – Įkando Oriksės vaikas. Kažkas nauja.

– Kuris?

– Lūškis. Nei iš šio, nei iš to.

– Tai atsitiko už rato ribos, miške, – priduria viena moteriškė – Eleonora Ruzvelt? Imperatorienė Žozefina? Sniego žmogus niekaip negali įsiminti jų vardų.

– Mums teko nuvyti jį akmenimis, nuginti šalin, – sako Leonardas da Vinčis, vienintelis vyriškis iš murklių kvarteto.

Vadinasi, lūškiai jau medžioja vaikus, taria sau Sniego žmogus. Gal išbadėjo – išbadėjo ne ką mažiau nei jisai. Betgi jie gali susimedžioti triušį, kurių čia begalė, vadinasi, ne iš bado puolė vaiką. Gal Griežlio genties žmones – bent jau mažylius – jie palaikė stačiai savotišku triušiu, kurį lengviau susimedžioti.

– Šį vakarą mes atsiprašysime Oriksę už tai, jog svaidėme akmenis, – sako viena moteriškė – Sakajavėja*? – Ir paprašysime, kad palieptų savo vaikams nebekandžioti mūsų.

Jis niekad nebuvo matęs, kaip moterys bendrauja su Orikse, nors jos dažnai apie tai užsimindavo. Įdomu, kaip jos bendrauja? Tikriausiai kalba kokią maldą ar užkeikimą, nes vargu ar jos tiki, jog Oriksė gali joms asmeniškai apsireikšti. Gal jos susižadina transo būseną? Griežlys buvo įsitikinęs, jog visa tai panaikino, pašalino iš smegenų vadinamąjį tašką D. *Dievas – tai neuronų grupė,* – tvirtindavo jis. Šiaip ar taip, nelengvas uždavinys: persistengęs galėjai sukurti zombį arba psichopatą. Tačiau Griežlio genties žmonės, regis, nei zombiai, nei psichopatai.

Griežlys kažko nenumatė, kažko nesugebėjo pašalinti: jie kalbasi su neregimomis esybėmis, kažką garbina. Juo geriau, sako sau Sniego žmogus. Jis džiaugiasi, kai paaiškėja, jog Griežlys padarė klaidą. Tiesa, jis dar neužklupo jų drožinėjant stabų.

* Indėnė, dalyvavusi kaip vertėja ir vedlė Luiso ir Klarko ekspedicijoje į Ramųjį vandenyną.

– Ar vaikas pasveiks? – klausia jis.

– Žinoma, – ramiai atsako moteriškė. – Dantų žymės jau užsitraukia. Matai?

Visos kitos moterys užsiima kasdiene rytmetine ruoša. Vienos kursto didįjį laužą, kitos šildosi sutūpusios aplink. Jų kūnų termostatai nustatyti pagal atogrąžų klimatą, todėl kartais, prieš pakylant saulei, joms būna šalta. Ugnį kursto sudžiūvusiais virbais ir šakomis, bet daugiausia išmatomis – daro iš jų papločius, panašius į mėsainius, ir džiovina saulėkaitoje. Kadangi Griežlio genties žmonės vegetarai ir maitinasi daugiausia žolėmis, lapais ir šaknimis, tas kuras dega gana neblogai. Atrodo, ugnies kurstymas – vienintelis moterų užsiėmimas, kurį galima pavadinti darbu. Be to, kas savaitę jos padeda sužvejoti jam skirtą žuvį, ir baigta. Ir ją iškepa. Sau jos nesigamina valgio.

– Sveikas, o Sniego žmogau! – priėjusi pasisveikina kita moteriškė.

Pažaliavusiomis lūpomis ji gromuliuoja pusryčius, krūtimi žindydama vienmetį berniuką, kuris, pamatęs Sniego žmogų, paleidžia speniuką ir prapliumpa bliauti.

– Juk čia Sniego žmogus, ir tiek! – ramina moteris vaiką. – Jis nieko bloga tau nepadarys.

Sniego žmogus niekaip negali priprasti prie spartaus vaikų augimo. Štai šitas dar tik vienerių metukų, o jau atrodo kaip penkerių. Ketverių metų jau bus paauglys. Pernelyg daug laiko sugaištama vaikų auginimui, sakydavo Griežlys. Vaikų auginimui ir vaikystei. Nė viena rūšis neaukoja tam šešiolikos metų.

Jį pastebėjo vyresnieji vaikai ir puolė artyn progiesmiu šaukdami: „Sniego žmogau, Sniego žmogau!“ Vadinasi, jis dar neprarado savo žavesio. Dabar visi smalsiai žiūri į jį, svarstydami, ko jam čia reikia. Jis niekada neateina šiaip sau. Pirmąsyk jam pasirodžius, jie pagalvojo – spręsdami iš jo išvaizdos, – kad jis tikriausiai nori valgyti, ir pasiūlė jam maisto: vieną kitą saują rinktinių lapų, šaknų ir žolių ir keletą tam tyčia jam išsaugo-

tų cekotrofų, ir jis turėjo jiems mandagiai paaiškinti, jog jų maistas jam netinka.

Cekotrofai jam kelia pasišlykštėjimą. Tai apvirškintos žolės gumulai, ištryškę pro išeinamąją angą, Griežlio genties žmonės juos ryja du ar tris kartus per savaitę. Dar viena geniali Griežlio mintis. Vietoj kirmėlės pavidalo apendikso jis sukūrė tam tikrą organą, padaręs išvadą, jog ankstyvojoje vystymosi stadijoje, kai mūsų protėvių maistas buvo gausus, rupios tekstūros, apendiksas tikriausiai atliko panašią funkciją. Tiesą pasakius, tą mintį jis pasiskolino iš *Leporidae*, kiškių ir triušių, kuriems cekotrofai praverčia lygiai taip pat kaip atrajotojams skrandis. Galbūt kaip tik dėl to lūškiai ėmė medžioti mažus Griežlio genties vaikus, mąsto Sniego žmogus: drauge su dengiamuoju citrusinių kvapu jie užuodė triušiams savitą cekotrofų priekvapį.

Džimis kadaise susiginčijo su Griežliu dėl tos funkcijos. Kad ir kaip į tai žiūrėtum, sakė jis, žmonės vis tiek valgo savo išmatas. Tačiau Griežlys tik nusišaipė. Jo žodžiais tariant, gyvūnams, vartojantiems didelius kiekius augalinio maisto, toks mechanizmas būtinas celiuliozei skaidyti, priešingu atveju jie išmirtų. Be to, kaip ir *Leporidae* atveju cekotrofai prisodrinti vitamino B1, taipgi kitokių vitaminų bei mineralų, keturis ar penkis kartus prašokančių įprastinių šalinamųjų medžiagų lygmenį. Cekotrofai – stačiai sudėtinė mitybos ir virškinimo dalis ir padeda kaip galima geriau įsisavinti parankines maistingąsias medžiagas. Kokie nors prieštaravimai būtų vien grynai estetinio pobūdžio.

Tai ir turiu galvoje, tarė Džimis.

Griežlys pareiškė, jog tokiu atveju jo prieštaravimai neturi jokios vertės.

Sniego žmogų supa smalsuolių ratas.

– Sveiki, Griežlio genties žmonės, – sako jis. – Noriu jums pranešti, jog išvykstu kelionėn.

Suaugusieji, ko gero, patys jau tai suprato pamatę ilgą lazdą ir per juosmenį susirištą paklodę: ir anksčiau jis vykdavo

kelionėn ar bent jau taip vadindavo savo plėšikiškus išpuolius į treilerių parkus ir artimiausius plebopolius.

– Eini susitikti su Griežliu? – klausia vienas vaikas.

– Taip, – atsako Sniego žmogus. – Bandysiu su juo susitikti. Susitiksiu su juo, jeigu jis tebėra ten.

– Ko? – klausia vyresnysis berniukas.

– Reikia kai ko paklausti, – apdairiai atsako Sniego žmogus.

– Papasakok jam apie lūškį, – įsiterpia imperatorienė Žozefina. – Apie tą, kuris kandžiojasi.

– Tai turėtų rūpėti Oriksei, ne Griežliui, – sako ponia Kiuri.

Visos kitos moterys pritariamai linktelėja.

– Mes irgi norime pamatyti Griežlį, – pragysta vaikai. – Ir mes, ir mes! Mes irgi norime pamatyti Griežlį!

Tai jų didžiausias noras – pamatyti Griežlį. Sniego žmogus nepatenkintas savimi: nereikėjo taip patraukliai meluoti iš pat pradžių. Nupiešė jiems tokį Griežlį, kuris labiau panašus į Kalėdų Senelį.

– Atstokite nuo Sniego žmogaus, – mandagiai sudraudžia juos Eleonora Ruzvelt. – Kas be ko, jis išvyksta kelionėn trokšdamas padėti mums. Mes turime jam dėkoti.

– Griežlys neprasideda su vaikais, – kaip galima griežčiau sako Sniego žmogus.

– Ir mes norime kelionėn! Mes norime pamatyti Griežlį!

– Tik Sniego žmogus gali matytis su Griežliu, – švelniai sako Abraomas Linkolnas.

Regis, tai sutramdo vaikus.

– Kelionė bus ilga, – sako Sniego žmogus. – Ilgesnė nei ankstesnės kelionės. Galbūt aš grįšiu tik po dviejų dienų. – Jis parodo du pirštus. – Arba po trijų, – priduria. – Taigi jums nėra ko rūpintis. Tačiau, man išvykus, šiukštu niekur nekelkite kojos ir elkitės taip, kaip jus mokė Griežlys ir Oriksė.

Pritariamų balsų choras, galvų linksėjimas. Sniego žmogus neužsimena, kad jam gali grėsti pavojus. Galimas daiktas, jiems niekada neateina tokios mintys, tad jam nėra ko apie tai šnekėti: kuo labiau nepažeidžiamu jie laiko jį, tuo geriau.

– Mes eisime kartu su tavimi, – sako Abraomas Linkolnas.

Kai kurie vyrai pasižiūri į jį ir linkteli.

– Ne! – sutrikęs pareiškia Sniego žmogus. – Turiu omeny, kad jums nevalia matytis su Griežliu, draudžiama!

Jis nenori, kad jie eitų iš paskos, nieku gyvu! Nenori, kad jie pastebėtų kokią nors jo silpnybę ar nesėkmę. Be to, jų psichiką galėtų blogai paveikti kokie nors kelionėje pamatyti dalykai. Jie nenustotų jo klausinėję. Ir apskritai praleisti ištisą dieną jų draugijoje – tai lyg be kelnių palikti.

Betgi tu ir šiaip neturi kelnių, – suskamba balsas galvoje, šiuokart balselis, liūdnas vaikiškas balselis. – *Juokauju! Juokauju! Nemušk!*

Tik ne dabar, sako sau Sniego žmogus. Ne dabar, kai esu ne vienas. Būdamas ne vienas, jis negali atsikirsti.

– Mes tave apsaugotume, – sako Bendžaminas Franklinas, žiūrėdamas į Sniego žmogaus ilgą lazdą. – Kad neapkandžiotų lūškiai, neužpultų šuolkai.

– Tavo kvapas ne per stipriausias, – priduria Napoleonas.

Sniego žmogui pasirodo, kad jis kalba užgauliai savimi pasitikinčiu tonu. Be to, jo žodžius galima suprasti ir perkeltine prasme: jiems visiems žinoma, jog nuo jo gana stipriai trenkia, tik kitaip negu nuo jų.

– Nieko bloga man neatsitiks, – atsako jis. – Būkite čia.

Vyrai lyg ir abejoja, bet jis žino, kad jie paklausys. Norėdamas sutvirtinti savo autoritetą, jis prisikiša prie ausies laikrodį.

– Griežlys žada jus globoti, – sako jis. – Saugoti, kad nieko bloga jums neatsitiktų.

Globk, kas paklius po ranka, o jų globa nesirūpink, – atsiliepia vaikiškas balselis. – *Žodžių žaismas, ir tiek. Eik tu, kankale!*

– Griežlys mus globoja dieną, o Oriksė – naktį, – paklusniai sako Abraomas Linkolnas, lyg kartodamas išmoktą pamoką, bet toks įspūdis, kad jis tuo nelabai tiki.

– Griežlys visada mus globoja, – romiai sako Simona de Bovuar.

Tai tamsiai geltono gymio moteris, Sniego žmogui ji primena Doloresę, taip seniai prarastą filipinietę auklę; kartais jis vos susitvardo apimtas nesuvaldomo noro pulti ant kelių ir apkabinti ją per liemenį.

– Jis labai rūpinasi mumis, – sako ponia Kiuri. – Pasakyk jam, kad mes esame jam dėkingi.

Sniego žmogus grįžta atgal Žuvies taku. Jis susijausminęs: niekas nepalauš jo tikėjimo tų žmonių taurumu, paslaugumu. Taipgi dėkingumu Griežliui. Taip graudu ir podraug taip kvaila.

– Griežly, avigalvi tu! – surinka jis.

Ašaros veržia gerklę. Staiga jis išgirsta balsą – savo balsą! – garsų *ui ui ui*; mato tuos skiemenis, lyg jie būtų parašyti pieštinio pasakojimo langelyje. Jo veidas šlapias.

– Na, valdykis, – įsako jis pats sau.

Koks tai jausmas? Anaiptol ne pyktis; veikiau susierzinimas. Pasenęs žodis, bet vis dar vartotinas. *Susierzinimą* kelia ne vien Griežlys – na, žinoma, kam reikia kaltinti vien tik Griežlį?

Gal jis paprasčiausiai pavydi? Vis dar jam pavydi. Irgi norėtų būti nematomas ir dievinamas. Irgi norėtų būti kur nors kitur. Nėra nė menkiausios vilties: jis čia ir dabar, įklimpęs iki ausų.

Jis sulėtina žingsnius, eina koja už kojos, pagaliau sustoja. *Ui ui ui!* Kodėl jis nesugeba susitvardyti? Kita vertus, ko čia varžytis, juk niekas nemato? Vis dėlto jam toks įspūdis, kad jo kūkčiojimas – tai lyg perdėtas klouno raudojimas, lyg širdies skundas scenoje trokštant plojimų.

Liaukis verkšlenęs, sūnau, girdi jis tėvo balsą. *Susiimk. Juk tu vyras pagaliau.*

– Tavo teisybė! – surinka Sniego žmogus. – Tai ką gi man daryti? Juk tu buvai man sektinu pavyzdžiu!

Tačiau ironija pasimeta tarp medžių. Viena ranka laikydamas lazdą, kita nusišluosto nosį ir eina toliau.

Mėlis

Devintą valandą ryto pagal saulės laikrodį Sniego žmogus pasuka iš Žuvies tako į krašto gilumą. Kai tik šiek tiek nutolsta nuo jūros, kur dvelkia gaivus vėjelis, tvoksteléja šutra ir apipuola debesys skaudžiai kandančių žalių muselių. Jis eina basas – batai jau senokai sudrisko, be to, juose labai kaito ir šuto kojos, tačiau dabar jų nebereikia, nes pėdos taip sudiržo, jog atrodo kaip guminiai puspadžiai. Vis dėlto jis eina atsargiai: gali mėtytis stiklo šukių, geležgalių. Gali pasitaikyti gyvačių arba kokių kitų kandžių gyvių, o jis ginkluotas tik lazda.

Iš pradžių jis eina medžių paunksnėje, ten, kur kadaise buvo parkas. Tolėliau pasigirsta kimus lūškio gaikštelėjimas. Taip jie urzgia kam nors grasindami: tikriausiai bus susitikę du patinai. Kils grumtynės, nugalėtojas užgrobs viską – visas pateles toje teritorijoje – ir, jeigu jam pasiseks, išgalabys visus jauniklius, atituštindamas vietą savo genetiniams palikuonims.

Tie gyviai buvo skirti gyvūnų populiacijai reguliuoti, kai didieji žalieji triušiai pasirodė besą nepaprastai vislūs ir atsparūs. Mažesni už rusvąsias lūšis, romesni – tokia buvo oficiali lūškių eksperimento versija. Jie turėjo išnaikinti valkataujančias kates ir šitaip išsaugoti sparčiai nykstančią paukščių giesmininkų populiaciją. Būdami ne tokie greiti ir vikrūs kaip katės, lūškiai nesugebėsią medžioti paukščių. Tokia buvo teorija.

Visa tai pasiteisino, tik bėda, jog lūškiai veikiai tapo nebekontroliuojami. Iš kiemų pradėjo dingti šunyčiai, iš vežimėlių – kūdikiai, grįždavo apdraskyti nedidelio ūgio žmonės,

išbėgę pasimankštinti parke. Aišku savaime, ne Kompleksuose ir labai retai Moduliuose, tačiau kilo vis didesnis nepasitenkinimas plebopoliuose. Tad reikia budriai stebėti, ar nematyti žemėje pėdų, ir saugotis žemai palinkusių šakų: jį nukrečia šiurpas pagalvojus, kas atsitiktų, jei toks gyvūnėlis užtūptų ant galvos.

Be to, nedera pamiršti, jog aplink šlaistosi šuolkai. Tačiau šuolkai paprastai medžioja naktimis: per dienos karštį, kaip ir diduma kailinių žvėrių, jie miega.

Vis daugiau pasitaiko atvirų vietų – kadaise buvusių aikštelių piknikams su stalais ir rėmais kepsniams kepti, nors tuomet, kai prasidėjo karščiai ir kas popietę prapliupdavo lyti, vis mažiau pasitaikydavo mėgėjų iškylauti. Štai dabar jis kaip tik užklysta į tokią aikštelę: sukiužęs stalas apkerpėjęs grybais, rėmas apaugęs vijokliais.

Viename krašte, kur tikriausiai buvo proguma palapinėms ir treileriams, girdėti kvatojimas, dainos, susižavėjimo šūksniai ir padrąsinantys riksmai. Tikriausiai ten vyksta poravimasis, gana retas reiškinys gentyje: Griežlys labai kruopščiai viską apskaičiavo ir nutarė, jog moteriai visiškai pakanka kartą per trejus metus sueiti su vyru.

Ko gero, ten įprastas penketas: keturi vyrai ir rujojanti moteris. Jos būklė visiems krinta į akis, nes pilvas ir sėdmenys tuo metu būna ryškiai mėlyni dėl kintamosios pigmentacijos, perimtos iš babuinų ir papildytos aštuonkojų chromoforais. Griežlys dažnai kartodavo savo mėgstamąjį posakį: *Kai tik pagalvoji apie adaptaciją, bet kokią adaptaciją, iš karto paaiškėja, jog kur nors jau anksčiau apie tai bus pagalvojęs koks nors gyvūnas.*

Dabar vyrus sujaudina tik mėlynas odos atspalvis ir jos feromonai, nebėra meilės be atsako, niekas nebevaržo gašlos proveržio, geismą nuo sueities skiria tik vienas žingsnis. Tuoktuvės prasideda, kai tik vyrai užuodžia silpną feromonų dvelksmą ir pastebi blyškų mėlį: tuojau pat dovanoja mote-

rims gėles – taip, pasak Griežlio, pingvinai patelėms neša apvalius akmenukus arba žvyninukas maišelį spermos. Drauge jie mėgaudamiesi melodingai ulduoja nelyginant paukščiai giesmininkai. Kai tik jų įnagiai pasidaro ryškiai mėlyni kaip moterų pilvai, jie pradeda savotišką mėlynųjų varpų šokį, pagal giesmės taktą sutartinai trypdami ir linguodami pastirusius kirstukus: Griežliui tą mintį pakišo krabų poravimosi vilionės, kai, gundydami pateles, jie judina savo žnyples. Iš visų siūlomų gėlių moteris išsirenka keturias, ir atstumtųjų pretendentų lytinis įkarštis bemat atvėsta, nesužadindamas jokio apmaudo. Paskiau, kai moters pilvas visiškai pamėlsta, visi penki susiranda atkampią vietelę ir smaginasi tol, kol moteris pastoja ir mėlis pamažu išblanksta. Štai ir viskas.

Šiaip ar taip, jeigu moteris sako *Ne,* – vadinasi, ne, nebereikia nieko prisigalvoti, mąsto Sniego žmogus. Nei prostitucijos, nei vaikų tvirkinimo, nei derėjimosi dėl kainos, nei sąvadautojų, nei sekso vergių. Nei moterų žaginimo. Visi penki poruojasi valandų valandas, trys vyrai stovi sargyboje dainuodami, rėkaudami ir laukdami savo eilės tuo metu, kai ketvirtas dulkinasi. Griežlys įtaisė toms moterims nepaprastai patvarias vaginas – pridėjo daugiau plėvių ir raumenų, kad ištvertų tokius maratonus. Dabar nebesvarbu, kas bus neišvengiamo kūdikio tėvas, nes nebėra paveldimos nuosavybės, nebėra karų – vadinasi, nebereikia privalomos sūnaus ištikimybės tėvui. Sueitis jau nebe paslaptingas ritualas, žadinantis pavydą ir neslepiamą pasišlykštėjimą, atliekamas tamsoje ir skatinantis žudytis ir žudyti. Dabar tai veikiau olimpinės žaidynės, kuriose nebėra pralaimėtojų.

Galimas daiktas, Griežlio teisybė, mąsto Sniego žmogus. Ankstesnėmis sąlygomis varžovų grumtynės būdavo žiaurios ir negailestingos: kiekvienai laimingų įsimylėjėlių porai tekdavo vienas prislėgtas stebėtojas, atstumtasis. Meilė pasivoždavo po skaidriu stikliniu gaubtu: galėjai grožėtis laimingųjų porele, bet negalėjai ten patekti.

Skambant sielvartingiems tango garsams, vienišas vyriškis prie lango nusigeria iki žemės graibymo – tai pati švelniausia forma. Tačiau tokie dalykai kartais pastūmėja į smurtą. Jausmai, pasiekę kraštutinumą, gali būti pražūtingi. *Jeigu aš negaliu laimėti tavo rankos – vadinasi, niekas jos nelaimės,* ir panašiai. Pasitaiko ir mirties atvejų.

– Kiek nelaimių, – prašneko kartą Griežlys per pietų pertrauką (tai buvo tuomet, kai jiedu buvo ką tik įžengę į trečią dešimtį, o Griežlys jau dirbo Votsono-Kriko institute), – kiek nelaimių, kiek nevilties tuščiai sukelia biologinis nesuderinamumas, hormonų ir feromonų neatitikimas! Šit kodėl taip atsitinka, jog aistringai mylimas asmuo nenori arba negali atsakyti tuo pačiu. Biologijos požiūriu kaip rūšis atrodome beviltiškai: netobuli vienpatystės šalininkai. Jei sugebėtume susiporuoti kartą per visą gyvenimą kaip gibonai arba, nejausdami jokių sąžinės priekaištų, pasirinkti visišką dorovinį pakrikimą, nebereikėtų kankintis dėl nepatenkintų lytinių poreikių. Dar geresnė išeitis būtų ciklinis ir neišvengiamas kaip ir kitų žinduolių poravimasis. Niekada negeistum to, kurio negali paimti.

– Gana teisinga, – atsakė Džimis. Arba Džimas – jis reikalavo save taip vadinti, bet tuščias darbas: visi jį kaip ir anksčiau vadino Džimiu. – Tačiau nepamiršk, jog kai ką mes prarastume.

– Ką, pavyzdžiui?

– Piršimosi stadiją. Pagal tavo planą visi mes būtume krūva robotų su hormonais.

Džimis tarė sau, jog pridera kalbėti vartojant Griežlio terminiją, todėl jis ir pasakė *piršimosi stadija*. Iš tikrųjų jis turėjo galvoje iššūkį, jaudulį, medžioklę.

– Nebūtų laisvo pasirinkimo, – pridūrė jis.

– Mano plane numatyta piršimosi stadija, – atsakė Griežlys. – Negana to, visada sėkminga. Šiaip ar taip, visi mes robotai su hormonais, tik netobuli.

– Ką gi, o menas? – šiek tiek beviltišku tonu paklausė Džimis.

Vis dėlto jis buvo Martos Graham akademijos studentas, tad laikė savo pareiga ginti meną ir kūrybingumą.

– Kuo čia dėtas menas? – kaip paprastai ramiai šypsodamas paklausė Griežlys.

– Na, visi tie tavo minimi nesuderinamumo atvejai. Juk tai įkvėpimo šaltinis ar kaip ten sakoma. Prisimink poetus... Petrarką, Džoną Doną, *Naująjį gyvenimą*, prisimink...

– Meną, – užbaigė Griežlys. – Man regis, jie vis dar nesiliauja apie tai tauškę ten, kur tu trini kelnes. Ką pasakė Baironas? Kas rašytų, jeigu sugebėtų daryti ką nors kita? Kažką panašaus.

– Tai ir turiu galvoje, – tarė Džimis.

Jis sunerimo išgirdęs minint Baironą. Kokią teisę turi Griežlys kaišioti snapą į jo nereikšmingą ir banalią teritoriją? Tegu to savo mokslo laikosi ir vargšą Baironą palieka Džimiui.

– Ką tu *turi* galvoje? – paklausė Griežlys tokiu tonu, lyg mokydamas kalbėti miknių.

– Turiu galvoje tai, jog, negaudamas nieko kita, galiu...

– Argi tu nenorėtum pasidulkinti? – atsiliepė Griežlys.

Jis neturėjo omenyje savęs: kalbėjo dalykiškai, bet nelabai domėdamasis tema, lyg klausinėdamas žmonių nuomonės apie nelabai gražius įpročius, tokius kaip nosies krapštymas.

Džimis jautė, jog, Griežliui kalbant vis užgaulesniu tonu, jo veidas rausta, o balsas darosi spigesnis. Jis stačiai nekentė savęs už tai.

– Civilizacijai virtus dulkėmis ir pelenais, išskyrus meną, nieko neišlieka, – tarė jis. – Išlieka paveikslai, žodžiai, muzika. Vaizduotės struktūros. Visa tai, kas nulemia prasmę, turiu omeny būties prasmę. To nenuginčysi.

– Išlieka ne vien tik tai, – atrėmė Griežlys. – Šiais laikais archeologai labai domisi apgraužtais kaulais, senais plytgaliais ir visokiais suakmenėjusiais šūdais. Kartais ne tik domisi. Jie tvirtina, jog ir visi tie dalykai lemia būties prasmę.

Džimiui stačiai knieste knietė paklausti: *Kodėl tu visada stengiesi mane pažeminti?* – tačiau būgštavo išgirsiąs atsakymą: *Todėl, kad tave pažeminti labai lengva.* Tad paklausė:

– Kodėl tu nusiteikęs prieš?

– Prieš ką? Prieš suakmenėjusius šūdus?

– Meną?

– Man dėl jo nei šilta, nei šalta, – tingiai atsakė Griežlys. – Žmonės gali sau smagintis kaip nori. Kodėl aš turėčiau jiems trukdyti, jeigu jiems patinka smaukytis visų akivaizdoje, sperma ką nors kraiglioti, teplioti, čirpinti smuikelius. Šiaip ar taip, visa tai biologiškai sąlygota.

– Kuria prasme?

Džimis žinojo, kad svarbiausia – tvardytis. Tie ginčai būdavo savotiškas žaidimas: jeigu jis netekdavo kantrybės, laimėdavo Griežlys.

– Poravimosi laikotarpiu varlės patinas stengiasi kaip galėdamas garsiau kurkti, – tarė Griežlys. – Patelės pasirenka garsiausiai, sodriausiai kurkiantį patiną, nes savaime peršasi išvada, jog tai pajėgiausias, geriausius genus turintis rūšies atstovas. Iš stebėjimų nustatyta, jog mažesni varliūkščiai gali apsimesti didesniais, kurkdami tuščiuose kanalizacijos vamzdžiuose, kurie tuo atveju atlieka garso stiprintuvo vaidmenį.

– Na ir kas iš to?

– Ogi tas, jog menininkui tokį pat vaidmenį atlieka menas, – atsakė Griežlys. – Tai tuščias kanalizacijos vamzdis. Stiprintuvas. Galimybė pasikrušti.

– Tavo analogija neišlaiko kritikos, kalbant apie menininkes, – atrėmė Džimis. – Jos linkusios į meną ne todėl, jog trokšta pasikrušti. Sustiprindamos savo balsą, jos negautų jokių biologinių pranašumų, nes galimus patinus veikiau nubaidytų nei priviliotų toks jų galių didinimas. Vyrai – ne varlės, jie negeidžia už save dešimtkart didesnės moters.

– Biologiniu požiūriu menininkės sukelia tam tikrą painiavą, – tarė Griežlys. – Tikriausiai pats tai pastebėjai.

Tai buvo kandi užuomina į painią Džimio istoriją su juodaplauke poete, pasivadinusia Morgana ir nesisakančia savo tikrojo vardo, – tuo metu ji kaip tik laikėsi dvidešimt aštuonių dienų lytinio pasninko, pagerbdama Didžiąją Mėnulio deivę Ostarą, sojos pupelių ir triušių globėją. Martos Graham akademija masinte masino tokio tipo merginas. Vis dėlto be reikalo jis papasakojo tą istoriją Griežliui.

Vargšė Morgana, mąsto Sniego žmogus. Įdomu, kas jai atsitiko. Ji niekada nesužinos, kiek naudos man davė ir ji, ir jos paistalai. Jam šiek tiek gėda, kad Morganos tauškalus Griežlio genties žmonėms pateikė kaip kosmogoniją. Ir vis dėlto, atrodo, jie laimingi.

Sniego žmogus atsiremia į medį, klausydamasis tolėliau aidinčių balsų. Mano meilė – tai mėlyna, mėlyna rožė. Patekėk, skaistus mėnesėli. (Ką gi, Griežlys pasiekė savo tikslą, mąsto jis. Šlovė jam! Nei pavydo, nei vyrų, papjaunančių žmonas virtuviniais peiliais, nei žmonų, nuodijančių vyrus. Visi nuostabiai pilni gerų norų: niekas nebesistumdo, nebesigrumdo, vyrai labiau panėši į dievus, strakaliojančius su meilingomis nimfomis ant aukso amžiaus graikų frizo.

Tad kodėl jis jaučiasi toks prislėgtas, toks beviltiškai vienišas? Gal todėl, kad jam nesuvokiamas toks gyvenimo būdas? Gal todėl, kad tai jam neprieinama? Gal todėl, kad jis negali prie jų prisidėti?

O kas atsitiktų, jei jis pabandytų? Jei išnertų iš krūmų, apsisiautęs savo nešvaria, sudriskusia paklode, dvokiantis prakaitu, apžėlęs, išpurtęs, gašlus kaip satyras ožio pautais ir skeltomis kanopomis arba kaip senovinių filmų piratas su raiščiu ant akies – *Ei, mielieji!* – ir pamėgintų įsivelti į mėlynšiknių meilės grumtynes? Įsivaizduoja, kokį siaubą sukeltų – kokį sukeltų orangutangas, kuris, įsiveržęs į diduomenės balių, pultų graibyti gražutę skaistutę princesę. Taipgi įsivaizduoja, koks siaubas apimtų jį patį. Kokią teisę turi pirštis toms nekaltoms būtybėms toks spuogais aptekęs tipas sudvisusia siela?

– Griežly! – suinkščia jis. – Kam aš gyvenu šioje žemėje? Kodėl aš toks vienišas? Kur manoji Frankenšteino nuotaka?

Reikia ištrūkti iš to užburto rato, bėgti kaip galima toliau nuo tos neviltį keliančios scenos. *Ak širduk*, – kužda moters balsas. –*Nenusimink! Pažvelk į pasaulį iš šviesiosios pusės! Vyk šalin tamsias mintis!*

Bambėdamas jis atkakliai eina toliau. Miške slopsta jo balsas, žodžiai, kurie veržiasi iš lūpų lyg virtinė bespalvių ir begarsių burbulų tarytum oras iš skęstančiojo burnos. Juokas ir dainos rimsta užpakaly. Netrukus jis nieko nebegirdi.

8

Gardumėlis

Džimis ir Griežlys baigė mokslus Sveikensenos mokykloje vasario pradžioje. Buvo karšta ir tvanku. Atestatų įteikimo ceremonija paprastai vykdavo birželio mėnesį; tuomet nusistovėdavo saulėti ir švelnūs orai. Tačiau tais laikais visoje rytinėje pakrantėje jau vyravo liūčių periodas, ir, griaudžiant perkūnijai, buvo neįmanoma švęsti po atviru dangumi. Netgi pirmąją vasario savaitę reikėjo skubėti: jau kitą dieną užlėkė uraganas.

Sveikensenos mokykloje mėgta laikytis senų tradicijų – palapinės ir paviljonai, motinos gėlėtomis skrybėlėmis ir tėvai su panamomis, vaisinis punšas, pagardintas ar nepagardintas alkoholiu, Gardučių kava ir plastikinės taurelės patentuotų Sveikensenos Gardumėlio ledų su sojiniu šokoladu, sojiniai mangai ir žalioji arbata iš sojinių džiovintų kiaulpienių. Tikra šventė.

Griežlys buvo klasės pirmūnas. Mokinių varžytynėse dėl jo susirėmė konkuruojantys Mokslų kompleksai, ir galiausiai jį labai brangiai nusipirko Votsono-Kriko institutas. Studijos jame garantavo užtikrintą rytojų. Jos prilygo studijoms Harvarde tuo metu, kai šis dar nebuvo atsidūręs vandenyno dugne.

Džimis, priešingai, buvo vidutiniokas, laimėjęs daugiausia balų iš žodinių dalykų, bet labai prastai – iš skaitmeninių. Ir netgi tuos apverktinus laimėjimus jam padėjo pasiekti Griežlys, kuris, užuot pats ruošęs pamokas, savaitgaliais aukodamasis jį mokė matematikos. Kas be ko, jam pačiam kalti nereikė-

jo, – jis buvo nelyginant koks mutantas, galėjo miegodamas spręsti diferencialines lygtis.

– Kodėl tu taip darai? – kartą paklausė Džimis, įpusėjus beviltiškai pamokai. (*Čia reikia žiūrėti kitaip. Reikia visa tai pamėgti. Tai lyg šachmatai. Štai pamėgink. Supratai? Pagal šitą pavyzdį. O dabar viskas bus aišku.* Tačiau Džimis nieko nesuprato, ir niekas jam nebuvo aišku.) – Kodėl tu man padedi?

– Todėl, kad esu sadistas, – atsakė Griežlys. – Man patinka žiūrėti, kaip tu kankiniesi.

– Šiaip ar taip, labai tau dėkoju, – tarė Džimis.

Jis tikrai buvo dėkingas, ir visų pirmiausia todėl, kad tėvas, matydamas Griežlį jam padedant, neturėjo pagrindo bambėti.

Lankydamas kokią nors Modulio mokyklą arba – juo labiau – vieną tų šiukšlynų, vis dar vadinamų „nemokama valstybinė mokykla", jis būtų spindėjęs kaip deimantas purve. Tačiau Komplekso mokyklose knibždėte knibždėjo genialių genų, o jis tokių nepaveldėjo nė vieno iš savo apkiautėlių, kietaširdžių tėvų, tad ir jo paties sugebėjimai buvo atitinkami. Niekas neketino jam duoti papildomų balų už sąmojingumą. Šiaip ar taip, tuomet jis jau nebe taip mėgo laidyti sąmojus: žiūrovai jo nebedomino.

Po žeminančio laukimo, kol dėl smegenuočių grūmėsi geriausi Mokslų kompleksai, o kiti atsainiai sklaidė, greitosiomis vartė atsilikėlių pažymėjimus, apipildami juos kava ar netyčia numesdami ant žemės, galų gale Džimį nusiderėjo Martos Graham akademija, ir tai tik po ilgų ir nuobodžių varžytynių. Jau nekalbant apie tiesioginį tėčio spaudimą, kaip įtarė Džimis: mat jis buvo pažįstamas su akademijos rektoriumi nuo senų laikų, kai kartu atostogavo vasaros stovykloje, ir tikriausiai galėjo atskleisti kokius nors jo nešvarius darbelius. Tokius kaip mažamečių berniukų tvirkinimas, prekyba vaistais juodojoje rinkoje. Galbūt toks įtarimas Džimiui kilo, kai rektorius nenoriai ir pernelyg stipriai spūstelėjo jam ranką.

– Na, vaikeli, sveikinu tave kaip naująjį Martos Graham studentą, – tarė prezidentas, dirbtinai šypsodamas kaip vitamininių priedų pardavėjas.

Kada jie mane nustos vadinti vaikeliu? – piktai pagalvojo Džimis.

Dar negreit. Ak, dar negreit.

– Esi šaunuolis, Džimi, – tarė tėvas vėliau pobūvyje po atviru dangumi, kumštelėdamas jam į pašonę.

Ant jo pasibaisėtino kaklaraiščio su sparnuotomis kiaulėmis plytėjo riebi sojinio šokolado dėmė. Ką nori daryk, tik nepulk glėbesčiuotis, – mintyse tarė jam Džimis.

– Mes didžiuojamės tavimi, aukseli, – tarė Ramona, puošni kaip lempos gaubtas pigiame viešnamyje, – suknele gilia iškirpte, apsiūta rausva paraukta juostele.

Džimis kartą matė kažką panašaus Kviestukių svetainėje, tik ten ja vilkėjo aštuonmetė mergaitė. Ramonos krūtinė virš pūpsančios liemenėlės buvo ištisai paėjusi šlakais nuo pernelyg karštos saulės, tačiau Džimio tatai daugiau nebedomino. Jis jau buvo susipažinęs su žinduolių patelių pieno liaukų atraminio mechanizmo tektonika, o Ramonos motiniška išvaizda kėlė jam pasidygėjimą. Abipus burnos jau buvo įsirėžusios raukšlės nepaisant kolageno injekcijų, – biologinis laikrodis tiksėjo nesustodamas, kaip ji pati mėgdavo sakyti. Ilgai netrukus jai prireiks Grožio toksiko, OdaTau klinikos gydomųjų priemonių – Atsikratykite raukšlių visam laikui! Tarnautojams – tik pusė kainos! – o vėliau, tarkime po penkerių metų, maudynių Amžinosios jaunystės šaltinyje, kuriame nuo kūno nueina visa oda. Ji pakštelėjo jam į skruostą palei nosį, palikdama vyšninį lūpų pėdsaką; jam pasirodė, lyg ji būtų patepusi veidą dviračių tepalu.

Ji galėjo sakyti *mes* ir bučiuotis, nes tapo jo teisėta pamote. Tėvas išsiskyrė su jo motina *in absentia* tuo pagrindu, jog ji „nežinia kur išvykusi“, ir ilgai nelaukdamas atšventė – jeigu taip galima sakyti – tariamas jungtuves. Džimio manymu,

motinai buvo į tai nusispjauti. Jai nei šilta, nei šalta. Toli nuo tų nykių iškilmių, ji žaidė su ugnimi, pasinėrusi į pavojų pilną gyvenimą. Kelis mėnesius jis negavo jos įprastų atvirlaiškių; paskutinysis – su Komodo drakono atvaizdu ir Malaizijos pašto ženklu – iškart patraukė Jungtinės saugos tarnybos dėmesį, ir jis susilaukė dar vieno saugumiečių apsilankymo.

Per vestuves Džimis nusigėrė ligi žemės graibymo. Atsirėmęs į sieną, kvailai vaipėsi, kai laimingoji sutuoktinių pora raikė cukrinį tortą, pagamintą, pasak Ramonos, tik iš Natūralių Produktų. Ji kudakavo nenustodama apie šviežius kiaušinius. Kalbėjo pagimdysianti kūdikį, kūdikį, pateisinsiantį visas viltis, kurių nesugebėjęs pateisinti Džimis.

– Didelio čia daikto, didelio čia daikto, – kuždėjo pats sau Džimis.

Jis nenorėjo turėti tėvo, nenorėjo nė pats būti tėvu, turėti sūnaus ar pats būti sūnumi. Norėjo būti toks, koks yra, laisvas, vienišas, vienintelis, pats sau viešpats ir pats savimi patenkintas. Nuo šios dienos jis išsivaduosiąs nuo visų iliuzijų, gyvensiąs nevaržomas jokių saitų, darysiąs ką tik panorėsiąs, raškysiąs nunokusius gyvenimo vaisius nuo gyvybės medžių ir, atsikandęs vieną kitą kąsnį, iščiulpęs visus syvus, mėtysiąs šalin graužtukus.

Į kambarį jį parvedė Griežlys. Džimis buvo paniuręs ir beveik neberėmė kojomis.

– Išsimiegok, – geraširdiškai kaip paprastai tarė Griežlys. – Paskambinsiu tau iš pat ryto.

Ir štai dabar Griežlys puikavosi išleistuvių pobūvyje po atviru dangumi, šmėkščiojo minioje švytėdamas iš pasididžiavimo. Ne, jis nesididžiavo, pasitaiso Sniego žmogus. Bent jau šiuo atveju reikia sakyti tiesą. Jis niekada nebuvo linkęs į puikybę.

– Sveikinu, – prisivertęs pasveikino jį Džimis.

Tai buvo savaime suprantama, nes iš visų, susirinkusių į išleistuves, jis vienintelis ilgokai bendravo su Griežliu. Tiesa,

buvo dėdė Pytas, tačiau jis nesiskaitė. Be kita ko, jis laikėsi kaip galima atokiau nuo Griežlio. Galbūt galiausiai susivokė, kas jam prisuko tokią interneto sąskaitą. Na, o Griežlio motina pasimirė prieš mėnesį, nesulaukusi iškilmių.

Įvyko nelaimingas atsitikimas ar bent jau tokia buvo versija. (Niekas neprilaužė liežuvio ištarti žodį *sabotažas* – neigiamai atsilieptų verslui.) Tikriausiai ji įsipjovė ligoninėje – nors, pasak Griežlio, neturėjo nieko bendra su skalpeliais – arba įsidrėskė, arba nesisaugojo kaip pridera: nusimovė gumines pirštines ir nubrozdinta vieta prisilietė prie kokio nors ligonio, infekcijos nešėjo. Visai galimas daiktas: ji mėgo kramtytis nagus, o pirštų galuose buvo atsivėrusios, jų žodžiais tariant, dangalų poros. Šiaip ar taip, nepaprastai aktyvi bioforma įsimetusi perėjo per ją nelyginant vejapjovė. Pasak vieno mokslo vyro, tai buvęs genetiškai modifikuotas stafilokokas, susijungęs su gleivūnų šeimos piktybiniu genu; tačiau tuo metu, kai, jį atpažinę, jie ėmėsi, jų manymu, veiksmingo gydymo, ji jau gulėjo izoliatoriuje, sparčiai virsdama gleivių gumulu. Savaime suprantama, Griežlys negalėjo jos aplankyti – niekas negalėjo, ten viskas buvo daroma robotų rankomis, kaip dirbant su branduolinėmis medžiagomis, – bet matė ją pro stebėjimo langą.

– Įspūdinga, – pasakojo Griežlys Džimiui. – Ji visa putojo.

– Putojo?

– Ar esi kada nors užbėręs druskos ant sraigės?

Džimis papurtė galvą.

– Tai va, panašiai kaip valantis dantis.

Pasak Griežlio, motina norėjo per mikrofoną jam tarti paskutinius žodžius, tačiau išėjo iš rikiuotės skaitmeninė sistema; tad jis matė krutant jos lūpas, bet negirdėjo, ką ji sako.

– Apskritai taip ir būna gyvenime, – pridūrė Griežlys.

Pasak jo, šiaip ar taip, ne kažin ką praradęs, nes tuo metu jo motina klejojo.

Džimiui protas nenešė, kaip jis gali būti toks abejingas; šiurpas ėmė vien pagalvojus, jog Griežlys va šitaip stebėjo skaidantis savo motiną. Jis nebūtų sugebėjęs. O gal Griežlys stačiai vaidino. Stengėsi išsaugoti savo orumą, nes priešingu atveju būtų jo netekęs.

Gardučiai

Po išleistuvių Džimis pakviestas išvyko į Hudzono įlankos vakarinę pakrantę pavasaroti Uždarajame Briedyno Sveikensenos atostogų centre, kur gelbėdavosi nuo karščių Sveikensenos elitas. Dėdė Pytas ten turėjo „gražų namelį“, jo žodžiais tariant. Tiesą pasakius, tai buvo veikiau kažkas panašaus į mauzoliejų ir podraug lindynę, kur savaitgaliais slapčia smaginasi porelės: mūrinės sienos, platutėlės lovos su vibromasažu, bidė kiekviename vonios kambaryje, – nors buvo sunku įsivaizduoti dėdę Pytą ten išdarinėjant ką nors įdomesnio. Džimis buvo tikras, kad jį pakvietė tik todėl, jog dėdė Pytas nieku gyvu nenorėjo ten būti vienas su Griežliu. Dėdė Pytas daugiausia laiko praleisdavo žaisdamas golfą, o paskiau tysodavo karštoje vonioje, tad Džimis su Griežliu galėjo daryti ką tik nori.

Ko gero, norėdami atsipūsti po baigiamųjų egzaminų, jie būtų grįžę prie kompiuterinių žaidimų, valstybės remiamų smurto ir pornografijos programų, tačiau tą vasarą plieskėsi karai dėl genetiškai modifikuotos kavos, tad jie verčiau žiūrėjo tas laidas. Karą sukėlė vienos Sveikensenos dukterinės bendrovės išvestos Gardučių kavos naujosios pupelės. Ligi tol kavos pupelės ant vieno krūmo nunokdavo skirtingu laiku, jas tekdavo rinkti rankomis ir apdoroti bei siuntinėti nedideliais kiekiais, tačiau buvo suprojektuotas toks Gardučių kavos krūmas, kad pupelės galėtų nunokti vienu metu, tad pasidarė įmanoma kavą auginti didelėse plantacijose ir derlių imti ma-

šinomis. Smulkieji kavos augintojai atsidūrė už rinkos ribų, o darbdaviai ir darbininkai – prie bado sieto.

Kilo visuotinis pasipriešinimas. Šen bei ten įsižiebdavo riaušės, maištininkai paleisdavo pelenais pasėlius, nusiaubdavo Gardučių kavines, bendrovės darbuotojai susprogdavo užminuotuose automobiliuose, būdavo grobiami, žūdavo nuo snaiperių kulkų arba nuo įsiutusios minios rankų; kita vertus, kariuomenė žudė valstiečius. Ir ne vien tik kuriame nors krašte, bet daugelyje šalių. Tačiau ir kareiviai, ir žuvę valstiečiai visur atrodė panašūs. Ir vieni, ir kiti apėję dulkėmis. Stebėtina, kiek daug dulkių pakyla per tokius įvykius.

– Tuos švilpius derėtų išdaigoti visus aliai vieną, – tarė Griežlys.

– Ką? Valstiečius? Ar tuos, kurie juos žudo?

– Tuos, kurie žudo. Ir ne todėl, kad žudo valstiečius, valstiečiai visais laikais žudomi. Jie naikina atogrąžų girias, kad galėtų sodinti tą savo kavą.

– Ir valstiečiai darytų tą patį, jeigu tik turėtų bent truputį laimės.

– Kas be ko, bet jie neturi nė trupučio laimės.

– Tu stoji jų pusėn?

– Tiesą pasakius, dabar nebėra jokių pusių.

Daugiau nebuvo ko pridurti. Džimis buvo besurinkąs *pasakėlės!*, bet pagalvojo, kad tokiu atveju galbūt nelabai tinka. Šiaip ar taip, tas žodis jau pasidarė pernelyg nuvalkiotas.

– Perjunk kitą kanalą, – pasiūlė.

Tačiau kad ir ką jie jungė, visur, regis, ėjo žinių laida apie Gardučius. Bruzdėjimai, protesto demonstracijos, malšinamos ašarinėmis dujomis, šūviais, policininkų lazdomis; paskiau vėl bruzdėjimai, protesto demonstracijos, dar pasiučiau malšinamos ašarinėmis dujomis, šūviais, policininkų lazdomis. Ir taip diena dienon. Nieko panašaus nebūta nuo pat naujojo amžiaus pirmojo dešimtmečio. Mes esame istorijos liudytojai, kartą pareiškė Griežlys.

Negerkite mirties! – skelbė plakatai. Australijos dokininkai, savo šalyje vis dar išsaugoję profesines sąjungas, vieningai atsisakė iškrauti Gardučių krovinius; Jungtinėse Amerikos Valstijose susikūrė Bostono kavos partija. Jie surengė specialią akciją, gana nuobodžią, mat be smurto, – vieni pliktelėję seniai su senoviškomis tatuiruotėmis arba šviesiais lopais ant kūno ten, kur jos buvo nuimtos, rūsčios moteriškės nukarusiomis krūtimis, saujelė storulių ir, priešingai, išgaišėlių paribio sektų fanatikų su marškinėliais, su paveikslėliais ant krūtinių – šypsulingi angeliukai, skrajojantys su paukšteliais, arba Kristus, susiėmęs su valstiečiais už rankų, – arba žodžiais *Dievas – tai Gamta*. Jie mėtė uoste dėžes su Gardučių kavos pupelėmis į jūrą, tačiau dėžės neskendo. Tad ekrane perdėm liūliavo Gardučių logotipai, begalinė galybė logotipų. Iš tos laidos būtų išėjęs neblogas reklaminis filmukas.

– Būtų ne pro šalį makteleti kavos, – pareiškė Džimis.

– Mulkiai, – tarė Griežlys. – Pamiršo prikrauti akmenų į dėžes.

Paprastai jie žiūrėdavo *Nuogas žinias* per internetą, tačiau kartais įdomumo dėlei dėdės Pyto televizijos kambaryje, išmuštame dirbtine oda, įsijungdavo televizorių su plazminiu ekranu per visą sieną, kuriame pranešėjai būdavo apsirengę nuo galvos iki kojų. Kostiumai, marškiniai ir kaklaraiščiai Džimiui atrodydavo nei šiaip, nei taip – ypač tada, kai jis būdavo šiek tiek apdujęs nuo kvaišalų. Įdomu, kaip visos tos rimtos kalbančios galvos atrodytų *Nuogose žiniose* visu ūgiu ir be drabužių.

Dėdė Pytas kartais irgi žiūrėdavo žinias vakare, grįžęs iš golfo aikštynų. Įsipildavo kokio gėrimo ir pradėdavo pats komentuoti.

– Įprastinis šurmulys, – sakydavo. – Nusibos ir nutils. Kas nenori puodelio pigesnės kavos – nieko čia nepadarysi.

– Aišku, nieko nepadarysi, – paslaugiai pritardavo Griežlys.

Dėdė Pytas turėjo nusipirkęs pluoštą Gardučių akcijų, ir nemažą.

– Neblogas grobis, – sakydavo Griežlys, savo kompiuteryje peržvelgdamas dėdės Pyto turtą.

– Galėtum visa tai iškeisti į ką nors kita, – atsiliepdavo Džimis. – Parduok Gardučius, nupirk ką nors, ko jis iš tikrųjų nekenčia. Pirk vėjo energiją. Ne, geriau nupirk kokią gydyklą. Arba Pietų Amerikos jautienos eksporto akcijų.

– Ne, – atsakydavo Griežlys. – Negaliu rizikuoti tokiais dalykais labirinte. Jis gali pastebėti. Gali susivokti, jog buvau įsilaužęs.

Įtampa padidėjo, kai, grupelei Gardučiams priešiškai nusiteikusių kuoktelėjusių fanatikų susprogdinus Linkolno memorialą, žuvo penki japonai moksleiviai, Demokratijos turo dalyviai. *Užtiaks veidmainiauti,* – buvo pakeverzota tolėliau, per saugų atstumą aptiktame raštelyje.

– Gaila, – tarė Džimis. – Jie netgi rašyti nemoka.

– Bet užtat kaip tvirtai reiškia savo nuomonę, – atrėmė Griežlys.

– Tikiuosi, kad suspirgės elektros kėdėje, – pridūrė dėdė Pytas.

Džimis neatsakė nė žodžio, nes žiūrėjo, kaip Merilande demonstrantai apgula Gardučių centrinę būstinę. Ten, klykiančioje minioje, su plakatu *Gardučiai – šūdų rieškučiai*, žalia skarele apsirišusi veidą, stovėjo – ar tikrai? – jo prażuvusi motina. Vienu tarpu skarelė nusmuko, ir Džimis aiškiai ją pamatė – surauktus antakius, atvirą mėlynų akių žvilgsnį, ryžtingai sučiauptas lūpas. Staigiai ir skausmingai prasiveržė meilė ir iškart po to – pyktis. Toks įspūdis, lyg būtų kas įspyręs: vos atgavo kvapą. Paskiau puolė Jungtinė saugos tarnyba, pakilo debesis ašarinių dujų, driokstelėjo tarytum šūviai, ir kai Džimis vėl pažvelgė į ekraną, motina buvo dingusi.

– Sustabdyk! – suriko jis. – Pavaryk atgal!

Jis norėjo įsitikinti, kad nesuklydo. Kaip ji galėjo šitaip rizikuoti? Jeigu jie ją sučiuptų, šįsyk ji tikrai dingtų, ir jau amžinai. Tačiau Griežlys, vos žvilgtelėjęs į jį, jau perjungė kitą kanalą.

Nieko nereikėjo sakyti, pagalvojo Džimis. Nereikėjo atkreipti dėmesio. Dabar jam kūnas ėjo pagaugais iš baimės. Kas bus, jeigu dėdė Pytas ims ir paskambins Jungtinei saugos tarnybai? Jeigu tik jie užeitų jos pėdsakus, jai būtų amen.

Tačiau dėdė Pytas, regis, nieko nepastebėjo. Pylėsi dar vieną stikliuką viskio.

– Jie turėtų išpyškinti visą tą gaują, – tarė. – Tik iš pradžių sudaužyti visas tas televizijos kameras. Kas juos filmavo? Įdomu, kas iš tikrųjų užsakė tą laidą?

– Kas atsitiko? – paklausė Griežlys, kai jiedu liko vieni.

– Nieko, – atsakė Džimis.

– Aš spėjau sustabdyti, – tarė Griežlys. – Turiu visą epizodą.

– Man regis, geriau viską ištrintum, – tarė Džimis.

Nuslūgus baimei, jis puolė į visišką neviltį. Šiuo metu dėdė Pytas, be abejo, įjungęs savo celiuliarinį telefono aparatą, jau renka numerį; prabėgs kelios valandos, ir Jungtinė saugos tarnyba vėl ims jį kvosti. Motina šen, motina ten. Iš naujo teks viską ištverti.

– Viskas gerai, – tarė Griežlys, ir Džimis tai suprato kaip: *Gali manim pasikliauti*. Paskiau pridūrė: – Pabandysiu atspėti. Chordinių tipo, stuburinių klasės, žinduolių būrio, primatų giminės, *homo* genties, *sapiens sapiens* rūšies, porūšis – tavo motina.

– Viršūnė, – vangiai atsiliepė Džimis.

– Nieko sudėtinga, – atsakė Griežlys. – Iškart ją pažinau iš mėlynų akių. Arba ji, arba jos klonas.

Jeigu ją atpažino Griežlys, tai kas gi dar galėjo atpažinti? Be jokios abejonės, visiems Komplekso gyventojams Jungtinės saugos tarnybos vyrai kaišiojo nuotraukas: *Ar esate matę šitą*

moterį? Nenormalios motinos istorija persekiojo jį kaip koks priklydęs šuo – tikriausiai iš dalies dėl to jis susilaukė tokio menko dėmesio per moksleivių varžytynes. Nepatikimas, grėsmė saugumui, turi dėmę.

– Ir mano tėtis toks buvo, – tarė Griežlys. – Jis irgi dėjo į kojas.

– Aš maniau, kad jis mirė, – tarė Džimis.

Tiek ir buvo girdėjęs iš Griežlio: tėtis miręs, taškas, pakeisk plokštelę. Apie tai Griežlys kuo mažiausiai norėdavo kalbėti.

– Taip ir buvo. Plebopolyje nulėkė nuo viaduko. Buvo piko metas, ir, kai žmonės sugebėjo prie jo prieiti, jau tiko nebent katėms maistui.

– Jis nušoko, ar ką? – paklausė Džimis.

Griežlys per daug nesileido į kalbas, todėl Džimis ir išdrįso paklausti.

– Visi taip kalbėjo, – atsakė Griežlys. – Jis buvo vienas svarbiausiųjų Vakarų Sveikensenos mokslininkų, todėl jam surengė labai gražias laidotuves. Visi laikėsi be galo taktiškai. Niekas neištarė žodžio *savižudybė*. Visi kartojo: „Tavo tėčiui atsitiko nelaimė“.

– Labai tave užjaučiu, – tarė Džimis.

– Dėdė Pytas tuo metu kojos nekėlė iš mūsų namų. Pasak motinos, *nepaprastai parėmė sunkią valandą*. – Žodžius *nepaprastai parėmė sunkią valandą* Griežlys ištarė lyg cituodamas motiną. – Pasak jos, jis buvo ne tik tėčio viršininkas ir geriausias draugas, bet sykiu pasirodė besąs puikus šeimos draugas, nors anksčiau niekada nebuvau jo matęs namuose. Jis norėjo *išvaduoti* mus nuo visų sunkumų, pasak jo, *labai mumis rūpinosi*. Vis bandė atvirai su manim pasikalbėti – pasakojo, jog tėtis turėjo *bėdų*.

– Kitaip sakant, tavo tėtis kuoktelėjo, – įsiterpė Džimis.

Griežlys nužvelgė Džimį savo įkypomis žaliomis akimis.

– Aha. Bet jis nekuoktelėjo. Paskutiniu metu atrodė labai susirūpinęs, bet neturėjo jokių *bėdų*. Jam niekada nekildavo tokių minčių. Nušokti nuo kur nors. Būčiau supratęs.

– Manai, kad jis nukrito netyčia?

– Netyčia?

– Nuo viaduko.

Iš pradžių Džimis vos nepaklausė, ką jis darė plebopolyje ant viaduko, tačiau susivaldė taręs sau, jog nedera to klausinėti.

– Ar ten buvo turėklai?

– Jis buvo šiek tiek išsiblaškęs, – keistai šypsodamas, pridūrė Griežlys. – Niekad nežiūrėdavo, kur eina. Skrajodavo padebesiais. Tikėjo, jog įmanoma pagerinti žmonijos likimą.

– Tu gerai sutarei su juo?

Griežlys susimąstė.

– Jis mane išmokė žaisti šachmatais. Prieš tai, kai tas nutiko.

– Manding, aišku, jog ne *po to*, – tarė Džimis, bandydamas paversti viską juokais, nes tuo metu užjautė Griežlį ir nenorėjo kalbėti ta tema.

Kaip aš to nesupratau? – mąsto Sniego žmogus. – Kaip nesuvokiau to, ką jis turi galvoje? Kaip aš galėjau būti toks kvailas?

Ne, ne kvailas. Jis nedrįsta apibūdinti savęs, koks tuomet buvo. Vargu, ar buvo nepatyręs – buvo daug ko patyręs, turėjo randų, slaptų minčių. Gal kai ko neišmanė. Buvo neišsivystęs, nesusitupėjęs.

Tas jo neišmanymas buvo primestinis, sąmoningas. Ar, tiesą pasakius, ne tiek sąmoningas, kiek užprogramuotas. Jis užaugo uždaroje erdvėje tarp keturių sienų ir pagaliau pats tapo uždaras. Užsidarė savo kiaute.

Taikomoji iškalba

Atostogoms pasibaigus, Griežlys išvažiavo į Votsoną-Kriką, o Džimis – į Martos Graham akademiją.

– Pasimatysim, – tarė Džimis.

– Susirašinėsime elektroniniu paštu, – tarė Griežlys. Paskiau, matydamas, koks Džimis prislėgtas, pridūrė: – Nenusimink, pakliuvai į gerą vietą, tai garsi akademija.

– Buvo garsi, – pataisė Džimis.

– Ne taip jau blogai ten bus.

Šįkart Griežlys klydo. Martos Graham akademijai grėsė neišvengiamas žlugimas. Traukiniui įvažiuojant į stotį, Džimis pastebėjo, kad ją iš visų pusių supa šiurpių šiurpiausi plebopoliai: tušti sandėliai, išdegę daugiaaukščiai gyvenamieji namai, apleistos automobilių stovėjimo aikštelės. Šen bei ten riogsojo lūšnos, suremtos iš atliekų – skardos lakštų, faneros, – be abejo, visuomenės atstumtųjų pastogės. Kaip tie žmonės manosi? Džimiui protas nenešė. Ir vis dėlto jie gyveno už spygliuotos vielos tvoros. Du tipai parodė iškėlę smilių ir didįjį pirštą, kažką rėkdami, tačiau pro neperšaunamo stiklo langus nieko nebuvo girdėti.

Saugumas prie Martos Graham akademijos vartų buvo juoko vertas. Sargybiniai apsnūdę, mūrinės sienos – prikeverzotos žymekliais išblukusių piešinių ir užrašų – tokios žemos, kad jas galėtų peržergti ir vienakojis nykštukas. Už vartų – Bilbao stiliaus blokiniai pastatai, dumblu užtrauktos vejos, sukietėjusiu arba išpliurusiu nelygu metų laikas, ir jokių sporto įren-

ginių, išskyrus plaukymo baseiną, kuris atrodė kaip didžiulė sardinių skardinė ir lygiai taip pat dvokė. Didžiąją laiko dalį kondicionieriai bendrabučiuose neveikė; dažnai svyruojant įtampai, mirkčiodavo elektros lemputės; maistas kavinėje paprastai būdavo pilkšvas, panašus į skunkėnų išmatas. Miegamuosiuose knibždėte knibždėjo nariuotakojų, įvairiausių rūšių ir genčių, tačiau daugiausia – tarakonų. Džimį slėgė aplinka, kaip – veikiausiai – būtų slėgusi kiekvieną, turintį sudėtingesnę nei tulpės nervų sistemą. Tačiau, kaip sakė tėvas, nesmagiai atsisveikindamas su Džimiu, tokias kortas jam davė gyvenimas, ir dabar jis turėjo jomis lošti kaip įmanydamas geriau.

Gerai, tėti, pagalvojo Džimis. Visada žinojau, kad galiu tikėtis iš tavęs labai protingo patarimo.

Akademija buvo pavadinta Martos Graham vardu pagerbiant kažkokią kraugerišką dvidešimtojo amžiaus baleto deivę, savo laiku sukėlusią nemažai triukšmo. Prie administracijos pastato stovėjo jos šiurpi statula, vaizduojanti – kaip skelbė užrašas bronzinėje lentelėje – Juditą, kertančią galvą tokiam švilpiui, vardu Holofernas, vilkinčiam istorine apranga. Atgyvenęs feministinis šlamštas, studentų žodžiais tariant. Gana dažnai studentai ištepliodavo jos krūtis arba priklijuodavo plieno drožlių prie gaktos – Džimis, ir tas kartais prie to prikišdavo nagus, – ir administracijos darbuotojai buvo tokie atbukę, jog prabėgdavo ištisi mėnesiai, kol kas nors pastebėdavo puošmenas. Tėvai visada kritikuodavo statulą – netikęs pavyzdys jaunimui, pasak jų, pernelyg žiauri, pernelyg kraugeriška, ir taip toliau, ir panašiai, – tuo tarpu studentai vieningai ją gindavo. Pasak jų, rūsčioji senutė Marta, jos grimasa, kraujais varvanti galva ir visa kita, – tai jų talismanas. Ji – gyvenimo, meno arba dar kažin ko simbolis. Šalin rankas nuo Martos. Duokite jai ramybę.

Akademiją dvidešimtojo amžiaus trečiojo dešimtmečio pabaigoje įkūrė būrelis amžinatilsį turtingų geraširdžių Senojo Niujorko liberalų kaip meno ir humanitarinių mokslų koledžą,

kuriame skiriamas ypatingas dėmesys scenos menui – vaidybai, dainavimui, šokiui ir taip toliau. Devintajame dešimtmetyje dar prisidėjo kinematografija, o vėliau – videomenas. Tie dalykai vis dar buvo dėstomi Martos Graham akademijoje; studentai statė spektaklius, kaip tik ten Džimis pamatė scenoje gyvą *Makbetą* ir tarė sau, jog Ana K. savo svetainėje, sėdėdama tualete ant unitazo, vis dėlto savo slaptiems žiūrovams sukūrė kur kas įtaigesnį ledi Makbet paveikslą.

Dainavimo ir šokio skyrių studentai vis dar dainavo ir šoko, nors scenos meno rūšys jau baigė išmirti, ir klasės tolydžio mažėjo. Dvidešimt pirmojo amžiaus pradžioje scenos menas labai nukentėjo nuo terorizmo baimės – tais laikais niekas nenorėjo atsidurti masinėse susibūrimo vietose, tamsoje, lengvai susprogdinamoje uždaroje patalpoje, juo labiau tam tikros padėties ir blaivaus proto žmonės. Teatro spektakliai galiausiai virto koncertais „Dainuokime kartu", apsimėtymu pomidorais arba gražių mergelių šlapiais marškinėliais turnyrais. Ir nors kai kurios meno formos vis dar šiaip ne taip gyvavo – televizijos serialai, roko muzikos video spektakliai, didumą žiūrovų sudarė senimas, išsiilgęs žilos praeities pramogų.

Tad studijuoti Martos Graham akademijoje – tai nelyginant mokytis lotynų kalbos arba knygrišystės: savotiškai malonu pažiūrėti, tačiau beprasmiška, nors ir kiek koledžo prezidentas postringaudavo per nuobodžių nuobodžiausias paskaitas apie gyvybiškai svarbius menus ir jų neginčijamai garbingą vietą didžiajame plakančios žmogaus širdies amfiteatre, aptrauktame purpuriniu aksomu.

O kam reikalinga kinematografija ir videomenas? Kiekvienas, kas turi kompiuterį, gali sukomponuoti ką tik nori arba skaitmeniniu būdu apdoroti seną medžiagą, arba sukurti naują animaciją. Galima atsisiųsti kokį standartinį filmą ir įterpti kokius nori veidus ir kokius nori kūnus. Džimis, ir tas juoko dėlei sumontavo drauge du vaizdo įrašus *Puikybė ir prietarai* ir *Švyturio link*, nuogai nurengęs visus veikėjus, o vizualinių menų antrajame kurse Sveikensenoje perdirbo *Maltos sakalą*

Rembranto pusšešėlių stiliumi, sykiu veikėjus aprengdamas Keitės Grinavėj kostiumais. Pavyko kuo puikiausiai. Tamsūs tonai, puikūs pusšešėliai.

Šitaip pamažu nykstant vertybėms – vykstant buvusios intelektinės teritorijos erozijai, – Martos Graham akademijoje galiausiai susiklostė tokia padėtis, kad studentams ji negalėjo pasiūlyti nieko gera. Vienas po kito išmirė pagrindiniai steigėjai, išvėso entuziazmas aukoti pinigus tariamam menui, prireikė išteklių kur kas žemiškesniems dalykams, sudarant mokymo programas pradėta labiau kreipti dėmesį į kitus veiklos barus. *Šiuolaikinius veiklos barus,* kaip mėgta sakyti. Tokius kaip *Žiniatinklio žaidimų dinamika*, kuri galėjo duoti pelno. Arba vaizduojamoji prezentacija, įtraukta į tvarkaraštį kaip vaizduojamojo ir plastinio meno modulis. Turėdamas kišenėje studentų vadinamąjį VPM diplomą, galėjai drąsiai eiti dirbti į reklamos biurą.

Arba problematika. Problematika tiko žodžių žmonėms, tad Džimis ją ir pasirinko. Studentai pravardžiavo juos sukučiais. Kaip ir visa kita Martos Graham akademijoje, problematika siekė praktiškų tikslų. *Mūsų studentai išeina į gyvenimą visapusiškai pasiruošę gamybai,* – toks šūkis buvo užrašytas po pradiniu lotynišku akademijos *motto*: *Ars longa vita brevis.*

Džimis turėjo mažai iliuzijų. Žinojo, koks kelias jam atsivers baigus problematiką su tuo juokingu diplomu kišenėje. Geriausiu atveju galėtų dekoruoti vitrinas – atgaivinkime šaltą, atšiaurų skaitmenų pasaulį vaizdingais dvimačiais tauškalais. Nelygu tokių problematikos kursų kaip taikomoji logika, taikomoji iškalba, medicinos etika ir terminija, taikomoji semantika, reliatyvistika ir aukštoji decharakterizacija, lyginamoji kultūros psichologija ir visa kita pažangumo rodikliai jis turės galimybę pasirinkti arba gerai apmokamą vitrinų dekoruotojo darbą didelėje kompanijoje, arba elgetišką atlyginimą menkoje, galus grobstančioje firmoje. Būsimo gyvenimo perspektyva jam primena nuosprendį, ne paprastą ir aiškų kalėjimo

nuosprendį, bet ištęstą nuosprendį su daugybe nereikalingų šalutinių straipsnių ir išlygų – taip šmaikštaudavo jis studentų miestelio baruose ir aludėse, Atokvėpio valandomis „kabindamas“ panas. Vargu ar jis nekantriai laukė to nuosprendžio, to savo gyvenimo galo.

Šiaip ar taip, jis apsikasė Martos Graham akademijoje, įsitaisė nelyginant apkase ir tvirtai pasiruošė laikytis iki pat galo. Bendrabutyje – dviejuose ankštuose kambarėliuose su žvyninukų knibždančiu vonios kambariu per vidurį – jis gyveno su fundamentaliste vegetare, vardu Bernisė, šiurkščius plaukus ant pakaušio susiveržusia mediniu tukano formos gnybtu ir vilkinčia vien tik Viešpaties sodininkų marškinėliais, kurie – turint galvoje jos bjaurėjimąsi tokiais cheminiais preparatais kaip pažastų pieštukas – dvokdavo netgi šviežiai išskalbti.

Bernisė jam aiškiai įrodė, kaip nepalankiai žiūri į jo mėsėdišką prigimtį, – pagrobė jo odinius sandalus ir demonstratyviai sudegino juos vidury vejos. Džimiui pareiškus, kad jie buvę ne iš tikros odos, ji atrėžė, jog jie nusipelnę tokio likimo jau vien todėl, kad primena tikros odos sandalus. Po to, kai Džimis vieną po kitos parsivedė kelias merginas – kas jai rūpi, ir, be to, jie laikėsi labai tyliai, nebent kikeno, paveikti tam tikrų medikamentų, ir, savaime suprantama, atitinkamai vaitojo, – ji išreiškė savo nuomonę apie šalių sutikimu pagrįstą seksą sudegindama visas jo trumpikes.

Džimis pasiskundė Studentų paslaugų biurui ir po kelių nesėkmingų bandymų – Martos Graham akademijos Studentų paslaugų biurą sudarė niurgzliai, sudegę televizijos serialų aktoriai, negalėję atleisti pasauliui už savo niekingos šlovės praradimą, – buvo perkeltas į vienvietį kambarį. (*Iš pradžių sandalai, paskiau mano apatiniai. O tada jau aš. Ta moteris – piromanė, kitais žodžiais tariant, rimtai susipykusi su tikrove. Jums reikia konkretaus mano apatinių autodafė įrodymo? Žvilgtelėkite štai į šitą plonytį vokelį. Jeigu kitą kartą pamatysite mane urnoje, saują rupių pelenų, kelis dantis, ar prisiimsite už tai atsakomybę? Klausykit, aš esu studentas, o jūs – Studentų paslaugų biuras.*

Firminiame blanke užrašyta juodu ant balto, matot?Tokį pat laišką elektroniniu paštu išsiunčiau prezidentui.)

(Savaime suprantama, iš tikrųjų nieko panašaus jis nesakė. Buvo pakankamai protingas, kad šitaip nekalbėtų. Šypsodamasis prisistatė kaip blaivaus proto žmogus, pelnė jų palankumą.)

Vėliau, išsikovojus atskirą kambarį, viskas klostėsi truputį geriau. Bent jau galėjo nevaržomai bendrauti. Jis pastebėjo, kad savo ilgesinga nuotaika masina tam tikros pusiau meninės prigimties moteris, širdies žaizdų gydymo specialistes, kurių knibždėte knibždėjo Martos Graham akademijoje. Taurios, globėjiškos, idealų kupinos moterys, prisimena jas Sniego žmogus. Irgi sužeista širdimi, taip pat trokštančios paguodos. Iš pradžių Džimis puldavo joms į pagalbą: jis toks jautrus, sakydavo jos, tikras senovės laikų riteris. Prisitraukęs jų kančių istorijų, nelyginant savotiškais šutekliais gydydavo jomis savo širdies žaizdas. Tačiau veikiai viskas apsiversdavo aukštyn kojomis, ir gydytojas tapdavo pacientu. Pamačiusios, koks jis nukankintas, moterys trokšdavo padėti jam naujomis akimis pažvelgti į gyvenimą ir atskleisti teigiamas savo dvasingumo puses. Jos laikydavo jį savotišku kūrybiniu projektu: žaliava – prislėgtas Džimis, kūrybos rezultatas – laimingas Džimis.

Džimis nesipriešindavo. Jos džiūgaudavo jausdamosi naudingos. Užsibrėždavo tokius didžius tikslus, jog sužadindavo jam graudulį. Ar tau būtų gera va šitaip? O va šitaip? Na, o *šitaip*? Tačiau jis stengdavosi išlaikyti nepakitusią savo ilgesingai liūdną nuotaiką. Priešingu atveju jos tikėtųsi atlygio ar bent jau teigiamo rezultato; paskiau pareikalautų žengti kitą žingsnį, o dar vėliau – duoti įžadą. Tačiau jis buvo ne toks kvailas, kad atsižadėtų to rūškano lietingos dienos žavesio – savo sutemų kerų, miglotos aureolės, – primasinusių jas iš pirmo karto.

– Veltui stengiatės, – sakydavo joms. – Aš sergu jausmų disleksija.

Be to, sakydavo joms, kad jos gražios, kad išjudina jį. Tai būdavo tiesa, jis nė kiek nemeluodavo, taip iš tikrųjų ir būdavo.

Be to, sakydavo, jog dėti į jį kokias nors viltis būtų tuščias darbas, jog esąs išeikvotų jausmų sąvartynas, jog joms reikia paprasčiausiai mėgautis gyvenimu čia ir dabar.

Anksčiau ar vėliau jos imdavo skųstis, kad jis verčia viską juokais. Prieš tai pasiūliusios pasidaryti žvalesniam ir žiūrėti į viską paprasčiau. Galiausiai joms išsekdavo jėgos, jos apsipildavo ašaromis, ir tuomet jis prisipažindavo, kad jas myli. Stengdavosi tarti tuos žodžius užgesusiu balsu: jo meilė – tai lyg dozė nuodų, dvasinių nuodų, paragavusios tos meilės, jos nugrimsiančios į tamsias gelmes, iš kur jis pats negalįs ištrūkti, ir tik todėl, kad taip stipriai jas mylįs, linkįs joms laikytis kaip galima toliau nuo bėdos, kitaip sakant, nuo jo pražūtingo gyvenimo. Kai kurios jį permatydavo kiaurai – *Kada tu subręsi, Džimi!* – bet apskritai gudrybė suveikdavo.

Jam visada būdavo liūdna, kai jos pabėgdavo. Jis stačiai susirgdavo, kai jos imdavo širsti, jį slėgdavo moterų pyktis, tačiau kai tik jos netekdavo kantrybės, jis suvokdavo, jog viskas baigta. Moters paliktas, jis jausdavosi pažemintas, nors iš tikrųjų pats to siekdavo. Tačiau ilgai netrukus atsirasdavo kita žavi, lengvai pažeidžiama moteris. Tuo metu jų tikrai netrūko.

Šiaip ar taip, jis nemeluodavo arba meluodavo retkarčiais. Iš tikrųjų mylėdavo tas moteris – savotiškai. Iš tikrųjų linkėdavo joms gera. Paprasčiausiai nesugebėdavo ilgiau skirti joms dėmesio.

– Nenaudėli tu, – garsiai išplūsta save Sniego žmogus. *Nenaudėlis* – puikus žodis, aukso fondas.

Savaime suprantama, tos moterys žinojo, kas atsitiko jo motinai. Šuva loja – vėjas nešioja. Sniego žmogui gėda prisiminti, kaip jis piktnaudžiavo ta istorija – čia užuomina, čia neryžtinga tyla. Moterys stengdavosi jį paguosti, ir jis mėgaudavosi jų užuojauta, vartydavosi joje kaip inkstas taukuose, masažuodavosi ja. Nelyginant mineralinių vandenų kurorte imdamas visą gydomųjų vonių kursą.

Į tą laiką jo motina jau turėjo naują statusą: tapo mitine asmenybe, antžmogiu tamsiais sparnais, tamsiomis kaip Teisingumas degančiomis akimis, su kardu rankoje. Priėjęs tą vietą, kai ji pagrobė iš jo skunkėną Žudiką, paprastai turėdavo nubraukti vieną kitą ašarą – ne nuo savo, bet klausytojų skruosto.

Ir ką tu padarei? (Išplėstos akys, plekštelėjimas per ranką, užuojautos kupinas žvilgsnis.)

Et, ką ten. (Jis patraukia pečiais, nukreipia žvilgsnį į šalį, pakeičia temą.)

Ne viskas būdavo vaidyba.

Tik Oriksei nepadarė jokio įspūdžio siaubingoji sparnuotoji motina. *Vadinasi, Džimi, tavo motina pabėgo? Gaila. Gal ne be reikalo. Ar esi kada nors apie tai pagalvojęs?* Oriksė niekada nerodydavo užuojautos nei jam, nei sau. Ji nebuvo bejausmė: priešingai. Tačiau neketindavo išgyventi to, ką jis bandydavo jai primesti. Gal todėl jis ir įkliuvo, kad niekada nesugebėdavo gauti iš jos to, ko kitos niekada nešykštėdavo? Gal tai ir buvo visa jos kerų paslaptis?

Aspergerio universitetas

Griežlys su Džimiu susisiekdavo elektroniniu paštu. Keistais, niekinamais vardais vadindamas savo dėstytojus ir bendramoksl ius, stengdamasis rodyti sąmojį, Džimis skųsdavosi gyvenimu Martos Graham akademijoje. Aprašinėdavo savo meniu, sudarytą iš antrinio naudojimo botulizmo ir salmonelių, siųsdavo sąrašus įvairiausių daugiakojų gyvių, aptiktų savo kambaryje, verkšlendavo dėl menkos kokybės nuotaikos taisymo preparatų, pusvelčiui išparduodamų šiurpiame studentų prekybos centre. Savisaugos instinkto vedamas, stengdavosi nuslėpti savo lytinio gyvenimo peripetijas, nebent retkarčiais paminėdavo kokias detales, kaip galima mažiau susijusias su juo pačiu. *(Tos mergelės vargiai suskaičiuoja iki dešimties, tačiau, tiesą pasakius, ką ten skaičiuosi lovoje? Daugių daugiausia jos turi įsiminti mano telefono numerį, cha cha cha, juokauju,*☺.)

Vis dėlto jis nepraleisdavo progos pasipuikuoti, nes – sprendžiant iš tam tikrų požymių – tame laimėjimų bare jau senokai lenkė Griežlį. Sveikensenoje Griežlys nepasižymėjo lytiniu aktyvumu. Merginos jo varžydavosi. Tiesa, jis buvo prisiviliojęs porą apsėstųjų, kurios, įsitikinusios, kad jis gali vaikščioti vandeniu, sekiojo iš paskos, elektroniniu paštu siuntinėjo jam ašaringus, aistringus laiškus ir grasinosi dėl jo persipjauti venas. Galimas daiktas, jis ir pergulėjo kartą kitą su jomis; tačiau niekada nenuėjo toliau. Jo žodžiais tariant, meilės procesas, kad ir sukeldamas organizmo cheminių savybių pakitimų ir būdamas neabejotinai tikras, yra paprasčiausiai hormonų su-

žadinta haliucinacija. Be kita ko, žemina žmogaus orumą, nes stumia į nepalankią padėtį, pernelyg daug galių suteikdamas meilės objektui. Na, o pati sueitis nepasižymi nei patrauklumu, nei savitumu ir toli gražu nėra pats geriausias genų paveldėjimo būdas.

Džimio primasintoms mergelėms Griežlys kone kėlė šiurpą, tad, teisindamas jį, Džimis jausdavosi savotiškai pranašesnis.

– Jis neblogas vyras, tik stačiai ne šios žemės žmogus, – paprastai sakydavo joms.

Tačiau kaip sužinoti apie dabartinį Griežlio gyvenimą? Griežlys šykščiai apie save rašydavo. Ar jis gyvena vienas, ar turi merginą? Niekada apie tai neužsimindavo, bet tai nieko nereiškė. Savo laiškuose paprastai aprašydavo universiteto mokslinę įrangą – fantastišką, stačiai Aladino lobį biogenetinių tyrimų srityje, – ir dar, ką dar? Ką rašė Griežlys siųsdamas savo pirmuosius glaustus laiškus iš Votsono-Kriko instituto? Sniego žmogus nebeprisimena.

Kas be ko, jiedu žaisdavo begalines šachmatų partijas – po du ėjimus per dieną. Dabar Džimis žaidė geriau: buvo lengviau susikaupti nematant Griežlio, kuris paprastai niūniuodavo panosėje barbendamas pirštais, lyg jau numatęs trisdešimt ėjimų priekin, ir kantriai laukdamas, kol vėžlio sukrumo protu Džimis pagaliau susivoks paaukoti antrą bokštą. Taipgi, ruošdamasis kitam ėjimui, Džimis galėdavo panaršyti po internetą ir įvairiose programose pasižiūrėti į didmeistrių puslapius ir žymiausias praeities šachmatų partijas. Ko gero, ir Griežlys darė tą patį.

Po penkių ar šešių mėnesių Griežlys pasidarė šiek tiek šnekesnis. Pasak jo, dirbąs kur kas įnirtingiau nei Sveikensenoje, nes esanti nepalyginamai didesnė konkurencija. Votsono-Kriko institutas garsėjantis tarp studentų kaip Aspergerio universitetas – jo koridoriais klaidžioja, liuoksi ir žioplinėja daugiausia talentingų keistuolių. Genetiniu požiūriu linkusių į autizmą; siauro akiračio, vienkrypčio proto, sunkiai pritampančių prie

visuomenės – ryškiai skirtingų nuo tavo išsigašinusių dabitų, – bet, laimė, vyresnybė esanti gana pakanti nežymioms antisocialinio elgesio apraiškoms.

Ten tokių daugiau negu Sveikensenoje? – paklausė Džimis.

Palyginti su šiuo universitetu, Sveikensena atrodo kaip plebopolis, – atsakė Griežlys. – *Absoliutūs NT.*

NT?

Neurotipai.

Ką tai reiškia?

Neturintys genijaus geno.

Vadinasi, tu esi neurotipas? – paklausė Džimis kitą savaitę, turėjęs kurį laiką apie tai pagalvoti. Ir susirūpinti, ar kartais jis pats nesąs neurotipas ir tokiu atveju pagal Griežlio geštalto psichologiją ar tai nebūtų blogai? Galiausiai jis padarė išvadą, jog taip ir yra, ir taip iš tikrųjų ir buvo.

Tačiau Griežlys neatsakė į tą klausimą. Toks buvo jo įprotis: kai jį paklausi to, į ką jis nenori atsakyti, jis dedasi negirdėjęs klausimo.

Būtinai atvažiuok čionai apsižiūrėti, – rašė jis Džimiui kitų metų spalio pabaigoje, kai jiedu jau buvo antrakursiai. – *Tokie dalykai pasitaiko tik kartą per gyvenimą. Pristatysiu tave kaip savo pusbrolį, tarkim, bukoką ir nenuovokų. Atvažiuok savaitgaliui Padėkos dieną.*

Vietoj to Džimis galįs nebent pasirinkti tėvų kalakutą ir drauge su jais kalakutus sverti, *juokauju, cha cha cha* ☺, atsakė Džimis; praleisti šventes su tėvais jis nebuvo nusiteikęs, tad mielai sutiko. Tarė sau, jog kaip senas draugas daro paslaugą Griežliui, nes šis, būdamas našlaitis, neturėtų kitos išeities kaip praleisti atostogas pas tą nuobodą australopiteką dėdęne-dėdę Pytą. Be to, Džimis pasiilgo Griežlio. Jau metai, kai jiedu nesimatė. Jis svarstė, ar Griežlys bus pasikeitęs.

Iki atostogų Džimiui reikėjo užbaigti du kursinius darbus. Savaime suprantama, jis būtų galėjęs juos nusipirkti internete – Martos Graham akademijoje žiūrėta pro pirštus į balų

sistemą, ir nusirašinėjimas klestėte klestėjo, – tačiau šiuo atžvilgiu Džimis buvo nepalenkiamas. Nors ir kaip keista, jis pats rašė kursinius darbus; toks elgesys labai patiko Martos Graham akademijos tipo moterims. Joms darydavo įspūdį truputis savitumo, rizika ir kryptinga protinė veikla.

Kaip tik dėl to jis valandų valandas praleisdavo tamsiausiuose bibliotekos fondų užkaboriuose šniukštinėdamas išminties paslapčių. Geresnės bibliotekos, priklausančios turtingesnėms mokslo įstaigoms, jau senių seniausiai sudegino visas knygas ir laikė visą informaciją įrašytą į kompaktines plokšteles, tačiau Martos Graham akademija šioje srityje kaip ir visur kitur buvo atsilikusi. Ant veido užsidėjęs apsauginę kaukę, kad neprisikvėpuotų pelėsių, Džimis ganydavosi tarp dūlėjančio popieriaus prikrautų lentynų, šlamšdamas kas pakliūva.

Didžia dalimi bibliotekon eidavo iš užsispyrimo ir netgi užgautos savimeilės stumiamas. Sistema jį įspraudė tarp išbrokuotųjų, ir tai, ką jis studijavo, buvo laikoma – tame lygmenyje, kur priimami sprendimai, tikrosios valdžios lygmenyje, – archajišku laiko švaistymu. Ką gi, jis užsibrėš tikslą visa galva pasinerti į tai, kas niekam nereikalinga. Bus šalininkas to, kas laikoma nereikalinga, gynėjas ir saugotojas. Kas sakė, jog menas apskritai visiškai nereikalingas? Džimis negalėjo prisiminti, bet vis viena ačiū jam, kad ir kas jis būtų. Kuo labiau pasenusi būdavo knyga, tuo mieliau Džimis įtraukdavo ją į savo asmeninę kolekciją.

Jis taipgi sudarinėjo senų žodžių sąrašus – tokio apibrėžtumo ir įtaigumo žodžių, kurių vartoti nebebuvo prasmės nūdienos pasaulyje, arba *šūdienos pasaulyje*, kaip Džimis kartais tyčia klaidingai rašydavo savo kursiniuose darbuose. (*Korektūros klaida*, brūkštelėdavo dėstytojai, rodydami savo pastabumą.) Kaldavo pasenusius žodžius ir posakius, negrabiai įterpdamas juos į kalbą: *račius, magnetitas, degutas, apsinuodijęs švinu.* Jis savotiškai mėgo tuos žodžius, visa širdimi linkdamas prie jų, lyg tai būtų miške paklaidinti vaikai ir jis privalėtų juos gelbėti.

Vienas – taikomosios iškalbos – kursinis darbas, antrašte „Dvidešimtojo amžiaus saviugdos knygos: vilties ir baimės panauda“, paskatino jį apsirūpinti gausybe nuvalkiotų posakių, kuriuos jis smagindamasis vartodavo studentų aludėse. Kaišiodavo juos kur pakliūva: *Pagerink savo įvaizdį; Dvylikapakopė asistuojamosios savižudybės programa; Kaip susirasti draugų ir daryti įtaką žmonėms; Penkios savaitės – ir pilvas plokščias; Kaip visa tai turėti; Kaip pramogauti be merginų; Skausmo malšinimo pagrindai* – ir būrelis aplink jį plyšdavo juokais.

Dabar apie jį visada spiesdavosi studentų būrelis: pastebėjęs tai, jis apsidžiaugė. Ei, Džimi, parodyk „Kosmetinę operaciją visiems“! Ei, Džimi, parodyk „Išleisk savy gyvenantį vaiką“! Ei, Džimi, parodyk „Globalinę moters galią“! Ei, Džimi, parodyk „Nutrijų auginimą pramogos dėlei ir dėl pinigų“! Ei, Džimi, parodyk „Konkurencinio merginimo ir sueities vadovą“! Ir Džimis, kaip juokdarys visada pasirengęs šokti ir dainuoti, nerdavosi iš kailio. Kartais jis prasimanydavo nesamų knygų: vienas jo geriausių kūrinių buvo „Kaip giesmėmis ir maldomis išsigydyti nuo pramogakolito“, – ir niekas neįtardavo apgaulės.

Vėliau jis pasirinko tą temą rašydamas disertaciją. Ir pelnė aukščiausią balą.

Iš Martos Graham akademijos į Votsono-Kriko institutą galėjai nuvažiuoti greituoju traukiniu, persėsdamas tik vienoje stotyje. Kone visas tris kelionės valandas Džimis praleido spoksodamas pro langą į šmėkščiojančius plebopolius. Virtinės aptriušusių namų; daugiaaukščiai su mažyčiais balkonėliais, ant turėklų padžiautais skalbiniais; gamyklos su rūkstančiais kaminais; žvyrduobės. Kalnas šiukšlių, o šalia, kaip jis numanė, aukštakrosnė atliekoms deginti. Prekybos centras, kokių esama Sveikensenoje, tik automobilių stovėjimo aikštelėje vietoj elektrinių vežimėlių rikiavosi automobiliai. Neono šviesomis tviskanti pagrindinė gatvė su barais, naktiniais porno klubais ir dar kažkuo, panašiu į prieštvaninius kino teatrus. Pastebėjo

vieną kitą treilerių aikštelę ir pagalvojo, ar būtų įmanoma juose gyventi: vien nuo tos minties jį ėmė pykinti, kaip pykindavo įsivaizdavus dykumą arba jūrą. Plebopoliuose viskas atrodė neaprėpiama, kiaurai permatoma, visiems prieinama, atvira. Grėsminga ir nesaugu.

Kompleksuose išugdytas blaivus protas sakė, jog plebopoliuose nebūna nieko įdomaus, ten tik parduodama ir perkama, nėra jokio intelektinio gyvenimo. Prekyba ir nevaržomas nusikalstamumas, tačiau gyventi toje erdvėje kitapus saugumo ribų Džimiui atrodė paslaptinga ir įdomu. Ir pavojinga. Jis nieko ten neišmanytų, nežinotų kaip elgtis. Net nemokėtų užkabinti merginos. Taptų lengvu grobiu. Jos akimoju jį sukirstų, suraitytų į ožio ragą. Išsityčiotų iš jo.

Votsono-Kriko apsaugos tarnyba buvo labai budri, nepalyginti su Martos Graham akademijos apkiautėliais: matyt, bijota, kad koks nors fanatikas įsismelkęs neišsprogdintų pačių bukliausių tos kartos protų, trenkdamas mirštamą smūgį vienam ar kitam projektui. Darbavosi mažų mažiausia dvylika Jungtinės saugos tarnybos vyrų, apsiginklavusių purkštuviniais pistoletais ir guminėmis lazdomis; jie segėjo Votsono-Kriko skiriamuosius ženklus, tačiau buvo aišku, kas jie tokie iš tikrųjų. Paėmę Džimio rainelės atspaudą, įvedė ją į sistemą, paskiau du šiurkštūs tipai, daugiau panašūs į sunkumų kilnotojus, pasivedėjo jį į šalį apklausinėti. Jis tuojau pat suvokė kodėl.

– Ar pastaruoju metu esi matęs savo bėglę motiną?

– Ne, – nuoširdžiai atsakė jis.

– Ar esi gavęs iš jos kokių žinių? Gal ji tau skambino, atsiuntė dar vieną atvirlaiškį?

Vadinasi, jie vis dar tikrino jos retą paštą. Visi jos atvirlaiškiai tikriausiai buvo jų kompiuterių laikmenose; kaip ir dabartinis jo adresas, todėl jie ir neklausė, iš kur jis atvyko.

Ne, dar sykį atsakė jis. Jie prijungė jį prie neuroimpulsų tikrintuvo, tad įsitikino, kad jis nemeluoja, tačiau tikriausiai suprato, jog tas klausimas jį skaudžiai užgavo. Jis buvo beat-

rėžiąs: *Nors ir būtų atsiuntusi, nesakyčiau tau, beždžionsnuki*, bet buvo pakankamai subrendęs ir suvokė, jog tai nieko gera neduotų, netgi priešingai – veikiausiai jie įsodintų jį į traukinį ir išsiųstų atgal į Martos Graham akademiją, ar dar blogiau.

– Ar žinai, ką ji veikia? Su kuo bendrauja?

Džimis nežinojo, tačiau jis nujautė, kad jie tikriausiai šį tą numano. Šiaip ar taip, jie neminėjo Gardučių demonstracijos Merilande, tad gal jie žinojo kur kas mažiau, negu jis baiminosi.

– Ko čia atvažiavai, vaikeli?

Jie aiškiai nuobodžiavo. Svarbiausioji dalis buvo baigta.

– Atvažiavau aplankyti seno bičiulio per Padėkos dienos atostogas, – atsakė Džimis. – Mudu kartu mokėmės Sveikensenos vidurinėje mokykloje. Dabar jis studijuoja šičia. Jis mane pakvietė atvažiuoti.

Jis pasakė Griežlio pavardę ir draugo duotą lankymo leidimo numerį.

– Kur studijuoja? Ką studijuoja?

– Genetinę inžineriją, – atsakė Džimis.

Jie atidengė bylą, susiraukė, šiek tiek nustebę permetė akimis. Paskui, lyg juo netikėdami, paskambino celiuliariniu telefonu. Kas čia atsitiko, kad toks nevykėlis kaip jis lankosi pas tokią garsenybę? – sakyte sakė jų elgesys. Tačiau galų gale jį praleido, ir ten, užsikvempęs ant užkardo, jo laukė išsišiepęs Griežlys savo tamsia beveide apranga, iš pažiūros gerokai vyresnis, liesesnis ir taipgi apsukrus kaip niekad.

– Sveikas, kankole, – tarė Griežlys, ir ilgesys apėmė Džimį lyg netikėtas alkis. Jis taip apsidžiaugė išvydęs Griežlį, jog ko neapsiverkė.

Šuolkai

Palyginti su Martos Graham akademija, Votsonas-Krikas atrodė prašmatniai. Prie paradinio įėjimo stovėjo bronzinis instituto simbolis – vorožka/ožkavoras, vienas pirmųjų pasisekusių mišrūnų, gimęs Monrealyje, amžių sandūroje, su voru sukryžminta ožka, – iš jos pieno buvo gaminamos nepaprastai tamprios voratinklių gijos. Šiuo metu iš jų daugiausia buvo audžiamos kulkų nepramušamos liemenės. Jomis aklai pasitikėjo Jungtinės saugos tarnybos vyrai.

Dideli plotai kitoje apsauginės sienos pusėje buvo puikiai išplanuoti: pasak Griežlio, tai Landšafto įvairovės fakulteto nuopelnas. Botanikos genetinės inžinerijos (Dekoratyvinio skyriaus) studentai išvedė ištisą kolekciją sausros ir potvynių nebijančių tropinių augalų su ryškių spalvų – geltono chromo ir purpurinio neono – žiedais ir lapais, taipgi skaisčiai raudonais ir melsvai fosforescuojančiais. Priešingai nei trupantys cementiniai takai Martos Graham akademijoje, čia alėjos buvo lygios ir plačios. Jomis zujo studentai ir dėstytojai važinėdami elektriniais vežimėliais.

Šen bei ten kyšojo didžiulės dirbtinės uolos, padarytos iš pakartotinai panaudotų plastikinių butelių masės kaip rišamosios medžiagos ir augalinės masės, išgaunamos iš milžiniškų kaktusų ir įvairių rūšių litopų – *Mesembryanthemaceae* šeimos gyvųjų akmenų. Pasak Griežlio, tai esąs patentuotas gamybos būdas, išrastas Votsono-Kriko institute ir dabar virtęs puikia mažyte aukso kasyklėle. Dirbtinės uolos atrodė kaip tikros,

tačiau buvo lengvesnės; negana to, jos sugerdavo vandenį drėgnuoju laikotarpiu, o sausuoju – išleisdavo, žodžiu, veikdavo kaip gamtiniai vejų drėkintuvai. Oficialiai prekyboje jos buvo vadinamos drėkinuolomis. Šiaip ar taip, liūčių periodu reikėdavo atsargiai vaikščioti pro šalį, nes kartais imdavo ir sprogdavo.

Tačiau šiuo metu, pasak Griežlio, diduma trūkumų pašalinta, ir Institutas kas mėnesį išleidžia vis naujas rūšis. Studentų brigada dabar ketinanti sukurti vadinamąjį Mozės modelį, krizės laikotarpiu galintį aprūpinti gėlu geriamuoju vandeniu. Ketinama gaminti jį pavadinimu *Bakstelėk lazda*.

– O kaip visa tai veikia? – paklausė Džimis, stengdamasis nuslėpti nuostabą.

– Iš kur aš galiu žinoti, – atšovė Griežlys. – Neturiu nieko bendra su neogeologija.

– O, štai ir plaštakės, – netrukus sušuko Džimis. – Ar tai nauja rūšis?

Jis žiūrėjo į šiurpiai rausvas, dideliais kaip blynai sparneliais plaštakes, būreliu skrajojančias aplink purpurinį krūmokšnį.

– Klausi, ar jos tokios yra, ar žmogaus sukurtos? Kitaip sakant, tikros ar dirbtinės?

– Hmm, – numykė Džimis.

Jis nenorėjo leistis į kalbas su Griežliu apie tai, *kas yra tikra*.

– Na, žinai, žmonės dažosi plaukus arba dedasi dantis. O moterys didinasi krūtis, įsidėdamos silikoninius implantus.

– Na ir kas?

– Paskiau žmonės atrodo kitaip. Ir tai jau faktas. Technologijos procesas jau nebeturi reikšmės, nes viską lemia rezultatas.

– Griebk už papo ir iškart suprasi: tikras ar dirbtinis, – atsiliepė Džimis, laikydamas save šios srities žinovu.

– Jeigu atrodo, kad dirbtinis – vadinasi, prastas darbas, – atsakė Griežlys. – Štai šitos plaštakės skraido, poruojasi, deda kiaušinius, iš jų išsirita vikšrai.

– Hmm, – vėl numykė Džimis.

Griežlys gyveno vienas. Be kita ko, turėjo butuką, apstatytą mediniais baldais, su pakeliamosiomis žaliuzėmis ir tikrai veikiančiu oro kondicionavimu. Ten buvo didelis miegamasis, vonios kambarys su dušu ir saunos elementu, svetainė su sofa-lova – ten, pasak Griežlio, šiuo tarpu ir gyvensiąs Džimis, – ir darbo kambarys su standartine garso sistema ir visa kompiuterine įranga. Buvo teikiamos skalbimo, patalpų valymo ir priežiūros paslaugos. (Džimį dar labiau prislėgė tos žinios, nes Martos Graham akademijoje jis turėjo pats rūpintis savo skalbiniais, naudodamasis džerškančia dusulinga skalbimo mašina, palaikiu džiovintuvu, amžinai suskrudinančiu drabužius. Reikėdavo kaišioti į jas plastikinius žetonus, nes anksčiau, kai būdavo vartojamos monetos, kas nors visada išplėšdavo kasą.)

Griežlys taipgi turėjo jaukią virtuvėlę.

– Ne per dažniausiai naudoju mikrobangų krosnelę, – tarė Griežlys. – Nebent pasišildau, kai noriu perkąsti. Diduma studentų eina į valgyklą. Kiekviename fakultete yra valgykla.

– O kaip maistas? – paklausė Džimis.

Jisai vis labiau jautėsi kaip urvinis žmogus: gyvena urve, kariauja su parazitais, graužia jau seniai nugludintą kaulą.

– Maistas kaip maistas, – abejingai atsakė Griežlys.

Pirmąją dieną jiedu apžiūrėjo Votsono-Kriko instituto stebuklus. Griežlys domėjosi viskuo – visais vykdomais projektais. Tolydžio kartojo: „Šuolis į ateitį“, ir Džimis, trečiąsyk išgirdęs tuos pačius žodžius, suirzo.

Pirmiausia jiedu nuėjo į Taikomosios botanikos laboratoriją, kur penketas paskutiniojo kurso studentų kūrė *sumaniuosius sienų apmušalus*, kurių spalva keičiasi pati savaime nelygu tavo nuotaika. Tie apmušalai, kaip jie paaiškino Džimiui, pagaminti panaudojant kirilinei energijai jautrius modifikuotus dumblius drauge su maitinamąja terpe, tačiau dar esą šiokių

tokių trūkumų. Esant drėgnam orui, apmušalai ilgai nelaiko, nes greitai suvartoja maistingąsias medžiagas ir papilkėja; be to, neskiria nežaboto gašlumo nuo netramdomo kraujo geismo, todėl erotiškai parausta, kai turėtų būti žalsvai raudoni – pratrūkusių kapiliarų spalvos.

Tie studentai taipgi darbavosi kurdami beveik tokių pat savybių vonios rankšluosčius, tačiau dar nesugebėjo išspręsti kai kurių sunkumų, susijusių su jūros floros gyvenimo dėsniais: dumbliai sudrėkę išpursta ir ima augti, ir eksperimentuotojams anaiptol nepatinka, jog per naktį rankšluosčiai išsipučia kaip ketvirtainiai zefyrai ir leidžiasi ropoti vonios kambario asla.

– Šuolis į ateitį, – tarė Griežlys.

Paskiau jie nudrožė į Naująjį ūkį, studentų pašaipiai vadinamą Snukiu. Prieš įeinant į laboratoriją, jiems teko apsivilkti bioapranga, kruopščiai nusimazgoti rankas ir užsidėti kaukes su nosiniais filtrais, nes tai, ką turėjo pamatyti, dar nebuvo – ar nebuvo visiškai – saugios bioformų rūšys. Moteris, šypsanti Geniuko Vudžio šypsena, nuvedė juos ilgais koridoriais.

– Štai paskutinis darbas, – tarė Griežlys.

Prieš juos pūpsojo didelis svogūno formos gumbas, iš pažiūros aptrauktas balkšvai gelsva lyg pašiurpusia oda. Iš jo kyšojo dvidešimt storų mėsingų vamzdelių su tokiais pat gumbais gale.

– Kas čia per velnias? – paklausė Džimis.

– Viščiukai, – atsakė Griežlys. – Vištiena. Šiuo atveju – krūtinėlė. Yra dar keli agregatai, skirti kulšelėms auginti, po dvylika vienetų kiekvienas.

– Betgi čia nėra galvos, – tarė Džimis.

Jis suvokė idėją – šiaip ar taip, nuo pat mažų dienų matė *daugiaorganius* gyvūnus, – bet čia jau buvo nueita per toli. Jo vaikystės kiauloidai turėjo bent galvas.

– Galva yra vidury, – paaiškino moteris. – Štai čia burnos anga, pro čia jie maitinami. Jie neturi nei akių, nei snapo, nei ko nors kita, ko jiems iš tikrųjų nereikia.

– Siaubas, – tarė Džimis.

Tai buvo stačiai košmaras. Atrodė kaip gyvulinių proteinų stiebagumbis.

– Įsivaizduok aktinijos sandarą, – tarė Griežlys. – Lengviau susivoksi.

– O ką jis pats apie tai galvoja? – paklausė Džimis.

Moterys nusijuokė kaip Geniukas Vudis paleisdama tirolietišką trelę ir paaiškino, kad jie pašalinę visas smegenų funkcijas, neturinčias nieko bendra su virškinimu, asimiliacija ir augimu.

– Tai lyg viščiuko nematodas, – pridūrė Griežlys.

– Nereikia papildomų augimo hormonų, – toliau aiškino moteris. – Jau įdiegtas greito augimo ritmas. Krūtinėlės užauga per dvi savaites – tai trimis savaitėmis greičiau negu paukščių fabrikuose, kur naudojami patys veiksmingiausi šiuolaikiniai viščiukų auginimo metodai. Ir gyvūnų globos fanatikai negalės nieko prikišti, nes šitie agregatai nejaučia skausmo.

– Vaikinai užsikals pinigo kaip reikiant, – jiems išėjus iš pastato, tarė Griežlys.

Votsono-Kriko studentai gaudavo penkiasdešimt procentų už kiekvieną išradimą. Jo žodžiais tariant, tai esanti fantastiška paskata.

– Jie ketina pavadinti savo gaminį Vištienos grynuoliais.

– Ar jais jau prekiaujama? – vangiai paklausė Džimis.

Jis neįsivaizdavo, kad galėtų valgyti Vištienos grynuolį. Atrodytų, jog valgo dideliausią karpą. Gal būtų panašiai kaip su krūtų implantais – pačios geriausios kokybės, – ko gero, net neatskirtų, kur tikra, o kur – ne.

– Jie jau gavo išimtinę teisę išsineštinai prekiauti tais produktais, – tarė Griežlys. – Prie jų jau rikiuojasi investuotojai. Galės pardavinėti pačiomis žemiausiomis kainomis.

Džimis vis labiau irzo Griežliui pristatant jį kolegoms kaip Džimį, neurotipą, tačiau buvo pakankamai protingas ir nerodė savo apmaudo. Ir vis dėlto jam atrodė, kad Griežlys jį pravardžiuoja kromanjoniečiu ar kaip nors panašiai. Netrukus

galės drąsiai uždaryti jį į narvą, maitinti bananais ir badyti elektrodais.

Ne per daugiausia jį viliojo ir prieinamos Votsono-Kriko moterys. Gal iš tikrųjų jos ir nebuvo prieinamos: atrodė, kad joms galvoje visai kas kita. Keliskart pabandęs jas merginti, Džimis pamatė nebent nustebusius žvilgsnius – nustebusius ir netgi labai nepatenkintus, lyg jis būtų nusišlapinęs ant jų kilimėlio.

Turint galvoje jų nevalyvumą, atsainų požiūrį į asmeninę higieną ir puošmenas, nebūtų nieko nuostabaus, jeigu jos nualptų nuo menkiausio dėmesio. Visos kaip viena vilkėjo tarytum uniforma languotais marškiniais, šukuosenomis nelabai domėjosi: diduma jų atrodė taip, lyg būtų apkarpytos avikirpėmis žirklėmis. Apskritai jos visos priminė jam Bernisę, piromanę vegetarę, ištikimąją Viešpaties sodininkę. Martos Graham akademijoje tokios merginos kaip Bernisė išimtis, ten visos stengėsi sudaryti įspūdį, kad jos buvo, yra ir bus šokėjos, aktorės, dainininkės, performansų dalyvės, konceptualios fotomenininkės ar šiaip menininkės. Jos dievino graciją, turėjo savitą stilių – nesvarbu, ar jos vaidino, ar ne. Tačiau šičia, priešingai, Bernisės išvaizda buvo norma, tik reta kuri vilkėjo marškinėliais su religiniais užrašais. Daugiausia buvo sudėtingų matematikos lygčių, sužadinančių prislopintą juoką tiems, kas sugebėdavo jas išspręsti.

– Ką reiškia šitas užrašas ant marškinėlių? – paklausė Džimis, jau ne kartą patyręs tą jausmą, kai kiti džiūgauja, o jis stovi apdujęs kaip žmogus, kuriam ką tik ištraukė piniginę.

– Šita mergina – fizikė, – atsakė Griežlys, lyg tais žodžiais viską paaiškindamas.

– Na ir kas?

– Na, užrašas ant jos marškinėlių apie vienuoliktąjį matmenį.

– Ir kas čia juokinga?

– Sudėtinga išaiškinti.

– Pabandyk.

– Turi šį tą išmanyti apie matmenis ir žinoti, kaip jie visi spirale glūdi mums žinomuose matmenyse.

– Na?

– Tarkime, kad aš galiu tave pašalinti iš šio pasaulio, ir ne ilgiau nei per kelias nanosekundes, o mūsų erdvės struktūroje tų nanosekundžių neįmanoma apskaičiuoti.

– Ir visa tai išreiškiama simboliais ir skaičiais?

– Žodžių beveik nereikia.

– Aha.

– Nepasakyčiau, jog tai būtų labai *juokinga*, – tarė Griežlys. – Jie fizikai. Ir juokinga tik jiems. Bet tu paklausei, ir aš atsakiau.

– Vadinasi, ji lyg sako, kad jie galėtų pasidulkinti, jeigu jis turėtų reikiamo dydžio įnagį, bet jis tokio neturi, ar ne? – gerokai pasukęs galvą, paklausė Džimis.

– Džimi, tu stačiai genijus, – tarė Griežlys.

– Štai čia Bioapsauga, – pareiškė Griežlys. – Dar šičia, ir baigiame apžiūrą, duodu žodį.

Jis pamatė, jog Džimis dvejoja. Tiesą pasakius, visa tai jam atgaivino pernelyg daug prisiminimų. Laboratorijos, keistos bioformos, mokslininkai, abejingi viskam, išskyrus mokslą, – visa tai labai priminė ankstesnį gyvenimą, vaikystę. Kuo mažiausiai troško ten grįžti. Jau verčiau į Martos Graham akademiją.

Jie sustojo prie virtinės narvų. Kiekviename buvo šuo. Buvo ten visokiausių veislių šunų, didesnių ir mažesnių, bet visi jie meiliai žiūrėjo į Džimį, vizgindami uodegas.

– Šunidė, – tarė Džimis.

– Ne visai, – atsakė Griežlys. – Neik už turėklų, nekaišiok rankų.

– Iš pažiūros jie gana draugiški, – tarė Džimis. Jam pabudo ankstesnis troškimas turėti kokį gyvulėlį. – Ar galima nusipirkti?

– Čia ne šunys, jie tik panašūs į šunis. Tai šuolkai – specialiai sukurta apgaulios išvaizdos veislė. Jei pabandysi paglostyti,

nukąs tau ranką. Jiems įdiegta didelė dozė stafordšyro terjero genų.

– Kuriems galams daryti tokius šunis? – traukdamasis nuo narvų, paklausė Džimis. – Kam jų reikia?

– Jungtinės saugos tarnybai, – atsakė Džimis. – Jų užsakymas. Krūva pinigų. Jie ketina paleisti šuolkus į apsauginius griovius ar kažką panašaus.

– Apsauginius griovius?

– Aha. Tai kur kas patikimiau nei signalizacija – šitų žvėrių neišvesi iš rikiuotės. Ir prie jų neprisimeilinsi, jie visiškai ne tokie kaip paprasti šunys.

– Kas būtų, jeigu jie ištrūktų? Įsisiautėtų? Pradėtų veistis ir dauginti be skaičiaus kaip anie didieji žalieji triušiai?

– Būtų bėda, – atsakė Griežlys. – Bet jie neištrūks. Dievas – bažnyčiose, gamta – zoologijos soduose.

– Ką tai reiškia? – paklausė Džimis.

Jis nelabai atidžiai klausėsi, jam kėlė nerimą Vištienos grynuoliai ir šuolkai. Kodėl jam atrodo, jog peržengta riba, viršytas saikas? Kada galima sakyti, jog peržengta riba, jog viršytas saikas?

– Šitos sienos ir grotos turi vienintelę paskirtį: ne mūsų neįleisti, bet jų neišleisti. Žmonijai reikia užtvarų abiem atvejais.

– Ką turi galvoje sakydamas „juos"?

– Gamtą ir Dievą.

– Aš maniau, jog tu netiki į Dievą, – tarė Džimis.

– Aš netikiu nė į Gamtą, – atsakė Griežlys. – Ar bent jau į Gamtą iš didžiosios raidės.

Hipotezės

— Klausyk, ar turi merginą? – ketvirtąją viešnagės dieną paklausė Džimis. Jis tausojo tą klausimą tinkamai progai. – Mat čia dailių merguželių į valias, yra iš ko pasirinkti..

Jis norėjo paironizuoti. Negalėjo įsivaizduoti savęs su mergele, šypsančia Vudžio Geniuko šypsena, arba su tomis, kurių krūtinės išmargintos skaičiais, bet ir Griežlio nesugebėjo įsivaizduoti su jomis. Griežlys atrodė pernelyg mandagiai išauklėtas, kad tiktų tokiam vaidmeniui.

– Nepasakyčiau, – trumpai atšovė Griežlys.

– Ką tai reiškia? Gal turi merginą, bet ji – ne žmogus?

– Šiuo laikotarpiu poruotis nepatartina, – atsakė Griežlys gero elgesio vadovo tonu. – Reikia visomis jėgomis atsidėti mokslui.

– Tai kenkia sveikatai, – tarė Džimis. – Pats metas susirūpinti savo forma.

– Tau bepigu kalbėti, – atsakė Griežlys. – Tu – žiogas, o aš – skruzdėlė. Aš negaliu tuščiai leisti laiko daug dėmesio skirdamas akloms tinkamų moterų paieškoms.

Pirmą kartą gyvenimą Džimiui dingtelėjo mintis, jog Griežlys – ar tai galimas daiktas? – jam stačiai pavydi. Tačiau galbūt Griežlys – pasipūtęs šiknius, ir tiek; galbūt Votsono-Kriko institutas jam daro blogą įtaką. *Tai koks gi neregėto masto uždavinys numatytas „Trikovės" tipo supersmegenėlėms?* – buvo beklausiąs Džimis. – *Gal teiktumeis paaiškinti?* Tačiau, norėdamas šiek tiek priartinti Griežlį prie žemės, tarė:

– Nepasakyčiau, jog tai tuščias laiko leidimas, nebent jeigu nepasiseka pasidulkinti.

– Jeigu priremia bėda, visus tuos dalykus galima susitvarkyti per Studentų paslaugų biurą, – gana šaltu tonu atsakė Griežlys. – Jie atskaito kainą iš stipendijos, kaip atskaito mokestį už gyvenamąją vietą ir maistą. Aptarnautojos atvažiuoja iš plebopolių, tai įgudusios profesionalės. Savaime suprantama, joms tikrinama sveikata.

– Studentų paslaugų biuras? Gal kliedi? Nejaugi jie *tuo* rūpinasi?

– Ir gerai daro, – atsakė Griežlys. – Šitaip užtikrinama, kad energija nenutekėtų tuščiąja eiga, ir išvengiama sveikatos sutrikimų. Savaime aišku, studentės irgi gali naudotis atitinkamomis paslaugomis. Galima pasirinkti aptarnautoją pagal gymį, amžių – na, daugiau ar mažiau. Tokios figūros, kokios pageidauji. Jie patenkina visus reikalavimus. Jeigu esi gėjus arba iškrypėlis, patenkins ir tavo poreikius.

Iš pradžių Džimiui dingtelėjo mintis, jog Griežlys tikriausiai juokauja, bet jis nejuokavo. Džimiui knietėjo paklausti, ką jis išbandęs – pavyzdžiui, gal jodęs berankę ar bekoję? Bet staiga toks klausimas jam pasirodė pernelyg asmeninis. Be to, Griežlys dar galėtų pagalvoti, kad Džimis nori iš jo pasišaipyti.

Griežlio fakulteto valgykloje maistas buvo stačiai pasaka – tikros krevetės vietoj sojinių vėžiagyvių, kurių gaudavo Martos Graham akademijoje, ir tikra vištiena, kaip pasirodė Džimiui, bet jisai jos ir nevalgė negalėdamas pamiršti matytų Vištienos grynuolių, ir kažkas panašaus į tikrą sūrį, nors, pasak Griežlio, jis pagamintas iš daržovių, naujos, kaip tik šiuo metu išvestos cukinijų veislės.

Desertui nešykštėta šokolado, tikro šokolado. Kavai nešykštėta kavos pupelių. Jokių spragintų grūdų, jokių melasos priemaišų. Tai buvo Gardučiai, betgi kam tai rūpi? Ir tikro alaus. Kas be ko, alus buvo tikras.

Taigi visa tai buvo malonus pakaitas po vaišių Martos Graham akademijoje, nors Griežlio kolegos stengėsi nekreipti dėmesio į peilius bei šakutes ir valgė penkiais pirštais, rankove šluostydamiesi lūpas. Džimis nebuvo pernelyg smulkmeniškas, tačiau tokios manieros beveik prilygo neišsiauklėjimui. Be to, jie be perstojo kalbėjo, nesvarbu, ar kas nors jų klausė, ar ne, ir amžinai apie savo vykdomus projektus. Patyrę, jog Džimis nesidarbuoja jų *bare*, o iš tikrųjų studijuoja mokslo įstaigoje, kurią jie atvirai vadino šiukšline, jie visiškai nustojo juo domėtis. Visų kitų savo fakultetų studentus jie laikė bendratiksliais, o visus kitus žmones – betiksliais. Tai buvo nesenstantis sąmojis.

Tad Džimiui prapuolė noras laisvalaikiu sukinėtis jų draugijoje. Jis džiaugėsi bendraudamas su Griežliu, prakišdamas jam šachmatų partijas arba Trimačio tako žaidimus arba stengdamasis iššifruoti prie Griežlio šaldytuvo magnetukais prisegtus raštelius, vienintelius daiktus, nepaženklintus skaičiais bei simboliais. Votsono-Kriko institute viešpatavo šaldytuvų magnetukų kultas: studentai juos pirkosi, mainė, savinosi.

Kad ir norėsi, proto neįkrėsi (žalia smegenų holograma).
Silikonfesija.
Klaidžioju kaip išvietintas.
Imk įnagį į nagą.
Būk ramus ir duok man ramybę.
*Vorožkele/ožkavore, kas tave sukūrė?**
Gyvenimas eksperimentuoja kaip žaidžiantis skunkėnas.
Mąstau – vadinasi, užverčiu tave elektroniniais laiškais.
Žmonijos studijų objektas yra Viskas.

Kartais kaip ir senais laikais jiedu naršydavo po internetą arba žiūrėdavo televiziją. *Nuogas žinias*, smegenų suminkštėji-

* Aliuzija į Williamo Blake'o (1894–1963) eilėraštį *Little lamb, little lamb, who made thee?* („Avinėli, avinėli, kas tave sukūrė?")

mą, alipapą ir visa kita, kas glosto akį. Mikrobangų krosnelėje prisidarydavo kukurūzų spragėsių, saikingai rūkydavo žoleles, transgeninės botanikos studentų auginamas šiltnamiuose, paskiau Džimis griūdavo ant sofos. Tame smegenyne apsipratus su savo padėtimi, prilygstančia kambarinės gėlės statusui, buvo visai neblogai. Reikėjo nebent atsipalaiduoti ir taisyklingai kvėpuoti kaip darant mankštą. Dar kelios dienos – ir jisai bus toli nuo čia. Tuo tarpu įdomu paklausyti Griežlio, kai Griežlys vienas ir, be to, nusiteikęs kalbėti.

Priešpaskutinį vakarą Griežlys pasiūlė:

– Nori, aš tave pavedžiosiu po hipotetinį kraštovaizdį.

– Puiku, – sutiko Džimis.

Tiesą pasakius, jį lenkė miegas – padaugino kukurūzų spragėsių ir alaus, – bet vis dėlto atsisėdo ir apsimetė sukaupiąs dėmesį, kaip buvo išmokęs vidurinėje mokykloje. Hipotetiniai kraštovaizdžiai – mėgstamiausia Griežlio pramoga.

– Aksioma: liga – neproduktyvi. Pati savaime ji negamina prekių ir todėl neduoda jokio pelno. Vis dėlto ji duoda dingstį tam tikrai veiklai ir savotiškai tampa pasipelnymo šaltiniu: ligonis privalo gydytis. Pacientų pinigai plaukia gydytojams, klientų pinigai – visagalių vaistų pirkliams. Kitaip sakant, pinigų osmosas.

– Sutinku, – pritarė Džimis.

– O dabar tarkime, jog tu esi įmonė, vadinama Sveikensena. Tarkime, jog turtėji prekiaudamas vaistais ir procedūromis, skirtomis žmonėms gydyti ar, tiksliau pasakius, pirmiausia apsaugoti žmonėms nuo ligų.

– Na? – atsiliepė Džimis.

Nieko hipotetiška: Sveikensena tą ir darė.

– Tai va, ko gi tau anksčiau ar vėliau galų gale prireiks?

– Kitokių gydymo procedūrų?

– Na, o paskiau?

– Ką tu turi galvoje?

– Tada, kai išsigydysi nuo visų ligų?

Džimis dėjosi susimąstęs. Nebuvo prasmės per daug galvoti: buvo aišku, jog Griežlys jau turi paruošęs savitą atsakymą.

– Prisimeni, į kokią padėtį pakliuvo dantų gydytojai, kai atsirado anas naujas skystis burnai skalauti? Tasai, kuris dantų akmenų bakterijas paversdavo gerybinėmis, užpildančiomis tą pačią ekologinę nišą, kitaip sakant, burną? Nebereikėjo plombuoti dantų, ir galybė dantų gydytojų liko be kelnių.

– Taigi?

– Taigi, prireiks daugiau ligonių. Arba – o tai vis viena – daugiau ligų. Naujų ir visiškai kitokių. Tiesa?

– Suprantama. – patylėjęs atsakė Džimis. Tai buvo tiesa. – Ką gi, argi jie neatranda vis naujų ligų?

– Jie neatranda, – atsakė Griežlys. – *Kuria jas.*

– Kas? – sušuko Džimis.

Diversantai, teroristai? Gal juos turėjo galvoje Griežlys? Buvo plačiai žinoma, kad jie tai daro ar bent jau bando tai daryti. Ligi tol jie buvo ne kažin ką nuveikę: Komplekso požiūriu, jų sukurtos menkutės, geibios ligos – kvailos ir lengvai pagydomos.

– Sveikensena, – atsakė Griežlys. – Jie dirba ta kryptimi metų metus. Vienas įslaptintas padalinys nieko kita ir nedaro. Numatytas ir jų platinimas. Klausyk, tai nuostabu! Jie įdiegia piktybines bioformas į vitaminų tabletes – na, žinai, į tuos aukščiausios kokybės patentuotus Sveikensenos vitaminus. Beje, labai perkamus. Labai gražiai sugalvota platinimo forma: jie įterpia virusą į motininę bakteriją, E. coli kombinaciją, ir tas, nepatekęs į virškinimo traktą, sprogsta prievartyje, ir baigta! Savaime suprantama, užsikrečia atsitiktiniai žmonės, bet tuo ir apsiriboja – jeigu nesiliautų, rizikuotų įkliūti, nes netgi plebopoliuose pasitaiko vaikinų su galva. Tačiau, vos tik atsidūrusi plebopolyje, kur žmonės trinasi per dienas gatvėse, piktybinė bioforma plinta daugmaž pati savaime. Žinoma, gamindami virusą, jie drauge sukuria ir antidotą kiekvienam atvejui, tačiau tausoja jį, tik iš dalies tenkindami paklausą, ir šitaip užsitikrina didelius pelnus.

– Ir tu darbuojies toje srityje? – paklausė Džimis.

– Verslo požiūriu, pačios geriausios bakterijos yra tos, kurios sukelia ilgai trunkančias ligas, – toliau kalbėjo Griežlys. – Idealus variantas – didžiausio pelno atveju: pacientas arba pasveiksta, arba miršta prieš išleisdamas visus pinigus. Tobulai apskaičiuota.

– Išties šiurpus dalykas, – tarė Džimis.

– Taip manė ir mano tėvas, – tarė Griežlys.

– Jis viską *žinojo*?

Džimis įdėmiai sužiuro į bičiulį.

– Sužinojo. Todėl jie ir nustūmė jį nuo viaduko.

– Kas? – paklausė Džimis.

– Tiesiai į automobilių srautą.

– Gal apsirgai paranoja, ar ką?

– Nieko panašaus, – atsakė Griežlys. – Tai grynų gryniausia teisybė. Aš įsibroviau į tėčio elektroninį paštą, jiems dar nespėjus išvalyti jo kompiuterio. Jis turėjo surinkęs visus įrodymus. Testų rezultatus – jis pats atliko testus su vitaminų tabletėmis. Visus testus.

Džimiui šiurpas nuėjo per kūną.

– Kas žino, jog tu viską žinai?

– Ar įspėsi, kam jis papasakojo apie tai? – paklausė Griežlys. – Motinai ir dėdei Pytui. Jis ketino sukelti triukšmą viename piratiškame tinklalapyje, labai lankomame, – Sveikensenos vitamininių priedų paklausa plebopoliuose iškart būtų kritusi, visas projektas nuėjęs šuniui ant uodegos. Finansinė krizė, bankrotas. Tik pagalvok, kiek žmonių būtų netekę darbo. Todėl jis nutarė pirmiausia įspėti juos. – Griežlys patylėjo. – Jis manė, jog dėdė Pytas nieko nežino.

– Aha! – tarė Džimis. – Vadinasi, vienas jų...

– Arba abu, – įsiterpė Griežlys. – Dėdė Pytas nieku gyvu nebūtų sutikęs, kad projektui kiltų grėsmė. Mano motina gal stačiai persigando nujausdama, kad jeigu tėčiui bus galas, jai irgi bus galas. O gal viską sutvarkė Jungtinė saugos tarnyba. Gal tėtis darbe pradėjo keistai elgtis. Gal jie sekė jį. Jis buvo

viską įslaptinęs, bet jeigu aš sugebėjau įsibrauti į jo duomenų bazę, vadinasi, galėjo įsibrauti ir jie.

– Keista, – tarė Džimis. – Vadinasi, jie nužudė tavo tėvą?

– Įvykdė teisingumą, – atsakė Griežlys. – Taip ir pasakytų. Pasakytų, kad jis per plauką nesužlugdė puikaus projekto. Pasakytų, kad jie taip pasielgė visų labui.

Jiedu sėdėjo vieni du kambaryje. Griežlys žiūrėjo į lubas, lyg jomis grožėdamasis. Džimis nebežinojo ką besakyti. Užuojautos žodžiai būtų atrodę nei šiaip, nei taip.

Pagaliau Griežlys tarė:

– Kodėl tavo motina pabėgo iš namų?

– Nežinau, – atsakė Džimis. – Maža dėl ko galėjo pabėgti. Nenoriu apie tai kalbėti.

– Tavo tėtis darė ką nors panašaus, kaip kažin ką. Kokią nors šunybę, būdingą Sveikensenai. Ji viską sužinojo, kaip kažin ką.

– Na, nemanau, – tarė Džimis. – Man regis, ji buvo susidėjusi su kažkokia grupe – lyg Viešpaties sodininkais. Gauja pakvaišėlių. Šiaip ar taip, tėtis vargu ar būtų...

– Ji sužinojo, jog jie įtaria ją kai ką žinant, kaip kažin ką.

– Velnioniškai pavargau, – tarė Džimis, nusižiovavo ir staiga išties pasijuto pavargęs. – Aš jau miegu.

Būtovė

Paskutinį vakarą Griežlys pasiūlė:

– Gal pažaiskime Būtovę?

– Būtovę? – atsiliepė Džimis.

Valandėlę pagalvojęs, prisiminė: nuobodus interaktyvus žaidimas tinklalapyje su visais tais išmirusiais gyvūnais ir augalais.

– Kada mes žaidėme? Juk negali vis dar būti to paties žaidimo.

– Gali, – atsakė Griežlys.

Džimis suprato užuominą: Griežlys jį tebežaidžia. Matyt, visus tuos metus žaidžia pats vienas. Ką gi, jis nepataisomas, kas čia nauja?

– Kiek turi iš viso surinkęs taškų? – iš mandagumo paklausė Džimis.

– Kai surenki daugiau kaip tris tūkstančius, tampi didmeistriu, – atsakė Griežlys.

Vadinasi, Griežlys – didmeistris, nes priešingu atveju apie tai nebūtų kalbėjęs.

– Puiku, – tarė Džimis. – Ir tuomet gauni prizą. Uodegą ir ausis?

– Pala, aš tau šį tą parodysiu, – tarė Griežlys.

Jis atidarė tinklalapį, surado svetainę, įėjo. Ten buvo įprastinė tinklų sąsaja: *Būtovė, tvarko Apkvaišęs Adomas. Adomas davė pavadinimus gyviems gyvūnams, Apkvaišęs Adomas – išmirusiems. Važiuojam?*

Griežlys spragtelėjo *Taip*, įrašė savo slaptažodį: *Raudongurklis Griežlys.* Virš jo vardo pasirodė mažytis latimerijos atvaizdas, didmeistrio skiriamasis ženklas. Paskiau išryškėjo kažkas nauja, Džimiui dar niekada neregėta žinutė: ***Sveikas, didmeistri Raudongurkli Griežly. Pageidauji žaisti bendrą partiją ar pageidauji žaisti su kitu didmeistriu?***

Griežlys spragtelėjo antrąjį variantą. ***Gerai. Susirask savo žaidimų svetainę. Ten tavęs jau laukia Apkvaišęs Adomas.***

– Ar Apkvaišęs Adomas – asmuo? – paklausė Džimis.

– Grupė, – atsakė Griežlys. – Arba kelios grupės.

– Ir ką gi daro tie Apkvaišę Adomai?

Džimis jautėsi nei šiaip, nei taip. Lyg būtų žiūrėjęs kokį seną nuvalkiotą filmą apie šnipus, Džeimsą Bondą ar ką nors panašaus, įrašytą į skaitmeninio vaizdo plokštelę.

– Na, dar be to, kad skaičiuoja kaukoles ir kailius.

– Žiūrėk.

Griežlys paliko Būtovę, įsibrovė į vietinį plebopolio banką, o iš ten peršoko į svetainę, priklausančią saulės energija varomų automobilių atsarginių dalių gamybos firmai. Bakstelėjęs į rato gaubto paveikslėlį, atidarė rinkmeną – antrašte „Žaviosios kviestukės“. Laikmenos buvo be pavadinimų, vien paženklintos skaičiais; jis išsirinko vieną, perkėlė ant lūgnės lapo, nuo to peršoko ant kito, panaikino pėdsakus, atidarė dar vieną laikmeną ir įkėlė vaizdą.

Tai buvo Oriksė, septynerių ar aštuonerių metų amžiaus, nuoga nuogutėlė, tik pasipuošusi kaspinais ir gėlėmis. Tai buvo ta pati nuotrauka, kurioje ji žvelgia jam tiesiai į akis – niekinamai, išmanančiai, ir jį stačiai sukrėtė tas žvilgsnis tuomet, kai jam buvo – kiek? Keturiolika? Jisai vis dar turi tą atspaudą, laiko jį susilankstęs, saugiai paslėpęs. Ta nuotrauka priklausė tik jam vienam, tai buvo jo turtas. Jo turtas: jo kaltė, jo gėda, jo geismas. Kodėl Griežlys ją išsaugojo? *Pavogė?*

Džimis pasijuto lyg pakliuvęs į pasalą. *Kodėl ji čia?* – buvo besurinkąs. – *Tai mano! Atiduok!* Jis jautėsi lyg atvestas aki-

staton: badomas pirštais, varstomas piktais žvilgsniais, kai kažkoks pasiutęs Bernisės klonas bando padegti jo glaudes. Artėjo atpildo valanda, bet už ką? Ką jis padarė? Nieko. Jis tik žiūrėjo, ir tiek.

Griežlys nukreipė rodyklę merginos kairės akies link, bakstelėjo į vyzdį. Ten buvo tinklų sąsaja: atsidarė žaidimų svetainė.

Sveikas, didmeistri Griežly. Pateik savo slaptažodį.

Griežlys įrašė kelis skaičius. Pasirodė naujas sakinys:*Adomas davė pavadinimus gyvūnams. Apkvaišęs Adomas juos keičia.*

Toliau nusidriekė ištisa virtinė elektroninių pranešimų su laiko ir vietos nuorodomis – iš visa ko sprendžiant, Jungtinės saugos tarnybos aplinkraštis, paženklintas žodžiais *Tik patikimiems vartotojams.*

Į kai kurias Vištienos grynuolių sistemas įsibrovė mažytės parazitinės vapsvos, nešinos modifikuota vėjaraupių forma, charakteringa ir pražūtinga Vištienos grynuoliams. Sistemas teko sudeginti, kad epidemija neplistų toliau.

Klivlandą apniko naujos veislės naminės pelės, kurios, graušdamos elektros įrengimų izoliaciją, sukėlė neregėto masto gyvenamųjų namų gaisrus. Vis dar tikrinamos priežiūros priemonės.

Gardučių kavos pasėliams kilo grėsmė, kai pasklido naujos rūšies straubliukai, atsparūs visų žinomų rūšių pesticidams.

Šiaurės rytuose pasirodė miniatiūrinis graužikas, dygliakiaulės ir bebro hibridas, kuris, palindęs po variklio dangčiu, graužia vėdintuvų diržus ir pavarų dėžes.

Asfalto derva mintantis mikrobas kai kuriuos valstijų greitkelius pavertė smėlynais. Visų valstijų greitkelių apsaugos tarnyba sukelta ant kojų, kai kur paskelbtas karantinas.

– Kas darosi? – paklausė Džimis. – Kas skleidžia šitą šlykštybę?

Aplinkraščiai dingo, ir pasirodė naujas pranešimas. *Apkvaišusiam Adomui trūksta naujų idėjų. Ar turi genialių minčių? Pasidalyk su mumis.*

Griežlys parašė: *Atsiprašau, laikinai nutraukiu. Turiu išeiti.*

Gerai, didmeistri Raudongurkli Griežly. Pasikalbėsime vėliau.

Griežlys išjungė kompiuterį.

Džimiui šiurpas perbėgo per kūną, šiurpas, priminęs tas dienas, kai dingo motina: toks įspūdis, koks apima išvydus uždraustus dalykus, ūmai atsilapojusias duris, kurios turi būti užrakintos, slaptų gyvenimų srautą, tekantį gelmėse, tamsoje po tavo kojomis.

– Kas tai? – paklausė jis.

Gal tai tuščias burbulas, tarė jis sau. Gal Griežliui stačiai šovė noras pasipuikuoti. Gal tai koks išradingas triukas, Griežlio išmonė, pokštas, tam tyčia išgalvotas jam išgąsdinti.

– Nežinau, – atsakė Griežlys. – Iš pradžių pagalvojau, kad kokia nors dar viena puspročių Gyvūnų vaduotojų organizacija, ir tiek. Tačiau jų siekiai nepalyginamai didesnio masto. Man regis, jie taikosi į visą mechanizmą. Į visą sistemą, jie nori su ja susidoroti. Jie dar niekur neminėjo, kiek žmonių priklauso jų organizacijai, bet aišku savaime, jog jie turi pakankamai pajėgų.

– Nelįsk tu tenai! – sušuko Džimis. – Tau nevalia su jais painiotis! Kam nors dar šaus į galvą, kad priklausai jų organizacijai. Kas bus, jeigu tave pagaus? Baigsis tuo, jog atsidursi smegenų minkštykloje.

Jis iš tikrųjų išsigando.

– Niekas manęs nepagaus, – atsakė Griežlys. – Aš naršau, ir tiek. Tik būk geras, niekados to neminėk siųsdamas elektroninius laiškus.

– Žinoma, – atsakė Džimis. – Betgi kam rizikuoti?

– Man stačiai įdomu, ir tiek, – atsakė Griežlys. – Jie įsileidžia mane į laukiamąjį, o toliau – nė žingsnio. Galimas daiktas, jie iš kokio nors Komplekso arba mokėsi Komplekse. Jie kuria labai sudėtingas bioformas; nemanau, jog kuris nors plebopolio gyventojas sugebėtų ką nors panašaus padaryti.

Jis skersomis žvilgtelėjo į jį savo žaliomis akimis – tas žvilgsnis reiškė (kaip dabar mano Sniego žmogus), kad Griežlys

juo pasitiki. Griežlys juo pasitikėjo. Priešingu atveju nebūtų parodęs slaptos žaidimų menės.

– Gal tai Jungtinės saugos tarnybos spąstai, – tarė Džimis. Jungtinė saugos tarnyba mėgo regzti tokius tinklus ir šitaip gaudyti kenkėjus, dar tik žengiančius pirmuosius žingsnius. Jų žodžiais tariant, išravėti piktžoles. Sklido gandai, jog Kompleksuose pilna tokių pražūtingų žabangų.

– Žiūrėk, ką darai, – pridūrė Džimis.

– Žinoma, – sutiko Griežlys.

Tiesą pasakius, Džimiui knieste knietė paklausti tik vieną dalyką: *Kodėl tu pasirinkai ją, turėdamas tiek galimybių, tiek prieigų?*

Vis dėlto jis negalėjo to klausti. Negalėjo išsiduoti.

Kažkas nutiko tos viešnagės metu; kažkas labai svarbaus, nors tuomet Džimis to nesuvokė.

Pirmąją naktį, miegodamas ant Griežlio sofos-lovos, jis išgirdo rėkiant. Jam pasigirdo, jog kažkas rėkia lauke – Martos Graham akademijoje būta tokių studentų pokštininkų, – tačiau iš tikrųjų riksmas sklido iš Griežlio kambario. Rėkė Griežlys.

Ne tiek rėkė, kiek klykė. Be žodžių. Taip būdavo kasnakt, jam viešint.

– Ką nors sapnavai, – tarė Džimis rytą, kai tat atsitiko pirmą kartą.

– Aš niekada nesapnuoju, – atsakė Griežlys.

Jis kalbėjo pilna burna, spoksodamas pro langą. Būdamas toks liesas, jis valgė labai daug. Turėjo labai gerą medžiagų apykaitą, nepaprastai greit virškindavo: bemat viskas sudegdavo.

– Visi sapnuoja, – tarė Džimis. – Ar prisimeni, Sveikensenos mokykloje mes mokėmės apie budrųjį miegą?

– Kai kankinome kates?

– Taip, virtualines kates. Tos katės, kurios nesapnuodavo, išprotėdavo.

– Niekad neprisimenu, ką sapnavau, – tarė Griežlys. – Valgyk skrebučius.

– Betgi tu tikriausiai sapnuoji.

– Taip, tavo tiesa, aš ne taip pasakiau. Neturėjau galvoje, kad *niekada nesapnuoju*. Aš dar neišprotėjęs, tad privalau sapnuoti. Prielaida, sprendimas, išvada, jeigu tai A – vadinasi, tai ne B. Sutinki?

Griežlys nusišypsojo ir įsipylė kavos.

Taigi, Griežlys niekada neprisimindavo sapnų. Sniego žmogus, priešingai, prisimena. Dar blogiau: skendi juose, klampoja per juos, negali iš jų ištrūkti. Kiekvieną akimirką, jo nugyventą per pastaruosius kelis mėnesius, jau sapnavo Griežlys. Nenuostabu, kad šitaip rėkė.

9

Žygis

Paėjėjęs gerą valandą, Sniego žmogus išsigauna iš buvusio parko. Jis drožia tolyn į krašto gilumą nusiaubto plebopolio bulvarais, alėjomis, gatvėmis ir keliais. Kur pažvelgsi, visur riogso galybės sudaužytų saulės energija varomų automobilių, kai kurie dešimtimis sulindę vienas į kitą, kai kurie sudegę, kai kurie sveiki, lyg ką tik savininkų palikti. Daugybė sunkvežimių ir furgonų, mišrių modelių, senų mašinų su vidaus degimo varikliais, benzininiais ir dyzeliniais, visureigių. Vienas kitas dviratis, vienas kitas motociklas – neblogas pasirinkimas, turint galvoje paskutinėmis dienomis viešpatavusį eismo chaosą. Dviračiu arba motociklu gali laviruoti tarp automobilių, kol kas nors tavęs nepartrenks ar nepervažiuos, arba kol pats neapsiversi.

Anksčiau čia buvo iš dalies gyvenamasis rajonas – apačioje parduotuvės, dabar apiplėštos, viršuje tamsūs butukai. Tebėra diduma afišų, nors visos jos kulkų išvarpytos. Žmonės turėjo slapta sukaupę atsargas švininių kulkų, atlikusių nuo tų laikų, kai dar nebuvo naudojami purkštuviniai pistoletai, nors plebopoliuose buvo griežtai draudžiama laikyti bet kokį ginklą. Sniego žmogui nepavyko aptikti nė vieno šovinio, juo labiau kad jis ir neturėjo kokio seno aprūdijusio šautuvo, kuriuo būtų galėjęs šaudyti.

Namai riogso susprogdinti arba sudegę, o išlikusius gožia augalai, lendantys vidun pro kiekvieną plyšį. Ilgainiui suskeldės asfaltas, sienos išvirs, įgrius stogai. Visur veši vijok-

liai, užklėsdami palanges, smelkdamiesi pro išdužusius langus, vyniodamiesi aplink grotas. Ilgai netrukus visas kvartalas virs neįžengiamais brūzgynais. Jeigu jis būtų ilgiau atidėliojęs kelionę, vargu ar būtų galėjęs grįžti atgal. Dar kiek – ir nebeliks jokių žmogaus gyvenimo žymių.

Tačiau tarkime – na, paprasčiausiai tarkime, mąsto Sniego žmogus, – kad jis ne paskutinis žmogus šioje žemėje. Tarkime, jog tebėra gyvų. Jis trokšta, kad būtų daugiau tokių kaip jis, galbūt išlikusių šen bei ten kokiame kampelyje, atkirstų nutrūkus ryšių sistemai, kaip nors gyvaliojančių. Vienuolių tyruose, atsidūrusių toli nuo užkrėstų vietovių; ožkaganių kalnuose, niekada nebendraujančių su slėnių gyventojais; džiunglėse pasimetusių genčių. Apdairių žmonių, kurie, nujausdami artėjant katastrofą, iššaudė visus, kas tik bandė prieiti arčiau, ir aklinai užsidarė savo požeminiuose bunkeriuose. Kalniečių, atsiskyrėlių; valkataujančių pamišėlių, išsaugojusių gyvybę savo haliucinacijų priebėgoje. Klajoklių tuntų, nuo senų senovės keliaujančių savo takais.

Kaip visa tai atsitiko? – klausinės jų palikuonys, netyčia užėję įrodymus – griuvėsius. Įrodymų griuvėsius. *Kas tai padarė? Kas čia gyveno? Kas juos sunaikino?* Tadž Mahalį, Luvrą, piramides, Empire State Buildingą – tai, ką jis matė televizijoje, senovinėse knygose, pašto atvirukuose, *Kraujo ir Rožių* svetainėje. Įsivaizduok, kas įvyktų, jeigu tie statiniai netikėtai iškiltų tau prieš akis – trimačiai, natūralaus dydžio, – apmirtum iš siaubo, pultum bėgti ir vis dėlto paskiau bandytum išsiaiškinti, kas tai yra. Iš pradžių jie pamanys, jog tai milžinai arba dievai, tačiau anksčiau ar vėliau panorės sužinoti teisybę. Kaip ir jis, tie palikuonys turės smalsų beždžionės protą.

Galbūt jie pasakys: *Visa tai netikra. Tai liguistos vaizduotės padarinys. Tai sapnų vaizdiniai, ir dabar, kai niekas daugiau jų nebesapnuoja, jie griūva.*

– Tarkime, na, tarkime, jog mūsų civilizacija sunaikinta, – vieną vakarą tarė Griežlys. – Gal nori dar kiek kukurūzų spragėsių?

– O sviestas natūralus? – paklausė Džimis.

– Pats geriausias Votsone-Krike, – atsakė Griežlys. – Jeigu jau kartą civilizacija sulyginta su žeme, vadinasi, jos nebeatkursi.

– Kodėl? Ar turi druskos?

– Mat visa rūda, iš kurios išgaunami metalai, sunaudota, – toliau kalbėjo Griežlys. – Be rūdos neįmanomas nei geležies, nei bronzos, nei plieno, nei joks kitoks amžius. Rūdos klodai slūgso labai giliai, tačiau pažangi technologija rūdai išgauti sunaikinta.

– Ją įmanoma atkurti, – žiaumodamas spragėsius atsakė Džimis. Jau labai seniai jis nevalgė tokių gardžių spragėsių. – Juk turi išlikti instrukcijos.

– Deja, neįmanoma, – tarė Griežlys. – Čia tau ne koks ratas, tai kur kas sudėtingiau. Tarkime, jog instrukcijos išliko, tarkime, jog tebėra žmonių, kurie sugebėtų jas perskaityti ir suprasti. Tų žmonių būtų nedaug, be to, jie būtų išsisklaidę toli vieni nuo kitų ir neturėtų įrankių. Įsidėmėk, jog nebūtų nė elektros. Vėliau, kai tie žmonės išmirtų, ateitų galas. Juk jie neturėtų mokinių, niekas neperimtų jų žinių. Nori alaus?

– Ar atšaldytas?

– Pakanka sunaikinti vieną generaciją, vieną kartą, – toliau kalbėjo Griežlys. – Bet kokios rūšies. Bičių, medžių, mikrobų, mokslininkų, prancūzakalbių, nesvarbu. Pakanka nutraukti laiko ryšį, siejantį dvi kartas, ir žaidimas baigtas.

– Jeigu jau prašnekai apie žaidimą, tai dabar tavo ėjimas, – tarė Džimis.

Sniego žmogui einant toliau, kelias virto ištisiniu kliūčių ruožu: kai kur tenka daryti lankstą. Jis kėblina siaurute gatvele, užgožta vijoklių, išsidriekusių skersai kelio nuo vieno stogo ligi kito. Pro žalumynų properšas virš galvos matyti pulkelis

maitvanagių, tingiai sukančių ratus padangėje. Jie irgi jį mato, jų regėjimas toks, lyg žiūrėtų pro dešimt didinamųjų stiklų, tie grobuonys įmanytų suskaičiuoti visus smulkius tavo kišenėje. Jis šį tą išmano apie maitvanagius.

– Dar palaukit! – surinka jiems.

Tačiau kam juos apgaudinėti? Jeigu jis suklupęs parvirs, susižeis, nualps, jį užpuls šuolkai arba kiauloidai, kam tai bus svarbu, išskyrus jį patį? Griežlio gentis manosi kuo puikiausiai, jai jisai nebereikalingas. Kurį laiką gal svarstys, kur jis dingo, tačiau jis pats jau atsakė jiems į tą klausimą: nuėjo susitikti su Griežliu. Jis taps antriniu jų mitologijos personažu – lyg ir atsarginiu demiurgu. Minės jį tik todėl, kad jo nėra. Niekas jo negedės.

Saulė kyla aukštyn, kaitra stiprėja. Jam svaigsta galva. Vos neužmina ant storos gyvatės, kuri nušliaužia šalin, tolydžio kaišiodama dvišaką liežuvį. Reikia būti atidesniam. Įdomu, ar tos gyvatės nuodingos? Ar tik ne mažytis kailinis žvėrelis turėjo tą ilgą uodegą, kurios jis ko neužmynė? Jis neįžiūrėjo. Tikriausiai ne. Buvo paskelbta, jog visos gyviurkės išnaikintos, tačiau pakaktų tik vienos poros. Vienos poros, gyviurkių Adomo ir Ievos, ir kokio pagiežingo puskvaišio, kuris jiems įsakytų eiti ir daugintis, gardžiuodamasis mintimi, jog tų gyvių knibždėte knibžda kanalizacijos vamzdžiuose. Žiurkių ilgomis pilkomis žvynuotomis uodegomis ir barškuolės gyvatės dantimis. Verčiau apie tai negalvoti.

Priešingai drąsindamasis jis ima niūniuoti. Kokią dainą? „Žiemos pasakų šalį." Per kiekvienas Kalėdas ji skambėdavo prekybos centruose netgi praėjus daugeliui metų po to, kai paskutinįsyk snigo. Dainelė apie pokštus, krečiamus seniui besmegeniui, kol jis neištižo.

Šiaip ar taip, gal jis anaiptol ne siaubingasis Sniego žmogus. Gal jis stačiai senis besmegenis, išsišiepęs kvailelis, nulipdytas juoko dėlei ir patupdytas žiūrovų pramogai, su akmenukais vietoj dantų ir morka vietoj nosies prašyte prašosi pašaipų ir

patyčių. Gal iš tikrųjų jis – paskutinis *Homo sapiens*: blanki žmogaus iliuzija, šiandien čia, rytoj nebėra, ir taip paprasta jį sunaikinti: palik saulėkaitoje, ir jis susileis, tolydžio nyks, darysis vis plonesnis, kol pagaliau pavirs balute ir srovele nualmės nežinion. Kaip štai dabar Sniego žmogus. Jis sustoja, nusibraukia nuo veido prakaitą, išgeria pusę butelio vandens. Tikisi, jog netrukus kur nors ras vandens.

Toliau namų mažėja, kol galiausiai visai nebelieka. Nieko daugiau – tik automobilių stovėjimo aikštelės ir sandėliai, paskiau spygliuotos vielos tvora cementiniais stulpais, nuo vyrių nuplėšti įmantrūs vartai. Miesto pakraštys, plebopolio riba, Komplekso teritorijos pradžia. Štai ir paskutinė greitojo traukinio stotelė, pramogų parko spalvomis nudažytas plastikas. *Čia saugu,* skelbia spalvos. *Smagu ir linksma kaip vaikų žaidimų aikštelėje.*

Vis dėlto čia prasideda pati pavojingiausia kelionės dalis. Ligi šiol, netikėtai užpultas iš šono, jis bet kada galėjo kur nors įsikarti arba užsiropšti, arba pasprukti, tačiau dabar atsiveria atvira vietovė, kur niekur nepasislėpsi nei įlipsi. Kad ir su beisbolo kepuraite, jis užsitraukia ant galvos paklodę, prisidengdamas nuo akinančios saulės, apsigaubia kaip arabas ir kėblina toliau, stengdamasis eiti kaip galima greičiau. Žino, jog nė paklodė neapsaugos nuo deginančio karščio, jeigu ilgiau užtruks saulėkaitoje: vienintelė viltis – sparta. Žūtbūt reikia atsidurti priedangoje iki vidurdienio, kai asfaltas taip įkaista, jog nebeįmanoma nė žingsnio žengti.

Pagaliau jis nusigauna iki Komplekso. Praeina pro Genijų versmę, vieną mažesniųjų įmonių: mielai būtų pavirtęs musele ant sienos tuo metu, kai užgeso visos šviesos ir tamsoje ėmė atitirpti du tūkstančiai prisikėlimo laukiančių užšaldytų milijonierių galvų. Paskiau pro Genijus gnomus su žaisliniu elfu, kaišiojančiu galvą stačiomis ausimis iš mėgintuvėlio. Pastebi, jog neono šviesos tebedega: matyti, tebeveikia saulės energijos

tiekimo sistema, nors ir ne per geriausiai. Tos šviesos turėjo degti tik naktimis.

Ir štai pagaliau Jaunystės eliksyras. Čia jis pridarė tiek klaidų, tiek daug ko nesuprato, paskutinįsyk išlėkė pasivažinėti svetimu automobiliu. Didesnis už Organikos ūkius, didesnis už Sveikenseną. Visų didžiausias Kompleksas.

Jis įveikia pirmąją barikadą, sukrautą iš sugadintų detektorių ir sudaužytų prožektorių, prieina kontrolės punktą. Sargybinis tyso persisvėręs per durų slenkstį. Sniego žmogus nenustemba, kad jis be galvos: krizės akimirką prasiveržia nesutramdomos aistros. Jis pasižiūri, ar sargybinis kartais dar neturi purkštuvinio pistoleto, bet, deja, nieko neranda.

Toliau driekiasi plynas ruožas. *Niekieno žemė*, Griežlio žodžiais tariant. Nėra nė medžių: visus iškirto, kad niekas negalėtų už jų pasislėpti, visą teritoriją padalijo kvadratais, atskirdami juos vieną nuo kito šilumai ir judėjimui jautriomis sensorinėmis linijomis. Šiurpus šachmatų lentos poveikis jau dingęs; visame plyname plote lyg katės ūsai styro išdygusios žolės. Sniego žmogus keletą minučių įdėmiai stebi aikštę, tačiau aplink nieko nėra, tik pulkelis juodų paukščių: strykčiodami ant žemės, jie pešasi dėl grobio. Jis patraukia toliau.

Jis jau netoli tikslo. Palei kelią mėtosi šen bei ten išbarstyti daiktai, šeimininkų pamesti bebėgant – lyg ieškant lobio atbuline eiga. Lagaminas, kuprinė su išvirtusiais drabužiais ir pigiais niekučiais; prasižiojęs kelionės krepšelis su tualeto reikmenimis vienai nakčiai, iš kurio kyšo beviltiškai vienišas rausvas dantų šepetėlis. Apyrankė; plaštakės pavidalo plaukų segtukas; užrašų knygelė, lapai ištižę, rašysena neįskaitoma.

Iš pradžių bėgliai tikriausiai turėjo vilčių. Tikriausiai tikėjosi, jog daiktai pravers jiems vėliau. Paskiau persigalvojo ir viską išmėtė.

Jaunystės eliksyras

Uždusęs ir paplukęs prakaitu pagaliau jis prieina Jaunystės eliksyro komplekso sieną, vis dar dvylikos pėdų aukščio, bet jau nebe elektrifikuotą, apdaigstytą aprūdijusiais smailiais geležiniais strypais. Jis eina pro išorinius vartus, pažiūrėti tarytum kažkieno išsprogdintus, stabtelėjęs jų pavėsyje suvalgo plytelę šokoladinio jėgainio ir išgeria visą likusį vandenį. Paskiau kėblina toliau, pereina apsauginį griovį, sargybos būdeles, kuriose kadaise budėdavo ginkluoti Jungtinės saugos tarnybos vyrai, ir stiklinius narvus, iš kur su specialia įranga stebėjo visą teritoriją, paskiau įtvirtintą sekyklos bokštą plieninėmis durimis – dabar visada atviromis, – kur vieną kartą turėjo pateikti nykščio atspaudą ir akių rainelės atvaizdą.

Jis taip gerai prisimena kadaise matytą vaizdą: tarytum soduose išsibarstę dideli įvairių – karaliaus Jurgio, Tiudorų, prancūzų vilų – netikrų stilių namai, vingiuotos gatvės, vedančios į tarnautojų golfo lauką, restoranus, naktinius klubus, klinikas, prekybos centrus, dengtas teniso aikšteles, ligonines. Po dešinei – skaisčiai oranžiniai pavojingų bioformų izoliatoriai, juoda kubinė tvirtovė šarvuoto stiklo langais, kur buvo tvarkomi visi reikalai. Tolėliau – ta vieta, kur jis eina: centrinis parkas su Griežlio burtų rūmų kupolu, apvaliu, baltu, tviskančiu virš medžių tarytum ledo bumbulas. Bežiūrint į jį, Sniego žmogų nukrečia drebulys.

Tačiau nėra laiko beprasmiškai verkšlenti. Sparčiais žingsniais jis drožia pagrindine gatve, apeidamas drabužių krūveles

ir apgraužtus lavonus. Ne kažin kas belikę, išskyrus kaulus: maitvanagiai gerai pasidarbavo. Paskutinį kartą, kai ėjo pro tą vietą, čia atrodė lyg po įnirtingų grumtynių ir dvokė kaip skerdykloje, tačiau dabar viskas ramu ir beveik nebesmirda. Kiauloidai iškniso visas vejas; visur žymi jų pėdos, laimė, nebešviežios.

Svarbiausia – susirasti maisto. Būtų ne pro šalį drožti tiesiai buvusių prekybos centrų link – daugiau galimybių sočiai prisišveisti, tačiau Sniego žmogus pernelyg išalkęs. Be to, reikia žūtbūt pasislėpti nuo saulės, ir kaip galima greičiau.

Tad jis antra gatve pasuka į gyvenamąjį kvartalą. Šaligatvių kraštus jau gožia vešli žolė. Gatvė suka ratu; pačiame vidury – salelė tankiai susipynusių, seniai nekarpytų krūmų, aptekusių raudonais ir purpuriniais žiedais. Kažkokie egzotiniai hibridai: praslinks dar keleri metai – ir juos užstelbs vietiniai augalai. Arba, priešingai, jie plėsis, skėsis, kol pagaliau nusmelks visus kitus. Nežinia, kas ką įveiks? Visas pasaulis dabar – tai bekraštis niekieno nevaldomo eksperimento laukas, – koks ir buvo visada, pasakytų Griežlys, – kur viešpatauja nenuspėjamų rezultatų teorija.

Jis pasirenka vidutinio didumo karalienės Anos laikų stiliaus namą. Paradinės durys užrakintos, tačiau langas mažyčiais rombo formos skyreliais išdaužtas: matyt, prieš jį spėjo apsilankyti koks myriop pasmerktas plėšikas. Įdomu, ko tas vargeta ieškojo: maisto, beverčių pinigų ar stačiai pastogės, kur galėtų pamiegoti? Kad ir kas būtų buvę, ne kažin ką jis ten tikriausiai surado.

Jis išgeria kelias rieškučias vandens, pasisėmęs iš akmeninės paukščių girdyklėlės, papuoštos kvailos išvaizdos varlėmis, vis dar apypilnės po vakarykštės liūties ir paukščių beveik nepridergtos. Įdomu, kokias ligas perneša paukščiai ir ar išlieka užkratas jų išmatose? Teks rizikuoti. Apsišlakstęs veidą ir sprandą, prisisemia butelį vandens. Paskiau apžiūri namą – ar viduje nematyti ko nors įtartina, ar niekas nebruzda? Jis negali nusikratyti minties, jog kur nors už kampo, už privertų durų, prigulęs tyko koks nors žmogus – toks pat kaip jis.

Jis nusiima saulės akinius, įsiriša į paklodę. Paskiau lipa vidun pro išdaužtą langą, iš pradžių įmeta savo lazdą, po to įkelia vieną koją, kitą. Atsiduria prieblandoje. Jaučia, kaip pašiurpsta rankų oda: jį slegia uždarų erdvių baimė ir neigiama energija. Oras sudusęs, lyg ten dar būtų nespėjęs išsivadėti anąsyk susitvenkęs siaubas. Toks tvaikas, lyg ten būtų tūkstantis nevalytų kanalizacijos šulinių.

– Sveiki! – surinka. – Ar kas nors yra namie?

Jis negali susitvardyti nesurikęs: įžengęs į kiekvienus namus, jauste jauti, kad juose turi gyventi žmonės. Jį kažkas stumte stumia lauk; gerklėje įstringa gumulas ir ima pykinti. Tačiau jis užsiima nosį dvokiančios paklodės kraštu – vis savo tvaikas – ir žengia per dūlėjantį kilimą pro tamsius stilingų pilvotų baldų reprodukcijų pavidalus. Girdėti cypimas, šmirinėjimas: namus apniko žiurkės. Jis eina kaip galima atsargiau. Žino, kuo laiko jį žiurkės: gyvu lavonu. Atrodo, jog tai tikros žiurkės, ne gyviurkės. Gyviurkės necypia, jos šnypščia.

Cypdavo, šnypšdavo, pasitaiso jis. Jos išnaikintos, jos išnyko, – stengiasi įsiteigti tą mintį Sniego žmogus.

Visų pirma tai, kas svarbiausia. Jis nusižiūri gėrimų spintelę valgomajame ir mikliai ją išnaršo. Pusė butelio burbono; daugiau nieko, tik krūva tuščių butelių. Nė pakelio cigarečių. Matyt, šiuose namuose nerūkoma arba prieš jį apsilankęs plėšikas viską apšvarino.

– Eik tu švilpt, – nusikeikia jis ant pasmėlusio ąžuolinio bufeto.

Paskiau pirštų galiukais nutipena kilimu dengtais laiptais į antrą aukštą. Ko taip tyliai, lyg tikrai būtų vagis? Jis kitaip negali. Kas be ko, ten yra žmonių, jie miega. Kas be ko, atsibus išgirdę jo žingsnius. Tačiau jis suvokia, jog tai kvaila.

Vonios kambaryje ant rudų keraminių plytelių aslos tyso žmogus su pižama mėlynais ir rusvais dryžiais – tiesą pasakius, tiek iš jo ir tebuvo likę. Keista, mąsto Sniego žmogus, pavojaus akimirką daugelis žmonių lekia į vonios kambarį.

Matyt, tuose namuose vonios kambarys buvo kažkas panašaus į šventyklą, vietą, kur gali pabūti vienas, pamedituoti. Netgi išsivemti, verkti kruvinomis ašaromis, apsitriesti iki ausų, vaistų spintelėje beviltiškai graibytis piliulių, kurios gal tave išgelbėtų.

Gražus vonios kambarys. Sūkurinė vonia, ant sienų keraminės meksikietiškos undinės su gėlių vainikais ant galvų, šviesiais vilnijančiais plaukais, mažytėmis, apvaliomis krūtimis skaisčiai rausvais speniukais. Būtų ne pro šalį išsimaudyti po dušu – šiuose namuose tikriausiai yra lietaus vandens cisterna, – tačiau vonios dugne kažkokie sukietėję tenėsiai. Jis pasiima muilo gabaliuką – atsargai, išnaršo visą spintelę ieškodamas apsauginio saulės kremo, bet veltui. Puspilnis flakonas PalaimaPlius tablečių; buteliukas aspirino, kurį iškart pasičiumpa. Ketina dar pasiimti dantų šepetėlį, tačiau koktu kišti burnon mirusio žmogaus šepetėlį, tad priglobia tik dantų pastą. *Kad šviestų šypsena*, – skaito jis. Kaip tik jam, jis trokšta šypsotis taip, kad šviestų šypsena, nors šiuo tarpu jis dar nesuvokia, kam to reikia.

Spintelės veidrodis sudaužytas: paskutinis beprasmiško pykčio, kosminio protesto protrūkis – *Kodėl? Kodėl aš?* Jis atjaučia tą žmogų, juo dėtas, pats būtų lygiai taip pat pasielgęs. Ką nors sudaužęs; paskutinį savo atvaizdą pavertęs šukėmis. Beveik visi stiklai sukritę į kriauklę, tačiau jis labai gerai apsižiūri dėdamas koją: dabar jam – kaip ir arkliui – gyvybė priklauso nuo kojų. Jeigu nebegalės vaikščioti, taps žiurkių grobiu.

Eina toliau koridorium. Namų šeimininkė miegamajame, po plačiais patalais auksiniais ir rausvais dryžiais, atklota viena ranka ir mentė, kaulai ir sausgyslės leopardo kailio spalvų naktinukais. Ji guli nusisukusi į kitą pusę, na ir gerai, tačiau plaukai išlikę, visi kaip vienas, lyg tai būtų perukas: prie šaknų tamsūs, sruogos sidabrinės, tikra laumė. Uždėjus ant galvos, ko gero, atrodytų visai neblogai – nelygu moteris.

Tik vieną kartą gyvenime jis buvo įnikęs, progai pasitaikius, naršyti po svetimus rašomųjų stalų stalčius, tačiau tame kam-

baryje jam nekyla toks noras. Šiaip ar taip, nieko nauja juose neaptiktų. Apatinių baltinių, lytinio pajėgumo stimuliatorių, papuošalų, automatinių pieštukų, grafitinių šerdelių, segtukų ir, jei pasisektų, dienoraščių. Mokydamasis vidurinėje mokykloje, jis mėgdavo skaityti mergaičių dienoraščius, pilnus žodžių didžiosiomis raidėmis, su gausybe šauktukų, kraštutinių pareiškimų – *myliu myliu myliu, nekenčiu nekenčiu nekenčiu* – ir spalvotais žymekliais pabrauktomis vietomis, kaip tuose mįslinguose laiškuose, kuriuos gaudavo vėliau darbe. Palaukdavo, kol mergina nueis apsiprausti po dušu, ir tuomet žaibiškai perskleisdavo dienoraščius. Savaime suprantama, ieškodavo tų vietų, kur minimas jo vardas, tačiau anaiptol ne visada jam patikdavo tai, ką surasdavo.

Kartą jis perskaitė: *Džimi, nekaišiok snapo, kur nereikia, žinau, kad viską skaitai,* nekenčiu *tokių dalykų ir jeigu dulkinausi su tavimi, tai nereiškia, kad tu man patinki, žodžiu* ATSIKARK!!! Dviem raudonais brūkšniais pabrauktas žodis *nekenčiu*, trimis ATSIKARK. Ji buvo vardu Brenda. Gražutė, amžinai kramtydavo gumą, sėdėdama priešais jį per praktinio gyvenimo pamokas. Ant savo tualetinio staliuko ji turėjo šunytį-robotą su saulės baterijomis, kuris lodavo, graužtdavo plastikinį kaulą ir, pakėlęs koją, čiurkšdavo geltoną vandenį. Jį visada stulbindavo tai, jog pačios kiečiausios ir labiausiai pasileidusios merginos savo miegamajame turi pačių sentimentaliausių ir vaikiškiausių niekučių.

Ant tualetinio staliuko stovi standartinis rinkinys odos priežiūros kremų, hormoninių preparatų, flakonų ir švirkštų, kosmetikos priemonių, odekolonų. Prieblandoje už nuleistų žaliuzių visi tie daiktai tamsiai blizga nelyginant natiurmortai per ilga pasmėlusiu paviršium. Jis apsipurkščia paėmęs pirmą pasitaikiusį buteliuką, kad muskusinis kvapas, kaip jis tikisi, nuslopintų namuose tvyrančius tvaikus. *Krekas kokainas*, parašyta ant buteliuko auksinėmis raidėmis gulstiniu šriftu. Dingtelėja mintis truputį išgerti, bet jis prisimena, jog turi burbono.

Paskiau pasilenkęs jis pasižiūri į savo atvaizdą apvaliame veidrodyje. Įsibrovęs į kokius nors namus, kiekvienąsyk, pasitaikius progai, jis neatsispiria pagundai vogčiomis pažvelgti į veidrodį. Ir kiekvieną kartą vis labiau stebisi. Į jį žiūri nepažįstamas žmogus blausiomis akimis, įdubusiais skruostais, vabzdžių sukandžiotu veidu. Atrodo dvidešimčia metų vyresnis. Jis pamerkia akį, nusišiepia pats sau, parodo liežuvį: tikrai šiurpus įspūdis. Veidrodyje atsispindi moters išnara lovoje, atrodo beveik kaip gyva; toks jausmas, jog štai ims ir atsigręš ir, išskėtusi rankas, pakuždomis pavadins – eikš, išdulkink mane. Mane ir laumės plaukus.

Oriksė irgi turėjo panašų peruką. Jai patikdavo persirengti, pasikeisti išvaizdą, apsimesti kitokia moterimi. Išdidžiai vaikščiodavo po kambarį, kraipydamasi ir pozuodama rodydavo striptizą. Sakydavo, jog vyrams patinka permainos.

– Kas tau sakė? – paklausė Džimis.

– Et, toks žmogus.

Ir susijuokė. Tą pačią akimirką jis griebė ją į glėbį, ir jai nukrito perukas... *Džiiiimi!* Bet dabar jis negalėjo sau leisti tokios prabangos prisiminti Oriksę.

Jis susivokia bestovįs vidury kambario prasižiojęs, nukarusiomis rankomis.

– Koks buvau kvailas, – garsiai ištaria.

Gretimos durys į vaikų kambarį: kompiuteris skaisčiai raudonu plastikiniu korpusu, lentynėlė su meškiais, žirafomis išmarginti sienų apmušalai ir dėtuvė, prigrūsta kompaktinių plokštelių – sprendžiant iš etikečių, nepaprastai žiaurių kompiuterinių žaidimų. Tačiau vaiko nėra, nėra nė kūnelio. Gal miręs buvo sudegintas pačiomis pirmosiomis dienomis, kai vis dar veikė krematoriumai, o gal persigando pamatęs, jog tėvai pargriuvo gargaliuodami ir spjaudydami kraujais, ir išbėgo. Gal virto viena tų kaulų ir drabužių krūvele, matyta gatvėje. Kai kurios buvo visai mažos.

Nusižiūrėjęs koridoriuje patalynės spintą, vietoj nešvarios paklodės pasiima naują, šįkart nebe baltu dugnu, bet išmargintą visokiais užraitais ir gėlytėmis. Tai nustebs pamatę Griežlio genties vaikai! „Žiū, – sakys. – Sniego žmogus ėmė lapoti!“ Tikrai nepraleis pro pirštus. Spintoje guli ištisa krūva švarių, dailiai išlygintų paklodžių, bet jis ima tik vieną. Nenori apsikrauti labu, kurio jam visiškai nereikia. Prirėmus bėdai, visada galės sugrįžti atgal.

Jis tarytum girdi motiną liepiant įmesti nešvarią paklodę į skalbinių pintinę, – seni neurologiniai refleksai ne taip jau greitai išblėsta, – tačiau sviedžia paklodę ant grindų ir laiptais leidžiasi apačion, į virtuvę. Tikisi aptikti kokių nors konservų – sojos troškinio, pupelių, netikrų parūkytų dešrelių, ko nors tokio, kad būtų proteinų, – praverstų netgi daržovės, tikros ar sintetinės, viską sušlemštų, – tačiau įsibrovėlis, išdaužęs langą, matyt, iškuopė ir indaują. Sniego žmogus aptinka nebent saujelę sausų javainių plastikiniame inde su užspaudžiamu dangteliu ir kaipmat juos suvalgo; tikras šlamštas, labiau panašus į kartoną, bet jis kantriai sukramto ir užsigeria vandeniu, kad galėtų nuryti. Suranda tris pakelius kišju riešutų, kurių duodavo greitajame traukinyje, ir tuojau pat vieną sušlemščia: dar ne visiškai sudvisę. Randa skardinę Sojdinių, sojinių sardinių. Pusę butelio tamsiai rudo aprūgusio pomidorų padažo.

Iš patirties gerai žino, jog neverta atidaryti šaldytuvo. Kaip tik iš ten ir dvokia.

Viename stalčiuje guli dar geras žibintuvėlis. Pasiima jį, taipgi kelis žvakigalius ir dėžutę degtukų. Randa tuščią plastikinį šiukšlių maišą ten, kur jis ir turėtų būti, ir viską sumeta, taipgi sojines sardines, du likusius pakelius kišju riešutų, butelį su burbonu, muilą ir aspiriną. Ten pat guli keletas peilių, ne per aštriausių; jis išsirenka du, taipgi nedidelį prikaistuvį. Pravers, jeigu pasiseks surasti ko nors verdama.

Tolėliau, tarp virtuvės ir podėlio, – nedidelis darbo kambarys. Rašomasis stalas, amžinai užgesęs kompiuteris, fakso

mašina, spausdintuvas; taipgi dėžutė plastikinių rašiklių, lentynėlė su informacinio pobūdžio knygomis – kalbos žodynas, sinonimų žodynas, citatų knygelė, Nortono šiuolaikinės poezijos antologija. Vadinasi, vaikinas dryžuota pižama, gulintis antrajame aukšte, matyt, priklausė žodžio meistrų kategorijai: rašė kalbas Jaunystės eliksyro vadovams, buvo ideologinis technikas, viešųjų ryšių specialistas, samdomas rašeiva. Vargeta, taria sau Sniego žmogus.

Šalia vazos su nuvytusiomis gėlėmis ir įrėmintos tėvo ir sūnaus nuotraukos – vadinasi, sūnui buvo septyneri arba aštuoneri – guli bloknotas. Pirmajame puslapyje didžiosiomis raidėmis skersai lapo pakraigliota NUPJAUTI VEJĄ. Žemėliau – mažesnėmis, išblukusiomis raidytėmis: *Paskambinti į kliniką*... Šratinukas tebeguli ant popieriaus, lyg išslydęs iš silpstančių pirštų: matyt, tai atsitiko staigiai, kaip tik tą akimirką – pasireiškė liga, ir žmogus iškart tai suvokė. Sniego žmogus įsivaizduoja tą žmogų, spoksantį į raides vedžiojančią ranką. Matyt, susirgo vienas pirmųjų, kitaip nebūtų rūpinęsis veja.

Vėl šiurpas perbėga kūną. Kodėl jam atrodo, kad jis įsibrovė į savo namus? Į savo namus, kokie jie buvo prieš dvidešimt penkerius metus, ir kad tasai pražuvęs vaikas – tai jis pats.

Viesulas

Apgalvodamas tolesnę kelionę, Sniego žmogus eina per apytamsę svetainę užtrauktomis užuolaidomis prie laukujų durų. Reikėtų susirasti namą, kur daugiau konservuoto maisto, arba netgi prekybos centrą. Galėtų ten pernakvoti, užsikoręs ant viršutinės lentynos; tuomet turėtų daugiau laiko atsirinkti tai, kas geriausia. Kažin? Gal vis dar yra užsilikę šokolado? Vėliau, pusėtinai apsirūpinęs maisto atsargomis, galėtų nueiti į pastatą su kupolu, apiplėšti tenykštį arsenalą. Vėl turėdamas rankose gerą purkštuvinį pistoletą, jis jausis nepalyginamai saugesnis.

Pro išdaužtą langą išmeta lazdą, paskiau išlipa pats, saugodamasis nesuplėšyti naujos gėlėtos paklodės, nesusižeisti ir neperrėžti plastikinio maišo, užkliudęs aštrią stiklo šukę. Tiesiai prieš namą nepjautoje vejoje, užtverdami kelią į gatvę, kuičiasi penki kiauloidai, šnipais naršydami krūvelę atliekų, kaip jis viliasi, tiktai drabužių. Kuilys, dvi patelės, du jaunikliai. Išgirdę jį brazdant, kiauloidai nustoja čiaukšnoti ir pakelia galvas: pamatė jį, kaip kažin ką. Jis griebia lazdą, užsimoja. Paprastai pabaidyti jie išsilaksto – kiauloidai turi gerą atmintį, o lazdos panašios į elektrodus, – tačiau šįkart jie nesitraukia nė per pėdą. Lyg sutrikę šnerkščia, atkišę snukius jo pusėn; gal užuodė tuos kvepalus, kuriais jis apsipurškė. Gal juose yra visiems žinduoliams būdingų sekretų, sužadinančių lytinį aktyvumą: jam pasisektų kaip niekad. Negyvai sutryptas įsigašlinusių kiauloidų. Tai bent idiotiška mirtis.

Ką jam daryti, jeigu jie pultų? Vienintelė išeitis: ropštis atgal pro langą. Tik ar suspės? Kad ir trumpomis ir storomis kojomis, vos nulaikančiomis nepaprastai sunkų kūną, tie nevidonai pašėlusiai greit bėgioja. Virtuvės peiliai guli plastikiniame šiukšlių maiše; šiaip ar taip, tokiu trumpu ir menku peiliu galima nebent vos vos sužeisti įmitusį kiauloidą. Lyg bandytum bulvių skutikliu persmeigti sunkvežimio padangą.

Kuilys nuleidžia galvą ir, atstatęs galingą kukšterą bei pečius, neryžtingai linguodamas svarsto ką daryti. Visa šeimyna jau traukiasi, tad kuilys persigalvoja ir nutursena iš paskos, bet, išdidžiai rodydamas savo panieką, paberia ištisą virtinę išmatų. Sniego žmogus palaukia, kol jie dingsta iš akių, paskui, tolydžio gręžiodamasis, atsargiai eina toliau. Aplink matyti labai daug kiauloidų pėdų. Tie gyviai pakankamai protingi, tik apsimeta, kad bėga, bet iš tikrųjų tykoja pasislėpę už artimiausio kampo. Partrenks užpuolę, sutryps, iltimis išdraskys pilvą, išplėš vidurius. Kas jau kas, o jis žino jų įpročius. Kiauloidai gudrūs visaėdžiai padarai. Kai kuriems jų, ir šiaip jau klastingiems ir nelemtiems, ko gero, netgi persodinta žmogaus smegenų žievė.

Taip, štai jie, priešaky. Lenda iš pakrūmės visi penki, ne, visi septyni. Žiurkso jo pusėn. Nevalia trauktis arba bėgti. Jis užsimoja lazda ir suka pašaliu ta kryptimi, iš kur atėjo. Prireikus gali pasislėpti kontrolės posto būste ir palaukti, kol jie pasišalins. Paskiau aplinkiniu keliu patrauks kupolo link, gatvelėmis ir skersgatviais, kad būtų lengviau pasprukti.

Tačiau tuo metu, kai jis sėlina kontrolės posto link, tarytum šokdamas kokį groteskišką šokį įdėmiai tebežiurksant kiauloidams, iš pietų atslinkę juodi urduliuojantys debesys pamažu uždengia saulę. Tai anaiptol ne įprasta popiečio audra: dar per anksti, be to, dangus šviečia grėsminga žalsvai geltona spalva. Artėja viesulas, ir ne bet koks. Kiauloidai dingo, nukūrė ieškoti prieglobsčio.

Jis sustoja prie kontrolės posto stebėdamas artėjančią audrą. Didingas reginys. Kartą jis matė, kaip vieną mėgėją su video-

kamera, užsimaniusį filmuoti gamtos gaivalą, įsuko toks viesulas. Įdomu, kaip manosi Griežlio gentis pakrantėje. Gaila, jeigu visų Griežlio teorijų įsikūnijimą vėjo sūkuriai iškels į padanges arba nušluos jūron milžiniška banga. Tačiau to neatsitiks: kilus potvyniui, juos apsaugos bangolaužiais virtę griuvėsiai. Na, o vieną tokį viesulą jie jau pergyveno. Jie prisiglaus betoninių blokų sąvartoje, didžiojoje oloje, jų vadinamoje Griaustinio namais, ir ten perlauks.

Smogia pirmieji vėjo gūsiai, atvirame lauke blaškydami nuolaužas. Tarp debesų plykstelėja laužtiniai žaibai. Jis mato zigzagais leidžiantis tamsų siaurą kūgį; paskui užgula tamsa. Laimė, kontrolės postas įrengtas apsaugos pastate, o jo konstrukcijos kaip bunkerio, storos ir tvirtos. Pliūptelėjus liūčiai, jis smunka į vidų.

Kaukia vėjas, trankosi perkūnas, aplink viskas virpa ir gaudžia, ir visa tai, kas dar laikosi pritvirtinta prie sienų ir grindų, dunda tarytum milžiniško variklio krumpliaračiai. Kažkas sunkaus atsitrenkia lauke į sieną. Sniego žmogus skuba toliau – pro vienas duris, pro kitas, savo šiukšlių maiše graibydamas elektrinio žibintuvėlio. Ištraukęs vos neišmeta jo iš rankų, nes tuo metu nusirita dar vienas kurtinantis griausmas, ir palubėje sumirga šviesos. Matyt, vėl pataikė į anksčiau kliudytą saulės energijos kolektorių.

Jis kone meldžia, kad šviesa neužgestų: viename kampe pastebi du biokostiumus, ir tai, kas juose dar atlikę, atrodo ne per geriausiai. Dokumentų spintos atviros, visur pribarstyta popierių. Toks įspūdis, jog apsaugos vyrai buvo ištaškyti. Galimas daiktas, jie bandė stabdyti žmones, bėgančius lauk pro vartus; kaip jis prisimena, tuo metu buvo mėginta įvesti karantiną. Tačiau, matyt, įsiveržė antisocialiniai elementai, kokiais tuo metu buvo galima laikyti visus aliai vieną, ir ištaršė slaptąsias bylas. Kokie jie buvo optimistai – tikėjo, kad visi tie duomenys, susegti į bylas arba įrašyti į kompaktines plokšteles, dar gali kam nors praversti.

Prisivertęs jis prieina prie biokostiumų; pabaksnoja juos lazda, išvarto. Kur kas geresni, nei jis galvojo, nesmirda, ir vabalų ne per daugiausia; minkštų audinių beveik suvis nebelikę. Tačiau jis neranda jokio ginklo. Matyt, pasigrobė antisocialiniai elementai, kaip ir jis būtų padaręs. Kaip ir padarė.

Jis pasuka atgal, grįžta į laukiamąjį, kur už ilgos pertvaros stovi rašomasis stalas. Staiga pasijunta baisiai pavargęs. Drebiasi į ergonominį krėslą. Jau seniai nebesėdėjo krėsle, ir jaučiasi nei šiaip, nei taip. Pagalvojęs išsitraukia degtukus ir žvakigalius tam atvejui, jeigu vėl užgestų šviesos; tuo pačiu žygiu atsigeria vandens, pasisemto iš paukščių girdyklėlės, ir suvalgo antrą pakelį kišju riešutų. Lauke kaukia vėjas, siaubingas krioksmas, lyg būtų šėldamas stūgavęs nuo grandinės nutrūkęs milžiniškas žvėris. Pro uždaras duris įsiveržia gūsiai, keldami debesis dulkių; viskas tarška. Jam dreba rankos. Jis bijo kur kas labiau, nei išdrįsta pats sau prisipažinti.

O kas, jeigu čia esama žiurkių? Turėtų būti. O jeigu prasidėtų potvynis? Jos pultų rabždintis jo kojomis! Jis užkelia kojas ant krėslo, sulenkęs įsispiria į ergonominį alkūnramstį, apsiklosto gėlėta paklode. Maža vilties, kad galėtų nugirsti išdavikišką cypimą, pernelyg garsiai gaudžia audra.

Tikras žmogus privalo ryžtingai žvelgti pavojams į akis, – girdi jis balsą. Kas čia dabar kalba? Atsijauninimo televizijos lektorius, kostiumuotas bukas patauška, padrąsinančiu tonu mokantis gyvenimo išminties. Samdomas plepys. *Be abejo, tai gyvosios istorijos pamoka mūsų kartai. Kuo didesnė kliūtis, tuo aukščiau pridera šokti. Atsidūręs krizės akivaizdoje, augi kaip asmenybė.*

– Aš neišaugau kaip asmenybė, idiote! – surinka Sniego žmogus. – Pažvelk į mane! Aš išsigimiau! Mano smegenys ne ką didesnės kaip vynuogė!

Bet jis nežino, kokio didumo turi būti žmogaus smegenys, didesnės ar mažesnės, nes nėra su kuo palyginti. Jis pasimetęs migloje. Jokių gairių.

Šviesa užgęsta. Jis vienui vienas tamsoje.

– Na ir kas? – taria pats sau. – Juk buvai vienišas šviesoje. Didelis čia skirtumas!

Bet yra skirtumas.

Vis dėlto jis pasirengęs viskam. Susitvardo. Pastato žibintuvėlį ant galo, prieblandoje čirkštelėja degtuką, šiaip ne taip uždega žvakę. Liepsnelė siūbuoja skersvėjų plaikstoma, bet dega, ant rašomojo stalo klodama skaisčiai gelsvą skrituliuką, ir patalpa aplink atrodo lyg senovinis urvas – tamsu, bet saugu.

Jis panaršo savo šiukšlių maiše, sugraibo trečią kišju riešutėlių pakelį, praplėšia jį, valgo. Išsitraukia butelį su burbonu, pamąsto, atsuka kamštelį ir geria. *Kliuku kliuku kliuku*, – mintyse atsiliepia pieštinio pasakojimo žodžiai. – *Ugninis vanduo.*

Ak širduk, – pasigirsta moters balsas kambario kampe. – *Kaip tu moki!*

– Nieko panašaus, – atsako jis.

Oro gūsis – puf! – dvelkteleja jam tiesiai į ausis, užpučia žvakę. Jis nė neketina jos uždegti iš naujo, pradėjo veikti burbonas. Smagiau sėdėti tamsoje. Jaučia, kaip plevendama švelniais plunksniniais sparnais artyn sklendžia Oriksė. Dar kiek – ir ji bus su juo. Nelaimingas ir podraug ramus tupi susirietęs krėsle, užsimerkęs ir pasidėjęs galvą ant stalo.

10

Grobuonys

Vėjais paleidęs ketverius metus, Džimis baigė Martos Graham akademiją blankiu menkučiu problematikos magistro diplomu. Nesitikėjo tuojau pat gauti darbo ir nesuklydo. Kelias savaites kaišiojo į vokus savo skurdų gyvenimo aprašymą ir siuntinėjo įvairiais adresais, pernelyg greitai jį atgaudamas, kartais išriebaluotą ir nučiupinėtą kokio žemiausiojo rango valdininkėlio, kuris greitosiomis perskleidė jį šlamšdamas pietus. Tuomet pakeisdavo išteptus lapus ir siųsdavo kitur.

Per vasarą laikinai įsidarbino Martos Graham akademijos bibliotekoje, kur rūšiavo senas knygas, ženklindamas, kurias galima sunaikinti ir kurios privalo išlikti šioje žemėje skaitmenine forma, tačiau neteko vietos vos įpusėjus terminui, nes neprisivertė nė vienos išmesti. Po to persikraustė pas tuometinę paną, konceptualinę menininkę ir ilgaplaukę brunetę, vardu Amanda Pein. Vardą ji buvo prasimaniusi, kaip ir daugelį kitų dalykų: tikrasis jos vardas buvo Barbė Džons. Ji turėjusi prasimanyti save iš naujo, pasisakė ji Džimiui, nes anąją Barbę šitaip sumindė į purvus šleikšti tulžinga baltašiknių giminė, jog ji tapo atmestine, lyg kokiu skurliu, niekam nereikalingu netgi sendaikčių turguje, tarytum kinišku varpeliu, pagamintu iš sulankstytų šakučių, arba šleiva trikoje kėde.

Šitaip ji prisiviliojo Džimį, kuriam „sendaikčių turgus“ savaime atrodė egzotiška sąvoka: jis troško ją pataisyti, atšviežinti, perdažyti. Kad vėl būtų kaip nauja.

– Esi geros širdies, – pasakė ji, pirmąsyk įsileidusi jį į savo neįveikiamą tvirtovę. Pataisa: į savo lovą.

Amanda turėjo nušiurusį kooperatinį butuką viename Modulyje, kuriame gyveno su kitais dviem menininkais. Visi trys buvo iš plebopolių, visi trys – Martos Graham akademijos stipendininkai, todėl laikė save pranašesniais už tokias kaip Džimis privilegijuotas išglebusias ir išsigimusias Kompleksų atžalas. Jie turėjo būti ištvermingi, niekada nenuleisti nosies, per ugnį ir vandenį eiti. Skelbėsi esą aiškaus proto ir plačių pažiūrų, kokiais gali būti tik tokie kaip jie, tikrovės girnų malti ir permalti. Vienas jų bandė nusižudyti, ir tai, jo akimis žiūrint, teikė jam ypatingą pranašumą. Kitas švirkštėsi ir drauge prekiavo heroinu, o paskiau, atsižadėjęs tų dalykų – nors gal ir neatsižadėjęs, – pasidavė į menus. Dvi savaites žiūrėjęs į juos susižavėjusiomis akimis, Džimis susivokė, jog tie du vaikinai – sušikti amatininkai ir, negana to, pasipūtę snargliai.

Tie du tipai – tie, kurie ne Amanda, – tik pakentė Džimį. Stengdamasis jiems įsiteikti, kartais jis apsiimdavo gaminti valgį – visi trys menininkai tyčiodavosi iš mikrobangų krosnelių ir beveik ištisai virdavosi spagečius, – tačiau jis buvo prastas virėjas. Vieną vakarą jis apsišovė – parnešė Vištienos grynuolių: gatvės kampe atsidarė firminė parduotuvė, ir maistas neatrodė toks jau prastas, jeigu pasisekdavo pamiršti, iš ko jis pagamintas. Nuo tos dienos tie du tipai – tie, kurie ne Amanda, – beveik nustojo su juo kalbėtis.

Vis dėlto jie nenustojo kalbėtis tarpusavyje. Postringaudavo valandų valandas apie visokiausią šlamštą, dėdamiesi dideliausiais žinovais, ir pompastiškai pamokslaudavo įgiliu tonu vieni kitiems, tačiau iš tikrųjų – kaip jausdavo Džimis – kreipdavosi į jį. Jų žodžiais tariant, žaidimas pasibaigė prieš šešis ar septynis tūkstančius metų išradus žemdirbystę. Nuo tos dienos eksperimentas, vadinamas „žmonija“, buvęs pasmerktas pražūčiai: pirmiausia, milžiniškų atsargų kaupimas, be saiko padidėjus maisto produktų gamybai, ir antra, ištisų rūšių išnykimas, sunaudojus visus įmanomus maisto išteklius.

– Ir ką gi reikia daryti, jūsų manymu? – paklausė Džimis. Jam patikdavo juos erzinti, nes kas jie tokie, kad galėtų atlikti teisėjų vaidmenį? Menininkai, visiškai nejautrūs ironijai, atsakė, jog tiksli analizė – tai viena, o tikslus problemos sprendimas – visai kas kita, ir sprendimo stoka netrukdanti analizei.

Galbūt apskritai nesą jokio sprendimo. Žmonija, jų žodžiais tariant, – savotiška pabaisa, o jos pagrindiniai šalutiniai produktai – lavonai ir griuvėsiai. Pabaisa nieko nesimoko, be perstojo daro vis tas pačias idiotiškas klaidas, mėgaudamasi trumpalaikiu apkvaišimu ilgalaikių kančių kaina. Nelyginant milžiniškas šliužas nepermaldaujamai ryja visas kitas planetos bioformas, sumaldama į dulkes visa, kas gyva žemėje, ir pro užpakalinę angą išleisdama plastikinį pramoninį šlamštą, kurio vieta – istorijos sąvartyne.

– Tokį kaip jūsų kompiuteriai? – sumurmėjo Džimis. – Tie patys, su kuriais jūs kuriate savo meną?

Ilgai netrukus nieko kita nebeliks, tik visą planetą apraizgę ilgi požeminiai tuneliai, neklausydami jo toliau kalbėjo menininkai. Oras ir šviesa viduje bus dirbtiniai, nes bus galutinai sunaikinti Žemės planetos ozono ir deguonies sluoksniai. Žmonės nuogi voromis roposią tais tuneliais, nieko kita nematydami, tik priekyje einančiojo subinę, jų šlapimas drauge su išmatomis tekėsiąs pro angas grindyse, paskiau skaitmeninio mechanizmo nukreiptas į šalinį tunelį, būsiąs susiurbtas, perdirbtas ir sumaitintas kitiems per spenių formos apendiksus, kyšančius išilgai tunelio. Sistema būsianti automatinė, amžina ir visus aptarnausianti be jokio skirtumo.

– Vadinasi, mano galva, karų nebebus, – tarė Džimis. – Ir visi mes turėsime labai geras kelio girneles. Na, o kaip seksas? Ne taip jau paprasta santykiauti sukištiems į tokį ankštą tunelį.

Amanda piktai į jį paskersavo. Piktai ir podraug sąmokslininkiškai: matyt, ir jai dingtelėjo ta mintis.

Amanda iš prigimties nebuvo plepi. Pasak jos, ji – ne žodžio, bet vaizdo žmogus: tvirtino, jog mąstanti vaizdais. Tai patiko Džimiui, nes šiek tiek sinestezijos niekada nekenkia.

– Tad ką gi tu matai, kai aš va šitaip darau? – klausdavo jis pirmosiomis, pačiomis aistringiausiomis dienomis.

– Gėles, – atsakydavo ji. – Dvi arba tris. Rausvas.

– O kai būni su kitu? Ką matai?

– Raudonas gėles. Raudonas ir purpurines. Penkias arba šešias.

– O dabar? Ak, mažyle, kaip tave myliu!

– Neoną! – Ir atsidususi pridurdavo: – Visą puokštę!

Džimis žavėdavosi tomis neregimomis jos gėlėmis: šiaip ar taip, tai buvo duoklė jo sugebėjimams. Be to, ji turėjo žavų užpakaliuką, o ir krūtys buvo natūralios, tačiau – ir tai jis pastebėjo labai greitai – ji žiūrėdavo gana nuožmiu žvilgsniu.

Amanda buvo kilusi iš Teksaso; sakėsi prisimenanti tą vietovę nuo tų laikų, kai ji dar nebuvo išdegusi ir išnykusi nuo žemės paviršiaus, – vadinasi, Džimio manymu, ji buvo daugmaž dešimčia metų vyresnė. Kurį laiką ji dirbo prie projekto, pavadinto Maitvanagio skulptūromis. Prisikraudavo pilną kėbulą kritusių gyvulių sąnarių, nuveždavo į dykvietes arba apleistų gamyklų automobilių stovėjimo aikšteles, išdėliodavo taip, kad susidarytų tam tikri žodžiai, palaukdavo, kol juos apipuls maitvanagiai, ir tuomet fotografuodavo visą vaizdą iš malūnsparnio. Iš pradžių ji susilaukė didelio reklamų agentūrų dėmesio, taipgi keleto maišų pagiežingų laiškų ir grasinimų susidoroti iš Viešpaties sodininkų draugijos narių bei visokių puspročių. Vieną laišką atsiuntė buvusi Džimio kambario draugė Bernisė, per visą tą laiką gerokai patobulinusi savo iškalbą.

Paskiau toksai surukęs ištvirkėlis senis mecenatas, sukalęs didelį turtą iš širdies atsarginių dalių gamybos, paskyrė jai atsakančią paramą, tardamasis, kad jos darbas – paskutinis šiuolaikinio meno žodis. Tikra laimė, pasak Amandos, priešingu atveju būtų gavusi atsisveikinti su savo kūrybiniu projektu:

malūnsparniams nuomotis reikia krūvos pinigų, be to, kita vertus, būtina saugumo garantija. Jungtinės saugos tarnybos vyrai, pasak jos, stačiai varo į kelnes išėjus kalbai apie oro erdvę; jiems vaidenasi, jog visiems knieti pakilti padangėn ir numesti branduolinę bombą, ir todėl jie pasirengę numauti tau kelnaites prieš leisdami skristi išsinuomotu malūnsparniu, aišku, jei nesi koks pinigais aptekęs didelis paukštis, kokių Kompleksuose ne per daugiausia.

Žodžiai, kurių ji – pasak jos – ieškojo kaip maitvanagis grobio, turėjo būti penkių raidžių. Ji apie tai ilgai galvojo: kiekviena abėcėlės raidė turinti fluidų, teigiamą arba neigiamą krūvį, tad žodžius reikią atrinkti labai kruopščiai. Beieškant žodžių kaip maitvanagiui grobio, pasak jos, galima jiems grąžinti gyvybę, o paskiau – numarinti. Tai sukrečiantis procesas – „Atrodo, jog stebi mąstant Dievą", pareiškė ji pokalbių tinklalapyje. Ji jau suradusi kelis žodžius: PENAS, atliepiantį jos pavardę, pabrėžė ji internautų klausinėjama, KURIS ir PAPAS. Tą vasarą gyvendama su Džimiu, ji stačiai kraustėsi iš proto – niekaip negalėjo išgalvoti dar vieno žodžio.

Pagaliau, supratęs, jog daugiau nebeištvers nei virtų makaronų, nei Amandos, kuri, spoksodama į tolį pastėrusiomis akimis ir žiaumodama plaukų sruogą, nebežadino gašlos proveržio ir susižavėjimo, Džimis vis dėlto susirado darbą. Tai buvo Atjauna, nedidelis Kompleksas, įsteigtas taip arti vieno labiausiai apšiurusio plebopolio, jog atrodė kaip jo kvartalas. Ne per daugiausia žmonių ten būtų dirbę turėdami geresnę išeitį, bent jau toks įspūdis Džimiui susidarė tą dieną, kai jis buvo pakviestas pokalbio; galimas daiktas, turėjo įtakos ir palyginti apgailėtina priėmimo komisijos laikysena. Galėjo kirsti lažybų, kad prieš tai ji buvo atmetusi vieną kitą dešimtį prašytojų. Ką gi, telepatiškai pareiškė jai Džimis, gal aš ir nesu tas, kurio jums reikia, bet aš bent jau nesibranginu.

Pasak komisijos narių – o jų buvo du, vyriškis ir moteriškė, – jiems padarė gerą įspūdį jo disertacija apie dvidešimtojo amžiaus saviauklos vadovėlius. Vienas kompanijos pagrindinių

produktų, pasak jų, – tai saviugdos prekės, nebe knygos, savaime suprantama, bet kompaktinės plokštelės, skaitmeninės plokštelės, interneto puslapiai ir panašiai. Jie paaiškino, kad pelną jiems užtikrina ne tiek auklėjimo priemonės, kiek įranga ir alternatyviosios medicinos gydomosios priemonės, kurių reikia jų pacientams. Kaip sakoma, sveikame kūne sveika dvasia, ir Džimio priedermė būsianti rūpintis dvasia. Kitaip sakant, reklama.

– Žmonės siekia tobulumo, – pareiškė vyriškis. – Jie nori būti tobuli.

– Tačiau jiems reikia parodyti tobulybės kelią, – pridūrė moteriškė.

– Trumpai ir aiškiai, – tarė vyriškis.

– Padrąsinant, – pridūrė moteriškė. – Ir optimistiškai nuteikiant.

– Jiems patinka, kai kalbama apie tai, kas buvo ir kas bus, – tarė vyriškis. – Tai tikimybių menas. Tačiau be jokių garantijų, savaime suprantama.

– Jūs parodėte didelę įžvalgą šiuo atžvilgiu, – tarė moteriškė. – Savo disertacijoje. Mūsų įsitikinimu, ji labai brandi.

– Jeigu išmanai vieną šimtmetį – vadinasi, išmanai visus, – pridūrė vyriškis.

– Tačiau epitetai keičiasi, – įsiterpė Džimis. – Nėra nieko blogesnio už praeitų metų epitetus.

– Šventa teisybė! – sušuko vyriškis, lyg, akinamai tvykstelėjus blykstei, Džimis būtų ką tik įminęs visatos mįslę. Vyriškis taip spūstelėjo jam ranką, jog vos nesutraiškė pirštų; moteriškė jį apdovanojo šiltu, bet pažeidžiu šypsuliu, ir jis iškart pagalvojo, ar ji ištekėjusi. Atlyginimai Atjaunoje buvo ne dievaižin kokie, tačiau, galimas daiktas, būta kitokių privalumų.

Tą vakarą jis papasakojo Amandai Pein apie savo sėkmę. Paskutiniu laiku ji pradėjo bambėti apie pinigus – na, nebambėjo, bet veikiau įjunko ilgai ir mąsliai tylėti, ir tai darė su dideliu

išmanymu, retkarčiais įterpdama vieną kitą dygią užuominą, jog kiekvienas turi rūpintis savimi, – tad jis tikėjosi, kad ji apsidžiaugs. Pastaruoju metu jų santykiai truputį pašlijo, tiesą pasakius, ypač po apmaudaus rikto su Vištienos grynuoliais. Gal atšilsią bent dabar, per ilgą jausmingą nuoširdžią atsisveikinimo sceną. Jis jau repetavo paskutinės replikos žodžius: *Tokio kaip aš tau tikrai nereikia, tu verta geresnio, aš sugriausiu tavo gyvenimą,* ir panašiai. Tačiau tokius dalykus reikia gerai apgalvoti, tad jis verčiau nukreipė kalbą apie naują darbą.

– Dabar galėsiu parnešti kiaulienos, – užbaigė jis, jo nuomone, džiugiu ir podraug rūpestingu tonu.

Amandai tai nepadarė jokio įspūdžio.

– Tai tu ketini ten dirbti? – tiek tepasakė ji.

Matyt, tie žodžiai turėjo reikšti, jog Atjauna – gauja gobšių parazitų, kurie laikosi vien kurstydami žmonių fobijas ir švarindami patiklių ligonių sąskaitas. Pasirodo, viena Amandos draugė ne per seniausiai pasirašė su Atjauna kontraktą reklamos išliaupsintai penkių mėnesių programai gydytis nuo depresijos, o podraug nuo raukšlių ir nemigos, ir, gerdama kažkokio Pietų Amerikos medžio žievės antpilą, peržengė ribą – tiesą pasakius, peržergė savo buto palangę ir išpuolė iš dešimtojo aukšto.

– Visada galėsiu atsisakyti darbo, – pareiškė Džimis, išklausęs tą pasaką. – Galėsiu įsilieti į amžinų bedarbių gretas. Arba – aha! – galėsiu ir toliau būti moterų išlaikytinis kaip dabar. Juokauju! Juokauju! Nemušk!

Paskutines kelias dienas Amanda buvo dar tylesnė nei paprastai. Paskiau pareiškė išsivadavusi iš kūrybinio sąstingio: jai atėjęs į galvą dar vienas žodis Maitvanagio skulptūros projektui.

– Ir koks tai žodis? – dėdamasis susidomėjęs, paklausė Džimis.

Ji mąsliai pažvelgė į jį ir tarė:

– Meilė.

Atjauna

Džimis persikėlė į viengungio butelį, skirtą Atjaunos komplekso jaunesniajam personalui: miegamasis už pertvaros, ankšta virtuvėlė, tūkstantis devyni šimtai penkiasdešimtųjų metų stiliaus baldai. Patogumais butelis menkai skyrėsi nuo kambarėlio Martos Graham studentų bendrabutyje, tačiau jame neknibždėjo tiek daug vabzdžių. Jis gana greit susivokė, jog korporacijos jam skirtas darbo pelės ir vergo vaidmuo. Jis privalėjo džiovinti smegenis dešimt valandų per dieną klaidžiodamas sinonimų žodynų labirintais ir tuščiažodžiavimo brūzgynuose. Vyresnybei įvertinus jo pasiūlymus, jis dar sykį teikdavo juos peržiūrai, paskiau dar sykį. *Mes pageidautume labiau... mažiau... tai visiškai kas kita*. Šiaip ar taip, ilgainiui jis išmoko tenkinti jų skonį, kad ir ką tai galėtų reikšti.

Kosmetiniai kremai, treniruokliai, šokoladiniai jėgainiai, kurių dėka jūsų raumenynas tampa kvapą gniaužiančiu granitinės skulptūros stebuklu. Piliulės, padedančios nutukti, sulysti, apželti, nuplikti, tapti šviesesniam, tamsesniam, rudesniam, geltonesniam, lytiškai pajėgesniam ir laimingesniam. Jam priklausė tai aprašyti ir išliaupsinti, pavaizduoti, kaip lengva – ak, kaip lengva! – pasiekti geidžiamą tikslą. Viltis ir baimė, troškimas ir pasibjaurėjimas – tai buvo jo arsenalas, ten jis pasirinkdavo vis kitokių išraiškos priemonių. Kartais išgalvodavo naujų žodžių – *stangra, skaidmuaras, feromonas,* – tačiau niekada neįkliūdavo. Jo šeimininkams patikdavo tokie žodeliai, smulkiu šriftu išspausdinti ant pakelių, nes skambėdavo moksliškai ir įtaigiai.

Užuot džiaugęsis savo žodžių kūrybos laimėjimais, jis jausdavosi prislėgtas. Vyresnybės pagyrimai ir padėkos už puikų darbą jam buvo tuščia vieta – juos rašė nemokšos; visa tai liudijo, kad Atjaunoje nė vienas žmogus nesugeba deramai įvertinti jo talento ir intelekto. Pagaliau jis suprato, kodėl serijiniai žudikai palieka policijai pravarčių įkalčių, kad būtų lengviau juos aptikti.

Jo pasižmonėjimai – pirmąsyk po daugelio metų – priartėjo prie nulio: nuo aštuonerių metų amžiaus jis dar niekada nebuvo atsidūręs tokiuose lytinio bendravimo tyruose. Amanda Pein tavaravo praeityje nelyginant apleista lagūna, kurioje, kaip atrodė, nė būti nebuvo jokių krokodilų. Kodėl jis taip nerūpestingai ją pametė? Nekantravo išmėginti kitą, laukiančią savo eilės. Pokalbio metu klausinėjusi jį moteris iš Atjaunos, į kurią jis dėjo tiek vilčių, dingo kaip į vandenį, o kitos moterys, sutiktos darbe arba Atjaunos baruose, buvo arba plėšrūnės, turinčios vienintelį tikslą prasisiekti bet kokia kaina, arba tokios išbadėjusios, kad Džimis lenkdavosi jų kaip akivaro. Norom nenorom nusmuko iki to, jog pradėjo merginti padavėjas, bet ir tos žiūrėjo į jį abejingu žvilgsniu. Tokių šnekių jaunuolių, mokančių lazginti liežuvį, jau buvo mačiusios ir žinojo, kad jis nevertas nė sudilusio skatiko.

Kompanijos valgykloje jis buvo naujokas, vėl vienišas, tad viską reikėjo pradėti iš pradžių. Jis įjunko valgyti sojinius suvožtinius Komplekso prekybos centre, arba, nusipirkęs dėžutę riebių Vištienos grynuolių, čiaumoti juos ilgais vakarais kioksodamas darbe prie kompiuterio. Kiekvieną savaitę Kompleksas rengdavo pasibuvimus prie kepsnių, visuotinius pasižmonėjimus, kur būdavo kone privaloma dalyvauti visiems tarnautojams. Džimis visa širdimi nekęsdavo to renginio. Jam trūkdavo jėgų žavėti minią įvairiais triukais, jausdavosi išsekęs no bergždžio tuščiažodžiavimo, tad slampinėdavo pakraščiais, žiaumodamas padegusį sojinį dešrainį ir mintyse sudirbdamas į šuns dienas kiekvieną pasitaikiusį jo akyse. *Šlerva maišiniais*

papais, dingsėdavo galvoje žodžiai – lyg užrašai pieštiniuose pasakojimuose. *Skystaprotis puodgalvis. Besmegenis snarglaiža. Ledinė cvikė. Tėvą motiną parduotų. Bulius nukarusiais kiaušais. Smaukytojas su šlaple vietoj galvos.*

Iš tėvo retkarčiais gaudavo proginių elektroninių laiškų; elektroninį atviruką gimimo dienos proga kelioms dienoms praslinkus po tikrosios gimimo dienos, kažką panašaus į šokančius kiauloidus, lyg jisai vis dar būtų vienuolikos. *Daug laimės gimimo dienos proga, Džimi, teišsipildo visos tavo svajonės.* Ramona rašydavo draugiškus, pareigos padiktuotus laiškučius: dar nėra broliuko, kartodavo ji, tačiau jie vis dar „dirba prie to projekto". Jis nepageidavo vaizduotis to „darbo" detalių – gausybės hormonų, nuovirų, žliugsinčios želė. Pasak jos, jeigu nieko neišeisią „savaime", jie pabandysią „ką nors kita", kreipdamiesi į kurią nors agentūrą – *Mano kūdikis, Sveikas vaisius, Gražus vaikas*, vieną iš jų. Daug kas pasikeitė toje srityje nuo anos dienos, kai Džimis atėjo į pasaulį! (*Atėjo į pasaulį*, lyg nebūtų gimęs iš tikrųjų, bet būtų tik atėjęs į svečius.) Ji „tyrė visas galimybes", nes, savaime suprantama, jie mokėjo pinigus ir norėjo gauti tai, kas geriausia.

Fantastika, pagalvojo Džimis. Pabandys keletą kartų, ir, jeigu kūdikis nepateisins jų lūkesčių, panaudos jį atsarginėms dalims, kol pagaliau gaus tokį, kuris patenkins visus jų reikalavimus, – visapusiškai tobulą, ne tik genialų matematiką, bet ir gražų kaip žiburį. Paskiau stengsis į tą spėjamą vunderkindą krauti visas savo išpūstas viltis, kol pagaliau, neišlaikęs krūvio, vargšelis subliūkš. Džimis jam nepavydėjo.

(Pavydėjo.)

Ramona kvietė Džimį praleisti atostogų, bet jis nenorėjo važiuoti, tad prasimetė pernelyg dideliu darbo krūviu. Iš dalies sakė tiesą, nes pradėjo žiūrėti į savo darbą kaip į savotiškas varžybas: kokių kvailysčių jis dar gali prisigalvoti idiotiškai kaldamas naujus žodžius ir vis dar pelnyti liaupses?

Ilgai netrukus jį paaukštino tarnyboje. Dabar jau galėjo pirktis naujų žaislų. Įsigijo geresnį skaitmeninių plokštelių grotuvą, sportinę aprangą, savaime išsivalančią per naktį prakaitą ėdančių bakterijų dėka, marškinius su elektroninio pašto įtaisu rankovėje, duodančiu jam niuksą sulig kiekviena nauja žinute, pusbačius, spalva prisiderinančius prie kiekvieno drabužio, kalbantį skrudintuvą. Ką gi, dabar jau nebe toks vienišas. *Džimi, čiupk savo skrebutį!* Taipgi persikėlė į geresnį butą.

Pradėjęs kopti karjeros laiptais, jis susirado moterį, paskiau kitą, paskiau dar vieną. Tų moterų jis jau nebelaikė simpatijomis: tai buvo meilužės. Visos jos buvo ištekėjusios ar panašiai, tykojo progos apgauti vyrą arba partnerį – įrodyti, kad jos vis dar jaunos, arba atsilyginti jam tuo pačiu. Arba jos būdavo įžeistos ir trokšdavo paguodos. Arba stačiai jausdavosi apleistos.

Nebuvo jokio pagrindo nebendrauti su keletu jų tuo pačiu metu, juo labiau kruopščiai suplanavus dienotvarkę. Iš pradžių jis mėgaudavosi skubotais netikėtais apsilankymais, slaptumu, greitosiomis atplėšiamų drabužių, susegtų lipnia juostele, brazdėjimu, akrobatiniais triukais ant grindų; nors gana veikiai susivokė, jog visos tos meilužės laikė jį statistu – rimtai į jį nežiūrėjo, priešingai, tiek tebrangino, kiek vaikai brangina dovanai gautą žaisliuką, aptiktą javainių dėžėje, spalvingą ir gražutį, bet visiškai nereikalingą, – vienu iš dviejų trijų priegulų, tolydžio šmėkščiojančių jų kasdieniame gyvenime. Jis buvo joms pramoga laikui nustumti, beje, kaip ir jos jam, nors joms grėsdavo didesnis pavojus: skyrybos, neįprasto smurto proveržis ar bent nedidelis skandaliukas ir apsižodžiavimas tuo atveju, jeigu būtų netikėtai užkluptos.

Laimė, kad jos niekada nesiūlė jam subręsti. Jam buvo toks įspūdis, jog joms netgi patinka, kad jis toks nesubrendęs.

Nė viena jų neketino išsiskirti su vyru, persikraustyti pas Džimį arba drauge su juo pabėgti į kokį nors plebopolį, nors

tuo metu tatai jau buvo stačiai nebeįmanoma. Anot gandų, plebopoliuose pasidarė be galo pavojinga neišmanantiems, kaip juose manytis, o Jungtinės saugos tarnyba kaip niekad griežtai saugojo Komplekso vartus.

Garažas

Tai šit kokia jo gyvenimo pabaiga. Toks įspūdis, lyg jis būtų pakviestas į pobūvį, tačiau pasiklydo ir nesugeba susirasti adreso. Kaip tik šią akimirką kas nors kitas ten linksminasi, bet ne jis.

Jam visada būdavo lengva išlaikyti formą, tačiau dabar privalėdavo rimtai mankštintis. Praleidus treniruotę, per naktį išglebdavo raumenys, nors anksčiau to niekada nepasitaikydavo. Staigiai smunkant energijos lygmeniui, jis turėjo nepadauginti šokoladinių jėgainių: padidėjus steroidų kiekiui, susitraukia ir susilpnėja įnagis. Ant pakelio buvo parašyta, jog šis trūkumas pašalintas pridedant kažkokio patentuoto dėmens neištariamu pavadinimu, tačiau jis pats buvo prirašęs pakankamai daug tokių pat tvirtinimų ant pakelių, kad jais tikėtų. Smilkiniuose plaukai retėjo, nors buvo išsipirkęs Atjaunos šešių savaičių folikulų regeneracijos kursą. Turėjo žinoti, jog tai gryniausia suktybė – jis pats sukūrė reklaminius tekstus, – tačiau tie tekstai buvo tokie įtaigūs, jog jis pats jais patikėjo. Netgi susigriebė bemąstąs, kaip atrodo Griežlio plaukai.

Griežlys anksti baigė mokslus, parašė daktarinę disertaciją, apsigynė, paskiau ėmėsi savo projektų. Dabar dirbo Jaunystės eliksyro komplekse, viename pačių pajėgiausių, ir sparčiai kopė karjeros laiptais. Iš pradžių jiedu kaip ir anksčiau susižinodavo elektroniniais laiškais. Griežlys miglotai užsimindavo apie ypatingą projektą, prie kurio dirbo, kažką tokio nepaprastai slapto. Pasak jo, vyresnybė jam davusi visišką laisvę: ji

galvojanti, kad jis galįs aukščiau subinės iššokti. Džimis galįs atvažiuoti jo aplankyti, ir jis viską aprodysiąs. Ką gi dabar Džimis veikiąs?

Užuot atsakęs, Džimis pasiūlė sužaisti šachmatais.

Truputį vėliau Griežlys pranešė, jog netikėtai mirė dėdė Pytas. Nuo kažkokio viruso. Šiaip ar taip, staigiai susileido. Kažkas panašaus į tai, jei užtėkštum vaisinių ledų ant įkaitusių kepsninės grotelių – viskas įvyko vienu akimoju. Kilo įtarimas dėl sabotažo, bet nebuvo jokių įrodymų.

Ar tu buvai ten? – paklausė Džimis.

Tam tikra prasme, – atsakė Griežlys.

Džimis viską apsvarstė; paskiau paklausė, ar dar kas nors apsikrėtė virusu. Griežlys atsakė, jog niekas.

Ilgainiui jiedu ėmė vis rečiau ir rečiau siuntinėti žinutes vienas kitam, juodu siejanti gija išsitempė ir susilpnėjo. Ką jie galėjo pasakyti vienas kitam? Žodžių vergo darbas, kurį dirbo Džimis, tikriausiai sukeltų Griežliui panieką, kad ir lengvą, o Griežlio mokslinių tyrimų, ko gero, Džimis irgi nebesuprastų. Jis susigriebė mąstąs apie Griežlį kaip apie žmogų, kurį kadaise pažinojo.

Džimis vis labiau kankinosi. Netgi seksas atrodė nebe toks, koks būdavo anksčiau, nors kaip paprastai Džimis negalėjo be jo apsieiti. Buvo toks jausmas, kad įnagis jį stumdo kur tinkamas, kad jis stačiai burbulas, atsitiktinai prikabintas prie to daikto. Gal būtų buvę geriau paleisti jį vieną klaidžioti kur tinkamą.

Vakare, kai nė viena meilužė nesugebėdavo reikiamai pameluoti savo vyrui arba partneriui, kad galėtų su juo praleisti laiką, Džimis kartais nueidavo į prekybos centrą pažiūrėti filmo – tiesiog norėdamas įrodyti sau, kad priklauso visuomenei. Arba žiūrėdavo naujienų laidą: ir vėl nelaimės, ir vėl badas, ir vėl potvyniai, kenksmingi vabzdžiai arba smulkūs žinduoliai, mikrobai, sausros, kvaili karai tolimose šalyse, ginkluoti vaikai kareiviška apranga. Kodėl niekas nesikeičia?

Kaip paprastai plebopoliuose vyko politinės žmogžudystės, dėjosi keisti dalykai, nežinia kur dingdavo žmonės. Būta ir sekso skandalų: sekso skandalai visada nepaprastai domindavo pranešėjus. Treneriai ir maži berniukai; be skaičiaus mergaičių, aptiktų užrakintuose garažuose. Tos mergaitės, pasak garažų savininkų, – kambarinės, jų pačių labui atvežtos iš skurdžių šalių. Laikomos po raktu saugumo sumetimais, pasak atsakomybėn patrauktų atsakovų – garbingų žmonių, buhalterių, advokatų, prekybininkų, prekiaujančių sodo reikmenimis. Dažniausiai juos gindavo žmonos. Tos mergaitės, pasak žmonų, faktiškai beveik įdukrintos, kone šeimos nariai. Džimiui ypač patiko tie žodžiai: *faktiškai, kone*.

Mergaitės, priešingai, pasakodavo kitokias istorijas, ne visiškai įtikėtinas. Kai kurios skųsdavosi, kad jos apsvaigintos kvaišalais. Verčiamos nešvankiai darkytis tokiose neįprastose sambūrio vietose kaip gyvulėlių parduotuvės. Jos buvusios atvežtos iš kitapus Ramiojo vandenyno guminėmis pripučiamomis valtimis, slapta įlaipintos į krovininius laivus, paslėptos sojos gaminių krūvose. Verčiamos nusidėti santykiaudamos su ropliais. Kita vertus, kai kurios mergaitės iš pažiūros džiaugėsi savo gyvenimo sąlygomis. Pasak jų, garažuose patogu ir gera, kur kas geriau nei namie tėvynėje. Jos sočiai maitinamos. Darbe nepervargstančios. Tiesa, negaunančios jokio atlyginimo ir negalinčios vaikščioti kur tinkamos, tačiau tuo nė kiek nesirūpinančios ir nesistebinčios.

Viena tokia mergina – aptikta San Franciske, užrakinta turtingo vaistininko garaže, – pareiškė, jog anksčiau vaidinusi filmuose, bet džiaugiasi, kad ją nusipirko jos Ponas: jis pamatė ją internete ir, jos pasigailėjęs, pats atvažiavo jos išvaduoti, sumokėjo krūvą pinigų, drauge su ja perskrido per vandenyną ir pažadėjo leisti į mokyklą, kai tik ji pramoksianti angliškai susišnekėti. Ji pareiškė nieko bloga apie jį negalinti pasakyti; atrodė naivi, patikli ir nuoširdi. Paklausta, kodėl garažas buvęs rakinamas, atsakė: kad negalėtų įsibrauti joks piktadarys. Paklausta, ką ji ten dariusi, atsakė, jog mokėsi anglų kalbos ir

žiūrėjo televiziją. Paklausta, ką mananti apie savo pagrobėją, atsakė, jog visada būsianti jam dėkinga. Prokurorui nepavyko jos įkalbinti pakeisti parodymus, ir žmogėnas išsisuko nuo bausmės, tik pagal teismo nutartį jis turėjo nedelsiant leisti ją į mokyklą. Ji pareiškė pageidaujanti studijuoti vaikų psichologiją.

Televizija rodė stambiu planu jos žavų katės veidelį, švelnią šypseną. Džimiui ji pasirodė lyg matyta. Jis sustabdė jos atvaizdą, paskiau išsitraukė seną atspaudą, padarytą tada, kai jam buvo keturiolika: išsaugojo jį kraustydamasis tai šen, tai ten, kone kaip šeimyninę nuotrauką, neišmetė jos, laikė užslėpęs, įkišęs tarp užrašų iš Martos Graham akademijos laikų. Jis palygino veidus, tačiau nuo anų dienų prabėgo daug laiko. Mergina, anuo metu buvusi aštuonerių, dabar tikriausiai buvo septyniolikos, aštuoniolikos ar devyniolikos, o tos televizijos laidos herojė atrodė kur kas jaunesnė. Vis dėlto iš pažiūros atrodė nepasikeitusi: tokia pat tyra ir podraug išmani ir pilna paniekos. Jam svaigo galva, žemė drebėjo po kojomis, lyg būtų atsidūręs prie bedugnės krašto, kur apačioje stirkso uolos ir baisu net pažvelgti žemyn.

Be atramos

Jungtinė saugos tarnyba nepaleido Džimio iš akių. Studijuojant Martos Graham akademijoje, reguliariai keturissyk per metus kviesdavosi jį, jų žodžiais tariant, *paplepėti*. Klausinėdavo to paties, ko klausinėjo dešimtis kartų, stačiai norėdami patikrinti, ar atsakymai sutampa. Saugiausia, Džimio nuomone, būdavo sakyti *nežinau*, ir tai didžia dalimi pasitvirtindavo.

Truputį vėliau jie pradėjo jam rodyti nuotraukas – kadrus, nufilmuotus miniatiūrinėmis sekimo kameromis, arba nespalvotas fotografijas, tarytum padarytas plebopolių bankomatų stebėjimo įtaisais, arba televizijos naujienų ištraukas: demonstracijų, riaušių, bausmės vykdymo scenas. Jiems rūpėjo pažiūrėti, ar jis atpažįsta kurį nors žmogų iš veido. Jie prijungdavo jį prie sensorių sistemos, tad jeigu jis ir apsimestų nepažįstąs, suprastų tai iš neuronų elektrinių impulsų dažnio, nepriklausomo nuo jo valios. Jis laukdavo, kada jie parodys kadrus, kur nufilmuoti dėl Gardučių kavos kilę neramumai Merilande, – laukdavo virpėdamas iš siaubo, – tačiau tie neparodė.

Jau seniai jis nebegavo atvirlaiškių iš užsienio.

Nuo to laiko, kai jis pradėjo dirbti Atjaunoje, Jungtinės saugos tarnybos vyrai tarytum jį pamiršo. Betgi ne, jie tik atleido vadžias – tikrino, ar jis arba kita šalis, tai yra jo motina, bandys pasinaudoti nauja galimybe, tuo trupučiu laisvės ir mėgins iš naujo užmegzti ryšį. Praslinkus daugmaž metams vėl pasigirdo pažįstamas beldimas į duris. Jis visada žinodavo, kad

tai jie, nes niekada nesinaudodavo vidaus telefonu, tikriausiai turėdavo savotišką visraktį, tad jiems nereikėdavo buto kodo. *Sveikas, Džimi, kaip laikaisi, norėtume tavęs kai ko paklausti, klausyk, ar negalėtum mums truputį padėti?*

Žinoma, mielai.

Šaunuolis.

Ir panašiai.

Kai jis dirbo Atjaunoje – kada tai buvo? – penktus metus, jie pagaliau aptiko aukso gyslą. Džimis ištisas dvi valandas žiūrinėjo jų nuotraukas. Kažkur kitapus vandenyno nykių kalnų dykynėje vykstančio nežinia kokio karo kadrus, samdinių – vyrų ir moterų – lavonus stambiu planu; būrį humanitarinės pagalbos darbuotojų, bado nukamuotų tolimame nualintame krašte; virtinę galvų, pamautų ant mietų, – buvusioje Argentinoje, pasak Jungtinės saugos tarnybos vyrų, nors jie nepaaiškino nei kieno tai galvos, nei kaip jos atsidūrė ant mietų. Keletą moterų su saulės akiniais, tikrinamų prekybos centro kontrolės punkte. Dvylika kūnų, tysančių ant žemės po gaudynių Viešpaties sodininkų slėptuvėje – ta organizacija tada jau buvo paskelbta už įstatymo ribų, – viena jų labai panėšėjo į jo buvusią kambario draugę padegėją Bernisę. Taip jis ir pasakė, būdamas šaunus vaikinas, ir jie paplojo jam per petį, tačiau, be abejo, patys tai žinojo, nes per daug tuo nesusidomėjo. Jam buvo gaila Bernisės: kad ir kvanktelėjusi, kad ir nuoboda, vis dėlto nenusipelnė tokios mirties.

Ištisa kolekcija veidų – Sakramento kalėjimo kalinių nuotraukos. Savižudžio, vairavusio sprogmenų pakrautą sunkvežimį, vairuotojo liudijimo nuotrauka. (Įdomu, kaip jiems pavyko gauti liudijimą, jeigu sunkvežimis susprogo?) Trys padavėjos be kelnaičių iš plebopolio meilės baro, kur merginas leidžiama glostyti tik akimis, – jas įkišo juoko dėlei, tad, savaime suprantama, jo smegenys sureagavo, monitoriaus ekrane subangavo neuronų linijos – kitaip ir būti negalėjo, ir vyrai sujuko, sukikeno aplink. Tokią pat riaušių sceną Džimis prisi-

minė matęs kino filme *Frankenšteinas*. Jie visada prikaišiodavo tokių dalykėlių, kad jam akys neužrūktų.

Paskiau vėl kalinių veidų nuotraukos. *Ne,* – tvirtino Džimis. – *Ne, ne, nieko.*

Paskiau dar vienas filmukas, iš pažiūros eilinis mirties bausmės vykdymas. Jokio darkymosi, jokio plūdimosi nei kalinių mėginimų paspruktі: dar nepamatęs, kam bus vykdoma mirties bausmė, iš to Džimis suprato, jog tai bus moteris. Paskiau, vangiai vilkdama kojas, pasirodė dviejų moterų prižiūrėtojų vedama žmogystė pernelyg dukslia pilka kalinio apranga, ant pakaušio surištais plaukais, antrankiais surakintomis rankomis, užrištomis akimis. Bus nušauta purkštuviniu pistoletu. Kuriems galams pakelti ant kojų visą baudžiamąjį būrį, gana vieno pistoleto, tačiau išsaugota sena tradicija – išrikiuoti penki baudėjai, tad nė vieno jų nekamuos nemiga besvarstant, kieno kulka pirmoji kliudė taikinį.

Mirties bausmė nušaunant taikoma tik už išdavystę. Kitais atvejais panaudojamos dujos, pakariama arba suminkštinamos smegenys.

Vyro balsas už kadro: Jungtinės saugos tarnybos vyrai susilpnino garsą, kad Džimis labiau sutelktų dėmesį į vaizdus, tačiau, matyt, tai buvo įsakymas, nes prižiūrėtojos nurišo jai raištį nuo akių. Vaizdas stambiu planu: moteris žiūrėjo jam tiesiai į akis – mėlynos akys, tiesus, pakantus, drąsus žvilgsnis, kupinas slepiamo skausmo. Jokių ašarų. Staiga garsas sustiprėjo. *Lik sveikas. Nepamiršk Žudiko. Aš tave myliu. Neapvilk manęs.*

Be jokios abejonės, tai buvo jo motina. Džimį pribloškė tai, jog ji tokia susenusi: raukšlėta, suvytusiomis lūpomis. Ar dėl to, kad slapstydamasi pažino vargą, ar ją nukankino? Kiek laiko ji praleido kalėjime, jų naguose? Ką jie jai darė?

Palauk! – buvo besurinkąs, bet tuščias darbas, kamera atsitolino, jai vėl užrišo akis, driokstelėjo šūviai. Prastai taikėsi, kraujo čiurkšlės, beveik nušniojo galvą. Sulėtintas vaizdas – ji smunka ant grindų.

– Ką nors pažinai, Džimi?

– Ne. Nieko. Atsiprašau.

Tikriausiai jie užregistravo padažnėjusius jo širdies tvinksnius, energijos proveržį. Paskiau keli bereikšmiai klausimai – „Nori kavos? Gal reikia į tualetą?“ – ir vienas jų paklausė:

– Na, kas gi tas žudikas?

– Žudikas? – atsiliepė Džimis ir nusijuokė. – Žudikas buvo toks žvėrelis. Skunkas.

Štai jis ir įkliuvo. Dar sykį išdavė. Nesusilaikė.

– Gal koks pramuštgalvis, ką? Priklausė kokiai motociklininkų gaujai?

– Ne, – dar labiau įsijuokdamas atsakė Džimis. – Jūs nesuprasite. Skunkas. Skunkėnas. Žvėrelis.

Juokdamasis pro ašaras, jis kumščiais parėmė kaktą. Kam jai reikėjo įvelti Žudiką? Kad jis tikrai suprastų, jog tai ji, štai kodėl. Kad ja patikėtų. Tačiau ką ji turėjo galvoje prašydama jos neapvilti?

– Atleisk, vaikeli, – tarė vyresnysis Jungtinės saugos tarnybos vyras. – Stačiai mums reikėjo įsitikinti.

Džimis nesusiprotėjo paklausti, kada įvykdyta mirties bausmė. Tik vėliau susivokė, kad, galimas daiktas, visa tai įvyko prieš daugelį metų. O jeigu visa tai klastotė? Juk viską įmanoma paprasčiausiai sumontuoti, bent jau šūvius, kraujo čiurkšles, smukimą. Gal jo motina tebėra gyva, gal ji tebėra laisva. Tokiu atveju jis paprasčiausiai išsidavė?

Toliau sekė kelios, kiek jis pamena, pačios sunkiausios jo gyvenimo savaitės. Pernelyg daug dalykų vėl iškilo į paviršių, pernelyg daug dalykų, kurių kadaise neteko ar – juo blogiau – niekada deramai nevertino. Begalė veltui iššvaistyto laiko, ir jis netgi negalėjo suvokti, kas dėl to kaltas.

Ištisas dienas jis virte virė pykčiu. Iš pradžių susitikinėjo su savo meilužėmis, bet buvo prastos nuotaikos, nesugebėjo jų pralinksminti ir – bjauriausia – visiškai prarado potraukį į seksą. Nustojo atsakinėti į jų elektroninius laiškus – *kas nors*

ne taip, gal ką nors negera padariau, ar negalėčiau kuo nors padėti – ir neatsiliepdavo į telefono skambučius: nebuvo ko aiškintis. Jeigu tai būtų atsitikę anksčiau, motinos mirtį būtų pavertęs psichodrama, susilaukęs užuojautos, tačiau dabar to netroško.

Ko gi jis troško?

Kartą kitą nuėjo į Komplekso viengungių barą: jokio malonumo, pažinojo didumą tų moterų, jų poreikiai neatliepė jo poreikių. Senu papratimu panaršęs po interneto pornosvetaines, įsitikino, kad jos neteko ankstesnio žavesio: viskas buvo nuobodžiai vienoda, mechaniška, atkaru. Pabandė susirasti Kviestukių svetainę, tikėdamasis, kad, pamatęs pažįstamus veidus, gal nesijaus toks vienišas, tačiau ji buvo uždaryta.

Ėmė vienui vienas gerti vakarais – blogas ženklas. Nevertėjo gerti, nuo to darėsi dar slogiau, tačiau reikėjo nuslopinti skausmą. Kokį skausmą? Nerietėjančių širdies žaizdų, iš naujo atsivėrusių atsitrenkus į Didįjį visatos abejingumą. Visata – milžiniško ryklio nasrai. Virtinės aštrių kaip skustuvas dantų.

Jis suvokė, jog viskas eina kreiva vėže. Viskas jo gyvenime pasidarė laikina, nepamatuota. Kalba, ir ta neteko savo pagrindo; tapo lėkšta, sąlygine, nepatikima, klampia – gličiu paviršium, kuriuo jis slidiniavo nelyginant akies obuolys lėkštėje. Akies obuolys, vis dar nepraradęs regėjimo. Štai kas baisiausia.

Prisiminė, jog anksčiau, jaunystėje, buvo nerūpestingas. Nerūpestingas, storaodis, plaukė paviršiumi, dėjosi, kad nieko nebijo, kad gali įveikti visas kliūtis. Į viską žiūrėjo pro pirštus. O štai dabar gūžėsi iš baimės. Menkiausios nesėkmės virsdavo katastrofa – užsimetus puskojinei, užsikirtus elektriniam šepetukui. Netgi saulėtekiu žilpdavo nuo ryškios šviesos. Atrodė toks jautrus, lyg būtų pradėm nubrūžintas švitriniu popierium. „Susiimk, – liepdavo jis sau. – Valdykis. Įveik tą kliūtį. Žygiuok priekin. Atgimk.“

Teigiami šūkiai. Lėkšta, šleikštulį kelianti reklama. Iš tikrųjų jis troško keršyti. Tačiau kam ir už ką? Netgi jei jis turėtų pakankamai jėgų, netgi jei jis sugebėtų sutelkti dėmesį ir numatyti taikinį, tai būtų daugiau nei beprasmiška.

Pačiomis slogiausiomis naktimis jis šaukdavosi Alekso, papūgos, jau kadai mirusios, bet vis dar klaidžiojančios ir šnekančios žiniatinklyje, ir žiūrėdavo, kaip ji mokosi. Dresuotojas: *Kokios spalvos šitas apskritas kamuoliukas, Aleksai? Apskritas* kamuoliukas? Pakreipęs galvą į šoną, Aleksas mąsto: *Mėlynas.* Dresuotojas: *Šaunuolis!* Aleksas: *Kankolas! Kankolas!* Dresuotojas: *Še!* Ir Aleksas gaudavo šviežią kukurūzų burbuolę, nors iš tikrųjų jis prašydavo ne burbuolės – prašydavo migdolo. Bežiūrint į tą sceną, Džimiui trykšdavo ašaros iš akių.

Ilgai naktinėjęs, jis atsiguldavo į lovą ir, įsmeigęs akis į lubas, kartodavo sąrašus pasenusių žodžių, guosdamas sau širdį. *Smaigas. Afazija. Arklas. Mįslė. Revolveris.* Jeigu Aleksas būtų jo papūga, jiedu susidraugautų, susibroliautų. Džimis išmokytų jį kitų žodžių. *Laidotuvių varpai. Grandijos. Aiman!*

Tačiau žodžiai nebeteikė paguodos. Jie buvo beverčiai. Džimis nebesidžiaugė ta mažyte, žmonių seniai pamirštų raidžių kolekcija. Toks įspūdis, lyg dėžutėje laikytum pasidėjęs atminimui pieninį dantuką.

Jau besnūduriuojant prieš akis nusidriekdavo eisena: išnėrusi iš prieblandos, ji traukdavo regimuoju plotu kairėn pusėn. Laibos mergaitės plonomis rankytėmis, įsirišusios kaspinus į plaukus, pasipuošusios margaspalvių gėlių vainikais. Žali laukai aplink, tačiau tai anaiptol ne pastoralinis vaizdelis: toms merginoms gresia pavojus, jas reikia gelbėti. Kažkas grėsminga tvyro už medžių.

O gal pavojus slypėdavo jame. Gal jis būdavo tas pavojus, žvėris aštriomis iltimis, prigludęs tamsiame savo kaukolės urve.

O gal pavojingos būdavo pačios mergaitės. Tokios galimybės irgi nevalia atmesti. Gal jos masalas, spąstai. Jam buvo

aišku, kad jos kur kas vyresnės, negu atrodo, ir turi kur kas daugiau galių. Priešingai negu jis, jos išmintingos, bet neturi jokio gailesčio.

Mergaitės laikydavosi ramiai, oriai ir ceremoningai. Žiūrėdavo į jį, žiūrėdavo matydamos jį kiaurai, atpažindavo jį ir pripažindavo savu, pripažindavo jo tamsiąsias galias. Ir tuomet nusišypsodavo.

Ak širduk, aš tave pažįstu. Aš tave matau. Aš žinau, ko tu nori.

11

Kiauloidai

Džimis sėdi virtuvėje prie stalo tuose namuose, kur jie gyveno, kai jis buvo penkerių. Pietų metas. Priešais jį lėkštėje – apskrita duonos riekė: arachių sviesto veidukas švytinčia uogienės šypsena su razinomis vietoj dantų. Šiurpas nukrečia į ją bežiūrint. Štai ims ir įeis motina. Betgi ne, neįeis: jos kėdė tuščia. Matyt, ji pavalgė, o šitą riekę paliko jam. Bet kurgi ji išėjo, kur ji?

Kažkas sukrebžda pasienyje. Kažkas yra už sienos, urvina skylę, laužiasi į vidų. Jis pasižiūri į tą vietą po laikrodžiu su įvairiais paukščiukais, skelbiančiais valandas. Liepsnelė ūkčioja. Jis taip padarė, savaip pertvarkė laikrodį: pelėda krankia, varna čiulba. Tačiau kai jam buvo penkeri, to laikrodžio čia nebuvo, jie nusipirko jį vėliau. Kažkas ne taip, kažkas negerai, baimės sukaustytas, jis nesupranta, kas darosi. Ima trupėti tinkas, ir jis atsibunda.

Jis nekenčia tų sapnų. Dabartis ir šiaip jau nemaloni, o čia dar sugrįžta praeitis. *Gyvenk šia akimirka.* Taip kartą jis užrašė reklaminiame kalendoriuje, pridėtame prie kažkokių moterims skirtų gašlinamųjų priemonių. Kuriems galams prisirakini prie laikrodžio, nutrauk laiko grandines, ir taip toliau, ir panašiai. Piešinyje sparnuota moteris, kylanti nuo krūvos senų suglamžytų drabužių, o gal ir nuo išnaros – raukšlių išvagoto suvytusio kūno.

Tai va, štai toji akimirka, kuria dabar jis tikriausiai gyvena. Galva ant kietos lentos, kūnas įspraustas į kėdę, jis visas – kaip

vientisas didelis spazmas. Jis bando pasirąžyti, sustaugia iš skausmo.

Praslenka kiek laiko, kol jis susivokia, kur atsidūręs. Ak, taip: tornadas, sargybos būstinė. Aplink ramu, nė menkiausio vėjelio, jokio ūžesio. Ar vis dar popietė, ar naktis, ar jau kitas rytas? Kambaryje šviesu, diena; šviesa srūva vidun pro langą virš stalo, neperšaunamą langą su vidaus ryšio telefonu, kur kitą kartą, seniai seniai, turėjai paaiškinti, ko atvykai. Anga mikrokoduotiems dokumentams įkišti, ištisą parą veikianti vaizdo kamera, kalbanti dėžutė su nupiešta šypsena, apiberianti klausimais, – visas įrenginys suskaldytas į šipulius. Tikriausiai susprogdintas granatomis. Krūva griuvėsių.

Krebždėjimas netyla; kažkas lindi kampe. Iš pradžių jis nesusivokia: atrodo kaip kaukolė. Paskiau pamato, jog tai sausumos krabas: apvalus kiautas baltais ir geltonais dryžiais didumo sulig sudžiovinta galva su milžiniškomis žnyplėmis. Rausia didesnį urvą griuvėsiuose.

– Kurį velnią čia veiki? – klausia Sniego žmogus. – Tau priklauso būti lauke, niokoti sodus.

Sviedžia į jį tuščią burbono butelį, nepataiko; butelis išlaksto į druzgus. Kvaila daužyti butelius, dabar bus pilna šukių. Krabas staigiai apsisuka, atkiša dideliausias žnyples, paskiau traukiasi atatupstas į pusiau išraustą urvą, įsigūžia nenuleisdamas nuo jo akių. Tikriausiai įlindo vidun slėpdamasis nuo viesulo – kaip ir jis – ir dabar neberanda kelio atgalios.

Jis vargais negalais atsiplėšia nuo kėdės ir apsižvalgo, ar nepamatys gyvačių, žiurkių ir kitokių gyvių, kad netyčia ant ko nors neužliptų. Paskiau įsimeta žvakigalį ir degtukus į plastikinį maišą ir atsargiai sėlina laukiamojo durų link. Išėjęs užtrenkia duris: to dar betrūko, kad iš pasalų užpultų krabas.

Prie laukujų durų sustojęs apsižvalgo. Aplink nė vieno gyvio, tik ant apsauginės sienos tupi trijulė kranklių. Krankteléja kartą kitą – veikiausiai apie jį. Padangė pilkšvai rausva kaip perlas, kokia paprastai būna ankstyvą rytmetį, beveik visiškai giedra. Kraštovaizdis atrodo truputį kitaip negu vakar: mėtosi

daugiau metalinės dangos atplaišų, daugiau medžių išrauta su šaknimis. Klampi dumblina žemė nuklota lapais ir nulaužytomis šakomis.

Jeigu dabar leistųsi kelionėn, gerokai įdienojus tikrai nusigautų iki pagrindinio prekybos centro. Pilvas giedote gieda, tačiau teks palaukti, kol jis ko nors prasimanys pusryčiams. Gaila, nebeliko nė pakelio kišju riešutų, o skardinė sojinių skardinių maiše – neliečiama atsarga.

Lauke gaivu ir gera, ištrūkus iš drėgnos, šaltos, plėkais trenkiančios sargybos būstinės, nuostabiai kvepia nukritusiais lapais. Mėgaudamasis įkvepia oro, paskiau drožia prekybos centro link. Praėjęs tris kvartalus, sustoja: nežinia iš kur atsirado septyni kiauloidai. Spokso į jį atkišę ausis. Ar tai tie patys, kuriuos matė vakar? Jam bežiūrint, jie ima palengva bidzenti jo link.

Jie kažką rezga, kaip kažin ką. Apsisukęs jis leidžiasi atgal prie sargybos būstinės, vis labiau spartindamas žingsnius. Jie gana toli, tad prireikus jis gali pabėgėti. Jis žvilgtelėja per petį: dabar jie risnoja. Jis spaudžia greičiau, leidžiasi lengva ristele. Ir tuomet pastebi kitą būrelį, skubantį prie sargybos būstinės vartų, aštuonis ar devynis kiauloidus, dumiančius skersai niekieno žemės jo link. Jie artėja prie didžiųjų vartų, atkirsdami jam kelią ton pusėn. Atrodo, lyg abiejų būrelių viskas būtų suplanuota iš anksto; lyg jau seniai žinota, kad jis tūno sargybos būstinėje, ir laukta, kada jis nueis pakankamai toli, kad galėtų jį apsupti.

Jis pripuola prie sargybos būstinės, įšoka į vidų, patraukia vartus. Jie neužsidaro. Savaime suprantama, sugedusi elektroninė spyna.

– Savaime suprantama! – surinka jis.

Jie sugebės nukelti juos nuo vyrių, išversti kojomis arba šnipais. Kiauloidai visada būdavo sumanūs pabėgti: jeigu jie turėtų pirštus, valdytų pasaulį. Jis puola prie durų, įbėga į laukiamąjį, užsitrenkia iš vidaus. Kas be ko, ir čia spyna sugedusi.

Jis užremia duris rašomuoju stalu, ant kurio ne per seniausiai miegojo, žiūri lauk pro neperšaunamą langą: štai jie atguža. Šnipais atstumia duris, įsiveržia į pirmąjį kambarį – dvidešimt ar trisdešimt patinų ir patelių, bet daugiausia patinų, grūdasi, džiugiai kriuksi, uodžia jo pėdas. Vienas pastebi jį lange. Jie dar smagiau sukriuksi: dabar jau visi žiūri į jį. Mato jo galvą, užkeltą ant – jų akimis žiūrint – gardutėlio pyrago su mėsos įdaru, tik ir laukiančio, kada jie subes į jį savo šnipus. Du patys didžiausi patinai – taip, patinai – su aštriomis iltimis koja kojon eina prie durų ir įninka jas trankyti. Kiauloidai mėgsta dirbti petys į petį. Mėsos kalnas.

Jeigu jiems nepasiseks įsiveržti pro duris, tuomet jie ims laukti jo išeinant. Budės pakaitais, vieni ganysis lauke, kiti stebės. Šitaip gali tęstis be galo be krašto, kol pagaliau badas išvarys jį lauk. Jie mėgaujasi jo kvapu, mėsos kvapu.

Staiga jis prisimena krabą, tačiau jo nebėra. Matyt, įsirausė į urvą. Štai ko jam reikia – urvo. Urvo, kiauto, žnyplių.

– Ką gi, – balsu prabyla jis. – O kas toliau?

Širduk, tau galas.

Radijas

Vienu tarpu galvoje pasidaro tuščia, neateina jokia mintis, paskiau po geros valandėlės Sniego žmogus pasikelia nuo kėdės. Jis neprisimena, kad būtų sėdėjęs, bet tikriausiai sėdėjo. Jam traukia pilvą, ko gero, tikrai dreba kinkos, nors kol kas jis nieko nejaučia: jis visiškai ramus. Durys braška ir stumiamos ir daužomos iš kitos pusės; dar kiek – ir kiauloidai įsiverš į vidų. Jis išsiima žibintuvėlį iš plastikinio maišo, įjungia šviesą, eina į vidinį kambarį, kur ant grindų tyso du vaikinai, vilkintys bioapranga. Šviečia į visas puses. Pastebi trejas uždaras duris; tikriausiai matė jas ir praeitą naktį, tačiau praeitą naktį jam nerūpėjo sprukti.

Dvejos duris daromos nė nekrusteléja: tikriausiai kaip nors užrakintos arba užbarikaduotos iš kitos pusės. Trečiosios lengvai atsidaro. Lyg netikėta viltis atsiveria vaizdas į laiptus. Stačius laiptus. Jam dingteléja, jog kiauloidų trumpos kojos ir stori pilvai. Priešingai negu jo.

Jis taip sparčiai ropščiasi laiptais, jog parvirsta įsipainiojęs į savo gėlėtą paklodę. Užpakaly girdėti įnirtingas kriuksėjimas ir žviegimas, o paskiau apversto rašomojo stalo trenksmas.

Jis atsiduria šviesioje stačiakampėje patalpoje. Kas tai? Sekykla. Savaime suprantama. Jis pats turėjo tai žinoti. Kiekvienoje pagrindinių vartų pusėje yra po sekyklos bokštą, ir dar daugiau sekyklų traukiasi palei apsauginę sieną. Sekyklose įrengti prožektoriai, vaizdo kameros, garsiakalbiai, vartų užsklandų valdymo pultai, ašarinių dujų purkštuvai, toliašaudžiai purkštuviniai ginklai. Taip, štai ekranai, štai valdymo pultas:

surask taikinį, nusitaikyk, paspausk mygtuką. Visiškai nebūtina žiūrėti, kas darosi, pakanka trykšlių, šnypštimo ekrane. Kilus sumaiščiai, sargyba tikriausiai štai iš čia šaudė į minią ligi tol, kol galėjo ir kol dar buvo minia.

Dabar, savaime aišku, ta aukštosios technologijos įranga nebeveikia. Jis ieško rankinio valdymo svertų – būtų nuostabu iš viršaus nušienauti visus kiauloidus, – bet, deja, nieko neranda.

Šalia užgesusių ekranų sienoje švykso mažytis langutis: lyg iš paukščio skrydžio jis mato kiauloidus, visas būrys grūdasi prie kontrolės posto būdelės durų. Jaučiasi kaip namie. Jeigu būtų žmonės, rūkytų laidydami nešvankius sąmojus. Atsargiau: nevalia žiopsoti. Jis atsitraukia: nenori, kad jį pastebėtų, kad pamatytų jį sekykloje.

Vargu ar jie nežino, kur jis yra. Tikriausiai susivokė, jog laiptais užlipo aukštyn. Tačiau ar suvokia, jog jis pakliuvo į spąstus? Nes, sprendžiant iš visa ko, iš čia neįmanoma niekur pabėgti.

Jam negresia tiesioginis pavojus – jie negali laipioti laiptais, priešingu atveju jau būtų viršuje. Yra laiko apsižvalgyti ir persirikiuoti. *Persirikiuoti* – tai bent mintis. Juk jis vienui vienas.

Sargybiniai, matyt, kartais čia nusnausdavo, paeiliui: šaliniame kambarėlyje stovi dvi sulankstomosios lovelės. Jose tuščia, jokių lavonų. Tikriausiai sargybiniai spruko iš Atjaunos, kaip ir visi kiti. Tikriausiai ir jie tikėjosi pabėgti nuo užkrato.

Viena lovelė paklota, kita – ne. Šalia nepaklotosios vis dar blykčioja žadintuvas su skaitmeniniu garso valdymu.

– Kelinta valanda? – paklausia jis, bet negauna atsakymo.

Reikia perprogramuoti tą daikčiuką, priderinti prie savo balso.

Vaikinai buvo puikiai apsirūpinę: sudvejintas pramogų centras su ekranais, grotuvais ir ausinėmis. Ant vąšų kabo vasariniai drabužiai, kuriais jie paprastai vilki laisvu nuo tarnybos metu; ant grindų mėtosi panaudotas rankšluostis, puskojinė. Ant vieno naktinio staliuko pluoštas atspaudų iš interneto. Liesa mergina stovi ant galvos, nuoga, vien aukštakulniais sandalais; palubėje kyburiuoja šviesiaplaukė mergina, suvar-

žyta juodais odiniais diržais ir pakabinta ant kablio, užrištomis akimis, prasižiojusi, su nutįsusia seile, lyg maldautų: kirsk dar sykį; stora moteriškė su didžiulėmis implantuotomis krūtimis ir skaisčiai raudonu pieštuku dažytomis lūpomis palinkusi priekin laižosi žieduotu liežuviu. Nieko nauja.

Vaikinai, matyt, spruko paskubomis. Galbūt tai jie tyso apačioje, tie, kur vilki bioapranga. Visai galimas daiktas. Jiems pabėgus, turbūt niekas nebuvo užlipęs į viršų, o jeigu ir buvo – nieko neišsinešė.

Viename naktinio staliuko stalčiuje mėtosi apypilnis pakelis cigarečių, trūksta tik kelių. Spragtelėjęs nykščiu per pakelio dugną, Sniego žmogus išsitraukia vieną – padrėkusi, bet dabar jis surūkytų netgi sugraibęs trupinius kišenėse, – ir dairosi aplink, kuo galėtų prisidegti. Degtukai šiukšlių maiše, o kur maišas? Tikriausiai pametė ant laiptų, pakniopstomis bėgdamas aukštyn. Jis grįžta prie laiptų, žiūri apačion. Iš tikrųjų maišas tenai, ant ketvirtos pakopos nuo apačios. Jis atsargiai leidžiasi žemyn. Kai tik atkiša ranką, kažkas puola priekin. Jis atšoka ir mato, kaip kiauloidas nuslysta apačion, paskiau vėl metasi aukštyn. Jo akys žėri prieblandoje; toks įspūdis, jog šaiposi.

Vadinasi, jie tykoja naudodamiesi šiukšlių maišu kaip masalu. Ko gero, suvokė, jog ten esama ko nors pravartaus, jog jis nusileis apačion pasiimti maišo. Gudrūs, labai gudrūs. Užkopus atgal į viršų, jam dreba kojos per pakinklius.

Greta poilsio kambario yra vonios kambarėlis ir tikras tualetas. Pačiu laiku: iš baimės staiga paleido vidurius. Atlikęs reikalą – laimė, kad yra popieriaus, nereikia skintis lapų, – jau siekia nuleisti vandenį, bet staiga sumoja, jog bakelyje turėtų būti vandens, o jam kaip tik vandens ir prireiks. Jis atkelia dangtį: gryna teisybė, pilnas pilnutėlis, mažytė oazė. Vanduo rausvas, tačiau nedvokia, tad jis prisikišęs laka kaip šuo. Iššvaisčius tiek adrenalino, troškina.

Pagaliau jis jaučiasi geriau. Nevalia pasiduoti panikai, bent jau šiuo metu. Virtuvėlėje jis randa degtukų ir prisidega cigaretę. Dusyk užsitraukęs dūmą, apsvaigsta, bet vis dar mėgaujasi.

– Jeigu būtum devyniasdešimties metų ir turėtum galimybę paskutinį kartą pasidulkinti, bet žinotum, jog po to mirsi, ar pasinaudotum ta proga? – kartą jį paklausė Griežlys.

– Savaime suprantama, – atsakė Džimis.

– Maniakas, – padarė išvadą Griežlys.

Kraustydamas virtuvėlės spinteles, Sniego žmogus susizgrimba beniūniuojąs. Kelios plytelės šokolado, tikro šokolado. Stiklainis tirpios kavos, stiklainis pieno pakaitalo, stiklainis cukraus. Krevečių paštetas, tepamas ant krekerių, sintetinis, bet valgomas. Tūbelė skysto sūrio, tūbelė majonezo. Vermišelių sriuba su daržovėmis, kvepianti vištiena. Plastikinis paketas krekerių. Krūvelė užslėptų šokoladinių jėgainių. Tai bent vaišės!

Valandėlę padvejojęs, atidaro šaldytuvą, tikėdamasis, jog tie vaikinai ten nelaikė per daug tikro maisto, tad tvaikas nebus pernelyg stiprus. Pats kokčiausias dalykas – ištirpusiame šaldiklyje sudvokusi mėsa; pirmosiomis dienomis naršydamas po plebopolius, buvo aptikęs kalnus tokių smirdalų.

Šaldytuve nėra nieko tokio itin dvokaus; tik suvytęs obuolys, pilkais gaurais apėjęs apelsinas. Du buteliai alaus, nepraimti, – tikro alaus! Buteliai rudi plonais senoviniais gurkliais.

Jis atsikemša alų, vienu matu nugeria pusę. Šiltas, betgi kas čia tokio? Paskiau atsisėda prie stalo ir valgo krevečių paštetą, krekerius, išspaudžiamą sūrį ir majonezą, užsigerdamas puodeliu tirpios kavos su pieno pakaitalu ir cukrum. Vermišelių sriubą, šokoladą ir šokoladinius jėgainius palieka kitam kartui.

Vienoje virtuvės spintelėje stovi generatorinis radijo aparatas. Jis prisimena, jog tie aparatukai buvo dalijami tam atvejui, jeigu prasiaustų tornadas, potvynis ar koks kitas gaivalas išvestų iš rikiuotės elektroniką. Jo tėvai turėjo tokį pat, kai vis dar buvo jo tėvai; jis slapčia su juo žaisdavo. Reikėdavo sukti rankenėlę, kad pasikrautų akumuliatorius, ir tuomet radijas veikdavo pusvalandį.

Šitas atrodo nesugedęs, tad jis ima sukti rankenėlę. Jis nesitiki ko nors išgirsti, tačiau viltis neturi nieko bendra su noru.

Ūžesys, ūžesys, ūžesys. Jis bando vidurines ir ilgąsias radijo bangas, paskui ultratrumpąsias bangas. Nieko. Tik garsas, panašus į tą, kurį skleidžia žvaigždžių šviesa, skindamasi kelią per kosminę erdvę: *kkkkkkkk*. Paskiau jis bando trumpąsias bangas. Atsargiai, iš lėto suka rankenėlę. Gal atsilieps kitos šalys, tolimos šalys, kur žmonės galbūt išvengė katastrofos, – Naujoji Zelandija, Madagaskaras, Patagonija, daugmaž tokie kraštai.

Vargu ar kuri galėjo išvengti. Bent jau diduma negalėjo. Kai tik tai prasidėjo, neganda apskriejo visą pasaulį. Noras ir baimė nieko neaplenkia. Jiedu – žmonijos duobkasiai.

Kkkkk. Kkkkk. Kkkkk.

Ak, atsiliepki, meldžia jis. Pasakyk ką nors. Pasakyk.

Staiga pasigirsta atsakymas. Balsas, žmogaus balsas. Deja, šneka kažkokia kalba, panašia į rusų.

Sniego žmogus negali patikėti savo ausimis. Vadinasi, jis ne vienišas – dar kažkas išliko, kažkas iš tos pačios giminės. Kažkas, kas moka dirbti trumpabangiu siųstuvu. Ir jeigu išliko vienas, vadinasi, gali būti ir daugiau. Tačiau Sniego žmogui tai menka paguoda – jis per toli.

Šiknius! Pamiršo atgalinio ryšio funkciją. Jiems buvo sakyta ypatingais atvejais naudotis atgaliniu ryšiu. Jeigu netoliese kas nors atsiliepia, reikia nedelsiant pasinaudoti atgaliniu ryšiu.

Jis pasuka reguliatorių. Reikia nustatyti *priėmimą*.

Kkkkkk.

Ir tuomet silpnas žmogaus balsas:

– Kas nors mane girdi? Ar čia yra kas nors? Ar girdi mane? Klausau.

Sniego žmogus mygia mygtukus. Kaip duoti žinią? Jis nebeprisimena. Kur tas sušiktas mygtukas?

– Aš čia? Aš čia! – klykia jis.

Vėl nuspaudžia *priėmimą*. Nieko.

Ir tuomet jis susimąsto. Ar jis nepersistengė? Iš kur jis gali žinoti, kas atsiliepė? Visai galimas daiktas, anaiptol ne tas, su kuriuo pageidautų sėsti prie pietų stalo. Ir vis dėlto jis dega entuziazmu, beveik džiūgauja. Yra daugiau galimybių.

Siena

Sniego žmogus pateko į tokią ekstazę – iš susijaudinimo, nuo maisto, nuo balsų per radiją, – jog pamiršo susižeidęs koją. Dabar, pradėjus tvinkčioti tai vietai, prisimena: toks įspūdis, lyg būtų įsivaręs pašiną. Atsisėda ant virtuvės stalo, pakelia koją kaip galėdamas aukščiau, kad būtų patogiau apžiūrėti. Atrodo, lyg būtų įstrigusi burbono butelio atšaiža. Suima ją, suspaudžia pirštais, galvodamas, jog būtų ne pro šalį turėti pincetą arba ilgesnius nagus. Galų gale tvirtai nutveria plonytę skeveldrėlę, ištraukia. Skauda, bet išvarva tik vienas kitas lašas kraujo.

Ištraukęs stiklo šukelę, nuplauna žaizdą alaus likučiais, paskiau šlubčiodamas nukėblina į tualetą ir išverčia pirmosios pagalbos vaistinėlę. Nieko gera, išskyrus tūbelę apsauginio saulės kremo – netinka žaizdoms tepti, – kažkokį pasenusį antibiotinį tepalą, kuriuo išsitrina žaizdelę, ir kelis lašus losjono po skutimosi, kvepiančio sintetine citrina. Užsipila ir jo, nes jame turėtų būti spirito. Reikėtų paieškoti nutekamųjų vamzdžių valiklio ar ko nors panašaus, tačiau bijo persistengti – gali nudeginti visą pėdą. Nieko kita nebelieka, kaip susikryžiuoti pirštus ir palinkėti sau sėkmės: užsikrėtus žaizdai, vaikščioti bus nepalyginamai sunkiau. Nereikėjo taip ilgai delsti, apatiniame aukšte ant grindų knibždėte knibžda milijonai mikrobų.

Vakare pro siaurą sekyklos langutį jis stebi, kaip leidžiasi saulė. Tikriausiai būdavo nuostabu, kai šviesdavo visų dešimties vaizdo kamerų ekranai ir galėdavai grožėtis pano-

rama, paryškindamas spalvas, pagyvindamas rausvus tonus. Patraukti žolytės išsipleikęs, pasijusti devintame danguje. Dabar ekranai žvelgia į jį savo aklomis akimis, tad jis turi tenkintis tikrove, saulėlydžio išpjova – iš pradžių mandarinų spalvos, paskiau flamingų, paskiau pavandenijusio kraujo, paskiau ledų su braškėmis – toje pusėje, kur priklausytų būti saulei.

Apačioje, užlieti blankstančios rausvos žaros, jo laukia kiauloidai, sakytum miniatiūrinės plastikinės figūrėlės, bukoliški gyvulėliai iš vaiko žaidimų dėžutės. Šviečia rausvu nekaltybės atspalviu, kaip iš tolo atrodo diduma daiktų. Sunku patikėti, kad jie linkėtų jam bloga.

Temsta naktis. Sniego žmogus atsigula į lovelę poilsio kambaryje, į paklotąją. Štai čia, kur guliu, miegojo dabar jau miręs žmogus, mąsto jis. Jis nesuvokė, kas darosi. Nieko nežinojo. Priešingai nei Džimis, nes Džimis viską žinojo, privalėjo suvokti, kas darosi, bet nesuvokė. Jeigu būtų anksčiau nužudęs Griežlį, mąsto Sniego žmogus, ar būtų išėję kitaip?

Kambaryje karšta ir tvanku, nors jis šiaip ne taip atidarė atsarginius ventiliacijos kanalus. Neima miegas, tad jis užsidega žvakę – jų aptiko skardinėje dėžutėje su dangčiu, neliečiamą atsargą nelaimės atvejui, galima netgi išsivirti sriubos, – ir užsirūko dar vieną cigaretę. Šįkart jau taip nebesvaigsta galva. Visi įpročiai tebėra gyvi, miega kaip gėlės dykumoje. Atsiradus tinkamoms sąlygoms, seni pomėgiai pražysta visu grožiu.

Jis perskleidžia sekso svetainės atspaudus. Moterys ne jo tipo – pernelyg putlios, pernelyg išsidažiusios, pernelyg rėžiančios akį. Pernelyg ilgais kaip karvių liežuviais, pernelyg geidulingos, per daug kosmetikos. Jos žadina nerimą, ne geismą.

Pataisa: nerimastingą geismą.

– Kaip tu galėjai! – jau nebe pirmą kartą kužda jis patyliukais, mintyse sueidamas su išnuomojama kekše raudono ki-

niško šilko maudymosi kostiumėliu ir penkiolikos centimetrų kulniukais. Su drakonu, ištatuiruotu ant sėdmens.

Ak širduk!

Jis sapnuoja tvankiame kambarėlyje; ir vėl sapnuoja motiną. Ne, jis niekada nesapnuoja pačios motinos, tik sapnuoja, kad jos nėra. Jis virtuvėje. Trinktelėjus durims – puf! – tiesiai į ausį padvelkia oro gūsis. Ant vąšo kabo jos chalatas, rausvai raudonas, subliūškęs, keliantis siaubą.

Jis pabunda smarkiai plakančia širdimi. Dabar prisimena, kad, jai pabėgus, kartą jis apsivilko tuo chalatu. Kvepėjo ja, jos mėgstamais jazminų kvepalais. Jis žiūrėjo į savo atvaizdą veidrodyje, berniūkštį šaltu, gudriu, įtariu žvilgsniu, kaklą, kyšantį iš moteriškų atspalvių drabužio. Kaip jis neapkentė jos tuo metu. Vos atgaudamas žadą, duso nuo neapykantos, skruostais riedant neapykantos ašaroms. Ir drauge laikė save apkabinęs rankomis.

Jos rankomis.

Jis nustato žadintuvą su skaitmeniniu garso valdymu, kad prikeltų viena valanda prieš auštant, mąstydamas, kada tai turėtų būti.

– Kelkis, kelkis, gražuolėli, – sako laikrodis gosliu moterišku balsu. – Kelkis, kelkis, gražuolėli.

– Nutilk, – paliepia jis, ir laikrodis nutyla.

– Truputį muzikos?

– Ne, – atsako jis, nors ima pagunda pagulėti lovoje, pabendrauti su žadintuvo moterimi – tai būtų beveik pokalbis, – šiandien reikia žūtbūtinai iškeliauti.

Kiek laiko praėjo, kai jis atsisveikino su pakrante, su Griežlio gentimi? Skaičiuoja ant pirštų: pirma diena – kelionė į Atjauną, viesulas; antra diena – kiauloidų nelaisvėje. Vadinasi, šiandien trečia diena.

Už lango pilkšva diena. Jis nusišlapina į virtuvės kriauklę, susidrėkina veidą vandeniu iš tualeto bakelio. Nereikėjo vakar

jo gerti neužvirinus. Jis užsikaičia pilną prikaistuvį – dar yra dujų propano viryklėje – nusiplauna kojas, aplink žaizdelę raudonas ratilėlis, bet nėra ko nuogąstauti, ir užsiplikina puodelį tirpios kavos, sočiai įbėręs cukraus ir pieno pakaitalo. Sukremta trijų vaisių jėgainį, gardžiuodamasis įprastu bananų aliejaus ir saldintos glazūros skoniu, ir pajunta, kaip grįžta jėgos.

Vakar belakstydamas šen bei ten, pametė vandens butelį, bet nieko baisaus, turint omeny, kas jame buvo. Paukščių išmatų, uodų lervų, nematodų. Jis pripila tuščią alaus butelį virinto vandens, paskiau poilsio kambaryje paima standartinį skalbinių maišą, sukiša butelį su vandeniu, visą cukrų, kiek tik suranda, ir šešis jėgainius. Įsitrina apsauginiu saulės kremu, įsimeta tūbelę į maišą ir apsivelka vasariniais dengiamosios spalvos marškinėliais. Aptinka saulės akinius, tad savuosius su vienu stiklu išmeta. Pasimatuoja šortus, bet jie pernelyg platūs per juosmenį ir nedengia nė blauzdų, tad nutaria pasitenkinti savo gėlėta paklode, perlenkia ją per pusę ir apsiriša nelyginant strėnjuoste. Paskiau persigalvoja ir nusirišęs įkiša į maišą: dar užklius kur beeidamas, galės apsisiausti vėliau. Vietoj prarasto aspirino ir žvakių, pasiima aptiktą grobį, įsimeta šešias dėžutes degtukų, skutiklį ir savo Raudonųjų puskojinių beisbolo komandos firminę kepuraitę, kad netyčia nepamestų sprukdamas iš kiauloidų apsupties.

Štai ir viskas. Nelabai sunku. O dabar – į kojas.

Jis bando išdaužti virtuvės langą – ketina nusileisti ant Komplekso apsauginės sienos virve, kurią susivijo suplėšęs į skiautes paklodę, – bet nieko neišeina: langas šarvuoto stiklo. Apie siaurą langelį virš vartų nėra ko ir galvoti, nes jeigu ir pavyktų pro jį prasisprausti, nudribtų tiesiai į seilę varvinančių kiauloidų bandą. Yra dar vienas langelis tualete, aukštai palubėje, bet ir tas išeina į kiauloidų pusę.

Po trijų valandų kruopštaus triūso, iš pradžių užsilipęs ant virtuvinės taburetės, darbuodamasis kamščiatraukiu ir stalo peiliu, galiausiai plaktuku ir bateriniu atsuktuvu, vargais

negalais atidaro atsarginę ventiliacijos angą ir išmontuoja mechanizmą. Ventiliacijos anga kyla aukštyn kaip kaminas, paskui suka į šoną. Jis tariasi esąs pakankamai liesas, kad galėtų pralįsti – gyvenimas pusbadžiu turi savo pranašumų, – vis dėlto įstrigęs skausmingai ir kvailai užbaigtų savo dienas. Iškepė ventiliacijos angoje, galima mirti iš juoko. Vieną improvizuotos virvės galą pririša prie virtuvinio stalo kojos – laimė, jis prisriegtas prie grindų, – kitu apsijuosia per juosmenį. Antra virve pasiriša maišą su maisto atsargomis. Užgniaužęs kvapą, įsispraudžia vidun, raitydamasis ima rangytis priekin. Laimė, kad jis ne moteris, platus užpakalis neįtilptų. Vietos tik vos vos užtenka, bet štai jis iškiša galvą į lauką, paskiau pasikreipęs išlenda iki pusiaujo. Ligi apsauginės sienos – pustrečio metro tarpas. Teks leistis galva žemyn, Dieve duok, kad išlaikytų improvizuota virvė.

Paskutinįsyk pasistūmėjęs staigiai kresteléja ir pakimba pusiausviras. Įsitveria virvės, atsitiesia, nusiriša ją nuo juosmens ir leidžiasi, laikydamasis čia viena, čia kita ranka. Paskiau ištraukia ir maišą su atsargomis.

Velniai rautų! Pamiršo pasiimti generatorinį radiją. Tiek to, atgal jau nebegrįš.

Apsauginė siena beveik dviejų metrų pločio su sienelėmis iš abiejų pusių. Kas trys metrai – dvi pailgos angos, išdėstytos ne viena priešais kitą, bet šachmatų tvarka, skirtos stebėjimui, taipgi, ištikus bėdai, pravarčios šaudymui. Siena beveik šešių metrų aukščio, beveik aštuonių su sienelėmis. Supa visą Kompleksą, lygiais tarpais kyšo sekyklų bokštai, tokie patys, kokį jis ką tik paliko.

Kompleksas stačiakampio formos, su penkeriais vartais. Jis žino jo išplanavimą, kruopščiai išstudijavo dirbdamas Dausoje, kur dabar eina. Mato kupolą, kaip pusmėnulis spindintį virš medžių. Ketina ten apsirūpinti visa kuo, ko reikia, paskiau siena traukti toliau arba, esant palankioms aplinkybėms, kirsti Kompleksą tiesiausiu keliu ir išeiti pro kitus vartus.

Saulė jau aukštai danguje. Reikėtų paskubėti, kitaip iškeps kaip kažin ką. Ima pagunda pasirodyti kiauloidams, pasityčioti, bet jis susivaldo: tuomet jie seks jį pasieniu, ir jis negalės nusileisti apačion. Tad kiekvieną sykį, priėjęs stebėjimo angą, susilenkia, kad jo nepamatytų iš apačios.

Prie trečios sekyklos jis stabtelėja atsipūsti. Tolumoje, virš apsauginės sienos, jis pastebi kažką balta – pilkšva, lyg debesėlį, – tačiau debesys taip žemai neslenka. Be to, nepanašu į debesį. Tai kažkas pailga, lyg virpantis stulpas. Kažkur pakrantėje, keli kilometrai į šiaurę nuo Griežlio genties stovyklos. Iš pradžių dingtelėja mintis, jog tai rūkas, tačiau rūkas nekyla kaip garų stulpas, nevirsta tumulais. Be jokios abejonės, tai dūmai.

Griežlio gentis dažnai kuria laužus, tačiau ne tokius didelius, tiek daug dūmų nebūna. Galimas daiktas, tai vakarykštės audros padarinys, kas nors užsidegė trenkus žaibui, prigeso per lietų ir dabar vėl įsiliepsnojo. Arba galbūt Griežlio gentis nepakluso jo įsakymui, pradėjo jo ieškoti ir uždegė signalinį laužą, kad jis lengviau rastų kelią namo. Negali būti – tokia mintis jiems negali ateiti į galvą, – tačiau tokiu atveju jie būtų nuklydę toli į šalį.

Jis suvalgo pusę jėgainio, išgeria vandens ir leidžiasi toliau. Įsiskaudėjus kojai, truputį šlubčioja, bet negali gaišti, apžiūrinėti žaizdos, turi skubėti kiek įmanydamas. Žūtbūt reikia purkštuvinio pistoleto, ir ne vien gintis nuo kiauloidų ir šuolkų. Retkarčiais jis žvilgčioja per petį. Dūmai teberūksta, vienišas stulpas. Nesisklaido. Kyla be perstojo.

12

Iškyla į plebopolį

Sniego žmogus eina šlubčiodamas siena kaip miražas tolstančio balto stiklinio kupolo link. Dėl skaudamos kojos vos pinasi, o apie vienuoliktą valandą betonas taip įkaista, jog dega pėdos. Užsivožia beisbolo kepuraitę, paklodės kraštu užsidengia galvą, apsisiaučia kaip įmanydamas, tačiau kaitrūs spinduliai smelkiasi kiaurai per tropinius marškinėlius, negelbsti nei apsauginis saulės kremas, nei du audinio sluoksniai. Jis džiaugiasi radęs naujus saulės akinius.

Pritūpęs artimiausios sekyklos paunksnėje, nutaria palaukti, kol nuslūgs vidurdienio kaitra, išgeria vandens iš butelio. Susilpnėjus akinančiai ryškiam spindėjimui, praūžus kasdienei audrai, jam dar liks kokios trys valandos kelio. Jeigu neatsitiks nieko netikėta, nusigaus ten prieš saulėlydį.

Kaitra srūva iš dangaus, tyška atsimušusi į betoną. Sniego žmogus sėdi suglebęs, alsuoja įkaitusiu oru, jaučia, kaip prakaitas varva liemeniu, atrodo, lyg juo šmirinėtų šimtakojai. Markstosi, atmintyje dūzgia, spragsi seni filmai.

– Kurių velnių jums iš manęs reikia? – niurzgia jis. – Kodėl neduodate man ramybės?

Nėra prasmės to prisiminti per tokį karštį, kai smegenys, rodos, virsta lydytu sūriu. Ne, ne lydytu sūriu: geriau vengti su maistu susijusių įvaizdžių. Glaistu, klijais, kremo pavidalo plaukų priežiūros priemonėmis, laikomomis tūbelėse. Kadaise jas vartojo. Aiškiai įsivaizduoja jas ant lentynos, išrikiuotas šalia skutimosi mašinėlės: mėgdavo tvarką ant lentynos. Stai-

ga ryškiai mato save, ką tik išsimaudžiusį po dušu, gaivikliu abiem rankomis įtrinantį drėgnus plaukus. Dausoje, belaukiant Oriksės.

Turėjo gerų ketinimų ar bent jau neturėjo jokių kėslų. Niekada niekam nelinkėjo bloga – rimtai, realioje erdvės ir laiko plotmėje. Fantazijos neina į skaičių.

Buvo šeštadienis. Džimis gulėjo lovoje. Tuo metu jis keldavosi nenoriai; tą savaitę du kartus pavėlavo į darbą, ir jam grėsė nemalonumai, nes pastarąjį mėnesį pasitaikė daugiau tokių kartų. Anaiptol ne dėl to, kad būtų girtavęs: priešingai. Jis vengė žmonių. Atjaunos bosai dar nebuvo jam trinkę galvos: veikiausiai buvo girdėję apie jo motiną ir mirties nuosprendį, įvykdytą jai kaip išdavikei. Ką gi, žinoma, buvo girdėję, nors tai buvo kruopščiai slepiama atvira paslaptis, niekada neminima Komplekse: dar užsitrauksi nelaimę, saugokis, kad nenužiūrėtų bloga akis, verčiau dėtis kvailiuku ir panašiai. Ko gero, buvo jam atlaidūs.

Šiaip ar taip, jam tai išėjo į gera: galbūt dabar, galų gale išbraukusi jo motiną iš savo sąrašų, Jungtinės saugos tarnyba duos jam ramybę.

„Kelkis, kelkis, gražuolėli", – nesiliovė raginęs žadintuvas su balso komanda. Buvo rausvas, vyriško įnagio formos: falometras, pasak meilužės, juokais jį padovanojusios. Tuomet jis nusikvatojo palaikęs tai smagiu pokštu, tačiau tąryt įsižeidė. Šit kuo ji, jos visos jį laiko: prisukamu žaislu. Kaip kartą pasakė Griežlys, niekas nenori gyventi be sekso, bet niekas nenori gyventi vien seksu. Jūsų šviesybės tiesa, tarė sau Džimis. Dar viena žmonijos mįslė.

– Kelinta valanda? – paklausė jis žadintuvą.

Šis nuleido galvutę, paskiau vėl atsitiesė.

– Vidurdienis. Vidurdienis. Vidurdienis...

– Nutilk, – įsakė Džimis.

Žadintuvas suglebo. Buvo užprogramuotas saviškai atsiliepti į griežtą toną.

Džimis pagalvojo atsikelti, nueiti į virtuvę, atsikimšti alaus. Tai buvo puiki mintis. Mat užmigo tik paryčiais. Pro jo tylos mūrą prasiveržė viena meilužė, kaip tik ta dama, padovanojusi žadintuvą. Apsireiškė apie dešimtą valandą, nešina lauknešėliu – vištienos grynuoliais ir bulvių šiaudeliais, žinodama, kad jisai juos mėgsta, – ir buteliu škotiško viskio.

– Be tavęs nerandu ramybės, – pareiškė ji.

Tiesą pasakius, jai reikėjo tik slapčia staigiai pasimylėti, tad Džimis pasistengė kaip galima geriau pasitarnauti, ir ji buvo patenkinta, bet, ko gero, pastebėjo, kad jis neįdėjo širdies, kiek priklauso. Tad jiems teko persimesti tokiais žodžiais kaip *Kas atsitiko, Ar aš tau nusibodau, Aš tikrai be tavęs negaliu,* ir taip toliau, ir panašiai.

– Pamesk vyrą, – tarė Džimis, norėdamas ją užčiaupti. – Mudu pabėgsime į plebopolį ir gyvensime treileryje.

– Ką tu, aš nežinau... Juokauji, ar ne?

– O jei nejuokauju?

– Juk žinai, kad aš negaliu be tavęs. Bet aš negaliu ir be jo...

– Antro galo?

– Atsiprašau, nesupratau?

Ji buvo rafinuota moteris, užuot išdrožusi *Ką?,* sakydavo *Atsiprašau, nesupratau.*

– Sakiau: antro galo. Štai be ko tu negali gyventi, o ne be manęs. Gal pasakyti aiškiau?

– Nesuprantu, kas tau pasidarė, pastaruoju metu tu toks piktas.

– Ką, nesmagu, ar ne?

– Tikrai nesmagu.

– Tuomet nešk muilą.

Paskiau jiedu susiriejo, ji apsibliovė, ir Džimiui kažkodėl palengvėjo širdis. Paskiau jiedu išbaigė viskį. Paskiau dar pasimylėjo, ir tąsyk Džimis pasismagino kaip reikiant, bet meilužė – ne, nes jis atkalė grubiai ir greitai, nepasakęs nė vieno

komplimento, nors paprastai taip nesielgdavo. *Tavo katytė stačiai pasaka*, ir taip toliau, ir panašiai.

Be reikalo jis taip irzo. Šiaip ar taip, ji puiki moteris su tikrais papais ir rūpesčių išūžta galva. Įdomu, ar dar su ja susitiks? Tikriausiai, nes išeinant jos žvilgsnis sakyte sakė: *Aš galiu tave išgydyti*.

Kai Džimis nusišlapinęs jau buvo betraukiąs iš šaldytuvo alų, sučirškė vidinis telefonas. Štai ir ji, kaip jis ir nujautė. Ir iškart vėl surūgo. Priėjęs prie mikrofono, tarė:

– Nešdinkis.

– Čia aš, Griežlys. Aš esu apačioje.

– Netikiu, – tarė Džimis.

Nuspaudęs kelis skaičius, įjungė pirmojo aukšto vaizdo kamerą: tikrai ten buvo Griežlys, išsišiepęs rodė jam nosį.

– Įleisk, – tarė Griežlys, ir Džimis įleido, nes nieko kito, išskyrus Griežlį, nenorėjo matyti.

Griežlys atrodė beveik nepasikeitęs. Vilkėjo tais pačiais tamsiais drabužiais. Netgi nebuvo pliktelėjęs.

– Kurį velnią čia darai? – paklausė Džimis.

Iš pradžių pašokęs džiaugsmas nuslūgo, ir Džimis susigėdo, jog dar tebėra neapsirengęs ir kad jo butas pilnas dulkių, cigarečių nuorūkų, nešvarių taurių ir stiklinių ir tuščių Vištienos grynuolių dėžučių, tačiau Griežlys, regis, viso to nė nepastebėjo.

– Smagu, kai esi laukiamas svečias, – tarė Griežlys.

– Atleisk. Pastaruoju metu turėjau visokių bėdų, – atsakė Džimis.

– Aha. Mačiau. Tavo motina. Aš tau nusiunčiau žinutę elektroniniu paštu, bet tu neatsakei.

– Aš netikrinau pašto, – pasiteisino Džimis.

– Suprantu. Smegenų minkštykloje buvo paskelbta: smurto kurstymas, priklausymas uždraustai organizacijai, trukdymas prekiauti pramonės gaminiais, visuomenės interesų išdavystė.

Man regis, paskutinieji du kaltinimai susiję su jos dalyvavimu demonstracijose. Girdi, svaidžiusi plytgalius ar kažką panašaus. Gaila, tokia žavi dama buvo.

Džimio akimis žiūrint, nei *žavi*, nei *dama* netiko jo motinai, tačiau jis nebuvo nusiteikęs leistis į ginčus, juo labiau tik atsikėlęs.

– Nori alaus? – paklausė.

– Ačiū, ne, – atsakė Griežlys. – Atvažiavau su tavim pasimatyti, ir tiek. Pažiūrėti, kaip laikaisi.

– Labai gerai, – tarė Džimis.

Griežlys žvilgtelėjo į jį.

– Maunam į plebopolį, – pasiūlė. – Apeisime kelis barus.

– Juokauji, ar ne? – atsiliepė Džimis.

– Ne, rimtai kalbu. Turiu leidimus. Savo nuolatinį ir dar vieną tau.

Iš to Džimis suprato, kad Griežlys iš tikrųjų užima tam tikrą padėtį. Tai jam padarė įspūdį. Tačiau dar labiau sujaudino tai, kad Griežlys apie jį galvojo, kad važiavo tokį kelią norėdamas jį aplankyti. Nors paskutiniu laiku jiedu ne per daugiausia bendravo – dėl Džimio kaltės, – Griežlys vis dar buvo geriausias draugas.

Po penkių valandų jiedu vaikščiojo po plebopolį Naujojo Niujorko šiaurėje. Nusigauti iki ten prireikė vos dviejų valandų – greituoju traukiniu iki artimiausio Komplekso, paskiau ginkluoto vyriškio vairuojamu Jungtinės saugos tarnybos automobiliu, atvažiavusiu jų paimti Griežlio įsakymu. Automobiliu jiedu nuvyko į veiksmo vietą, Griežlio žodžiais tariant, ir išlipo. Pasak Griežlio, jie būsią stebimi. Ir prireikus apginti. Tad nieko bloga jiems nenutiksią.

Prieš jiems išvykstant, Griežlys sušvirkštė vaistų Džimiui į ranką – jo paties pagamintos universalios trumpo veikimo vakcinos. Pasak jo, plebopoliai – tai milžiniška Petrio lėkštelė: ten paskleista galybė šlykštybių ir užkrečiamosios plazmos.

Augdamas tokioje aplinkoje, įsigyji didesnį ar mažesnį imunitetą, nors tolydžio siautėja naujos bioformos; tačiau jeigu esi iš Komplekso ir įkeli koją į plebopolius, tampi lengvu laimikiu. Lyg ant tavo kaktos būtų didelėmis raidėmis užrašyta: ėsk mane.

Griežlys taipgi buvo pasiėmęs jiems abiem nosies filtrus, patį naujausią modelį, ne tik sulaikančius mikrobus, bet ir prakošiančius orą. Jo žodžiais tariant, oras plebopoliuose daug nešvaresnis. Vėjas nešiojąs daugiau nešvarumų, mažiau esą sūkurinių valymo bokštų.

Džimis niekada anksčiau nesilankė plebopoliuose, nebent matė juos kitapus sienos. Jaudinosi pagaliau atsidūręs uždraustoje vietoje, juo labiau kad nesitikėjo pamatyti aplink tiek daug žmonių, einančių pro šalį, šnekančių, kažkur skubančių. Spjaudyti ant šaligatvio jis tikrai nebuvo linkęs. Turčiai važinėjo prabangiais automobiliais, skurdžiai – dviračiais su saulės baterijomis, prostitutės dūlinėjo spalvingais spandekso triko arba trumpučiais sijonėliais, arba – norėdamos pabrėžti savo sportinę išvaizdą ir pademonstruoti standžias šlaunis, – raitos ant skuterių, nardė gatvėje tarp automobilių. Visų įmanomų odos atspalvių, visų įmanomų dydžių ir ūgių. Tačiau, deja, ne visų įmanomų kainų, pareiškė Griežlys, čia skurdus kvartalas. Tad Džimis galįs tik glostyti akimis, bet nevalia nieko pirkti. Turįs pakentėti.

Plebopolių gyventojai, ar bent jau dauguma, jų neatrodė protiškai atsilikę, kaip juos mėgdavo apibūdinti Kompleksų žmonės. Po valandėlės Džimis ėmė jaustis laisviau, mėgautis atsivėrusiu vaizdu. Juk tiek buvo visko aplink: tiek daug peršama, tiek daug siūloma. Kur pažvelgsi, visur neono reklamos, švieslentės, skelbimai. Buvo tikrų valkatų, tikrai elgetaujančių moterų, kaip senovinėse skaitmeninėse vaizdo plokštelėse su muzikos įrašais: Džimis tikėjosi, kad jie staiga ims dainuoti ir dės į padus. Tikrų muzikantų gatvių pakampėse, tikrų gatvės berniūkščių gaujų. Luošumo, išsigimimo: veidai buvo toli

gražu ne tokių taisyklingų bruožų kaip Kompleksuose. Pasitaikydavo žmonių su išgedusiais dantimis. Džimis vėpsojo nustėręs.

– Saugok piniginę, – perspėjo Griežlys. – Nors pinigų tau ir neprireiks.

– Kodėl neprireiks?

– Aš vaišinu, – pareiškė Griežlys.

– Nesutinku.

– Kitą kartą bus tavo eilė.

– Puiku, – sutiko Džimis.

– Štai mes ir atėjome: čia vadinamoji Svajonių gatvė.

Čia parduotuvės buvo vidutinio lygio, vitrinos prašmatnesnės. *Šiandien tavo genams liūdna?* – perskaitė Džimis. – *Išbandyk Kismą! Čia dingsta visos ligos. Esi mažiukas? Tapk Galijotu! Stebuklingi vaikai. Pasigerink savo DNR. AB Pilnas Lopšys. Mūsų Mažylis? Mūsų vaikučiai – čiulbučiai!*

– Vadinasi, šičia mūsų gaminiai pavirsta auksu, – tarė Griežlys.

– Jūsų gaminiai?

– Tai, ką mes gaminame Atjaunoje. Mes ir kiti Kompleksai, organizmo tobulinimo centrai.

– Ir visa tai veiksminga?

Džimiui darė įspūdį ne tiek patys pažadai, kiek šūkiai: atrodė kaip jo paties sukurti. Bjauri rytmetinė nuotaika išgaravo, jis kone džiūgavo. Jį užplūdo tokia gausybė neregėtų dalykų, tokia gausybė informacijos, jog nebeliko vietos niekam kitam.

– Beveik viskas, – atsakė Griežlys. – Žinoma, nėra nieko tobula. Tačiau konkurencija negailestinga, ypač turint omeny tai, ką daro rusai, na ir, žinoma, japonai ir vokiečiai. Ir švedai. Vis dėlto mes laikomės, garsėjame savo patikimais gaminiais. Čionai važiuoja žmonės iš viso pasaulio apsipirkti. Galima įsigyti viską: lytį, lytinę orientaciją, ūgį, odos ir akių spalvą, visa tai galima įdiegti ir pakeisti. Tu neįsivaizduoji, kokios pinigų sumos pereina iš rankų į rankas vien tik šitoje gatvėje.

– Užeikim kur nors išgerti, – tarė Džimis.

Jam nėjo iš galvos jo spėjamas broliukas, tasai, kur dar negimęs. Gal jo tėvas su Ramona irgi buvo atvažiavę čionai apsipirkti?

Jiedu išgėrė, paskiau užkando – valgė tikrų austrių, pasak Griežlio, tikros japoniškos jautienos, tokios retos kaip deimantai. Ko gero, kainavo didelius pinigus. Paskiau jiedu aplankė dar vieną kitą vietą ir galiausiai užsuko į barą, kur buvo siūlomas oralinis seksas ant trapecijų, ir Džimis išgėrė kažkokio tamsoje žėrinčio oranžinio gėrimo, paskiau dar dvi taures to paties. Tuomet papasakojo Griežliui savo gyvenimo istoriją – ne, veikiau motinos gyvenimo istoriją – vienu ilgu padriku sakiniu, tarytum kramtomosios gumos gija, be galo be krašto tįstančia iš burnos. Paskiau jiedu atsidūrė kažkur kitur, ant bekraštės žalio aksomo lovos, kur juos apdorojo dvi mergos, nuo galvos iki pėdų apsiklijavusios blizgučiais, žėrinčiais nelyginant virtualių žuvų žvynai. Džimis niekada nebuvo sutikęs merginų, sugebančių šitaip palaimingai rangytis ir vyniotis kaip gyvatės.

Ar ten, ar anksčiau kur nors bare išėjo kalba apie darbą? Kitą dieną jis negalėjo prisiminti. Griežlys pasakė: *Darbas, tau, Atjauna*, ir Džimis atsiliepė: *Ką daryti, valyti tualetus,* ir Griežlys juokdamasis atsakė: *Šis tas geresnio*. Džimis neprisiminė, ar sutiko, bet tikriausiai sutiko. Jis mielai būtų ėmęsis bet kokio darbo, kad ir koks tas būtų. Jis buvo pasirengęs atskleisti naują puslapį.

PalaimaPlius

Praleidęs tą savaitgalį su Griežliu, pirmadienio rytą Džimis grįžo Atjaunon toliau kiaurą dieną darbuotis prie žodžių prekybos. Jautėsi kaip sudaužytas, tačiau tikėjosi, kad niekas to nepastebės. Savo pinigingiems klientams Atjauna stengėsi įpiršti visokiausių cheminių eksperimentų, tačiau kreiva akimi žiūrėjo į Komplekso darbuotojus, mėginančius juos išbandyti. Savaime suprantama, tarė sau Džimis: juk kitados labai retai nusigerdavo tie, kurie versdavosi degtinės kontrabanda. Ar bent jau taip rašė knygose.

Prieš eidamas prie savo darbo stalo, užsuko į vyrų tualetą pasižiūrėti į veidrodį: atrodė kaip išvemta pica. Be to, vėlavo, tačiau ir šįkart, regis, niekas nepastebėjo. Netikėtai pasirodė bosas su keliais tokiais aukštais pareigūnais, kad Džimiui niekad nepasitaikė jų pamatyti. Jie spaudė Džimiui ranką, tapšnojo per petį, įspraudė saujon taurę sintetinio šampano. *Kokia palaima! Nuo ko susirgai, tuo ir gydykis! Kliuku kliuku kliuku,* – tokius žodžius buvo galima įrašyti debesėlin virš Džimio galvos, tačiau jis vos siurbtelėjo lašelį.

Paskiau jam pripasakojo, kaip malonu buvę su juo dirbti Atjaunoje ir kaip puikiai jis užsirekomendavęs, ir kaip karštai jie linki jam sėkmės naujame bare ir, savaime aišku, sveikina jį, nuoširdžiai sveikina! Jo išeitinė būsianti tučtuojau pervesta į jo banko sąskaitą. Būsianti didesnė nei priklauso, nepalyginamai didesnė, nei numatyta jo darbo sutartyje, nes, atvirai kalbant,

jo draugai Atjaunoje norėję, kad Džimis minėtų juos geru žodžiu. Juo labiau eidamas naujas pasakiškas pareigas.

Kas ten galėtų būti, svarstė Džimis, sėsdamas į hermetinį greitąjį traukinį. Jam nereikėjo rūpintis nei dėl traukinio, nei dėl kraustymosi – atvažiavo brigada, viską supakavo, profesionalai, būk ramus. Jisai vos spėjo susisiekti su keliomis meilužėmis, o susisiekęs suprato, kad Griežlys – pasirodo – turi ilgas rankas ir jau sugebėjo pats visas jas slapčiomis įspėti. Kaip apie jas sužinojo? Gal įsilaužė į Džimio elektroninį paštą, jam tai būtų vieni niekai. Tačiau kuriems galams?

Aš tavęs ilgėsiuos, Džimi, – rašė viena elektroniniame laiškutyje.

Ak, Džimi, tu buvai toks mielas, – rašė kita.

Buvai – klaidingai pavartotas laikas. Nei jis mirė, nei ką.

Tą pirmąją naktį Jaunystės eliksyro komplekse Džimis praleido aukštų svečių viešbutyje. Pylėsi sau gėrimų iš minibaro, gryno škotiško viskio, šimtaprocentinio, paskiau valandėlę grožėjosi vaizdu pro panoraminį langą, tačiau ne kažin ką tepamatė, išskyrus Komplekso žiburius. Tolumoje pastebėjo Dausos kupolą, milžinišką, iš apačios šviesų užlietą pusrutulį, tačiau tuo metu dar nežinojo, kas ten yra. Manė, jog čiuožykla.

Kitą rytą Griežlys išsivežė jį savo galingu elektriniu vežimėliu apžiūrėti Jaunystės eliksyro komplekso. Džimis turėjo pripažinti, jog Kompleksas įspūdingas visais atžvilgiais. Viskas atrodė nuostabiai švaru, landšafto specialistų iščiustyta ir išpuoselėta, ekologiška ir nepaprastai brangu. Nuo sveikatai žalingų dalelių orą valė saulės energijos maitinami sūkuriniai valymo bokštai, labai apdairiai išdėstyti ir užmaskuoti kaip moderniojo meno kūriniai. Mikroklimatu rūpinosi rokonomai, tarp spalvingų krūmokšnių sklandė didžiulės it lėkštės plaštakės. Palyginti su Jaunystės eliksyru, visi kiti Džimio matyti Kompleksai, taipgi Votsono-Kriko institutas, atrodė nušiurę ir atgyvenę.

– Kas visa tai apmoka? – paklausė Džimis Griežlį, jiems bevažiuojant pro patį šiuolaikiškiausią Prabangos prekybos centrą – perdėm marmuras, kolonos, kavinės, paparčiai, išsineštinai parduodamo maisto kioskai, takas čiuožti riedučiais, sulčių barai, treniruoklių salė jėgoms atgauti, kur išilgai bėgtakio mirkčiojo elektros lemputės, Romos stiliaus fontanai su nimfomis ir jūrų dievais.

– Neišvengiamos mirties baimė, – atsakė Griežlys. – Troškimas sustabdyti laiką. Žmogaus būtis.

– Nelabai aišku, – tarė Džimis.

– Pats pamatysi, – atsakė Griežlys.

Jiedu papietavo Komplekso penkių žvaigždučių restorane, netikrame balkone su kondicionuotu oru, iš kur vėrėsi vaizdas į pagrindinį organinės botanikos šiltnamį. Griežlys nutarė paragauti kengėrienos, naujo Australijos mišrūno, suderinančio avies romų būdą ir proteinų maksimumą su kengūros atsparumu ligoms ir metaną gaminančio bei ozoną naikinančio meteorizmo trūkumu. Džimis užsisakė razinomis įdarytą koplūną – kaip patikino Griežlys, tikrą, diendaržyje augintą koplūną, įdarytą tikromis saulėje džiovintomis razinomis. Džimis buvo taip pripratęs prie Vištienos grynuolių, prie jų glebios kaip sojos varškės konsistencijos ir prėsko skonio, jog koplūnas atrodė beveik kaip laukinis paukštis.

– Mano skyrius vadinasi Dausa, – tarė Griežlys, užbaigdamas sojinių bananų *flambé*. – Dabar mūsų tikslas – nemirtingumas.

– Kaip ir visų, – atsiliepė Džimis. – Jau šio to pasiekta eksperimentuojant su žiurkėmis.

– *Šis tas* nesiskaito, – atsakė Griežlys.

– O kas nauja kriogenikos baruose? – pasidomėjo Džimis. – Tau užšaldo galvą ir atgamina tavo kūną tik tada, kai susivokia, kaip tai padaryti? Pinigingas verslas, aukštas akcijų kursas.

– Kas be ko, po poros metų jie išmeta tave į šiukšlyną, o tavo artimiesiems praneša, kad, nutrūkus srovei, įvyko nepataisoma nelaimė. Šiaip ar taip, mes atsisakome giluminio šaldymo.

– Ką turi galvoje?

– Pagal mūsų metodą, norint nemirtingumo, nereikia mirti, – tarė Griežlys.

– Ar tikrai ką nors panašaus esate padarę?

– Kol kas ne, – atsakė Griežlys. – Tačiau juk yra Tyrimų ir plėtros biudžetas.

– Milijonai?

– Milijonų milijonai, – atsakė Griežlys.

– Ar neturi ko nors išgerti? – paklausė Džimis.

Sunku buvo suvirškinti tiek informacijos.

– Ne. Noriu, kad tu atidžiai klausytum.

– Aš galiu klausyti ir gerdamas.

– Ne per geriausiai.

– Išbandyk, – tarė Džimis.

Dausoje, aiškino Griežlys, – o ten jie eisią papietavę, – vykdomi du pagrindiniai projektai. Pirmasis – PalaimaPlius piliulė – iš principo profilaktinis ir pagrįstas pačia paprasčiausia logika: pašalink išorines mirties priežastis, ir pusė darbo padaryta.

– Išorines priežastis? – paklausė Džimis.

– Karą, kitaip sakant, neišnaudotą lytinę energiją, kurią laikome veiksniu, nepalyginamai svarbesniu už ekonomiką, rasinius ir religinius prietarus. Limpamas ligas, ypač platinamas lytiškai. Gyventojų perteklių, sąlygojantį – kaip matėme iš gausybės pavyzdžių – ekologinės aplinkos pablogėjimą ir prastą mitybą.

Džimio nuomone, tai pernelyg sunkus uždavinys: mokslininkai tiek bandė ką nors padaryti tose srityse, bet nieko nepešė. Griežlys nusišypsojo.

– Jeigu tau nesiseka, perskaityk instrukciją, – tarė.

– Kitaip sakant?

– Žmonijos studijų tikrasis objektas yra žmogus.

– Kitaip sakant?

– Dirbk prie to, ką turi po ranka.

Dirbant prie piliulės PalaimaPlius projekto, imama ištisa serija gerai žinomų duomenų, būdingų žmogaus prigimčiai, ir tie duomenys pritaikomi kitose srityse, kur jų panaudojimui atsiveria geresnės perspektyvos. Darbas buvo pagrįstas tyrimais, atliktais su – deja, seniai išnykusiomis – nykštukinėmis šimpanzėmis, vadinamomis bonobo, labai artimomis *Homo sapiens sapiens* giminei. Priešingai nei žmogus, bonobo šimpanzės nebuvo iš dalies monogaminės su polinkiais į poligamiją ir poliandriją. Ne, jos buvo lytiškai pakrikusios, nesiporuodavo ir didžiąją aktyvaus gyvenimo dalį skirdavo mitybai ir dauginimuisi. Jų giminės agresyvumo koeficientas buvo labai žemas.

Visa tai sudarė sąlygas rastis piliulės PalaimaPlius koncepcijai. Pagrindinis tikslas buvo pagaminti piliulę, kuri

a) apsaugo recipientą nuo visų žinomų lytiškai platinamų ligų – pražūtingų, nemalonių arba paprasčiausiai estetiniu požiūriu negražių;

b) garantuoja neribotą libido atsargą ir lytinį pajėgumą, drauge laiduodama organizmo gyvybinį aktyvumą ir gerą savijautą ir šitaip susilpnindama frustraciją ir užblokuodama testosteroną, stimuliuojantį pavydą ir smurtą, ir sykiu visiškai nuslopindama menkos savigarbos pojūtį;

c) prailgina jaunystę.

Tie trys dalykai, toliau kalbėjo Griežlys, – reklaminės kampanijos pagrindas ir puiki paskata pirkėjams; tačiau yra dar vienas dalykas, kurio nenumatoma skelbti. Piliulė PalaimaPlius veikia kaip visu šimtu procentų patikima sterilizavimo priemonė, tinkama tiek vyrams, tiek moterims, ir automatiškai

reguliuoja gyventojų prieaugį. Šį poveikį galima koreguoti, – deja, anaiptol ne kiekvienam individui skyrium, – prireikus keičiant piliulės sudėtį, jei kokios nors srities gyventojų skaičius itin sumažėja.

– Vadinasi, jūs sterilizuojate žmones, neatsiklausę jų valios, kad jie galėtų kelti nežabotas orgijas?

– Trumpai tariant, taip, – atsakė Griežlys.

Tokia piliulė, toliau aiškino jis, suteiks gausybę privalumų ne tik atskiriems recipientams – nors, savaime suprantama, ji turi patikti vartotojams, kad būtų kaip galima didesnė paklausa rinkoje, – bet ir visuomenei; ir ne tik visuomenei – visai planetai. Investuotojai labai domisi, tai bus globalinis projektas. Vieni pliusai. Nė vieno minuso. Ir jis, Griežlys, tuo labai džiaugiasi.

– Nežinojau, kad tu toks altruistas, – tarė Džimis.

Kada Griežlys pradėjo šitaip rūpintis žmonija?

– Tai anaiptol ne altruizmas, – atsakė Griežlys. – Veikiau principas: žūti ar būti. Mačiau paskutines slaptąsias Jungtinės saugos tarnybos demografines ataskaitas. Kaip rūšiai mums gresia dideli pavojai, daug didesni, nei visi sako. Jie bijo rodyti tuos statistinius duomenis, nes žmonės gali pulti į neviltį, bet patikėk, laiko liko nedaug, o ir vietos ne per daugiausia. Geopolitinio paribio zonose išteklių paklausa dešimtis kartų prašoka pasiūlą, nepaprastas išteklių badas, tačiau netrukus bus nebeįmanoma patenkinti mūsų poreikių, ir taip bus *visur*. Paleidus apyvarton piliules PalaimaPlius, žmonija turės galimybę išlikti.

– Kaip visa tai įsivaizduoji?

Gal Džimiui nederėjo gerti. Galvoje jam viskas maišėsi.

– Kuo mažiau žmonių, tuo daugiau vietos.

– O kas atsitiks, jeigu išlikusieji pasirodys besą gobšūs ir nenuosaikūs? – paklausė Džimis. – Gali atsitikti ir taip.

– Taip neatsitiks, – pareiškė Griežlys.

– Ar jau turi tokią piliulę? – paklausė Džimis.

Prieš akis jam jau vėrėsi perspektyvos. Besaikis aukštos klasės seksas, jokių padarinių. Tiesą pasakius, jo paties libido irgi prašosi pastiprinimo.

– O plaukai irgi atauga?

Buvo beklausiąs: *Kur galėčiau gauti tokią piliulę?* – bet laiku susivaldė.

Tai išmoninga koncepcija, toliau kalbėjo Griežlys, tačiau vis dar tobulintina. Jiems dar nepavyko pasiekti tokio rezultato, kad piliulės veiktų be pašalinių veiksnių; tebevyksta klinikinis preparato bandymas. Keli bandomieji mirtinai nusidulkino, keli puolė žaginti senutes ir naminius gyvulėlius, pasitaikė priapizmo atvejų, vienam kitam sprogo varpa. Beje, iš pradžių drastiškai nesuveikė apsaugos nuo lytiškai platinamų ligų mechanizmas. Vienai bandomajai visas epidermis virto viena didele lytine karpa, baisu pažiūrėti, tačiau jiems pavyko ją pagydyti – bent kuriam laikui – lazeriais ir eksfoliacijos priemonėmis. Trumpai tariant, pasitaikė klaidų, pasitaikė nukrypimų į šalį, tačiau dabar jie jau artėja prie galutinio rezultato.

Nereikia nė sakyti, jog preparatas bus tikras aukso dugnas, toliau kalbėjo Griežlys. Be šitos piliulės negalės apsieiti niekas – nė vienoje šalyje, nė vienoje visuomenėje. Kas be ko, fanatikų religijos ją pasmerks – mat jų vertybių sistema pagrįsta kančia, dievaižin kada duodamu atpildu ir lytiniu susilaikymu, – tačiau jos ilgai netesės. Jas nušluos nuo žemės paviršiaus žmonijos geismų tvanas – geismų turėti visko daugiau ir kaip galima geresnės kokybės. Geismai viską valdys ir rikiuos, kaip tai atsitinka per didžiausias žmonijos istorijos pervartas.

Džimis atsakė, jog visa tai labai įdomu. Žinoma, jeigu visi trūkumai bus ištaisyti. Ir pavadinimas neblogas – PalaimaPlius. Labai gerai, gundančiai skamba. Jam patinka. Tiesa, jam praėjo noras ją išmėginti: ir šiaip jau turi bėdų, to dar betrūko, kad penis sprogtų.

– Iš kur gavote žmonių? – paklausė. – Klinikiniams bandymams?

Griežlys šyptelėjo.

– Iš paribio šalių. Sumoki jiems kelis dolerius, ir baigta, jie netgi nesuvokia, kokias piliules geria. Kas be ko, dar kreipiamės į sekso klinikas – jos džiūgauja galėdamos padėti. Viešnamius. Kalėjimus. Ir kaip paprastai į žmones, kuriems nebėra ko prarasti.

– O kuriai rūšiai žmonių priklausau aš?

– Tu rūpinsies reklamine kampanija, – atsakė Griežlys.

Apkvaišęs Adomas

Papietavę jie nuvažiavo į Dausą.

Pastatas stovėjo Komplekso pakraštyje, po dešinei. Aplink nuosavas parkas, atogrąžų hibridų plantacija su kruopščiai išlaikomu mikroklimatu, o viršuje – kupolas, nelyginant drumsties apvilkta akis. Aplink parką įrengta saugumo sistema, pasak Griežlio, labai patikima; Jungtinės saugos tarnybos vyrams, ir tiems draudžiama čia įeiti. Mintis sukurti Dausą kilusi jam, Griežliui, ir jis sutikęs dirbti prie to projekto tik su viena sąlyga: jis nepageidaująs, kad ligi dantų ginkluoti bukagalviai kaišiotų savo snapą ten, kur nieko neišmano.

Griežlio leidimas, savaime suprantama, galiojo jiems abiem. Pravažiavę pirmuosius vartus, jiedu pasuko taku medžių paunksnėje. Toliau lyg išnėrė iš krūmų dar vienas kontrolės punktas su sargyba Dausos uniforma, paaiškino Griežlys, – ne Jungtinė saugos tarnyba. Toliau vėl medžiai. Paskiau išlenkta kupolo siena. Atrodo netvirta, paaiškino Griežlys, tačiau padaryta iš naujo lydinio, nepaprastai atsparios medžiagos, adhezyvo pagrindu pagamintos iš midijų, silikono ir dendritų junginių. Tai sienai prakirsti reikia naujausios technologijos įrankių, nes pramušta ji atsistato, atspari slėgiui ir automatiškai užsitaiso plyšius. Negana to, ji alsuoja ir filtruoja orą kaip kiaušinio lukštas, tačiau tam reikia saulės generatoriaus. Jie privažiavo prie sargybinio, ir tas praleido juos pro laukujas duris, kurios tuojau pat užsidarė sušnypštusios.

– Iš kur toks garsas? – suirzęs paklausė Džimis.

– Tai hermetinė užsklanda, – paaiškino Griežlys. – Kaip erdvėlaiviuose.

– Kuriam galui?

– Tam atvejui, jeigu pastatą prireiktų užblokuoti, – paaiškino Griežlys. – Priešiškos bioformos, toksinės atakos, fanatikai. Įprastas dalykas.

Džimis jautėsi nejaukiai. Griežlys nieko nepapasakojo, kas iš tikrųjų čia vyksta, – tik bendrais bruožais. „Pagyvensim – pamatysim", – tik tiek atsakė klausinėjamas.

Praėję vidines duris, jiedu atsidūrė daugmaž pažįstamoje aplinkoje. Koridoriai, durys, vieni darbuotojai su nešiojamais kompiuteriais, kiti – prilipę prie monitorių ekranų, viskas beveik kaip Organikos ūkiuose, Sveikensenoje, Votsono-Kriko institute, tik čia viskas nauja. Tačiau įranga – tai tik kevalas, pareiškė Griežlys, mokslo tyrimų centre svarbiausia – smegenys.

– Tai rinktiniai specialistai, – tarė jis, kryptelėdamas į abi puses.

Sulig tais žodžiais veiduose pasirodė pagarbios šypsenos ir – neslepiama baimė. Džimiui ligi šiol nebuvo aišku, kokią padėtį užėmė Griežlys, tačiau nors ir kokios būtų jo pareigos – Griežlys tik miglotai jas nusakė, – jis buvo svarbiausia skruzdėlė tame skruzdėlyne.

Kiekvienas darbuotojas turėjo vardinę kortelę su vienu arba dviem žodžiais. JUODASIS RAGANOSIS. BALTOJI VIKSVA. BALTASNAPIS GENYS. POLIARINIS LOKYS. BENGALIJOS TIGRAS. MĖLYNGURKLĖ. ČIURLYS.

– Nieko sau vardai, – tarė jis Griežliui. – Tu nusiaubei Būtovę.

– Tai ne šiaip sau vardai, – tarė Griežlys. – Tie žmonės – tai visa Būtovė. Visi jie didmeistriai. Prieš tavo akis – Apkvaišęs Adomas, mokslo viršūnė.

– Juokauji! Kaip jie čia atsidūrė? – paklausė Džimis.

– Tai hibridizacijos genijai, – atsakė Griežlys. – Jie viską sugalvojo: asfaltą ėdančius mikrobus, neoninės dedervinės

epidemiją Vakarų pakrantėje, Vištienos grynuolių vapsvas ir taip toliau.

– Neoninės dedervinės? Niekada apie tai negirdėjau, – tarė Džimis. – Įdomu. O kaip tu juos sumedžiojai?

– Ne aš vienas juos medžiojau. Jie liūdnai pagarsėjo tam tikrose sferose. Stačiai susekiau juos anksčiau už Jungtinę saugos tarnybą, ir tiek. Ar bent jau didumą jų.

Džimis buvo beklausiąs: *O kas atsitiko kitiems?* – bet persigalvojo.

– Vadinasi, tu juos pagrobei, ką?

Džimis nė kiek nebūtų nustebęs: specialistų grobimas tapo įprastu dalyku, nors paprastai mokslininkai buvo grobiami iš kitų šalių, – tos pačios šalies ribose to nepasitaikydavo.

– Aš paprasčiausiai juos įtikinau, kad čia jiems būtų kur kas naudingiau ir saugiau negu bet kur kitur.

– Saugiau? Jungtinės saugos tarnybos teritorijoje?

– Aš padariau jiems gerus dokumentus. Diduma sutiko iš karto, ypač kai aš pažadėjau sunaikinti jų vadinamąją tikrą asmenybę ir visus ankstesnio jų gyvenimo liudijimus apskritai.

– O aš maniau, jog jie visi kovojo prieš Kompleksus, – tarė Džimis. – Sprendžiant iš to, ką tu man rodei, Apkvaišęs Adomas buvo labai priešiškai nusiteikęs.

– Taip, jie kovojo prieš Kompleksus. Ir, galimas daiktas, tebekovoja. Tačiau dvidešimtajame amžiuje po Antrojo pasaulinio karo sąjungininkai pasiūlė vokiečių raketų specialistams pereiti dirbti pas juos, ir neprisimenu, kad kuris nors būtų atsisakęs. Baigęs svarbiausią žaidimą, gali pasiimti savo šachmatų lentą ir eiti žaisti kitur.

– O jeigu jie bandys sabotuoti arba...

– Pabėgti? Taigi iš pradžių keli taip ir padarė, – atsakė Griežlys. – Jie nemokėjo dirbti petys į petį. Jie tikėjosi išsigabenti viską, ką šičia padarė. Pasislėpti, kur nors kitur įsikurti.

– Ir ką tu padarei?

– Jie nukrito nuo viaduko plebopolyje, – atsakė Griežlys.

– Juokauji?

– Galimas daiktas. Tau reikia kito vardo, – tarė Griežlys, – iš Apkvaišusio Adomo rinkinio, kad pritaptum prie mūsų. Man dingtelėjo mintis, kad jeigu šičia aš esu Griežlys, gal tu vėl norėtum būti Bukučiu, kaip tada, kai buvome... Kiek metų mums buvo?

– Keturiolika.

– Tuomet viskas buvo kitaip, – tarė Griežlys.

Džimis norėjo dar pasižvalgyti, tačiau Griežlys skubino jį eiti toliau. Džimis mielai būtų pasikalbėjęs su tais žmonėmis, paklausęs jų gyvenimo istorijų – pavyzdžiui, ar jie prisimena savo motinas? – bet, galimas daiktas, kada nors vėliau pasitaikys tokia proga. Kita vertus, gal ir nepasitaikys – jie matė jį vaikščiojant su Griežliu, vilkų rujos vadu, žiląja gorila, žvėrių karaliumi liūtu. Niekas nepanorės su juo atvirauti. Jų akimis žiūrint, Džimis – stačiai šakalas.

Dausa

Jiedu užsuko į Griežlio raštinę, kad Džimis, pasak Griežlio, šiek tiek susivoktų kur pakliuvęs. Erdvus kabinetas, gausybė įtaisų, kaip Džimis ir tikėjosi. Ant sienos paveikslas: baklažanas oranžinėje lėkštėje. Kiek Džimis pamena, tą paveikslą Griežlys pirmiausia pasikabino savo kambaryje. Buvo beklausiąs, ar tai Griežlio mergina, bet persigalvojo.

Jis pastebėjo mini barą.

– Ten ko nors yra?

– Vėliau, – atsakė jis.

Griežlys kaip ir anksčiau turėjo ištisą rinkinį magnetukų su užrašais, bet visiškai kitokių. Jokių mokslingų sąmojų.

Ten, kur yra Dievas, nėra vietos Žmogui.
Yra du mėnuliai: vienas matomas, kitas nematomas.
*Du musz dein Leben andern.**
Mes suvokiame daugiau, negu žinome.
Aš mąstau, vadinasi.
Būti žmogumi – vadinasi, peržengti ribas.
Išlindusios iš savo irštvos, svajonės sėlina medžioklėn.

– Kokios iš tikrųjų čia tavo pareigos? – paklausė Džimis.

Griežlys nusišaipė.

– Ką reiškia iš tikrųjų?

* Tu privalai gyventi kitaip (*vok.*).

– Pasakėlės, – tarė Džimis.

Tačiau jis jautėsi lyg iškeltas iš vėžių.

O dabar metas pakalbėti rimtai, tarė Griežlys. Jis parodysiąs Džimiui kitą projektą, prie kurio jie dirba, – patį svarbiausią Dausoje. Tai, ką Džimis pamatysiąs, sunku... neįmanoma nusakyti žodžiais. Trumpai drūtai, tai Griežlio gyvenimo tikslas.

Džimis nutaisė atitinkamai orią miną. Ir kas tai turėtų būti? Be jokios abejonės, koks nors naujas maistinis pakaitalas. Kepenėlių medis, dešrinis vijoklis. Arba vilninė cukinija. Jis susikaupė.

Griežlys ilgai vedžiojo Džimį koridoriais, ir galų gale jie sustojo prie didelės vitrinos. Ne, ne vitrinos – vienpusio veidrodžio. Džimis pažvelgė į jį. Didelė aikštelė, medžiai ir augalai, viršuje – mėlynas dangus. (Ne tikras mėlynas dangus, stačiai kupolo lubos ir naujausios technologijos projektorius, saulėtekio, saulės šviesos, vakaro, nakties simuliacija. Buvo ir netikras mėnulis su visomis fazėmis, kaip Džimis pamatė vėliau. Ir netikras lietus.)

Ten jis pirmąsyk pamatė Griežlio gentį. Jie buvo nuogi, tačiau kitokie nei *Nuogose žiniose*: jokio gėdingumo, jokio varžymosi. Iš pradžių jis negalėjo patikėti savo akimis, tokie gražūs jie atrodė. Juodi, geltoni, balti, rudi, visų įmanomų kūno atspalvių. Ir visi kaip vienas tobuli.

– Tai robotai, ar ką? – paklausė jis.

– Žinai, baldų parduotuvėse būna prekių pavyzdžiai? – atsakė Griežlys.

– Na?

– Jie tokie ir yra.

Tai loginės sekos rezultatas, tarė Griežlys vakare, jiedviem begurkšnojant Dausos poilsio salėje (dirbtinės palmės, muzikos įrašai, tikras kamparis, tikras selteris). Iš pagrindų išanalizavus proteonomą, tarprūšinio ir dalinio genų kryžminimo stadijoje paaiškėjo, kad toks projektas – kaip Dausa ar panašiai – visiš-

kai įgyvendinamas. Tai, ką matė Džimis, – beveik galutinis septynerių metų atkaklių tyrimų rezultatas.

– Iš pradžių mums teko transformuoti įprastus žmogaus embrionus, kurių mes gaudavome... nesvarbu iš kur. Tačiau tie žmonės – sui generis*. O dabar jie jau dauginasi.

– Jie atrodo vyresni nei septynmečiai.

Griežlys papasakojo apie jiems įdiegtą greito augimo veiksnį.

– Be to, jie užprogramuoti mirti trisdešimties metų – staigiai, be jokių negalių, – toliau kalbėjo jis. – Nei senėjimo, nei su tuo susijusių baimių. Mirtis nukerta netikėtai. Tiesa, kol kas jie to nežino – nė vienas dar nemirė.

– O aš maniau, kad jūs dirbate prie nemirtingumo.

– Nemirtingumas – tai sąvoka, – atsakė Griežlys. – Tarkime, jog „mirtingumas" – tai būvis: ne mirtis, bet aiškiai neišvengiama grėsmė ir sąmoninga mirties baimė, tokiu atveju „nemirtingas" yra tas, kuriam tokia baimė nežinoma. Kūdikiai nemirtingi. Išsivaduok iš baimės ir būsi...

– Panašu į taikomąją gražbylystę, – įsiterpė Džimis.

– Ką?

– Nesvarbu. Martos Graham akademijos reliktas.

– Aha, aišku.

Kiti Kompleksai kitose šalyse laikosi panašių pažiūrų, – toliau pasakojo Griežlys. – Kuria savo prototipus, tad kupolo gyventojai visiškai įslaptinti. Tylėjimo įžadas, tik vidinis susirašinėjimas elektroniniu paštu, susisiekti su išoriniu pasauliu reikalingas ypatingas leidimas, gyvenamieji namai saugos zonoje, tačiau už hermetinės užsklandos ribų. Taip sumažinama infekcijos grėsmė tuo atveju, jeigu susirgtų kuris nors darbuotojas. Dausoje sukurtiems pavyzdžiams įdiegta sustiprinta imuninė sistema, tad limpamų ligų paplitimo tikimybė labai menka.

Niekam neleidžiama išeiti iš Komplekso. Arba beveik niekam. Aišku, išskyrus Griežlį. Jis palaiko ryšį tarp Dausos ir

* Autorė perkuria Alexander'o Pope'o (1688-1744) aforizmą: „Tikrasis žmonijos studijų objektas yra žmogus".

Atjaunos vadovybės, nors bosų čionai dar neįsileidžia, vis atidėlioja jų atsilankymą. Gobšuolių gauja iš proto kraustosi dėl investicijų, laukia nesulaukia akimirkos, kada galės pradėti reklamos kampaniją, nors dar reikia pakantrauti. Plepa be saiko, išsiduoda konkurentams. Pagyrūnų kompanija, ir gana.

– Vadinasi, jeigu jau čionai pakliuvau, niekada negalėsiu iškelti kojos? – paklausė Džimis. – Tu manęs neperspėjai.

– Tu būsi išimtis, – tarė Griežlys. – Niekas nesikėsins tavęs pagrobti dėl to, ką turi galvoje. Įsidėmėk, tu rūpiniesi vien reklama. Tačiau visiems kitiems – visiems be išimties Apkvaišusiems Adomams – tuo tarpu nevalia kišti nosies už vartų.

– Tuo tarpu?

– Kol neišeisime viešumon, – tarė Griežlys.

Atjaunos kompleksas tikisi ilgai netrukus sukelti ažiotažą, išmesdamas rinkon iškart keletą gaminių. Jie sugebės kurti rinktinius kūdikius, atitinkančius bet kokius pirkėjo reikalavimus pagal visus fizinius, protinius ir dvasinius parametrus. Dabartiniai metodai vis dar labai netikslūs, toliau kalbėjo Griežlys: kas be ko, kai kurių paveldimų ligų jau įmanoma išvengti, tačiau dar pasitaiko labai daug broko, labai daug niekalo. Klientai nėra tikri, ar iš tiesų gavo tai, už ką susimokėjo pinigus; be kita ko, pernelyg daug nenumatytų padarinių.

Pagal Dausos metodą galutinis produktas atitiks klientų reikalavimus devyniasdešimt devyniais procentais. Bus įmanoma sukurti ištisas žmonių grupes su numatytomis savybėmis. Grožis, savaime suprantama, – grožis visada turi didelę paklausą. Ir paklusnumas: kai kurie valstybių vadovai jau susidomėjo mūsų gaminiu. Dausa jau sukūrė ultravioletiniams spinduliams atsparią odą, įdiegiamą repelentą vabzdžiams atbaidyti, negirdėtą gebėjimą virškinti neapdorotą augalinę žaliavą. Na, o kalbant apie imunitetą mikrobams, tai, kas anksčiau buvo įmanoma vartojant vaistus, neilgai trukus bus įgimta.

Palyginti su Dausos projektu, netgi piliulė PalaimaPlius – niekai, nors šiuo tarpu ir duodanti gerą pelną. Vis dėlto tolimoje ateityje tie du produktai drauge žmonijai išeis į naudą.

Projektas ir Piliulė – glaudžiai susiję vienas su kitu. Piliulė padarys galą chaotiškam dauginimuisi, Projektas ją pavaduos savo pažangesniu metodu. Galima sakyti, jog tai dvi to paties plano stadijos.

Nuostabu, jog kadaise neįveikiamos aukštybės dabar taip lengvai pasiekiamos štai čia, toliau kalbėjo Griežlys. Teko modifikuoti atgyvenusias primato smegenis, ir tiek. Išnyko destruktyvios savybės – savybės, nulėmusios didumą dabartinių pasaulio negandų. Pavyzdžiui, rasizmas, Dausoje priskiriamas prie naujai atsiradusių tariamų rūšių, pavyzdinėje grupėje išrautas iš šaknų: paprasčiausiai atjungtas žadiklis, pažinimo mechanizmas, Dausos žmonės neskiria odos atspalvių. Jų visuomenėje nėra hierarchijos, nes jie neturi galinčio ją sukurti atminties neuronų tinklo. Kadangi jie nei medžiotojai, nei žemdirbiai, trokštantys kuo platesnių žemės valdų, jiems svetima teritorijos sąvoka: valdymo polinkis, taip giliai įsišaknijęs žmonių sąmonėje, panaikintas. Jie maitinasi vien lapais, žole ir kartais uogomis – to maisto, reikalingo jų gyvybei palaikyti, niekada netrūksta. Jų nekamuoja nuolatiniai gašlos proveržiai, nė šešėlio hormonų audrų: jie poruojasi atitinkamais laikotarpiais kaip ir diduma žinduolių, išskyrus žmones.

Tiesą pasakius, kadangi tie žmonės neturės nieko, ką galėtų palikti palikuonims, jiems nerūpės nei genealogija, nei vedybos, nei skyrybos. Jie idealiai prisitaikę prie gyvenamosios aplinkos, taigi jiems neprireiks statytis namų, gamintis įrankių, ginklų ir, savaime suprantama, siūtis drabužių. Jiems neprireiks išgalvoti visokiausių pražūtingų simbolių – tokių kaip karalystės, šventųjų paveikslai, dievai ar pinigai. Daugių daugiausia teks perdirbti savo išmatas. Tobulai kryžminant genus, panaudojant genetinę medžiagą...

– Pala, pala, – įsiterpė Džimis. – Tačiau vidutinis statistinis tėvas – bent jau diduma jų – vargu ar pageidaus, kad jų kūdikis turėtų tokių savybių. Ar nemanai, kad truputį nuklysti į lankas?

– Aš tau sakiau, jog tai pavyzdiniai modeliai, – kantriai aiškino toliau Griežlys. – Jie liudija, kokios galimybės atsiveria mokslui. Būsimiems pirkėjams mes galėsime pateikti virtualaus kūdikio savybių sąrašą, paskiau patenkinti jų pageidavimus. Anaiptol ne visi pageidaus visų tų priedų ir papildų, tai mes turėjome galvoje. Vis dėlto tikriausiai nustebsi išgirdęs, kiek žmonių pageidauja mielo gražučio kūdikėlio, kuris maitintųsi vien žolyte. Projektu labai domisi vegetarai. Mes atlikome rinkos tyrimus.

Gražumėlis, tarė sau Džimis. Turint tokį kūdikėlį, nebereikės rūpintis vejos priežiūra.

– Jie moka kalbėti? – paklausė.

– Žinoma, moka, – atsakė Griežlys. – Jeigu tik turi ką pasakyti.

– O juokauti?

– Nelabai, – atsakė Griežlys. – Norint juokauti, reikia turėti truputį piktumo, būti kandžiam. Mes atlikome galybę eksperimentų ir vis dar tęsiame klinikinius bandymus, tačiau, man regis, netrukus sugebėsime nusikratyti juokų.

Šypsodamas Džimiui, jis pakėlė taurę.

– Džiaugiuosi, kad tu čia, kankale, – pridūrė. – Neturėjau su kuo pasišnekėti.

Dausoje po kupolu Džimis gavo atskirą butą. Daiktai atsidūrė ten anksčiau už jį patį, visi drabužiai dailiai išlyginti, sudėti ten, kur priklauso: apatiniai – apatinių drabužių stalčiuje, marškiniai gražiai sukrauti krūvele, elektrinis dantų šepetėlis pakrautas, – be to, atsirado daugiau daiktų, nei jis tarėsi kada nors turėjęs. Naujų marškinių, daugiau apatinių, daugiau elektrinių dantų šepetėlių. Oro kondicionierius buvo sureguliuotas taip, kad kambariuose būtų jo mėgstama temperatūra, valgomajame ant stalo puikavosi gardūs pavakariai (melionas, itališka dešra, *brie* sūris, sprendžiant iš etiketės, tikras). Valgomajame ant stalo! Kaip gyvas jis neturėjo valgomojo.

Įsimylėjęs Griežlys

Tvyksčioja žaibai, griaudžia perkūnija, pliaupia liūtis, tokia sūdri, jog aplink balta balta, kaip tiršta migla, kurią gali raikyti peiliu, nelyginant lydytas stiklas. Sniego žmogus – stuobrys, juokdarys, bailys – tupi susigūžęs ant sienos, rankomis prisidengęs galvą, iš viršaus pažiūrėjus – paskutinis mulkis. Jis humanoidas, hominidas, nukrypęs nuo normos, siaubingas; jis taps padavimu, jeigu atsiras tokių, kurie sugeba pasakoti padavimus.

Jeigu šalia būtų klausytojas, kokių nebūtų dalykų jis būtų pritauškęs, kiek prisiraudojęs ir prisiskundęs! Įsimylėjėlio nusiskundimai savo mylimąja ar kas nors panašaus. Yra iš ko pasirinkti.

Mat dabar mintyse jis prisiartino prie atomazgos, prie tos tragedijos vietos, kur įterpti autoriaus žodžiai: *Pasirodo Oriksė.* Lemtinga akimirka. Tačiau kuri akimirka lemtinga? *Pasirodo Oriksė, mergaitė iš pedofilų pornosvetainės, su gėlių vainikėliu ant galvos, plaktos grietinėlės dribsniais ant smakro;* arba: *Pasirodo Oriksė, nuogai nuoga auklėtoja uždaroje Griežlio genties šventykloje;* arba: *Pasirodo Oriksė, rankšluosčiu apsivyniojusi galvą, ką tik išsimaudžiusi po dušu;* arba: *Pasirodo Oriksė, vilkinti pilku kostiumėliu su kelnėmis, avinti bateliais su pusaukščiais kulniukais, su lagaminėliu rankoje, įsikūnijusi profesionalė, Komplekso prekybos tarnybos pažiba?* Kuri akimirka lemtinga ir kaip galima įsitikinti, jog tam tikra tema sieja pirmąjį epi-

zodą su paskutiniuoju? Ar buvo viena vienintelė Oriksė, ar jų buvo legionas?

Tinka bet kuri, svarsto Sniego žmogus lietaus plaunamu veidu. Jos visos tikros, nes dabar jos visos manyje.

Ak, Džimi, tai labai gerai. Man taip džiugu, kad tu tai suvoki. Dausa prarasta, tačiau Dausa gyva tavyje, ir tai dar geriau. O paskiau sidabrinis juoko čiurlenimas prie pat ausies.

Džimis ne iškart pažino Oriksę, nors tikriausiai ją matė tą pirmąją pavakarę, kai žiūrėjo į vienpusį veidrodį. Kaip ir Griežlio genties žmonės ji nevilkėjo drabužiais, kaip ir Griežlio genties žmonės ji buvo žavi ir iš tolo beveik nesiskyrė nuo kitų. Palaidais ilgais tamsiais plaukais, ji stovėjo nusisukusi, įsimaišiusi į būrelį kitų; scenos elementas, ir tiek.

Po kelių dienų, Griežliui mokant jį, kaip reikia dirbti su monitoriais, perduodančiais medžiuose paslėptų vaizdo kamerų įrašus, Džimis pamatė jos veidą. Ji pasisuko į kamerą, ir jis vėl ją pamatė, pamatė tą patį kiaurai veriantį žvilgsnį, pamatė tokį, koks jis buvo iš tikrųjų. Tik jos akys atrodė kitokios – žalios ir spindinčios kaip Griežlio genties žmonių.

Žvelgdamas į tas akis, Džimis patyrė akimirką gyvos palaimos, gyvo siaubo: dabar ji buvo nebe vaizdas – paveikslas, glūdintis slaptoje ir tamsoje, atspaudas, Džimio laikomas Atjaunoje, naujajame bute, naujoje lovoje tarp čiužinio ir trečios lentelės. Staiga ji pasidarė tikra, trimatė. Jam dingtelėjo, kad jis sapnuoja. Kaip žmogų gali va šitaip vienu akimoju pavergti žvilgsnis, kilstelėtas antakis, atkišta ranka? Jis buvo pavergtas.

– Kas ji tokia? – paklausė jis Griežlį.

Ji laikė rankose jauniklį skunkėną, rodė jį Griežlio genties žmonėms, ir tie jį švelniai glostė.

– Juk ji ne iš tų. Ką ji ten veikia?

– Moko juos, – atsakė Griežlys. – Mums reikėjo tarpininko, kuris sugebėtų laisvai bendrauti jų lygmeniu. Paprastomis sąvokomis, be jokios metafizikos.

– Ko ji moko? – abejingai paklausė Džimis: nevalia išsiduoti pernelyg susidomėjus kokia nors moterimi – Griežlys nedovanos neišsityčiojęs.

– Botanikos ir zoologijos, – nusišypsojo Griežlys. – Kitaip tariant, ko nevalia valgyti ir kas gali įkąsti. Ir ko nevalia užgauti, – pridūrė jis.

– O kodėl ji nuoga?

– Jie niekad nėra matę drabužių. Drabužių jie varžytųsi.

Oriksės pamokos būdavo trumpos: optimalus variantas – ne daugiau kaip vienas dalykas per pamoką, paaiškino Griežlys. Dausos modeliai nebuvo buki, stačiai pradėjo daugmaž nuo nulio, tad reikėjo nuolat kartoti tą patį. Kuris nors darbuotojas, savo srities specialistas, išdėstydavo Oriksei tos dienos temą, tai, apie ką jai priklauso kalbėti, – lapus, vabzdžius, žinduolius, roplius. Paskiau ji apsipurkšdavo cheminiu preparatu, pagamintu citrusinių pagrindu, kad nuslopintų moteriškų feromonų kvapą – kitaip galėtų būti bėdos, nes vyrai, užuodę jos kvapą, pagalvotų, jog metas poruotis. Pasiruošusi ji įsprūsdavo vidun pro slaptus vartelius medžių tankmėje. Šitaip ji pasirodydavo Griežlio genties pasaulyje ir dingdavo nesukeldama jokios sumaišties jų mintyse.

– Jie pasitiki ja, – tarė Griežlys. – Ji puikiai su jais sutaria.

Džimiui nusmuko širdis. Griežlys įsimylėjęs – pirmąsyk gyvenime. Svarbu ne tai, kad jis giria Oriksę, nors iš jo retai gali susilaukti pagyrimo. Jis išsidavė balso tonu.

– Kur tu ją aptikai? – paklausė Džimis.

– Seniai ją pažįstu. Dar nuo tų laikų, kai Votsono-Kriko institute rašiau daktarinę.

– Ar ji ten studijavo?

O jeigu studijavo, tai ką? – dingtelėjo Džimiui.

– Nevisiškai, – atsakė Griežlys. – Aš ją susiradau per Studentų paslaugų biurą.

– Tu buvai studentas, o ji teikė paslaugas? – stengdamasis pokštauti, paklausė Džimis.

– Pataikei. Aš jiems pasakiau, ko pageidauju, – ten galėdavai užsisakyti labai konkrečiai nurodydamas požymius, pateikdamas nuotrauką arba vaizdo įrašą, ir jie stengdavosi patenkinti tavo pageidavimus. Aš užsisakiau tokią, kuri būtų panaši į aną... – prisimeni aną reginį žiniatinklyje?

– Kurį?

– Aš tau padariau tada atspaudą. Iš Kviestukių svetainės, prisimeni?

– Nelabai, – atsakė Džimis.

– Prisimeni, mes dažnai žiūrėdavome tą spektaklį?

– Lyg ir prisimenu, – atsakė Džimis.

– Aš naudojau tą mergaitę įeidamas į Būtovę. Prisimeni?

– Aha, pamenu, – atsakė Džimis. – Kiekvienam savo. Pasiilgai mažamečių sekso?

– Kai jie man ją atsiuntė, ji jau nebuvo mažametė.

– Na, žinoma.

– Vėliau aš skirdavau jai pasimatymus. Apskritai tat buvo draudžiama, bet visi mes kartais pažeidžiame taisykles.

– Taisyklės rašomos tam, kad žmonės jų nesilaikytų, – tarė Džimis, jausdamasis vis prasčiau ir prasčiau.

– O paskiau, atvažiavęs čionai, pasiūliau jai teisėtas pareigas. Ji džiaugdamasi sutiko. Atlyginimas trigubai didesnis nei ten, kur ji anksčiau dirbo, be to, gausybė visokių priedų; kita vertus, ji prisipažino, jog domisi tuo darbu. Turiu pasakyti, kad ji stropi darbuotoja.

Griežlys šyptelėjo patenkintas savimi, pasipūtęs kaip rujos vadeiva, ir Džimiui rankos panižo kirsti jam į snukį.

– Puiku, – pasakė jis.

Širdį jam peiliais raižė. Surasti ir vėl netekti. Griežlys – jo geriausias draugas. Pataisa: vienintelis draugas. Džimis negalėtų nė pirštu prie jos prisiliesti. Juk tikrai negalėtų?

Jiedu palaukė, kol Oriksė išėjo iš dušo, kur nusiplovė apsauginį repelentą ir, pasak Griežlio, išsiėmė žalius kontaktinius lęšius: jos rudos akys galėjo sutrikdyti Griežlio gentį. Pagaliau

ji pasirodė drėgnus plaukus susipynusi į kasą; Griežlys juodu supažindino, ir ji padavė Džimiui savo mažą rankutę. (Aš ją paliečiau, tarė sau Džimis, lyg būtų dešimties metų vaikas. Aš tikrai ją paliečiau.)

Ji vilkėjo standartine laboratorijos apranga: švarkeliu ir kelnėmis. Atrodė lyg su pižama. Prie kišenaitės buvo prisegta kortelė su vardu: ORIKSĖ (ORYX BEISA). Ji pati išsirinko tą vardą iš Griežlio sąrašo. Jai patiko, jog vadinsis grakštaus Rytų Afrikos žolėdžio vardu, tačiau sutriko išgirdusi, jog ta rūšis jau senių seniausiai išnykusi. Griežliui teko aiškinti, jog Dausoje tokia tvarka.

Paskiau jie trise gėrė kavą Dausos kavinėje. Kalbėjo apie Griežlio gentį – taip juos vadino Oriksė, – apie tai, kaip jie jaučiasi. Pasak Oriksės, kaip visada. Išmoko užkurti laužą. Jiems patiko skunkėnas. Jai gera su jais, širdis atsigauna.

– Ar jie neklausinėja, kaip atsirado? – paklausė Džimis. – Ir ką jie čia veikia?

Jie tiek jam rūpėjo kiek pernykštis sniegas, stačiai reikėjo įsiterpti, kad galėtų žiūrėti į Oriksę, nesukeldamas jokių įtarimų.

– Tu nesupratai, – tarė Griežlys savo įprastu tonu, lyg kreipdamasis į kokį mulkį. – Šita savybė jiems pašalinta.

– Ne, tiesą pasakius, klausinėja, – atsiliepė Oriksė. – Šiandien jie paklausė, kas juos sukūrė.

– Ir?

– Aš pasakiau jiems teisybę. Pasakiau, kad juos sukūrė Griežlys. – Ir susižavėjimo kupina šypsena pažvelgė į Griežlį: Džimis galėjo apsieiti ir be to. – Aš jiems papasakojau, kad jis labai protingas ir geras.

– Ar jie klausė, kas toks yra Griežlys? – paklausė Griežlys. – Ar jie norėjo jį pamatyti?

– Regis, tat jiems nerūpėjo.

Dienos ir naktys Džimiui virto ištisine kančia. Jis troško liesti Oriksę, garbinti ją, atskleisti kaip dailiai supakuotą dovaną,

nors ir įtarė, jog ten gali slypėti kas nors baisaus – nuodinga gyvatė, namudinė bomba ar pražūtingi milteliai. Ne pačioje Oriksėje, savaime suprantama. Susidariusioje situacijoje. Tai tabu, tolydžio kartojo jis sau.

Jis laikėsi kaip galėdamas garbingiau: dėjosi, kad ja nė kiek nesidomi, ar bent jau stengėsi neišsiduoti. Važinėjo į plebopolį, pirkosi mergas baruose. Pamaivas, mergas, apsilipinusias blizgučiais, pasipuošusias nėriniais, visokias, kokios tik buvo siūlomos. Kiekvienąsyk leidosi Griežlio vakciną; turėjo savo asmens sargybinį, tad jautėsi saugus. Iš pradžių mėgavosi, paskui tik stengėsi prasiblaškyti, paskui išvykos tapo įpročiu. Niekas nepadėjo išsivaduoti nuo Oriksės.

Jis stengėsi pasinerti į darbą, bet ten nebuvo nieko sudėtinga. PalaimaPlius piliulės pačios savaime turės paklausą, jam nereikės nė piršto prikišti. Tačiau netrukus turėjo prasidėti kampanija, tad jis patvarkė, kad darbuotojai sugalvotų kokių nors vaizdinių priemonių, raiškių šūkių: Meskit lauk prezervatyvus! PalaimaPlius – smagumo viršūnė! Gyvenk ir žvenk! Nuotraukų, kur vyrai ir moterys, išsišiepę kaip maniakai, plėšia vienas nuo kito drabužius. Paskiau du vyrai, paskiau dvi moterys, – jau be šūkio apie prezervatyvus. Paskiau trise. Tokio šlamšto galėjo prisigalvoti ir miegodamas.

Savaime suprantama, jei įmanytų užsnūsti. Naktimis tysodavo atsimerkęs, plūsdamas save, apraudodamas savo dalią. *Plūsti, apraudoti*, pravartūs žodžiai. *Neviltis. Meilė be atsako. Mylimoji. Paniekintas. Atgyvenęs.*

Vėliau Oriksė jį sugundė. Kaip kitaip pasakysi? Tyčia atėjo pas jį, įlėkė ir per dvi minutes ištraukė iš kiauto. Jis pasijuto taip, lyg jam būtų dvylika metų. Tokius reikalus puikiai išmanė ir taip laisvai elgėsi tą pirmąjį kartą, kad jis neteko žado.

– Norėjau, kad nustotum kamuotis, – paaiškino ji. – Dėl manęs.

– Iš kur tu galėjai žinoti, kad aš kamuojuos?

– Et, aš visada žinau.

– Na, o Griežlys? – paklausė jis, kai ji pagavo jį ant kabliuko, ištraukė ant kranto ir paliko bežiopčiojantį.

– Tu Griežlio bičiulis. Jis irgi norėtų, kad nustotum kamuotis.

Džimis tuo abejojo, bet tarė:

– Man kažkaip nesmagu.

– Ką tu čia paistai, Džimi?

– Argi tu... Juk jis...

Avigalvis!

– Griežlys sklando aukštybėse, Džimi, – tarė ji. – Jis gyvena idėjų pasaulyje. Užsiima svarbiais reikalais. Neturi laiko žaisti. Šiaip ar taip, jis mano bosas. O su tavimi man smagu.

– Taip, bet...

– Griežlys nesužinos.

Regis, Griežlys tikrai nieko nežinojo. Gal buvo pernelyg ja susižavėjęs, nematė, kas darosi aplink; o gal, galvojo Džimis, meilė iš tiesų akla. Arba apakina. Be jokios abejonės, Griežlys mylėjo Oriksę; beveik žeminosi prieš ją. Netgi liesdavo ją, kitiems matant. Griežlys nebuvo linkęs glaustytis, visada laikydavosi atstu, tačiau dabar stengdavosi prisiliesti prie Oriksės, uždėdavo ranką jai ant peties, alkūnės, apkabindavo per liauną liemenį, plekšnodavo per dailius sėdmenis. *Mano, mano,* – sakyte sakydavo jo ranka.

Negana to, ko gero, labiau ja pasitikėjo negu Džimiu. Ji patyrusi verslininkė, sakydavo jis. Duodavo jai PalaimosPlius pavyzdžių: ji turėjo naudingų pažinčių plebopolyje, senų draugų, su kuriais dirbo Studentų paslaugų biure. Todėl daug važinėdavo po pasaulį. Į sekso klinikas, sakydavo Griežlys. Į viešnamius, atkirsdavo Oriksė: kur geriau atliksi klinikinius bandymus?

– Svarbiausia – nebandyk pati, – sakydavo jai Džimis.

– Nieku gyvu, Džimi. Man Griežlys uždraudė.

– Tu visada darai tai, ką liepia Griežlys?

– Jis mano bosas.

– Jis tau liepė tai daryti?

Ji išplėtė akis.

– Ką tokio, Džimi?

– Tai, ką darai dabar.

– Ak, Džimi, tu amžinai juokauji.

Tomis dienomis, kai ji būdavo išvykusi, Džimis nerasdavo sau vietos. Jaudindavosi dėl jos, ilgėdavosi, pykdavo, kad jos nėra šalia. Grįžusi iš kelionės, ji staiga atsirasdavo jo kambaryje vidury nakties: visada taip darydavo, nesvarbu, ką būdavo numatęs Griežlys. Iš pradžių užsukdavo pas Griežlį, duodavo ataskaitą apie savo žygius ir laimėjimus: kiek piliulių išnaudota, kur išplatinta, kokie rezultatai, – tikslią ataskaitą, nes jis buvo nepaprastai reiklus. Paskiau, jos žodžiais tariant, rūpindavosi asmeniniu gyvenimu.

Pasak Oriksės, Griežlio lytiniai poreikiai buvo paprasti ir neišradingi: anaiptol ne tokie įmantrūs kaip Džimio. Jokio smagumo, stačiai darbas, ir tiek, – nors ji gerbė Griežlį, iš tikrųjų gerbė, juk jis buvo genijus. Tačiau, Griežliui paprašius pabūti ilgiau, galbūt dar sykį pasimylėti, ji visada atsisakydavo prasimetusi kokia nors dingstimi – nuovargiu, galvos skausmu, kuo nors įtikima. Prasimanydavo meistriškai, mokėdavo meluoti kaip niekas kitas, buvo melagė, kokių reta, – pabučiuodavo kvaišą Griežlį, šypsodamasi pamodavo ranka, išlėkdavo pro duris ir akimoju atsidurdavo pas Džimį.

Koks svarbus buvo tas žodis. *Pas*.

Jis nesugebėjo prie jos priprasti, kiekvienąsyk ji sugalvodavo ką nors nauja, buvo tikra slėpinių dėžutė. Kiekvieną akimirką galėdavo atsiverti, atskleisti jam ką nors itin svarbaus, ligi tol nežinoma, gyvenimo esmę, jo arba savo gyvenimo esmę, – tai, ko jis visada geisdavo. Ko ilgėdavosi. Ko?

– Vis dėlto kas dėjosi tame garaže? – paklausė Džimis.

Jis neduodavo jai ramybės, klausinėdavo apie ankstesnį jos gyvenimą, trokšdavo viską išsiaiškinti. Jam rūpėdavo men-

kiausias niekas, kiekviena jos skaudžios praeities smulkmena. Galbūt jis troško sužadinti jos pyktį, tačiau niekada nesugebėjo jo užčiuopti. Arba jis glūdėjo pernelyg giliai jos širdyje, arba jo suvis nebuvo. Tačiau Džimis nenorėjo tuo patikėti. Juk ji ne mazochistė ir anaiptol ne šventoji.

Jiedu gulėjo Džimio lovoje, žiūrėjo skaitmeninį televizorių, prijungtą prie kompiuterio, – kažkokia zoofilijos svetainė, du dresuoti vokiški aviganiai ir abigaliai užpleištuota plikai nusiskutusi albinosė, ištisai ištatuiruota driežų atvaizdais. Garsas išjungtas, vien paveikslėliai: erotinis fonas.

Jiedu valgė Vištienos grynuolius, atsineštus iš artimiausio prekybos centro valgyklėlės, sojinius bulvių šiaudelius ir salotas. Salotose buvo špinatų iš Atjaunos šiltadaržių – jokių pesticidų, ar bent jau taip buvo skelbiama, – ir kopūstų nuo milžiniškų kopūstmedžių, serijinės gamybos, labai našių. Žalumynai atsidavė kanalizacija, bet ypatingas padažas slopino tą prieskonį.

– Kokiame garaže, Džimi? – paklausė Oriksė.

Ji nesiklausė. Jai patikdavo valgyti rankomis, šakučių ir peilių ji nekentė. Kuriems galams kaišioti į burną aštrius geležgalius? Kai valgai su jais, pasak jos, atrodo, jog kramtai skardą.

– Pati žinai kokiame, – atsakė jis. – San Franciske. Tas menkysta. Tas išgama, kuris tave nupirko, atvežė tenai ir savo žmonai liepė sakyti, jog tu esi tarnaitė.

– Džimi, kodėl tu prisigalvoji visokių nesąmonių? Aš niekada nebuvau jokiame garaže.

Ji laižėsi pirštukus, draskydama Vištienos grynuolius, vieną gabaliuką įkišo Džimiui į burną. Paskiau leido aplaižyti jos pirštukus. Jis nučiulpė jos ovalinius nagučius. Tiek daugių daugiausia galėjo jam leisti, kad jos visos nesuvalgytų: ji buvo jame – jos kūno dalis jo kūno dalyje. Sueities metu, priešingai, jis būdavo joje. *Tu būsi mana*, taip sakydavo įsimylėjėliai senovinėse knygose. Niekad nesakydavo: *Tu būsi manimi.*

– Žinau, kad buvai, – atrėmė Džimis. – Mačiau nuotraukas.

– Kokias nuotraukas?

– Vadinamąjį tarnaitės skandalą. San Franciske. Ar tas nukaršęs baidyklė tave dulkino?

– Ak, Džimi, – atsiduso ji. – Tai šit ką tu turi galvoje. Mačiau per televiziją. Ko tu jaudiniesi dėl to žmogaus? Jis buvo toks nukaršęs, beveik lavonas.

– Ne, pasakyk, dulkinaisi?

– Niekas manęs nevertė dulkintis tame garaže. Jau sakiau.

– Ką gi, pataisa: niekas nevertė, bet tu vis dėlto dulkinaisi?

– Tu manęs nesupranti, Džimi.

– Bet noriu suprasti.

– Ar tikrai? – Ji patylėjo. – Skanūs šiaudeliai. Tik pamanyk, Džimi, milijonai žmonių pasaulyje niekada nėra ragavę tokių šiaudelių! Mes laimingi!

– Pasakyk. – Tikrai ten buvo ji. – Aš nepyksiu.

Atodūsis.

– Jis buvo geras žmogus, – prabilo Oriksė pasakų senelės balsu. Kartais jam atrodydavo, jog ji improvizuoja norėdama jam įtikti; kartais tardavosi, jog visą jos praeitį – viską, ką ji jam pasakojo, – jis pats išsigalvojo. – Jis gelbėjo merginas. Išpirkdavo joms lėktuvo bilietus, kaip ir sakiau per televiziją. Jeigu ne jis – manęs čia nebūtų buvę. Turėtum jam dėkoti!

– Kodėl aš turėčiau dėkoti tam veidmainiui, tam niekingam šunsnukiui? Tu neatsakei į mano klausimą.

– Taip, Džimi, dulkinausi. O dabar išmesk viską iš galvos.

– Ar ilgai jis tave laikė užrakintą garaže?

– Tai buvo kaip ir butas, – atsakė Oriksė. – Namuose nebuvo vietos. Ne mane vieną jie buvo pasiėmę.

– Jie?

– Jis su žmona. Jie norėjo mums padėti.

– O ji nepakentė sekso, ar ne? Todėl tave ir priėmė? Kad tas senas ožys ant jos neliptų?

Oriksė atsiduso.

– Kodėl tu esi tokios blogos nuomonės apie žmones, Džimi? Ji buvo labai dvasinga moteris.

– Nė velnio.

– Liaukis keikęsis, Džimi. Aš noriu pasidžiaugti su tavimi. Neturiu laiko, reikia eiti, turiu aibę reikalų. Kodėl tu jaudiniesi dėl to, kas nutiko senų senovėje? – Ji palinko prie jo, pabučiavo į lūpas, dar riebias nuo Vištienos grynuolių.

Riebokšlis, riebulis, prašmatnus, gašlus, goslus, magus, – sukosi Džimio mintyse. Jis grimzdėjo žodžių ir juslių akivare.

Patylėjęs jis paklausė:

– Kur eini?

– Et, į vieną vietą. Aš tau paskambinsiu.

Ji niekada nesisako, kur eina.

Maistas išsineštinai

Čia prasideda ta istorijos dalis, kurią Sniego žmogus tolydžio persuka mintyse. Jam neduoda ramybės klausimas: *O kas būtų buvę, jeigu. Jeigu* kas? Ką jis galėjo pasakyti ar padaryti kitaip? Koks jo veiksmas ar žodis būtų galėjęs pakreipti įvykių eigą kita linkme? Apskritai – joks. O konkrečiai?

Neišeik. Dar pabūk. Daugių daugiausia jie būtų buvę drauge. Gal ji būtų likusi gyva – kodėl gi ne? Tuo atveju būtų buvusi su juo čia ir dabar.

Eisiu atnešt ko nors užkrimsti. Šoktelėsiu į prekybos centrą, viena koja čia, kita ten. Man trūksta oro. Noriu kojas prasimankštinti.

Ir aš eisiu kartu. Čia nesaugu.

Nebūk kvailas! Visur pilna sargybos. Čia visi mane pažįsta. Kam jau kam, o man čia labai saugu.

Mane kankina negera nuojauta.

Tačiau Džimio nekankino negera nuojauta. Tą vakarą jis buvo laimingas. Laimingas ir aptingęs. Ji atėjo prieš valandą. Tiesiai iš pamokos su Griežlio gentimi, pasakojo jiems apie naujus lapus, žoles, dar buvo drėgna, ką tik išsimaudžiusi po dušu. Vilkėjo savotišku kimono, išmargintu raudonomis ir oranžinėmis plaštakėmis, tamsius plaukus susipynusi į ilgą kasą, rausvu kaspinu parišusi ją ant pakaušio. Atskubėjo uždususi, susijaudinusi, trykšdama džiaugsmu (o gal stačiai tik puikiai vaidino), ir pirmiausia jis atrišo kaspiną. Kasa triskart apsivijo jo ranką.

– Kur Griežlys? – sukuždėjo jis.

Ji kvepėjo citrinomis, gaivia žole.

– Nesirūpink, Džimi.

– Vis dėlto kur?

– Jo nėra Dausoje, jis išvažiavęs. Į kažkokį pasitarimą. Sakė, kad grįžęs negalės su manim susitikti, šiąnakt turi kažką apgalvoti. Kai turi ką nors apgalvoti, jis nenori sekso.

–Tu mane myli?

Kvatojimas. Ką tai reiškia? *Kvailas klausimas. Kam reikia klausinėti? Tu per daug šneki.* Arba: *Kas tai yra meilė?* Arba dar: *Dar pasvajok.*

Praėjo kuris laikas. Ji vėl susirišo plaukus, apsivilko kimono, susiveržė juosta. Jis stovėjo jai už nugaros, žiūrėdamas į veidrodį. Troško ją apkabinti, nurengti, vėl pradėti viską iš naujo.

– Neišeik, – tarė, tačiau bergždžia sakyti jai *neišeik*. Ką nors nutarusi, ji niekada nepersigalvoja. Kartais jam atrodydavo, kad jis tik eilinis jos klientas – iki ryto jai reikia aptarnauti visą tuntą. Žemos mintys, bet visa tai įmanoma. Jis nenumanė, ką ji veikia būdama viena.

– Aš netrukus grįšiu, – tarė ji, įsispirdama į mažyčius rausvus sandalus. – Atnešiu picos. Gal dar ko nors nori, Džimi?

– Kodėl mums nenusispjovus į visas tas nesąmones ir nepabėgus? – staiga užsidegęs, tarė jis.

– Pabėgus iš čia? Iš Dausos? Kodėl?

– Mudu galėtume būti drauge.

– Džimi, koks tu juokingas! Juk ir dabar mudu drauge!

– Mudu galėtume pabėgti nuo Griežlio, – tarė Džimis. – Mums nereiktų slapstytis, mudu galėtume...

Ji išplėtė akis.

– Klausyk, Džimi, betgi Griežliui mes reikalingi!

– Man regis, jis viską žino, – tarė Džimis. – Apie mus.

Jis tuo netikėjo, tikėjo ir drauge netikėjo. Kas be ko, pastaruoju metu jiedu jau nieko nepaisė. Kaip Griežlys to nepa-

stebėjo? Ar žmogus, toks išmanus daugelyje sričių, gali būti toks neišmanėlis? O gal Griežlys kur kas suktesnis, nei mano Džimis? Šiaip ar taip, nebuvo jokių jo klastos įrodymų.

Džimis išnaršė visą butą ieškodamas „blakių“: miniatiūrinių vaizdo kamerų, mikrofonų. Jis išmanė, ko reikia ieškoti, – bent jau taip jam atrodė. Tačiau nieko nerado.

Buvo įrodymų, mąsto Sniego žmogus. Buvo, bet aš jų nepastebėjau.

Pavyzdžiui, kartą Griežlys paklausė:

– Ar tu galėtum nužudyti mylimą žmogų, trokšdamas jį išvaduoti nuo kančių?

– Turi galvoje eutanaziją? – paklausė Džimis. – Daugmaž nudaigoti mylimą vėžliuką?

– Atsakyk, ir tiek, – tarė Griežlys.

– Nežinau. Kokia meilė, kokia kančia?

Griežlys nukreipė kalbą kita linkme.

Vėliau, kartą jiems bepietaujant, paklausė:

– Jeigu man kas nors atsitiktų, tikiuosi, jog tu imsies Dausos projekto. Norėčiau, kad tu prisiimtum visą atsakomybę kiekvieną sykį, kai manęs čia nebus. Tai ne prašymas, bet oficialus potvarkis.

– Ką turi galvoje sakydamas „kas nors atsitiktų“? – paklausė Džimis. – Kas tau gali atsitikti?

– Na, žinai.

Džimis pagalvojo, kad jis turi galvoje pagrobimą arba konkurentų pasikėsinimą: toks pavojus grėsė visiems Komplekso galvočiams.

– Žinoma, – atsakė jis, – tačiau pirmiausia niekur kitur nėra tokios patikimos apsaugos, antra vertus, čia yra žmonių, kur kas geriau išmanančių reikalus už mane. Man stačiai kinkos per striukos, o apie mokslus aš nei bū, nei bė.

– Tie žmonės – specialistai, – tarė Griežlys. – Jie nesugebės deramai įsijausti į Dausos modelius, jie tam netinka, stačiai

jiems pritrūks kantrybės. Netgi man nelabai pavyksta. Nesugebu prie jų prisiderinti. O tu turi su jais daug ką bendra.

– Pavyzdžiui?

– Tu gali valandų valandas sėdėti nieko neveikdamas. Kaip ir jie.

– Ačiū, – tarė Džimis.

– Ne, aš nejuokauju. Aš noriu... norėčiau, kad tu apsiimtum.

– O Oriksė? – tarė Džimis. – Griežlio gentį ji perpratusi kur kas geriau už mane.

Džimis ir Oriksė vadino juos Griežlio gentimi, tačiau Griežlys – niekada.

– Jei manęs čia nebus, nebus nė Oriksės, – atsakė Griežlys.

– Gal ji susidegins kaip našlė? Nesąmonės! Aukodamasi susidegins drauge su tavo kūnu?

– Panašiai, – nusišaipė Griežlys.

Tuomet Džimis tai palaikė pokštu ir Griežlio neregėtos savimanos įrodymu.

– Man regis, Griežlys mudu seka, – tą paskutinę naktį pasakė Džimis.

Ir tik tada susivokė, jog tai galėtų būti teisybė, nors galbūt jis tai pasakė norėdamas pagąsdinti Oriksę. Sukelti jai paniką, nors iš tikrųjų nieko bloga negalvojo. Tarkime, kad jie pabėgs, tačiau kur jie gyvens, kaip sugebės pasislėpti nuo Griežlio, kaip užsidirbs pinigų? Gal Džimiui teks tapti suteneriu, gyventi iš jos uždarbio? Mat jis neturi jokių įgūdžių, tinkamų darbo rinkoje, nieko tokio, kas galėtų praversti plebopolyje, – bent jau tuo atveju, jeigu jiems prireiktų slapstytis. O slapstytis jiems tikrai reikės.

– Man regis, jis pavyduliauja, – pridūrė jis.

– Ak, Džimi, kodėl Griežlys turėtų pavyduliauti? Jis smerkia pavyduolius. Jo nuomone, pavyduliauti nedera.

– Jis – žmogus, – tarė Džimis. – Nesvarbu, ar jis smerkia ką nors, ar ne.

– Džimi, man regis, tu pavyduliauji. – Oriksė nusišypsojo ir, pasistiebusi ant pirštų galiukų, pakštelėjo jam į nosį. – Tu geras. Bet aš niekada nepaliksiu Griežlio. Aš juo tikiu, aš tikiu jo... – Ji susimąstė mintyse ieškodama tinkamo žodžio. – Tikiu jo vizija. Jis nori, kad pasaulyje būtų geriau gyventi. Taip jis man sako. Man regis, tai puiku, ar ne, Džimi?

– Aš tuo netikiu, – atsakė Džimis. – Žinau, kad jis taip sako, bet manęs nepagausi ant to kabliuko. Jam nusispjauti į visa tai. Jam įdomu tik...

– Ak, Džimi, tu klysti. Jis įminė mįslę, ir, man regis, gerai daro. Pasaulyje per daug žmonių, ir todėl žmonės blogi. Iš savo patirties tai žinau, Džimi. Griežlys labai protingas!

Džimis veltui stengiasi – jam nepavyks apjuodinti Griežlio. Tam tikru požiūriu Griežlys jos dievukas. Labai svarbiu požiūriu. O jis, Džimis, ne dievukas.

– Puiku. Viskas aišku.

Laimė, kad per toli nenuėjo: ji nesupyko. Ir tai svarbiausia.

Koks aš buvau mazgotė, mąsto Sniego žmogus. Apduotas. Apsėstas. Ne *buvo* – *tebėra*.

– Džimi, norėčiau, kad tu prižadėtum išpildyti vieną prašymą.

– Prižadu.

– Jeigu čia nebus Griežlio, jeigu jis kur nors išvažiuos ir jeigu manęs irgi čia nebus, norėčiau, kad tu pasirūpintum Griežlio gentimi.

– Tavęs čia nebus? Kodėl tavęs čia neturėtų būti?

Ir vėl nerimas, įtarimai: jie ketina pabėgti, palikti jį šičia? Šit kaip? Oriksei jis žaisliukas, o Griežliui – dvaro juokdarys?

– Išvažiuojate medaus mėnesio praleisti, ar ką?

– Neapsimesk kvailiuku, Džimi. Juk jie kaip vaikai, jiems reikia priežiūros. Su jais reikia geruoju.

– Judu kreipiatės ne tuo adresu, – tarė Džimis. – Jeigu pabūsiu su jais ilgiau nei penkias minutes, kuoktelėsiu.

– Aš žinau, kad tu sugebėsi. Rimtai šneku, Džimi. Sakyk, juk pasirūpinsi, neapvilsi manęs. Prižadi?

Jinai glostė jį, bučiavo jo ranką, lūpomis sliuogdama vis aukščiau ir aukščiau.

– Gerai. Prisiekiu, tegu mane skradžiai, jei netesėsiu žodžio. Na, laiminga?

Ta priesaika jam buvo dyka vieta, tuščias pažadas, ir tiek.

– Taip, laiminga. Tuoj grįšiu, Džimi, ir mudu pavalgysim. Nori ančiuvių?

Ką ji turėjo omeny? Šimtąjį kartą svarsto Sniego žmogus. Ką ji galėjo numanyti?

Hermetinė užsklanda

Jis laukė jos – iš pradžių nekantraudamas, paskiau sunerimo, paskiau puolė į paniką. Nejaugi taip ilgai kepa pica?

Pirmas pranešimas atėjo be penkiolikos dešimtą. Griežlio nebuvo vietoje, Džimis – jo pavaduotojas, tad jo pakviesti atbėgo siųstas žmogus iš operacijų salės.

Iš pradžių Džimiui dingtelėjo, kad tai įprastas dalykas, eilinis nedidelės epidemijos protrūkis arba bioterorizmo aktas, tokių pranešimų dažnai pasitaikydavo. Kaip paprastai viskuo pasirūpindavo bioapranga vilkintys vaikinai ir merginos su visa įranga – liepsnosvaidžiais, izoliacijos palapinėmis, dezinfekcinio mišinio bidonais ir negesintų kalkių duobėmis. Šiaip ar taip, nelaimė įvyko Brazilijoje. Labai toli. Tačiau Griežlys buvo įsakęs pranešti apie visus įvykius, kad ir kur jie būtų nutikę, ir Džimis nuėjo pažiūrėti, kas darosi.

Paskiau dar vienas protrūkis, dar vienas, dar ir dar vienas, lyg greitoji ugnis per apšaudymą. Taivanas, Bankokas, Saudo Arabija, Bombėjus, Paryžius, Berlynas. Plebopoliai į vakarus nuo Čikagos. Žemėlapiai monitorių ekranuose mirgėte mirgėjo raudonomis ugnelėmis, lyg kas būtų juos šlakstęs dažais. Ir ne vien keli atskiri taškai. Ištisai.

Džimis bandė mobiliuoju telefonu susisiekti su Griežliu, bet tas neatsakė. Paliepė kompiuterininkams įjungti visus naujienų kanalus. Neįprastai išplitusi kraujosruva, skelbė pranešėjai. Simptomai: aukšta temperatūra, kraujuoja akys ir visas kūnas, spazmai, paskiau nustoja veikti vidaus organai ir

žmogus miršta. Vos pasireiškus pirmiesiems ligos požymiams, nepaprastai greitai ištinka mirtis. Užkratas persiduoda per orą, tačiau, galimas daiktas, plinta ir per vandenį.

Sučirškė Džimio mobilusis telefonas. Skambino Oriksė.

– Kur tu? – suriko jis. – Grįžk. Ar matei...

Oriksė raudojo. Tai buvo taip neįprasta, jog Džimis visai sutriko.

– Ak, Džimi, – prabilo ji. – Man taip skaudu. Aš nieko nežinojau.

– Viskas gerai, – tarė jis, norėdamas ją nuraminti. Paskiau: – Ką tu turi galvoj?

– Tai buvo piliulėse. Tose piliulėse, kurias aš vežiojau, kurias pardavinėjau. Tai tie patys miestai, aš ten buvau. Tos piliulės turėjo padėti žmonėms! Griežlys sakė...

Ryšys nutrūko. Džimis surinko numerį: pypt pypt pypt. Paskiau trakštelėjimas. Paskiau tyla.

O jeigu ta velniava jau įsismelkė į Atjauną? O jeigu užsikrėtė Oriksė? Jeigu ji pasirodys, jis neturės jėgų užtrenkti duris jai prieš nosį. Neturės jėgų netgi tuo atveju, jeigu kraujuotų jos visas kūnas.

Apie vidurnaktį epidemijos protrūkiai pasireiškė iškart daugelyje vietų. Dalase. Sietle. Naujajame Niujorke. Buvo toks įspūdis, jog užkratas nepersiduoda iš vieno miesto į kitą: epidemija pratrūkdavo susyk keliuose miestuose.

Salėje buvo dar trys darbuotojai: Raganosis, Didysis Eršketas ir Baltoji Viksva. Vienas niūniavo, kitas švilpavo, trečias – Baltoji Viksva – verkė. *Galas.* Kiti du jau sakė tą patį.

– Ar galime imtis kokių kraštutinių priemonių?

– Ką mums daryti?

– Nieko, – atsakė Džimis, stengdamasis nepulti į paniką. – Čia saugu. Lauksime, kol viskas pasibaigs. Sandėlyje turime pakankamai atsargų. – Jis peržvelgė iškreiptus trijų darbuotojų veidus. – Mums reikia apsaugoti modelius. Mes

nežinome, kiek trunka inkubacinis periodas, nežinome, kaip plinta užkratas. Nevalia nieko leisti vidun.

Sulig tais žodžiais jie šiek tiek atsipeikėjo. Jis nuėjo į operacijų salę, pakeitė vidujų durų kodus, taipgi hermetinės užsklandos kodą. Jam darbuojantis, sučirškė videofonas. Tai buvo Griežlys. Veidas ekranėlyje atrodė daugmaž kaip paprastai; regis, jis sėdėjo bare.

– Kur tu? – paklausė Džimis. – Ar žinai, kas darosi?

– Nėra ko jaudintis, – atsakė Griežlys. – Padėtis kontroliuojama ir valdoma.

Sprendžiant iš balso, jis buvo girtas – neįprastas dalykas.

– Kokia, velniai rautų, *padėtis*? Kieno *kontroliuojama ir valdoma*? Tai pasaulinė epidemija! Tai Raudonoji Mirtis! Ko buvo tose PalaimaPlius piliulėse?

– Kas tau sakė? – atsiliepė Griežlys. – Gal paukštytė pagiedojo?

Jis tikrai buvo girtas; girtas arba prisiriję̨s kvaišalų.

– Nesvarbu. Tai tiesa, ar ne?

– Aš esu prekybos centre, picerijoje. Ateinu, – tarė Griežlys. – Nenuleisk rankų.

Griežlys išjungė videofoną. Gal jis susitiko Oriksę, pagalvojo Džimis. Gal ją atsives, gal jai nieko bloga neatsitiko. Paskiau išplūdo save: Pusgalvi!

Jis nuėjo patikrinti Dausos projekto. Buvo įjungta naktinio dangaus simuliacija, švietė dirbtinė mėnesiena, Griežlio gentis, regis, ramiai miegojo.

– Saldžių sapnų, – sukuždėjo žiūrėdamas pro stiklą. – Gardžiai miegokite. Šiandien tik jūs vieni ir galite miegoti.

Tai, kas atsitiko vėliau, išliko atmintyje kaip sulėtintas vaizdas. Pornofilmas be garso, smegenų minkštinimas be reklaminių intarpų. Tokia pasibjaurėtina melodrama, jog tada, kai jiedu su Griežliu buvo keturiolikos metų, jie būtų plyšę iš juoko, žiūrėdami tokį skaitmeninio vaizdo plokštelės įrašą.

Reikėjo palaukti. Jis pasėdėjo kabinete, stengdamasis nusiraminti. Mintyse verpetais sukosi pasenę žodžiai: *atmainus, vibždėti, ynas, drobulė, kurtizanė.* Netrukus atsistojo. *Zaunyti, prusti.* Įjungė savo kompiuterį, panaršė po naujienų puslapius. Visuotinė sumaištis, trūksta greitosios pagalbos automobilių. Politikai jau sakė prakalbas, ragino nepulti į paniką, gatvėmis siuvo policijos patrulių mašinos, iš megafonų skardėjo prašymai neiti į gatvę. Pratrūko maldos.

Rinda. Dumsus. Pragobus.

Jis nuėjo į neliečiamų atsargų sandėlį, paėmė purkštuvinį pistoletą, užtaisė, apsivilko dengiamosios spalvos striukę. Grįžo atgal į operacijų salę ir pasakė tai trijulei, jog kalbėjosi su Komplekso Jungtinės saugos tarnyba – netiesa – ir jog čia jiems negresia joks pavojus, – ko gero, irgi netiesa. Pridūrė, jog kalbėjosi su Griežliu ir jog Griežlys įsakęs visiems eiti į savo kambarius numigti, nes artimiausiomis dienomis prireiksią jėgų. Jie, regis, apsiramino ir džiaugdamiesi pakluso.

Džimis palydėjo juos iki hermetinės užsklandos, išleido į koridorių, vedantį į gyvenamąjį bloką. Sekdamas nueinančius vyrus žvilgsniu, matė juos jau mirusius. Jam buvo skaudu, bet jis negalėjo rizikuoti. Jų buvo trys, o jis – vienas: jeigu juos ištiktų isterija, jeigu jie užsimanytų ištrūkti iš pastato arba įsileisti draugus, jis neišgalėtų jiems sutrukdyti. Kai jie dingo iš akių, jis užsirakino. Dabar viduje po kupolu buvo tik jis ir Griežlio gentis.

Jis pažiūrėjo naujienas, drąsindamasis kartą kitą gurkštelėjo škotiško viskio. *Pakulos. Gerklinė. Kaukas. Dažinė mėlžolė.* Jis laukė Oriksės, bet nedėjo jokių vilčių. Tikriausiai jai bus kas nors nutikę. Kitaip ji jau būtų čia.

Auštant supypsėjo durų monitorius. Kažkas spaudė skaičius, norėdamas atidaryti hermetinę užsklandą. Aišku, nieko neišėjo, nes Džimis buvo pakeitęs kodą.

Įsijungė vidaus ryšio telefonas.

– Ką ten išdarinėji? – tarė Griežlys. Sprendžiant iš balso tono, buvo įsiutęs. – Atidaryk.

– Laikausi B plano instrukcijos, – tarė Džimis. – Biologinio užpuolimo atveju nieko neįsileisti. Tavo įsakymas. Aš aklinai uždariau hermetinę užsklandą.

– *Nieko* nereiškia, kad nevalia įleisti manęs, – atkirto Griežlys. – Matai, koks kankalas.

– Iš kur aš galiu žinoti, kad tu neužsikrėtęs? – atkirto Džimis.

– Aš neužsikrėtęs.

– Iš kur aš galiu žinoti?

– Tarkime, kad aš numačiau padarinius ir ėmiausi atsargumo priemonių, – irzliai atsiliepė Griežlys. – Šiaip ar taip, tu turi imunitetą.

– Kaip tai? – nustebo Džimis.

Tąnakt jo smegeninė buvo susipykusi su logika. Jis negalėjo patikėti Griežlio žodžiais, bet nesuvokė kodėl.

– Plebopolių vakcinoje serumas inkubuotas su antikūnais. Pameni, anksčiau tu badydavaisi švirkšdamasis tą vakciną? Kiekvieną kartą, kai važiuodavai į plebopolį išsivolioti purve ir numaldyti savo nelaimingos meilės.

– Iš kur tu žinai? – paklausė Džimis. – Iš kur tu žinai, kur aš būdavau ir ko trokšdavau?

Jam pašėlusiai plakė širdis, sunkiai mezgėsi mintys.

– Liaukis, pusproti. Įleisk.

Džimis atidarė vidujas hermetinės užsklandos duris. Griežlys stovėjo prie laukujų durų. Džimis įjungė hermetinės užsklandos vaizdo kamerą: prieš pat akis atsidūrė Griežlio galva, užpildydama visą ekraną. Jis atrodė kaip sudaužytas. Ant marškinių apykaklės ryškėjo dėmė. Kraujas?

– Kur buvai? – paklausė Džimis. – Mušeisi su kuo nors?

– Geriau neklausk, – atsakė Griežlys. – Įleisk.

– Kur Oriksė?

– Čia, su manim. Jai bloga.

– Kas jai atsitiko? Kas ten darosi? Aš noriu su ja pasikalbėti!

– Ji negali kalbėti. Nepajėgiu jos pakelti. Aš sužeistas. Liaukis kvaršinęs man galvą, tu, šūdvalka, ir įleisk.

Džimis išsitraukė purkštuvinį pistoletą. Paskui surinko kodą ir pasitraukė į šalį. Toks jausmas, lyg skruzdės lakstytų per nugarą. *Mes suvokiame daugiau, negu žinome.*

Durys atsidarė.

Smėlinės Griežlio kelnės buvo užlietos krauju. Dešinėje rankoje jis laikė paprastą lenktinį peilį – su dviem geležtėmis, nagų dildele, kamščiatraukiu ir žirklutėmis. Kita ranka nešė apglėbęs Oriksę – ji lyg snaudė, įsikniaubusi Griežliui į krūtinę, per liemenį dryksojo ilga kasa su įrištu raudonu kaspinu.

Džimis žiūrėjo pašiurpęs, netikėdamas savo akimis. Griežlys permetė Oriksę ant kairės rankos ir pervėrė Džimį niauriu žvilgsniu.

– Aš pasikliauju tavimi, – tarė.

Ir perpjovė jai gerklę.

Džimis šovė į jį.

13

Kupolas

Po audros atvėso. Tolumoje virš medžių kyla migla, leidžiasi saulė, paukščiai pradeda savo vakarinį koncertą. Virš galvos sklando trys varnai, juodi sparnai, rodos, liepsnoja, beveik girdėti atskiri žodžiai. *Griežly! Griežly!* – karkia jie. O svirpliai čirpia: *Orikse!* Man haliucinacijos, sako sau Sniego žmogus.

Jis toliau eina siena, klibikščiuoja žingsnis po žingsnio. Pėda – nelyginant dideliausia virta dešrelė, prikimšta karštos sukramtytos mėsos, be kaulų, atrodo, jog tuoj ims ir sprogs. Kad ir kokia bakterija ten tarptų, aišku kaip diena, kad jos neveikia sekykloje aptikti antibiotikai. Gal Dausoje, kur nors nusiaubtame Griežlio neliečiamų atsargų sandėlyje – žino, kad jis nusiaubtas, pats jį ir nusiaubė, – pasiseks aptikti ką nors veiksmingesnio.

Griežlio neliečiamų atsargų sandėlis. Pasakiškas Griežlio planas. Genialios Griežlio idėjos. Griežlys, Griežlijos karalius, nes Griežlys tebėra ten, savo valdose, vis dar valdo, nors kadaise švietęs kupolas dabar aptemęs. Tamsesnis už tamsą, ir dalis tos tamsos priklauso Sniego žmogui. Tik jo dėka ji ir atsirado.

– Neikim ten, – sako Sniego žmogus.

Zuikuti, tu jau čia. Tu niekada iš čia nekėlei kojos.

Priėjęs aštuntą sekyklą, kyšančią virš Dausos parko, jis pasitikrina, ar atrakintos aukštutinio kambario durys – kur kas

maloniau būtų nusileisti laiptais, – bet, deja, jos užrakintos. Pro stebėjimo angą įdėmiai apžiūri viską apačioje: regis, didesnių ar vidutinių gyvybės formų nematyti, nors krūmuose kažkas brazda – veikiausiai voverė, pagalvoja Sniego žmogus. Išsitraukia iš maišo virve susuktą paklodę, vienu galu pririša prie ventiliacijos vamzdžio – nepatikima, bet kitos išeities nėra, – o antrą galą nuleidžia nuo viršaus palei sieną. Virvė išėjo kokių dviejų metrų ilgumo, nieko baisaus neatsitiks nudribus, svarbu neįsispirti į žemę skaudama koja. Jis leidžiasi virve, įsitverdamas čia viena, čia kita ranka. Valandėlę kybo ant virvės nelyginant voras, nesiryžta – ar nėra kokių patarimų, kaip reikia nušokti? Ką buvo skaitęs apie šuolius su parašiutu? Lyg patartina pariesti kojas per kelius. Paskiau pasileidžia.

Atsitrenkia į žemę abiem kojomis. Skausmas nežmoniškas, jis ritinėjasi dumble stūgaudamas kaip ietimi pervertas žvėris, paskiau kūkčiodamas atsistoja ant kojų. Pataisa: ant vienos kojos. Lyg ir nieko nesusilaužė. Jis dairosi aplink kokios šakos, kad galėtų pasiremti kaip kukiu, pastebi. Laimė, kad šakų niekad netrūksta – jos auga ant medžių.

Dabar jam norisi gerti.

Griežbeing dantimis, jis straksi per brūzgynus – strykt pastrykt. Beeidamas užmina ant didelės bananinės sraigės ir vos neparvirsta. Jam pasidaro šlykštu: sraigė šalta, lipni, kaip nuluptas raumuo šaldytuve. Šliaužiantis snarglys. Jeigu būtų Griežlio genties, turėtų atsiprašyti: *Atleisk, aš užlipau ant tavęs, Oriksės vaike, būk geras, nepyk, kad aš toks žioplas.*

Jis pabando prabilti balsu:

– Atleisk.

Ar kas nors pasigirdo? Atsakymas?

Jeigu prakalbo sraigės, – vadinasi, nebėra laiko.

Jis nusigauna iki kupolo ir, ratu apsukęs tą baltą, įkaitusį, ledinį auglį, prieina pagrindinį įėjimą. Aha, hermetinė užsklanda atdara, kaip ir buvo palikęs. Jis giliai įkvepia oro ir žengia vidun.

O štai ir Griežlys su Orikse – tai, kas iš jų atliko. Juos sudorojo maitvanagiai, ištąsė šen bei ten, aplink sumišai mėtosi didieji ir mažieji kaulai – lyg didžiulis galvosūkis.

O štai ir Sniego žmogus, bukas kaip mietas, avigalvis, lengvabūdis, naivuolis, veidu žliaukia prakaitas, milžiniška ranka gniaužo širdį, jis žiūri į savo vienintelę meilę, į savo vienintelį draugą. Griežlys spokso tuščiomis akiduobėmis į Sniego žmogų, kaip anksčiau – tuščiomis akimis. Šaiposi iššiepęs visus dantis. Na, o Oriksė guli kniūpsčia, nusisukusi, lyg apimta sielvarto. Kaspinas plaukuose tebėra toks pat rausvas.

Ak, kaip juos apraudoti? Netgi to jis nemoka.

Sniego žmogus eina pro vidujas duris, pro kontrolės punktą, gyvenamojo bloko link. Šilta, drėgna, tvanku. Pirmiausia – į sandėlį; suranda jį kaip niekur nieko. Tamsu, šviesos tik tiek, kiek prasismelkia pro stoglangius, bet jis turi žibintuvėlį. Trenkia pelėsiais, žiurkėmis ar pelėmis, tačiau niekas nepaliesta nuo tada, kai jis čia lankėsi paskutinį kartą.

Jis suranda vaistų spintas, naršo. Tvarsčiai nudegimo atveju, liežuvio spaustai, tamponai. Dėžutė analinių termometrų, tačiau jis neketina jų kaišioti į išeinamąją angą – ir šiaip aišku, kad jis degte dega. Kelios antibiotikų rūšys, tabletės, vadinasi, lėtai veikia, ir dar vienas butelis Griežlio superbaktericidinio kokteilio, skirto išvykoms į plebopolį. *Viena koja ten, kita – čia, neužsibūk, nes, laikrodžiui išmušus dvyliktą, virsi moliūgu,* – sakydavo Griežlys. Jis skaito užrašą etiketėje, tikslius Griežlio nurodymus, apsvarsto dozės dydį. Jam taip silpna, jog vos nulaiko butelį; ilgokai užtrunka, kol atkemša.

Kliuku kliuku kliuku, – tokie žodžiai būtų pieštiniame pasakojime virš jo galvos. – *Stačiai iš gurklio.*

Ne, nevalia gerti. Jis susiranda dėžutę švarių švirkštų, susileidžia vaistus.

– Lauk, mikrobai, – sako.

Paskui kėblina į savo butą, ten, kur anksčiau buvo jo butas, griūva į drėgną sujauktą lovą ir – kaip į vandenį.

Sapne jį aplanko papūga Aleksas. Įskrenda pro langą, nutupia šalia ant priegalvio, šįkart skaisčiai žalias, su purpuriniais sparnais ir geltonu snapu, švytėdamas kaip švyturys, ir Sniego žmogaus širdis prisipildo laimės ir meilės. Jis palenkia galvą, pasižiūri viena akimi, paskiau kita.

– Mėlynasis trikampis, – sako Aleksas.

Staiga plykstelėja, ima raudonuoti, pradedant nuo akių. Šiurpi permaina, papūga tarytum lemputė, pamažu prisipildanti kraujo.

– Sudie, – sako Aleksas.

– Ne, palauk, – šaukia ar tariasi šaukiąs Sniego žmogus. Lūpos nekruta. – Dar nelėk! Pasakyk man...

Paskiau dvelkteléja oro gūsis – puf! – Aleksas dingsta, ir Sniego žmogus pašokęs atsisėda savo buvusioje lovoje, tamsoje, visas pažliugęs prakaitu.

Keverzonės

Rytą jo kojai lyg ir geriau. Patinimas nuslūgo, skausmas susilpnėjo. Vakare jis dar kartą susileis Griežlio supervakcinos. Jis supranta, jog nevalia piktnaudžiauti: vakcina labai stipri. Truputį padauginsi – ir ląstelės ims sproginėti kaip pernokusios vynuogės.

Dienos šviesa smelkiasi pro stiklinių lubų plokštes. Sniego žmogus klaidžioja po savo buvusį būstą kaip juslė be vietos. Štai jo spinta, jo drabužiai, vasariniai marškiniai ir šortai, dailiai sukabinti ant pakabų, jau pelija. Gražiai išrikiuoti batai, bet apie juos ir pagalvoti baisu. Lyg kanopas užsimautum, be to, ištinusi koja neįtilptų. Krūvelė trumpikių ant lentynos. Kodėl apskritai jų reikėjo? Dabar viskas atrodo kaip keisti sadomazochistų reikmenys.

Sandėliuke jis suranda paketų ir skardinių. Pusryčiams suvalgo šaltų raviolių su pomidorų padažu ir pusę šokoladinio jėgainio, užsigerdamas šilta koka kola. Nebėra nei stiprių gėrimų, nei alaus – sunaikino visas atsargas tuomet, kai čia gyveno atsitvėręs nuo viso pasaulio. Tiek to. Nieko daugiau nenorėjo, tik kaip galima greičiau viską išlakti, kad nuslopintų atmintį.

Dabar nebėra jokios vilties. Jis grimzdi praeityje, vis giliau klimpdamas į lakiuosius smėlynus. Skęsta.

Nušovęs Griežlį, Džimis aklinai užrakino vidines duris. Griežlys ir Oriksė gulėjo susipynę kitapus hermetinės užsklandos, jis neturėjo jėgų prie jų prisiliesti, tad paliko juos

ten, kur jie sukrito. Vienu tarpu dingtelėjo romantiška mintis – gal atminimui nukirpti Oriksės kasą, – bet jis atsispyrė pagundai.

Sugrįžo į savo kabinetą, išgėrė škotiško viskio, paskiau maktelėjo dar vieną kitą kartą, kol pagaliau užmigo. Pažadino skambutis prie laukujų durų: vidun bandė įsibrauti Baltoji Viksva ir Juodasis Raganosis. Džimis neatsiliepė.

Rytojaus dieną jis pasikepė keturis sojinius skrebučius, prisivertęs pavalgė. Išgėrė butelį vandens. Visas kūnas – kaip sumuštas pirštas: nutirpęs, bet sykiu skaudus.

Dieną sučirškė telefonas. Aukštas Jungtinės saugos tarnybos pareigūnas klausė Griežlio.

– Pasakyk tam išgamai, kad greičiau susirinktų savo sušiktus genialius smegenis ir dumtų čionai – reikia apsvarstyti, kas darosi.

– Jo nėra, – atsakė Džimis.

– O kas čia toks?

– Negaliu sakyti. Ypatingos slaptos potvarkis.

– Klausyk, kad ir kas tu būtum, aš, regis, susivokiau, ką tas šunsnukis čia iškrėtė, ir kai tik jis paklius man į rankas, nusuksiu jam sprandą. Galvą guldau, jis turi vakcinos nuo šito užkrato, jis prirėmė mus prie sienos.

– Tikrai? Jūs taip manote? – tarė Džimis.

– Aš žinau, kad tas galvijas tenai. Tuojau pat ateisiu ir išlaušiu duris.

– Jumis dėtas, to nedaryčiau, – atsakė Džimis. – Čia pastebimas labai keistas mikrobų suaktyvėjimas. Labai neįprastas. Karšta kaip pragare. Aš vilkiu bioapranga, bet nesu tikras, ar esu apsikrėtęs, ar ne. Kažkokia velniava, kaip kažin kas.

– Po velnių! Čia? Atjaunoje? Aš maniau, kad jūsų pastatas hermetiškai uždaras.

– Taigi, kažkas nesuveikė, – tarė Džimis. – Patarčiau mauti į Bermudus. Man regis, jis pats ten išskrido pasiglemžęs pinigėlių.

– Vadinasi, tas šūdvalka mus į maišą įkišo ir užrišo. Aha, dabar viskas aišku. Visiškai aišku. Beje, ačiū už patarimą.

– Sėkmės, – pridūrė Džimis.

– Aha, gerai, ir tau.

Niekas daugiau nebeskambino prie laukujų durų, niekas daugiau nesilaužė. Atjaunos vaikinai, matyt, susivokė. Na, o darbuotojai, pastebėję, kad apsauga išsilakstė, ko gero, irgi puolė prie vartų. Tikėdamiesi atgauti tai, ką palaikė laisve.

Triskart per dieną Džimis ėjo pažiūrėti Griežlio genties, stebėjo juos, kaip iškrypėlis kad spokso į nusirengiančią moterį pro rakto skylutę. Velniop tokius palyginimus: jis ne iškrypėlis. Jie atrodė laimingi ar bent jau patenkinti. Ganėsi, miegojo, sėdėjo valandų valandas, tarytum nieko neveikdami. Motinos rūpinosi kūdikiais, vaikai žaidė. Vyrai šlapinosi sustoję rateliu. Vienai moteriai prasidėjo mėlynasis periodas, ir vyrai, prisiskynę gėlių, atliko apeiginius šokius dainuodami, mosuodami mėlynomis varpomis. Paskiau kažkur krūmuose penketas išrinktųjų skynė vaisingumo derlių.

Gal man vertėtų su jais pabendrauti, pagalvojo Džimis. Padėti jiems išrasti ratą. Perduoti jiems savo išminties lobius. Išmokyti visų savo žodžių.

Ne, nieko nebus. Beviltiška.

Kartais jie sunerimdavo – susirinkdavo būreliais, kuždėdavosi. Pro slaptus mikrofonus jis girdėdavo jų balsus.

– Kur Oriksė? Kada ji sugrįš?

– Ji visada grįžta.

– Ji turi būti čia, mokyti mus.

– Ji visada mus moko. Ir dabar mus moko.

– Ji čia?

– Ji čia ir ne čia, tai vis viena. Ji pati sakė.

– Taip, sakė.

– O ką tai reiškia?

Tai buvo panašu į teologines diskusijas pačiuose plepiausiuose interneto pokalbių puslapiuose. Džimis ilgai neištverdavo.

Visą kitą laiką jis irgi ganydavosi, miegodavo, valandų valandas sėdėdavo nieko neveikdamas. Pirmąsias dvi savaites sekė per internetą, kas darosi pasaulyje, arba žiūrėdavo televizijos naujienų laidas: riaušės miestuose, sutrikęs eismas, nusiaubti prekybos centrai; sprogimai, išėjus iš rikiuotės elektros energijos sistemai, negesinami gaisrai. Minios plūdo į bažnyčias, mečetes, sinagogas ir šventyklas melstis ir atgailauti, o paskiau išsibėgiodavo, kai tik tikintieji suvokdavo, jog užsikrėtimo grėsmė didėja. Prasidėjo masinis bėgimas į miestelius ir kaimo vietoves, tenykščiai gindavosi nuo bėglių kaip įmanydami, griebdamiesi uždraustų šaunamųjų ginklų, vėzdų, šakių.

Iš pradžių žurnalistai kruopščiai sekė įvykius, filmavo iš malūnsparnių, komentavo tarytum futbolo rungtynes. *Matei? Neįtikėtina! Bredai, sunku patikėti. Mes ką tik matėme tuntą pakvaišusių Viešpaties sodininkų, puolančių vieną ūkį vaduoti Vištienos grynuolių. Bredai, iš juoko galima sprogti, tie padarai, Vištienos grynuoliai, net vaikščioti nemoka! (Kvatojimas.) O dabar grįžtame į studiją.*

Galimas daiktas, mąsto Sniego žmogus, kilus suirutei, kokiam nors galvočiui dingtelėjo mintis paleisti laisvėn kiauloidus ir šuolkus. *Ak, ačiū visos veislės vardu!*

Gatvės pamokslininkai plakėsi ir skelbė atėjus Paskutiniojo teismo dieną, nors atrodė sutrikę: o kurgi trimitai ir angelai, kodėl mėnulis nepasruvo krauju? Ekranuose šmėkščiojo kostiumuoti mokslo vyrai, medicinos ekspertai, grafikai su statistiniais užsikrėtimo duomenimis, žemėlapiai su epidemijos plitimo rajonais. Jie buvo žymimi tamsiai rausva spalva – kaip kadaise Britų imperija. Džimis būtų pasirinkęs kitą spalvą.

Pranešėjai negalėjo nuslėpti baimės. *Kas toliau, Bredai? Kada jie sukurs vakciną? Žinai, Saimonai, girdėjau, kad mokslininkai dirba dieną naktį, tačiau dar niekas nesugebėjo įveikti tos bjaurasties. Mums galas, Bredai. Saimonai, tavo tiesa, bet žmo-*

nija nebe pirmą kartą susiduria su tokia neganda. Padrąsinanti šypsena, atkištas nykštys, blausus žvilgsnis, išblyškę veidai.

Greitosiomis buvo sukami dokumentiniai filmai apie virusą – laimė, pavyko jį identifikuoti, jis atrodė panašus į gumulėlį ištirpusios kramtomosios gumos, tik dygliuotas, – su mokslininkų aiškinimais. *Nepaprastai pavojingas hibridas. Neaišku, ar tai tarprūšinės mutacijos produktas, ar dirbtinai sukurtas.* Visi mąsliai linksi galvomis. Virusui sugalvojo pavadinimą – girdi, taip būsią lengviau su juo kovoti. Pavadino ŽMV – žaibiškos mirties virusu. Galimas daiktas, jie jau šį tą žinojo – pavyzdžiui, kad Griežlys iš tikrųjų prikišo prie to nagus, saugiai įsitaisęs Jaunystės eliksyro komplekso slapčiausiame kampelyje. Paskutiniojo teismo teisėjas, pagalvojo Džimis, tačiau kas gi jam suteikė tokią teisę?

Plito sąmokslo teorijos: religinių fanatikų sąmokslas, Viešpaties sodininkų kėslai užvaldyti pasaulį. Pirmąją savaitę buvo primygtinai patariama maistui naudoti tik virintą vandenį ir niekur neiti iš namų, nepageidautina sveikintis spaudžiant rankas. Tą savaitę žmonės išgrobstė latekso pirštines ir kvėpavimo takus saugančias kaukes. Kaip ramunėlių arbata nuo maro, pagalvojo Džimis.

Epidemija plinta. ŽMV pasireiškė Fidžyje, kur ligi šiol nepasitaikė nė vieno užsikrėtimo atvejo. Jungtinės saugos tarnybos vadovybė Naująjį Niujorką paskelbė nelaimės zona. Pagrindinės susisiekimo linijos uždarytos.

Bredai, ta bjaurastis labai greita. Saimonai, tai neįtikėtina.

– Kiekviena sistema prisitaiko prie permainų, nelygu jų mastas, – sakydavo Griežlys. – Prisiliesk galva prie sienos – nieko neatsitiks, bet jeigu ta pati galva atsitrenks į sieną devyniasdešimties mylių per valandą greičiu, ištikš smegenys. Dabar mes važiuojame greitojo eismo tuneliu, Džimi. Vandens greičiui viršijus valties greitį, padėtis pasidaro nebevaldoma.

Aš klausiau, bet negirdėjau, pagalvojo Džimis.

Antrąją savaitę prasidėjo visuotinė mobilizacija. Vadovavimą perėmė paskubomis sušaukti epidemiologai: lauko ligoninės, izoliatoriai, paskiau paskelbtas karantinas visuose miestuose, visuose didmiesčiuose. Tačiau veikiai visos pastangos nuėjo perniek, kai gydytojai ir medicinos seserys patys apsirgo arba puolė į paniką ir išsilakstė.

Anglija uždaro jūrų ir oro uostus.

Visos susisiekimo linijos su Indija uždarytos.

Ligoninės perpildytos, laukite tolesnių nurodymų. Sunegalavę gerkite kaip galima daugiau vandens ir skambinkite greitosios pagalbos telefonu.

Nevažiuokite – kartoju – nieku gyvu nevažiuokite iš miesto.

Nebeliko nei Bredo, nei Saimono. Bredas ir Saimonas dingo. Vietoj jų pasirodė kiti, o paskiau – dar kiti.

Džimis paskambino greitosios pagalbos telefonu ir išgirdo įrašą: linija neveikia. Paskiau paskambino tėvui, nors nebeskambino jau kelerius metus. Linija irgi neveikė.

Patikrino elektroninį paštą. Nė vienos naujos žinutės. Aptiko tik seną, nežinia kodėl nepanaikintą pašto atviruką, kadaise atsiųstą gimimo dienos proga: *Daug laimės gimimo dienos proga, Džimi, teišsipildo visos tavo svajonės.* Sparnuotos kiaulės.

Viename asmeniniame puslapyje surado žemėlapį: žybsintys taškai rodė, kur dar veikia palydovinis ryšys. Džimis žiūrėjo lyg užkerėtas, kaip jie gęsta vienas po kito.

Jis buvo sukrėstas. Greičiausiai todėl ir negalėjo suvokti, kas darosi. Toks įspūdis, lyg žiūrėtų kino filmą. Vis dėlto štai jis, o štai ten, už hermetinės užsklandos guli Oriksė ir Griežlys, nebegyvi. Kiekvieną sykį, susigriebęs, jog viskas atrodo iliuzija, savotiškas pokštas, eidavo į juos pasižiūrėti. Pro šarvuotą stiklą, savaime suprantama: žinojo, kad nieku gyvu negalima atidaryti vidinių durų.

Jis nusiaubė Griežlio neliečiamų atsargų sandėlius; iš pradžių suvartojo šaldytus produktus – jeigu išeis iš rikiuotės saulės energijos generatorius, išsijungs šaldytuvai ir mikrobangų

krosnelės, tad, kol įmanoma, verčiau sušveisti visus Vištienos grynuolių „Gurmanų pietus". Nepaprastai greitai surūkė visas Griežlio žoleles: šitaip trimis paromis susitrumpino siaubo laiką. Iš pradžių taupė svaigalus, tačiau netrukus pradėjo lakti be saiko. Naujienoms pažiūrėti reikėdavo mirtinai nusitašyti, apmarinti jusles.

– Netikiu, netikiu, netikiu, – kartodavo.

Jis pradėjo garsiai kalbėti pats su savimi – negeras ženklas. „Nieko neatsitiko." Kaip jis galėjo gyvalioti tame švariame, sausame, nuobodžiame kabinete, šlamšti sojinių kukurūzų spragėsius ir cukinijų sūrio putėsius, skandinti smegenis svaigaluose ir sielvartauti dėl savo žlugusio gyvenimo, kai išmiršta visa žmonija?

Baisiausia, kad visi tie žmonės – jų baimė, kančios, visuotinė žūtis – jo visiškai nejaudino. Griežlys sakydavo, jog *Homo sapiens sapiens* nustoja skirti individus, kai jų daugiau kaip du šimtai – vidutinis pirmykštės genties narių skaičius, – tačiau Džimis tą skaičių sumažino iki dviejų. Ar Oriksė jį mylėjo, ar nemylėjo, ar Griežlys žinojo apie jų santykius, ką žinojo sužinojęs, ar juos sekė? Ar surengė tą didingą finalą kaip asistuojamąją savižudybę, ar jis norėjo, kad Džimis jį nušautų, nes suprato, kas bus toliau, ir nesiteikė laukti savo eksperimento rezultatų?

O gal jis suprato, jog nebesugebės išsaugoti paslaptyje vakcinos formulės, kai tik paklius į nagus Jungtinei saugos tarnybai? Ar seniai visa tai buvo suplanavęs? Gal dėdė Pytas ir netgi Griežlio motina – viso labo bandomieji triušiai? Ar jis bijojo nesėkmės, ar bijojo pasirodyti kaip eilinis neišmanėlis nihilistas, korton pastatęs žmonijos likimą? O gal jį kankino pavydas, gal pakvaišo iš meilės, geidė keršto, gal stačiai norėjo, kad Džimis išvaduotų jį iš kančių? Gal jis buvo pamišėlis, o gal, priešingai, didžio proto vyras, sugebėjęs apskaičiuoti viską iki logiškos pabaigos? O ar yra koks skirtumas?

Ir taip toliau, ir panašiai tuščiai džiovino sau smegenis žaisdamas juslėmis ir maukdamas viskį, kol pagaliau aptemdavo protas.

Tuo tarpu, jam bežiūrint, nyko žmonija. Karalystė, Tipas, Klasė, Būrys, Giminė, Gentis, Rūšis. Kiek kojų? *Homo sapiens sapiens* papildė ilgų ilgiausią sąrašą, prisidėdamas prie šiaurės lokių, baltųjų delfinų, onagrų, ausytųjų pelėdų. *Puikiai sužaista, didmeistri.*

Kartais jis išjungdavo garsą ir patyliukais kuždėdavo žodžius. *Sukulentai. Morfologija. Kušlas. Ketvirčiuoti. Guanas.* Pasidarydavo lengviau.

Vienas po kito išsijungė visi interneto puslapiai, televizijos kanalai. Keli diktoriai, pranešėjai iki paskutinio kraujo lašo, nusistatė kameras, norėdami nufilmuoti savo mirtį – riksmus, skystančią odą, sprogstančias akis ir visa kita. Išsidirbinėja, ir tiek, tarė sau Džimis. Ko tik žmonės neprisigalvoja, kad tik pasirodytų per televiziją.

– Tu, šūdinas cinike, – išplūdo jis pats save ir apsiverkė.

– Nevalia duoti valios sušiktiems jausmams, – sakydavo jam Griežlys.

O kodėl gi ne? Kodėl jam nevalia duoti valios jausmams? Juk šalia nė gyvos dvasios, niekas negali smerkti jo polinkių.

Kartais jis pagalvodavo apie savižudybę – ji atrodė neišvengiama, – tačiau jam kažkodėl pritrūkdavo ryžto. Šiaip ar taip, savižudybės atliekamos stebint žiūrovams – kaip labanakt.com svetainėje. Šitaip susiklosčius aplinkybėms, toks poelgis čia ir dabar atrodytų neelegantiškai. Jis įsivaizduodavo niekinamą Griežlio šypsnį ir Oriksės nusivylimą: *Klausyk Džimi! Kodėl tu pasiduodi? Tu neįvykdei savo įsipareigojimo! Juk tu pažadėjai, prisimeni?*

Galbūt jis nesugebėjo rimtai pažiūrėti į savo neviltį.

Galiausiai nebeliko nieko, ką galėtum žiūrėti, išskyrus senus filmus, įrašytus į skaitmeninio vaizdo plokšteles. Jis žiūrėjo Hampfrį Bogartą ir Edvardą G. Robinsoną filme *Key Largo. Jam dar negana, ar ne Rokai? Aha, va šitaip, dar kartelį! Kas be ko, man dar negana. Ar tu kada nors apsiraminsi?* Žiūrėjo

Alfredo Hičkoko *Paukščius: Plastplastplast, karrrr kaukšt.* Matyti virvės, kuriomis sparnuotosios superžvaigždės pririštos prie stogo. Be to, žiūrėjo *Gyvųjų lavonų naktį. Krimst, gurkt, maukt, aaa, kliukt.* Prisižiūrėjus tokios lėkštos paranojos jam palengvėdavo.

Paskiau išjungdavo televizorių, ilgai sėdėdavo prieš blausų ekraną. Prieblandoje prieš akis šmėkščiodavo visos pažįstamos moterys. Ir motina, skaisčiai raudonu chalatu, dar jauna. Oriksė, atėjusi paskutinį kartą su baltų gėlių puokšte. Žiūrėdama į jį lėtai traukdavosi už kadro, ten, kur tamsoje jos laukė Griežlys.

Visos tos svajos būdavo beveik malonios. Bent jau tuo metu visi dar buvo gyvi.

Jis suprato, jog šitaip negali ilgai tęstis. Griežlio gentis Dausoje šlamštė lapus ir žoles kur kas greičiau, nei augalai spėdavo regeneruoti, ir vieną gražią dieną turėjo išeiti iš rikiuotės saulės generatoriai, paskiau atsarginiai, o Džimis visiškai neišmanė, kaip juos galima pataisyti. Paskiau sustos oro kondicionieriai, nebeveiks durų užraktai, jis drauge su Griežlio gentimi atsidurs spąstuose, ir jie visi uždus. Reikia išvesti juos lauk, kol nevėlu, tačiau ne tuojau pat, nes aplink gali pasitaikyti nevilties apimtų žmonių, o nevilties apimti žmonės labai pavojingi. To dar betrūko, kad prieš jį ant kelių pultų tuntai žmonių yrančiais kūnais, kabindamiesi į jį rankomis ir melsdami: *Išgydyk mus! Išgydyk mus!* Gal jis ir turi imunitetą nuo viruso – aišku, jeigu Griežlys nemelavo, – tačiau anaiptol ne nuo ligonių įtūžio ir nevilties.

Šiaip ar taip, argi jam užtektų drąsos jiems pasakyti: *Jums niekas jau negali padėti.*

Prieblandoje, kiaurai smelkiančioje drėgmėje, Sniego žmogus klaidžioja nerasdamas sau vietos. Štai, pavyzdžiui, jo kabinetas. Ant stalo jo kompiuteris, blausiai žiūri į jį kaip pamesta mergina, su kuria atsitiktinai susidūrė pobūvyje. Šalia

keletas popieriaus lakštų – paskutiniai anų dienų užrašai. Paskutiniai užrašai apskritai. Susidomėjęs juos peržiūri. Ką čia tokio gudraus Džimis, ankstesnis jo aš, laikė reikalinga pranešti ar bent jau parašyti – pateplioję̨s juodu ant balto – nebūtyje dingusiam pasauliui?

Tiems, kam priklauso, – rašė Džimis šratinuku. Spausdintuvas nebeveikė, kompiuteris jau buvo perdegęs, tačiau Džimis užsispyręs stropiai rašė ranka. Ko gero, jis dar turėjo vilties, ko gero, dar tikėjo, kad viskas grįš į senas vėžes, kad ateityje tenai kas nors ateis, koks valdžios atstovas, ir jo žodžiai atgaus prasmę, įeis į kontekstą. Kaip kartą Griežlys sakė, Džimis buvo romantiškas optimistas.

Man liko nedaug laiko, – rašė Džimis.

Nebloga pradžia, taria sau Sniego žmogus.

Man liko nedaug laiko, bet aš pasistengsiu surašyti visus faktus, kurie, mano įsitikinimu, nušvies ~~šiurpius paskutiniųjų dienų įvykius~~ katastrofos priežastis. Aš peržiūrėjau visas laikmenas vieno žmogaus, čia žinomo Griežlio vardu, kompiuteryje. Išeidamas jis neišjungė kompiuterio, – man rodos, tyčia, – ir galiu paliudyti, jog ŽMV (Žaibiškos mirties virusas) sukurtas čia, po Dausos kupolu, iš Griežlio pagamintų hibridų, ~~ir vėliau sunaikintas~~ ir įdiegtas į PalaimaPlius piliules. Virusas veikė savotiško laikrodinio mechanizmo principu, kad užkratas paplistų iškart visame pasaulyje: pirmoji virusų siunta aktyvavosi tik tuomet, kai jų buvo pakankamai visose numatytose teritorijose, tad epidemija sklido sparčiai viena kitą užliejančių bangų forma. Griežlio plane svarbiausią vaidmenį turėjo laikas. Suirutė visame pasaulyje pasiekė viršūnę, todėl nespėta laiku pagaminti vakcinos. Griežlys pagamino vakciną drauge su virusu, tačiau sunaikino ją prieš pat savo ~~asistuojamąją savižudybę~~ mirtį.

Kuriant virusą daugiau ar mažiau dalyvavo visi PalaimaPlius projekto nariai, tačiau, mano įsitikinimu, išskyrus Griežlį,

niekas nenumanė jo padarinių. Kokiais sumetimais vadovavosi Griežlys, jį kurdamas, galiu tik spėlioti. Galimas daiktas...

Čia rankraštis nutrūksta. Nors ir ką Džimis galvojo apie Griežlio ketinimus, to jis neparašė.

Sniego žmogus suglamžo popieriaus lakštus, sviedžia ant grindų. Tokia tų žodžių dalia – tapti vabalų maistu. Dar buvo galima paminėti, jog pasikeitė prie Griežlio šaldytuvo magnetukais prisegtos sentencijos. Daug ką galima pasakyti apie žmogų, sprendžiant iš magnetukais prie šaldytuvo prisegtų sentencijų, nors tuo metu apie tai jis kuo mažiausiai galvojo.

Išlikėliai

Antrąjį kovo penktadienį – dievaižin kodėl Džimis kalendoriuje žymėjosi dienas, – jis pirmąsyk pasirodė Griežlio genčiai. Jis nenusirengė nuogas – tą punktą išbraukė. Vilkėjo įprasta Komplekso dengiamosios spalvos atogrąžų apranga su tinklinėmis pažastimis ir gausybe kišenių, avėjo savo mėgstamais dirbtinės odos sandalais. Griežlio gentis susibūrė aplink, visi kaip vienas tyliai stebėdamiesi jo išvaizda: jie niekada nebuvo matę audinių. Vaikai kuždėdamiesi rodė į jį pirštais.

– Kas tu toks? – paklausė vienas jų, Griežlio pavadintas Abraomu Linkolnu, aukštas liesas rudaodis vyriškis.

Klausimas neskambėjo nemandagiai. Jeigu taip būtų paklausęs šiaip koks žmogus, Džimis būtų palaikęs tai grubumu, netgi agresyvumu, tačiau tiems žmonėms gražbyliauti netiko: niekas jų nemokė kalbėti apylankomis, eufemizmais, vaizdingais posakiais. Jie kalbėjo paprastai ir aiškiai.

– Aš esu Sniego žmogus, – atsakė Džimis, tą pokalbio dalį jau apgalvojęs iš anksto. Jis nebenorėjo vadintis nei Džimiu, nei Džimu, nei juo labiau Bukučiu – jo inkarnacija Bukučio pavidalu visiškai nepasisekė. Jis troško pamiršti praeitį – tolimą praeitį, neseną praeitį, bet kokią praeitį. Troško gyventi vien dabartimi – be jokių sąžinės priekaištų, be lūkesčių. Kaip Griežlio gentis. Gal tokiu atveju praverstų kitoks vardas.

– Iš kur tu ateini, o Sniego žmogau?

– Ateinu iš ten, kur gyvena Oriksė ir Griežlys, – atsakė jis. – Mane siuntė Griežlys. – Tam tikra prasme jis nemelavo. – Ir Oriksė.

Jis stengėsi kalbėti paprastais sakiniais, aiškiai: to išmoko pro veidrodinę sieną stebėdamas Oriksę. Ir klausydamasis jos, savaime suprantama.

– Kur išėjo Oriksė?

– Turi reikalų, – atsakė Sniego žmogus.

Tik tiek sugebėjo atsakyti: betariant jos vardą, užveržė gerklę.

– Kodėl Oriksė ir Griežlys tave atsiuntė pas mus? – paklausė moteris, vardu ponia Kiuri.

– Kad nuvesčiau jus į kitą vietą.

– Betgi mūsų vieta čia. Mums čia gera.

– Oriksė ir Griežlys nori, kad jūs gyventumėte kitoje vietoje, ten jums bus geriau, – atsakė Sniego žmogus. – Ten daugiau maisto.

Jie ėmė linkčioti šypsodamiesi. Oriksė ir Griežlys linki jiems gera, jie visada tai žinojo. Matyt, to jiems pakako.

– O kodėl tavo oda atšokusi? – paklausė vienas vaikas.

– Aš pagamintas kitaip negu jūs, – atsakė Sniego žmogus, pamažu įsitraukdamas į pokalbį – kaip į žaidimą. Tie žmonės – tarytum švarūs popieriaus lakštai, gali rašyti, ką tik nori. – Griežlys mane pagamino su dviem odos sluoksniais. Vienas nusiima.

Jis nusivilko atogrąžų marškinėlius. Jie susidomėję sužiuro į jo apžėlusią krūtinę.

– O kas čia?

– Plunksnos. Plunksnelės. Oriksė jomis apdovanojo kaip ypatinga malone. Matot? Plunksnų man želia ir ant veido.

Jis leido vaikams prisiliesti prie barzdos. Paskutinėmis dienomis nustojo skustis, laikydamas tai tuščiu dalyku, tad barzda gerokai pažėlė.

– Taip. Matome. O kas yra plunksnos?

Ak, tiesa. Juk jie niekados nematė plunksnų.

– Kai kurie Oriksės vaikai plunksnuoti, – atsakė jis. – Jie vadinasi paukščiais. Mes eisime ten, kur jų yra. Tuomet ir sužinosite, kas yra plunksnos.

Sniego žmogus stebėjosi savo sumanumu: jis taip grakščiai

suko rateliu aplink tiesą – sumaniai, išradingai. Viskas labai paprasta: jie neklausinėdami sutiko su visais jo žodžiais. Jeigu tai užtruks ilgiau – ištisas dienas, ištisas savaites, – jis ims staugti iš nuobodulio. Galėčiau palikti juos čia. Palikti, ir tiek. Tegu patys manosi. Kuo aš čia dėtas?

Tačiau jis negalėjo jų palikti: nors jis ir buvo niekuo dėtas, vis dėlto nuo šiol jautė atsakomybę. Juk niekas daugiau jais nepasirūpins.

Tiesą pasakius, o ir juo niekas daugiau nepasirūpins.

Sniego žmogus iš anksto apgalvojo kelią: Griežlio sandėlyje buvo krūvos žemėlapių. Išsives Griežlio gentį prie jūros, ten, kur pats niekada nėra buvęs. Verta nueiti – bent jau pamatys vandenyną. Vaikštinės paplūdimiu kaip tose istorijose, kurias jam pasakodavo suaugusieji, kai jis buvo mažas. Gal net išsimaudys. Būtų neblogai.

Griežlio gentis galės gyventi parke šalia botanikos sodo – žemėlapyje jis paženklintas medžiu ir nudažytas žalia spalva. Ten jie jausis kaip namie, ir, be abejo, per akis valgomos lapijos. O jis pats galės maitintis žuvimis. Susidėjo savo mantą – ne per didžiausią, ne per sunkiausią, teks neštis pačiam, – ir užtaisė purkštuvinį pistoletą, įsprausdamas pilną dėtuvę virtualių šovinių.

Vakare, prieš išvykstant, tarė žodį. Jiems žygiuojant į kitą, geresnę vietą, jis eisiąs pirmas, pareiškė, o drauge su juo – du vyrai. Jis išsirinko du aukštaūgius. Iš paskos eisiančios moterys su vaikais, joms iš šalių – vyrai. Kiti vyrai seksią įdurmu. Taip reikią eiti todėl, kad Griežlys pasakęs, jog taip geriausia. (Verčiau neminėti pavojų, kitaip prireiks leistis į ilgiausius aiškinimus.) Pastebėję ką nors judant – nesvarbu ką, bet ką einant, ropojant, šliaužiant, – privalo tuojau pat jam pranešti. Pakeliais kai kas gali jiems pasirodyti keista, tačiau nesą ko jaudintis. Laiku pranešus jam, niekas nepadarysiąs jiems nieko bloga.

– O kodėl kas nors norėtų mums padaryti ką nors bloga? – paklausė Sodžornerė Trut.

– Kas nors gali padaryti jums bloga netyčia, – atsakė Sniego žmogus. – Juk jums skauda, kai pargriūvate ant žemės?

– Bet žemė nenori mums daryti nieko bloga.

– Oriksė mums sakė, kad žemė – mūsų geriausia draugė.

– Ji augina mums maistą.

– Taip, – sutiko Sniego žmogus. – Tačiau Griežlys padarė žemę kietą. Kitaip negalėtume ja vaikščioti.

Jie susimąstė apgalvodami tuos žodžius. Paskui įniko linkčioti galvomis. Sniego žmogui protas maišėsi: jis stačiai apdujo susivokęs, kokią nesąmonę leptelėjo. Tačiau, regis, viskas išėjo į gera.

Auštant jis paskutinįsyk surinko durų kodo numerį ir, atidaręs kupolo vartus, išvedė Griežlio gentį iš Dausos. Jie pastebėjo Griežlio palaikus ant grindų, tačiau, niekada nematę jo gyvo, patikėjo Sniego žmogumi, kai šis pasakė, jog tai savotiškos atliekos – lukštas, išaiža. Jie niekad negalėtų atsipeikėti pamatę savo Kūrėją tokį, koks jis gulėjo prie hermetinės užsklandos.

Na, o Oriksė gulėjo kniūbsčia, apsiklojusi šilkais. Jie paprasčiausiai jos nepažino.

Medžiai aplink sodriai žaliavo, viskas atrodė ramu, tačiau, jiems priėjus Jaunystės eliksyro kompleksą, prieš akis atsivėrė katastrofos padariniai. Visur aplink mėtėsi išvartyti elektriniai vežimėliai, sudrėkę, neįskaitomi skelbimai, suniokoti kompiuteriai. Šiukšlės, vėjo pustomi drabužiai, yrantys lavonai. Sulaužyti žaislai. Stropiai darbavosi maitvanagiai.

– Būk geras, Sniego žmogau, sakyk, kas tai?

Lavonas, o kas čia, tavo nuomone, galėtų būti?

– Chaoso dalis, – atsakė Sniego žmogus. – Griežlys ir Oriksė baigia valyti chaosą jūsų labui – nes myli jus, – bet dar nespėjo visko užbaigti.

Regis, toks atsakymas juos patenkino.

– Chaosas dvokia, – tarė vienas vyresnysis berniukas.

– Taip, – nutaisęs kažką panašaus į šypseną, pritarė Sniego žmogus. – Chaosas visada dvokia.

Per penkis kvartalus nuo pagrindinių Komplekso vartų iš šalinės gatvės svirduliuodamas iškėblino žmogus. Liga buvo

pasiekusi priešpaskutinę stadiją: kakta sruvo kruvinas prakaitas.

– Padėkit, padėkit man! – sustaugė jis.

Žodžiai buvo vargiai suprantami. Tai buvo veikiau riaumojimas, įsiutusio žvėries riaumojimas.

– Nė iš vietos! – suriko Sniego žmogus nesavu balsu.

Griežlio gentis spoksojo – nustebę, bet, regis, nė kiek neišsigandę. Žmogus nukėblino dar vieną kitą žingsnį ir susvyravęs susmuko. Sniego žmogus jį nušovė. Jam pašoko nerimas: kad tik neužsikrėstų Griežlio gentis! Gal užkratas prie jų nelimpa, o gal jie iš visiškai kitos genetinės medžiagos? Juk Griežlys tikriausiai įdiegė jiems imunitetą. Kaipgi kitaip?

Prie apsauginės sienos jie susidūrė su dar vienu žmogum – moteriške. Ji raudodama išpuolė iš sargybinės ir įsikibo į vieną vaiką.

– Gelbėkit! – maldavo ji. – Nepalikite manęs čia!

Sniego žmogus ir ją nušovė.

Tuos abu kartus Griežlio genties nariai spoksojo nustėrę: jie nesuvokė, kodėl, Sniego žmogaus rankoje pokštelėjus lazdelei, virsta žmonės.

– Ei, Sniego žmogau, o kas čia parvirto? Vyras ar moteris? Ji irgi turi papildomą odos sluoksnį kaip ir tu.

– Nei viena, nei kita. Tai paprasčiausiai dalelė košmaro, prisisapnavusio Griežliui.

Sapnai jiems buvo suprantami – jie patys sapnuodavo. Griežlys nesugebėjo panaikinti tos smegenų funkcijos. *Mes pasmerkti sapnuoti sapnus*, sakydavo jis. Taipgi nesugebėjo nusikratyti dainavimo. *Mes pasmerkti dainuoti*. Sapnavimas ir dainavimas buvo glaudžiai susipynę.

– O kodėl Griežlys sapnuoja tokius baisius sapnus?

– Jis sapnuoja vietoj jūsų, kad jūs nesapnuotumėte, – atsakė Sniego žmogus.

– Gaila, kad jam tenka dėl mūsų kentėti.

– Mums labai skaudu. Mes jam labai dėkingi.

– O tie baisūs sapnai greitai liausis?

– Greitai, – atsakė Sniego žmogus. – Labai greitai.

Laimė, kad nieko bloga neatsitiko: moteriškė puolė juos kaip pasiutęs šuo. Jam drebėjo rankos. Būtų ne pro šalį makteleti burnelę.

– Liausis, kai Griežlys pasibus?

– Taip. Kai jis pasibus.

– Tikėkimės, kad jis greit pasibus.

Taip jie perėjo niekieno žemę, šen bei ten stabčiodami perkąsti, paskabyti lapų ir gėlių, moterys ir vaikai susiėmę už rankų, kai kas dainavo krištoliniu balsu – visų jų balsai savotiški, lyg sprogstančių pumpurų šnarėjimas. Paskiau jie traukė plebopolio gatvėmis – nelyginant koks atvirkščias paradas ar religinių ekstremistų eisena. Nuo popiečio audrų lengvai susirasdavo prieglobstį – durys ir langai jau nebeturėjo ankstesnės paskirties. Paskiau žygiuodavo toliau alsuodami gaiviu oru.

Kai kurie namai vis dar ruseno. Buvo daug klausimų, daug aiškinimo. *Kas yra dūmai? Tai Griežlio darbas. Kodėl tas vaikas guli ant žemės be akių? Tokia Griežlio valia.* Ir taip toliau.

Sniego žmogus viską sugalvodavo vietoje. Jis susivokė esąs neprilygstamas ganytojas. Kad Griežlio gentis ramiai jaustųsi, jis stengėsi atrodyti orus ir patikimas, išmintingas ir malonus. Turėjo gerą patirtį – visą gyvenimą melavo.

Pagaliau jie priėjo parką. Sniego žmogui viso labo teko nušauti dar du yrančius žmones. Jis padarė jiems paslaugą, tad jo visiškai negraužė sąžinė. Kur kas labiau graužė nerimas begalvojant apie ką kita.

Pagaliau vėlai vakare jie atsidūrė pajūryje. Šnarėjo lapai, tyliai šniokštė bangos, vandenynas spindėjo rausvomis ir raudonomis spalvomis vakaro saulės spinduliuose. Baltas smėlis, jūroje virš dangoraižių sukosi pulkai paukščių.

– Čia labai gražu.

– Ei, žiūrėkit! Ar tai plunksnos?

– Kaip vadinasi šita vieta?

– Tai *mūsų namai*, – atsakė Sniego žmogus.

14

Stabas

Sniego žmogus išnaršo sandėlį, susikrauna viską, kiek tik įmano panešti: visą likusį maistą, džiovintą ir konservuotą, žibintuvėlį ir baterijas, žemėlapius, degtukus, žvakes, šaudmenų atsargas, lipnios juostos, du butelius vandens, skausmo malšinamuosius vaistus, antibiotiko tepalą, kelerius apsauginio audinio marškinėlius, kišeninį peiliuką su žirklutėmis. Ir purkštuvinį pistoletą, savaime suprantama. Pasiima savo kukį ir išeina pro hermetinę užsklandą, stengdamasis nežiūrėti į Griežlį, į jo iššieptus dantis, ir į Oriksę, apsisiautusią plaštakėmis išmarginta šilkine drobule.

Ak, Džimi! Čia ne aš!

Čiulba paukščiai. Pilkšvas priešaušrio dangus, ūkanoja; voratinkliai spindi rasos perlais. Jeigu jis būtų mažas vaikas, visa tai atrodytų jam šviežia ir nauja – senų senovės stebuklų šalies tikrovė. Tačiau jis suvokia, jog visa tai – iliuzija: pakilus saulei, išnyks kaip sapnas. Šiek tiek atsitolinęs, sustoja, meta paskutinį žvilgsnį į Dausą, lyg pasiklydęs balionėlis pūpsančią viršum medžių.

Sniego žmogus turi Komplekso žemėlapį, iš anksto jį išstudijavo ir nužymėjo kelią. Nuo pagrindinės gatvės kerta tiesiai golfo lauko link – jokių nutikimų. Beeinant maišas ir ginklas apsunksta, jis stabtelėja atsigerti. Saulė jau patekėjo, iš aukštybių žvelgdami žemyn sklando maitvanagiai: pastebėjo jį, pamatė, kad jis šlubuoja, ir dabar tykos progos.

Jis praeina gyvenamąjį kvartalą, mokyklą. Dar nenusigavus iki apsauginės sienos, teko nušauti vieną kiauloidą: jis nieko nedarė, tik stovėjo spoksodamas, be jokios abejonės, buvo žvalgas, būtų viską pranešęs saviškiams. Prie šalinių vartų Sniego žmogus stabtelėja. Šalimais sekykla, būtų neblogai užsikorus ant sienos apsižvalgyti, pasižiūrėti, ar tebėra anas dūmų stulpas. Tačiau sekyklos durys užrakintos, ir jis eina toliau.

Apsauginiame griovyje tuščia.

Jis pereina niekieno žemę – nervus alinantis kelias. Čia vienoje pusėje, čia kitoje vaidenasi gauruotos žvėrių nugaros, dingojasi, jog siūbuoja išvešėjusios piktžolės. Pagaliau jis plebopolyje; skuba siauromis gatvelėmis, saugodamasis pasalų, bet niekas neketina jo užpulti. Tik maitvanagiai suka ratus virš galvos laukdami, kada jis taps grobiu.

Prieš pat pusiaudienį įsirango į medį, stengdamasis užsiglausti lapijos paunksnėje. Suvalgo skardinę sojinių Vienos dešrelių ir išbaigia pirmąjį butelį vandens. Vos tik nustojus eiti, norom nenorom prisimena koją: ji tolydžio tvinkčioja, degte dega ir svembia, lyg įsprausta į pernelyg ankštą batą. Sniego žmogus ištrina žaizdelę antibiotiko tepalu, tačiau nededa į jį vilčių: mikrobai, apnikę audinius, tikriausiai bus įgiję imunitetą ir dabar knibžda tenai, tyre paversdami raumenis.

Jis apžvelgia horizontą iš medžio aukštybės, tačiau nepastebi nieko panašaus į dūmus. *Medžio aukštybė*, puikus posakis. *Mūsų protėviai, stebėję pasaulį iš medžio aukštybės*, sakydavo Griežlys. *Apdirbdavo savo priešus iš viršaus, tupėdami medžiuose. Lėktuvai, raketos ir bombos – viso labo ištobulėjusio pirmykščio instinkto vaisiai.*

O jeigu imčiau ir numirčiau štai čia, medyje? – mąsto jis. – Ar tai man išeitų į naudą? Kaip? Kas mane aptiktų? O jeigu ir aptikų? *Žiū, dar vienas lavonas. Didelio čia daikto! Jų čia nors vežimais vežk. Aha, bet šitas kažkodėl medyje. Na ir kas, koks skirtumas?*

– Aš ne šiaip sau lavonas, – balsu sako jis.

Žinoma! Kiekvienas kuo nors ypatingas! Ir kiekvienas negyvas žmogus yra miręs savitai! O dabar kas norėtų savais žodžiais papasakoti, ką reiškia būti mirusiam? Džimi, man regis, tau stačiai knieti pakalbėti, gal tu ir pradėtum?

Baisybė. Kas čia, skaistykla, tokiu atveju kodėl ji panaši į pradinės mokyklos pirmąją klasę?

Po kelių valandų neramaus poilsio Sniego žmogus keliauja toliau; nuo popiečio audros pasislepia plebopolyje, gyvenamojo namo griuvėsiuose. Viduje tuščia, nei gyvųjų, nei mirusiųjų. Paskiau, vis labiau spartindamas žingsnius, klibikščiuoja pajūrio link, iš pradžių į pietus, paskiau į rytus.

Išėjęs į Sniego žmogaus žuvies taką, lengviau atsidūsta. Užuot sukęs savojo medžio link, šlubčiodamas kėblina į kaimelį. Jis nuvargęs, nori miego, tačiau privalo nuraminti Griežlio gentį – parodyti, kad grįžo gyvas, paaiškinti, kodėl taip ilgai užtruko, perduoti Griežlio žodžius.

Apie Griežlį reikia ko nors primeluoti. *Kaip atrodo Griežlys? Aš jo nemačiau, jis lindėjo krūmuose.* Degantis krūmas, kodėl gi ne? Svarbiausia – nė žodžio apie veido bruožus. *Tačiau jisai jums įsako: nuo šios dienos atnešti man dvi žuvis per savaitę – ne, geriau tris, – taipgi šaknų ir uogų*. Gal dar pridėti jūros dumblių? Griežlio gentis pažįsta valgomas rūšis. Ir krabų – ne sausumoje gyvenančių, bet kitų. Įsakys išvirti garuose po dvylika kiekvieną kartą. Lyg ir ne per didžiausi poreikiai.

Susitikęs su Griežlio gentimi, suslėps atsineštas maisto atsargas, ko nors užvalgys ir nusnaus savajame medyje. Atsigaus, ir protas prašviesės, ir jis sugebės pasvarstyti, ką derėtų daryti toliau.

O ką daryti, tiesą pasakius? Ne taip jau lengva nuspręsti. Tarkime, kad netoliese esama žmonių, tokių pat žmonių kaip jis – tų, kurie kūreno laužą, – ir jis privalo padoriai atrodyti su jais susitikęs. Reikia nusiprausti – tokia proga galima surizikavus išsimaudyti tvenkinyje, – paskiau apsivilkti parsineštais

švarutėliais apsauginiais atogrąžų marškiniais, galbūt pasikirpti barzdą peiliuko žirklutėmis.

Velniai rautų, jis pamiršo kišeninį veidrodėlį. Begalvis!

Artindamasis prie kaimelio, išgirsta keistus garsus – neįprastą dainavimą aukštais ir žemais tonais: dainuoja vyrai ir moterys drauge, darniai, dviem balsais. Ne tiek dainuoja, kiek gieda. Paskiau kažkas sužvanga, sudžerška, sudunksi. Ką jie ten daro? Šiaip ar taip, anksčiau niekada to nedarydavo.

Štai kaimelio riba, dvoki neregima cheminė šlapimo siena, kas dieną vyrų atnaujinama. Jis peržengia ją, atsargiai sėlina toliau, žiūri pasislėpęs už krūmokšnių. Štai jie visi. Jis greitai juos suskaičiuoja: beveik visi vaikai, visi suaugusieji, išskyrus penkis – turbūt miške vyksta tuoktuvės. Visi sėdi pusračiu priešais kažkokią juokingą iškamšą, kažką panašaus į kaliausę. Subedę į ją akis, iš pradžių jo nepastebi, kai jis šlubčiodamas išeina iš už krūmų.

Ooooo, gieda moterys.

Gau, pritaria vyrai.

Ar tai *Dangau*? Negalimas daiktas! Nepaisant visų Griežlio atsargumo priemonių, nepaisant visų jo pastangų apsaugoti juos nuo bet kokio užkrato. Iš Sniego žmogaus jie irgi negirdėjo to žodžio. Jis puikiai prisimena.

Dzingt! Čerkšt čerkšt čerkšt čerkšt! Bum! *Oooo-gau.*

Pagaliau jis mato ir mušamųjų grupę. Vietoj instrumentų – rato gaubtas ir geležgalys, jie ir džerška, o ant šakų kabalioja virtinė tuščių butelių, kuriuos jie daužo arbatiniu šaukšteliu. Bum – tai bidonas nuo aliejaus, per kurį muša virtuviniu mediniu plaktuku. Kur jie visa tai susirankiojo? Paplūdimyje, be jokios abejonės. Jam toks įspūdis, lyg būtų pakliuvęs į senų dienų vaikų darželio orkestrą, tik vietoj orkestrantų – dideli žaliaakiai vaikai.

O kas tai per daiktas – statula, iškamša, kaliausė ar dar nežinia kas? Su galva ir skuduriniu liemeniu. Yra net kažkas

panašaus į veidą: vietoj vienos akies – akmenukas, vietoj kitos – butelio dangtelis. Prie smakro pririšta sena plaušinė.

Pagaliau jie pastebi jį. Pašoka ant kojų, puola jo pasitikti, apspinta iš visų pusių. Visi šypsosi laimingi, vaikai laigo kvatodami, kai kurios moterys susijaudinusios ploja katučių. Dar niekad ligi šiol taip gyvai jie nereiškė savo jausmų.

– Sniego žmogau! Sniego žmogau! Tu grįžai! Tu vėl su mumis!

Jie liečia jį pirštų galiukais.

– Mes supratome, kad galime tave pašaukti ir kad tu, mus išgirdęs, sugrįši.

Vadinasi, ne *Dangau. Sniego žmogau.*

– Mes pasidarėme tavo atvaizdą, kad tau lengviau būtų išgirsti mūsų balsą.

Saugokis kūrybos, sakydavo Griežlys. *Kai tik jie subręs kūrybai, mums galas.* Jo akimis žiūrint, bet koks simbolinis mąstymas reiškė išsigimimą. Paskiau jie imsią kurti stabus, prasimanysią laidotuvių apeigas, maisto aukojimą mirusiesiems, pomirtinį gyvenimą, nuodėmę, karalius, paskiau vergovę ir karus. Sniego žmogui knieti paklausti, kam pirmajam dingtelėjo mintis sukurti jo, Sniego žmogaus, atvaizdą iš butelio dangtelio ir plaušinės. Tačiau sumeta, jog dar per anksti.

– Ar matote? Sniego žmogui išdygo gėlės!

(Mat vaikai pastebėjo jo naują gėlėtąją paklodę.)

– Ar mums irgi gali išaugti gėlės?

– Ar sunkiai sekėsi kelionė į dangų?

– Ir mes norime gėlių! Ir mes norime gėlių!

– Kokią žinią duoda mums Griežlys?

– Kodėl jūs manote, kad aš buvau danguje? – kaip galima ramiau klausia Sniego žmogus.

Permeta akimis visas legendų ir padavimų laikmenas atminties archyvuose. Kada jis minėjo dangų? Ar jis sekė kokią pasaką apie tai, iš kur atėjo Griežlys? Aha, dabar jis prisimena. Jis priskyrė Griežliui perkūnus ir žaibus. Savaime suprantama, jie pagalvojo, kad bus grįžęs Debesijon.

– Mes žinome, kad Griežlys gyvena danguje. Ir mes matėme sūkuriuojantį vėją – jis nulėkė ton pusėn, kur buvai tu.

– Griežlys jį atsiuntė, kad tau būtų lengviau pakilti nuo žemės.

– Dabar, apsilankęs danguje, tu beveik prilygsti Griežliui.

Žinia, geriau su jais nesiginčyti, bet nevalia leisti jiems įsiteigti, jog jis moka skraidyti, nes anksčiau ar vėliau jie gali užsimanyti, kad jis parodytų savo meną.

– Sūkuriuojančiu vėju Griežlys nusileido iš dangaus, – sako jis. – Jis sukūrė tą vėją, kad šis nukeltų jį žemėn. Jis nenorėjo ten užsibūti, labai kepina saulė. Todėl susitiko su manim žemėje.

– Kur jis dabar?

– Po kupolu, – beveik neprasilenkdamas su tikrove, sako Sniego žmogus. – Ten, iš kur mes atėjome. Dausoje.

– Mes irgi norėtume ten nueiti su juo susitikti, – sako vienas vyresniųjų vaikų. – Mes žinome kelią. Prisimename.

– Jūs jo nepamatysite, – griežtokai atsako Sniego žmogus. – Jūs jo nepažinsite. Jis pavirto augalu.

Kas jam atėjo į galvą? Pavargęs jau nebesuvokia, ką šneka.

– Kodėl Griežlys tapo maistu? – klausia Abraomas Linkolnas.

– Tas augalas nevalgomas, – sako Sniego žmogus. – Jis daugiau panašus į medį.

Visi susižvalgo nustebę.

– Juk jis kalba su tavimi. Kaip jis gali kalbėti, būdamas medžiu?

Sunku paaiškinti. Jis stačiai nusišnekėjo. Toks įspūdis, lyg būtų netekęs pusiausvyros ant aukščiausios laiptų pakopos.

Jis bando išlaikyti pusiausvyrą.

– Tas medis turi burną, – sako.

– Žiū, – sako viena moteris – ponia Kiuri, Sakajavėja? – Sniego žmogus susižeidė koją. – Moterys visada jaučia, kada

jis pakliūva į keblią padėtį, ir jį gelbsti nukreipdamos kalbą kita linkme. – Reikia jam padėti.

– Sugaukime jam žuvį. Ar nori, žuvies, Sniego žmogau? Mes paprašysime Oriksės, kad duotų mums žuvį, kad leistų žuviai dėl tavęs mirti.

– Oriksė tau linki gera.

Jis atsigula ant žemės, ir jos ima murkti apspitusios jo koją. Skausmas malšta, tačiau, nepaisant visų jų pastangų, patinimas nė kiek neslūgsta.

– Turbūt gili žaizda.

– Dar pabandykime.

– Vėliau pabandysime dar kartą.

Jos atneša jam žuvį, iškeptą ir suvyniotą į lapus, ir džiūgaudamos žiūri, kaip jis valgo. Jis nelabai nori valgyti – jam pakilusi temperatūra, bet vis tiek valgo, kad jos nesibaimintų.

Vaikai išardo jo atvaizdą, ruošdamiesi nunešti visus daiktus atgal į paplūdimį. Moterys jiems sako, jog to juos mokė Oriksė: panaudojus kokį daiktą, jį reikia grąžinti. Sniego žmogaus atvaizdas atliko savo vaidmenį: štai jis, tikrasis Sniego žmogus, vėl drauge su jais, o netikras jiems nereikalingas. Sniego žmogui darosi nejauku bežiūrint, kaip vaikai nusineša jo buvusią barzdą, jo buvusią galvą. Lyg jį patį būtų sudraskę į gabalus.

Pamokslas

— Čionai buvo atėję kiti, — sako Abraomas Linkolnas, Sniego žmogui vargais negalais sudorojus žuvį.

Sniego žmogus guli nugara atsikolęs į medį; pėdą vos vos tvinkčioja; jis snūduriuoja. Tačiau sulig tais žodžiais kaipmat išsiblaivo.

— Tokie kaip aš?

— Kaip tu, tik su kitokia oda, — sako Napoleonas. — Vienas buvo plunksnuotu veidu, kaip tu.

— Kitas irgi, tik jo plunksnos mažesnės.

— Mes manėme, kad juos atsiuntė Griežlys. Kaip ir tave.

— Su jais buvo viena moteris.

— Turbūt Oriksė ją atsiuntė.

— Jinai atsidavė mėliu.

— Mes nematėme, kad ji pamėlusi, nes turėjo papildomą odą.

— Bet stipriai atsidavė mėliu. Vyrai ėmė jai giedoti.

— Mes siūlėme jai gėlių ir mosavome varpomis, bet ji neapsidžiaugė.

— Vyrai su dviguba oda, regis, irgi nesidžiaugė. Atrodė pikti.

— Mes bandėme prieiti arčiau ir pasisveikinti, bet jie pabėgo.

Sniego žmogus įsivaizdavo visą sceną. Neįprastai ramūs raumeningi vyrai žaliomis žėrinčiomis akimis visu būriu eina artyn, dainuodami savo keistas dainas, mosuodami varpomis

ir tiesdami rankas kaip zombiai senoviniuose filmuose – vargu ar kam išlaikytų nervai.

Sniego žmogui ima pašėlusiai daužytis širdis – iš susijaudinimo ir podraug iš baimės.

– Ar jie ką nors turėjo rankose?

– Vienas turėjo trenksmingą pagaikštį, tokį pat kaip tavo. – Sniego žmogus paslėpė purkštuvinį pistoletą; tikriausiai jie prisimena jį nuo tada, kai ėjo iš Dausos. – Bet jie nekėlė triukšmo.

Griežlio genties vyrai kalba abejingai, nė nesuvokdami, kas atsitiko. Pasakoja apie tuos žmones kaip apie kokius triušius.

– Kada jie buvo atėję?

– Atrodo, aną dieną.

Beprasmiška klausinėti apie praeitį: jie neskaičiuoja dienų.

– Kur jie nuėjo?

– Nuėjo ten, paplūdimiu. Kodėl jie nuo mūsų pabėgo, Sniego žmogau?

– Gal išgirdo Griežlio balsą, – įsiterpia Sakajavėja. – Gal jis pašaukė juos. Ant rankų buvo prisisegę tokius blizgančius daikčiukus kaip ir tu. Kad girdėtų Griežlio balsą.

– Aš juos paklausiu, – sako Sniego žmogus. – Eisiu su jais pasišnekėti. Rytoj. O dabar eisiu miegoti.

Raukydamasis iš skausmo, atsistoja. Vis dar sunku remtis skaudžia koja.

– Mes eisime su tavimi, – sako keli vyrai.

– Ne, – atsako Sniego žmogus. – Jums neverta eiti.

– Betgi tu dar prastai jautiesi, – sako imperatorienė Žozefina. – Mums dar reikia pamurkti.

Ji susirūpinusi: tarpuaky įsirėžusi vos pastebima raukšlelė. Keista matyti tokią išraišką tobulai lygiame veide.

Sniego žmogus paklūsta, ir nauja murklių komanda – šįkart trys vyrai ir viena moteris, matyt, jie nutarė, jog reikalingas veiksmingesnis gydymas, – aptupia jo koją. Jis stengiasi pajusti savyje atsakomąjį virpulį, mąstydamas – nebe pirmą kar-

tą, – jog tas metodas, ko gero, tinka tik jiems. Visi kiti įdėmiai stebi, kai kurie pakuždomis šnekučiuojasi, ir po pusvalandžio vietoj jų darbo imasi kita komanda.

Jis nesugeba atsipalaiduoti klausydamasis murkimo, nors supranta, jog taip reikia. Negali negalvoti apie ateitį. Mintys veja viena kitą, prieš pusiau primerktas akis šmėkščioja padriki vaizdiniai. Gal viskas bus gerai, gal tie trys žmonės geros širdies, sveiko proto, taurių ketinimų, gal pavyks jiems kaip reikiant išaiškinti, kas tokie yra Griežlio genties žmonės. Kita vertus, tie nekviesti svečiai Griežlio genties žmones gali palaikyti išsigimėliais, laukiniais, nežmonėmis ir apskritai grėsme savo gyvybei.

Mintyse šmaižioja senosios istorijos pavyzdžiai, vaizdai iš *Kraujo ir rožių* svetainės: krūsnys kaukolių Čingischano laikais, kalnai batų ir akinių Dachau stovykloje, lavonų prigrūstos degančios bažnyčios Ruandoje, kryžiuočių siaubiama Jeruzalė. Aravakų genties indėnai sveikina Kristoforą Kolumbą, šypsodamiesi neša jam gėlių vainikus ir vaisius, bet netrukus visi bus išžudyti, o jų moterys – pririštos prie lovų ir išžagintos.

Tačiau kuriems galams vaizduotis tai, kas blogiausia? Gal tie žmonės išsigando, gal kur nors pabėgo. Gal jie serga, merdėja.

O gal ir ne.

Prieš išvykstant į žvalgybą, prieš vykdant savo – dabar jis suvokia – priedermę, reikia tarti žodį Griežlio genčiai. Kaip ir pamokslą. Išdėstyti tam tikrus gyvenimo principus, kaip ir Dešimt Dievo įsakymų, Griežlio atsisveikinimo žodžius. Tačiau jiems nebereikalingi tie Įsakymai, visi tie „ne“, netgi nesuprantami – visa tai jiems įdiegta. Nėra prasmės mokyti juos nežudyti, nemeluoti, nepaleistuvauti, negeisti svetimo vyro ir svetimos moteries. Jie to nesuvoks.

Vis dėlto privalo jiems ką nors pasakyti. Palikti kelis atminimo žodžius. O dar geriau – naudingą patarimą. Privalo pasakyti, kad gali ir nebegrįžti. Privalo pasakyti, kad tie kiti,

atėjūnai su dviguba oda ir plunksnomis, pasirodė ne Griežlio siųsti. Privalo pasakyti, kad jie turi atimti tuos trenksmingus pagaikščius ir išmesti į jūrą. Privalo pasakyti, kad jeigu tie žmonės griebtųsi smurto – *Ei, Sniego žmogau, būk geras, pasakyk, ką reiškia smurtas?* – arba jeigu bandytų žaginti (*Ką reiškia žaginti?*) moteris, arba kibti (*Ką?*) prie vaikų, arba jeigu bandytų versti kitus jiems dirbti...

Beviltiška, beviltiška. *Ką reiškia dirbti?* Dirbti – tai gaminti ką nors – *Ką reiškia gaminti?* – arba auginti – *Ką reiškia auginti?* – arba grasintų jus primušti ar nužudyti, jeigu nepaklustumėte, arba siūlytų jums pinigų, jeigu sutiktumėte.

Ką reiškia pinigai?

Ne, jis to nesakys. *Griežlys rūpinasi jumis,* – pasakys. – *Oriksė jus myli.*

Paskiau jis užsimerkia jausdamas, kaip jį švelniai kelia nuo žemės, neša, kelia iš naujo, vėl neša, laiko ant rankų.

15

Pėdos

Sniego žmogus pabunda prieš auštant. Guli nejudėdamas, klausydamasis kylančio jūros potvynio, šū-šūū, šū-šūū, sakytum širdies tvinksnių. Taip būtų gera patikėti, jog vis dar miega.

Rytuose pilkšvo ūko aptrauktas horizontas jau blykšo rausva grėsminga žara. Keisčiausia, kad aušrota padangė vis dar atrodo švelni. Sniego žmogus žiūri ton pusėn kaip užburtas; kitaip nepasakysi. *Kaip užburtas.* Širdis tarytum pakibusi, lyg sklendžia, kokio plėšraus paukščio nešama. Kaip pasaulis gali vis dar būti toks gražus po viso to, kas atsitiko? Nes jis iš tikrųjų gražus. Nuo pakrantės dangoraižių ataidi paukščių kryksmas, klegesys, neturintis nieko žmogiška.

Keliskart giliai įkvepia oro, įdėmiai apžiūri žemę aplink, ar nematyti kokių gyvių, keberiojasi iš medžio, atsiremia sveika koja. Užmeta akį į kepuraitę, iškrato skruzdėlę. Ar galima pasakyti, kad skruzdėlė gyvena apskritai ar tik tada, kai priklauso skruzdėlynui? Sena Griežlio mįslė.

Šlubčiodamas nukėblina paplūdimiu prie jūros, nusiplauna koją, jausdamas, kaip dilgina sūrus vanduo: ko gero, ten buvo votis, ko gero, naktį pratrūko ir atsivėrė gili žaizda. Aplink taikydamosi nutūpti birzgia musės.

Paskiau klibikščiuoja atgal prie medžio, nusisiaučia gėlėtą paklodę ir pakabina ant šakos, kad jo nevaržytų. Dabar jis tik su beisbolo kepuraite, kad šviesa nerėžtų akių. Saulės akinius

irgi palieka: dar gana anksti, jam jų neprireiks. O jam būtina pastebėti menkiausią krustelėjimą.

Nusišlapina ant žiogų, ilgesingai žiūrėdamas, kaip jie nudūzgia šalin. Tas įprotis jau siekia tolimesnę praeitį, jis – nelyginant mylimoji, stotyje išlydinti tave kelionėn: tu moji jai pro vagono langą, ir ji nenumaldomai – ir taip greitai – dingsta erdvėje, laike.

Jis eina prie slėptuvės, atidaro angą, išgeria vandens. Koją skauda beprotiškai, pėda aplink žaizdą paraudo, kulkšnis ištino: įgludęs viduje užkratas įveikė Griežlio kokteilį ir Griežlio genties žmonių murkimą. Jis įtrina žaizdą antibiotiko tepalu, tokiu pat veiksmingu kaip purvas. Laimė, jis turi aspirino, bent apmalšins skausmą. Nuryja keturias tabletes, suvalgo pusę šokoladinio jėgainio, kad atgautų spėkas. Paskiau ima purkštuvinį pistoletą, pasitikrina dėtuvę.

Jis tam nepasiruošęs. Jam bloga. Jis bijo.

Galima niekur neiti, žiūrėti, kas bus toliau.

Ak širduk. Tu – mano vienintelė viltis.

Jis kėblina paplūdimiu į šiaurę, ramstydamasis kukiu ir, kur tik įmanoma, laikydamasis medžių paunksnės. Padangė eina skaistyn, reikia skubėti. Štai jau mato dūmus, plonyte sruogele kylančius aukštyn. Valanda kelio, gal ir daugiau. Tie žmonės nieko apie jį nenumano; jie matė Griežlio gentį, bet jo nematė, tad jo nelaukia. Tai jo vienintelis pranašumas.

Jis klibikščiuoja nuo vieno medžio prie kito, nepastebimas, blankus kaip šešėlis. Ieško savų.

Smėlyje – žmogaus pėdos. Toliau – kito žmogaus. Jos nelabai ryškios: smėlis sausas, purus, bet apsirikti neįmanoma – tai žmogaus pėdos. O štai visa virtinė, nusidriekusi jūros link. Įvairių dydžių. Ten, kur smėlis drėgnas, pėdsakai ryškesni. Ką tie žmonės darė? Maudėsi, žvejojo? Prausėsi?

Jie buvo apsiavę – batais, gal sandalais? Štai čia nusiavė, o štai čia vėl apsiavė. Jis deda koją ant drėgno smėlio: savotiškas parašas. Vos tik pakelia koją, pėda prisipildo vandens.

Jis užuodžia dūmus, girdi balsus. Sėlina, lyg atsidūręs tuščiame name, kur galėtų būti žmonių. O jeigu jie pastebės jį? Gauruotą nuogą maniaką su beisbolo kepuraite ir purkštuviniu pistoletu rankoje. Ką darys? Ims klykti ar leisis į kojas? Užpuls? Pilni broliškos meilės, bėgs jo pasitikti džiugiai išskėtę rankas?

Užsiglaudęs už krūmų, jis žiūri pro lapus: jie trise, sėdi prie laužo. Irgi turi purkštuvinį pistoletą, standartinį Jungtinės saugos tarnybos modelį, bet jis guli ant žemės. Sulysę, išsekę. Du vyrai, vienas tamsaus gymio, kitas šviesaus, ir gelsvo odos atspalvio moteris, vyrai – dengiamosios spalvos atogrąžų drabužiais, standartiniais, bet nešvariais, moteris vilki kažkokios aprangos – slaugės, apsaugos darbuotojos? – skivytais. Matyt, kadaise būta dailios, kol nesublogo, o dabar gyslota, susivėlusiais kaip kūtvėla plaukais. Visi trys atrodo nusigalavę.

Jie kažką kepa – kažkokią mėsą. Gal skunkėnieną? Aišku, štai ir uodega mėtosi ant žemės. Tikriausiai nušovė. Vargšelis.

Sniego žmogus jau seniai nebeprisimena, kaip kvepia kepta mėsa. Gal todėl jam ašaroja akys?

Jis dreba. Matyt, vėl pakilo temperatūra.

Ką daryti? Pririšti prie pagalio paklodės skiautę, mosuoti balta vėliava? *Gyvenkime taikoje*. Bet jis neturi paklodės.

Arba: *Aš jums parodysiu, kur užkastas lobis.* Ne, jam nėra dėl ko su jais derėtis nei jiems su juo. Nebent dėl savęs. Jie išklausys jį, jo pasakojimą, jis išklausys jų pasakojimą. Daugių daugiausia jie bent iš dalies supras, ką jis patyrė.

Arba: *Nešdinkitės velniop, kol nenusukau jums sprando*, kaip senuose vesternuose. *Rankas aukštyn. Pasitraukite atgal. Nelieskite ginklo.* Tačiau tuo viskas nepasibaigs. Šiaip ar taip, jie trise, o jis vienas. Jie elgsis taip, kaip jis elgtųsi, jais dėtas: pabėgs, slapstysis, seks jį. Nutykos tamsoje ir suknežins galvą akmeniu. Ką gali žinoti kada.

Galėtų nudaigoti juos dabar, kol jie dar jo nepastebėjo, kol jis dar turi jėgų. Kol dar nustovi ant kojų. Pėda dega lyg ugnyje. Betgi jie nieko bloga jam nepadarė. Ar jis turi šaltakraujiškai juos nužudyti? Ar sugebėtų? O jeigu jis nenužudys visų, vienas jų nužudys jį. Savaime suprantama.

– Ką, tavo nuomone, man daryti? – kužda jis.

Nežinia.

Ak, Džimi, tu toks mielas.

Neapvilk manęs.

Iš įpročio jis žvilgtelėja į laikrodį: tuščias ciferblatas.

Nulis valandų, taria sau Sniego žmogus. Metas eiti.

Padėka

Dėkoju Autorių draugijai (Anglija), atsakingai už Virginijos Woolf palikimą, leidusiai panaudoti citatą iš *To The Lighthouse*; Anne Carson, leidusiai panaudoti citatą iš *The Beauty of the Husband*; ir John Calder Publications and Grove Atlantic, leidusiam pacituoti aštuonis žodžius iš Samuelio Becketto romano *Mercier and Camier*. Visas šioje knygoje panaudotų ir parafrazuotų posakių, magnetukais prisegamų prie šaldytuvo, sąrašas pateiktas adresu oryxandcrake.com. „Winter Wonderland“, paminėtas 9 dalyje, priklauso Felixui Bernardui ir Richardui B. Smithui, o autorinės teisės – Warner Bros.

„Amandos Pein (Amanda Payne)“ vardą maloniai teikėsi perleisti jo savininkė, laimėjusi aukcioną ir gautą sumą padovanojusi Medicinos fondui, renkančiam taip reikalingą paramą Kankinimo aukų (Jungtinė Karalystė) slaugai. Papūga Aleksas dalyvavo mokslų daktarės Irenės Pepperberg atliekamuose gyvūnų protinių sugebėjimų tyrimuose, taip pat yra daugelio knygų, dokumentinių filmų ir interneto svetainių pagrindinis veikėjas. Jo vardu pavadintas Alekso fondas. Taip pat reiškiu padėką papūgai Tukui, gyvenančiam pas Sharon Doobenen ir Brianą Brettą, ir papūgai Ricki, gyvenančiam pas Ruth Atwood ir Ralphą Siferdą.

Per daugelį metų, specialiai to nesiekdama, nemažai informacijos gavau iš gausybės žurnalų ir dienraščių, taipgi iš atsitiktinių pokalbių su mokslinės fantastikos autoriais. Visas sąrašas pateiktas tinklapyje oryxandcrake.com. Taipgi dėkoju

mokslų daktarui Dave'ui Mossopui ir Grace Mossop, Normanui ir Barbarai Barricello iš Whitehorse (Jukonas, Kanada); Maxui Davidsonui ir jo komandai iš Davidson's Arnheimland Safaris (Australija); savo broliui neuropsichologui daktarui Haroldui Atwoodui (ačiū tau už pelių gemalų lytinių hormonų studiją ir kitas paslaptis); licenciatui Gilberto Silva ir licenciatui Orlando Garrido, pasiaukojantiems biologams iš Kubos; Matthew Swanui ir jo komandai iš Adventure Canada, surengusiems kelionę į Arktį, kurios metu buvo parašyta dalis šios knygos; laborantams, 1939-45; ir Philipui bei Sue Gregory iš Cassowary House (Kvinslandas, Australija), iš kurių balkono du tūkstančiai antrųjų metų kovą šios knygos autorė stebėjo retą paukštį – Raudongurklę Griežlę.

Taipgi dėkoju savo įžvalgiesiems pirmiems skaitytojams Sarah Cooper, Matthew'ui Poulikakisui, Jess Atwood Gibson, Ronui Bernsteinui, Mayai Mahvjee, Louise Dennys, Steve'ui Rubinui, Arnulfui Conradi ir Rosalie Abella; savo agentėms Phoebe Larmore, Vivienne Schuster ir Diane Mackay; savo redaktorėms Ellen Seligman (McClelland & Stewart, Kanada), Nan Talese (Doubleday, JAV) ir Lizai Calder iš Bloomsbury (Jungtinė Karalystė); ir savo narsingajai knygos redaktorei Heather Sangster. Taipgi savo darbščiajai asistentei Jennifer Osti ir Suryai Bhattacharya, grėsmingosios Rudosios iškarpų dėžutės tvarkytojai. Taipgi Arthurui Gelgootui, Michaelui Bradley'ui ir Pat Williams; taipgi Eileen Allan, Melindai Dabaay ir Rose Tornato. Ir galiausiai Graeme'ui Gibsonui, trisdešimties metų bendro gyvenimo draugui, atsidavusiam gamtos stebėtojui ir Paukščių žiedavimo stoties (Pelee Island, Ontario, Kanada) entuziastui, suprantančiam šios knygos autorės susirūpinimą.

Atwood, Margaret
At 58 Oriksė ir Griežlys / Margaret Atwood; iš anglų kalbos vertė Valdas V. Petrauskas. – Vilnius: Alma littera, 2004. – 376 p.

ISBN 9955-08-663-7

Žinomos Kanados rašytojos Margaret Atwood naujausias romanas lietuvių kalba.

UDK 820-3

Margaret Atwood

ORIKSĖ IR GRIEŽLYS

Romanas

Iš anglų kalbos vertė *Valdas V. Petrauskas*

Redaktorė *Nijolė A. Petrauskienė*
Korektorė *Bronė Balčienė*
Viršelio dailininkė *Judita Židžiūnienė*
Maketavo *Zita Pikturnienė*

Tiražas 2000 egz.
Leidykla „Alma littera“, A. Juozapavičiaus g. 6/2, 09310 Vilnius
Interneto svetainė: http://www.almalittera.lt
Spaudė AB spaustuvė „Vilniaus spauda“, Viršuliškių skg. 80, 05131 Vilnius

Margaret Atwood – viena pačių didžiausių Kanados rašytojų, parašiusi daugiau kaip trisdešimt knygų: prozos, poezijos, eseistikos. Ypač išgarsėjo romanais. *Hamnaid's Tale* (1986), *Cat's Eye* (1989) buvo nominuoti Booker premijai, vėliau sukurti *The Robber Bride*, *Alias Grace* taip pat buvo nominuoti Booker premijai, gavo prestižines Kanados Giller ir Italios Mondello premijas. Jos kūriniai išversti į 33 kalbas. Rašytoja pagerbta įvairių šalių literatūros premijomis: D. Britanijos, Italijos, Prancūzijos, Švedijos, Norvegijos, JAV.

Nebe pirmą kartą Margaret Atwood knygoje yra panaudojama mokslinės fantastikos elementų: pagal jos romaną „Tarnaitės istorija“ Volkeris Schlondorffas 1987 m. pastatė filmą „Tarnaitė purpuriniu apdaru“ su tokiomis ekrano žvaigždėmis kaip Natasha Richardson, Faye Dunaway, Aidan Quinn.

Rašytoja gyvena Toronte su vyru taip pat rašytoju Greame'u Gibsonu.

Leidykla „Alma littera“ yra išleidusi (2003 m.) dešimtąjį Margaret Atwood romaną *Aklasis žudikas,* pelniusį jai Booker ir Kanados nacionalines premijas.

ISBN 9955-08-663-7